

Vlaams
Parlement

stuk **1084** (2010-2011) – Nr. 8
ingediend op 6 juni 2011 (2010-2011)

Ontwerp van decreet

houdende de organisatie
van de lokale en provinciale verkiezingen
en houdende wijziging van
het Gemeentedecreet van 15 juli 2005,
het Provinciedecreet van 9 december 2005
en het decreet van 19 december 2008
betreffende de organisatie van
de openbare centra voor maatschappelijk welzijn

Verslag

namens de Commissie voor Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur,
Decreetsevaluatie, Inburgering en Toerisme
uitgebracht door de heer Jan Durnez

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Annick De Ridder.

Vaste leden:

mevrouw Karin Brouwers, de heren Jan Durnez, Ward Kennes, Jan Verfaillie;
de heren Stefaan Sintobin, Joris Van Hauthem, mevrouw Linda Vissers;
de heer Marnic De Meulemeester, mevrouw Annick De Ridder;
de heer Kurt De Loor, mevrouw Els Robeyns;
de heren Lieven Dehandschutter, Willy Segers;
de heer Peter Reekmans;
de heer Bart Caron.

Plaatsvervangers:

mevrouw Vera Jans, de heer Jan Laurys, mevrouw Valerie Taeldeman, de heer Johan Verstreken;
de dames Katleen Martens, Marleen Van den Eynde, de heer Wim Wienen;
de heer Marc Vanden Bussche, mevrouw Marleen Vanderpoorten;
de heer Steve D'Hulster, mevrouw Fatma Pehlivan;
de heer Bart De Wever, mevrouw Lies Jans;
mevrouw Patricia De Waele;
mevrouw Mieke Vogels.

Toegevoegde leden:

de heer Christian Van Eyken;
de heer Karim Van Overmeire.

Stukken in het dossier:

1084 (2010-2011) – Nr. 1: Ontwerp van decreet
– Nr. 2 t.e.m. 4: Amendementen
– Nr. 5: Advies van de Raad van State
– Nr. 6 en 7: Amendementen

INHOUD

I.	Toelichting door de heer Geert Bourgeois, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand	5
1.	Situering.....	5
2.	Waarom een wijziging van de kieswetgeving?.....	5
3.	Waarom een gewoon en een bijzonder Kiesdecreet?.....	6
4.	Welke weg naar een transparante en samenhangende regelgeving?	6
4.1.	Logische opbouw.....	7
4.2.	Duidelijke taal	7
4.3.	Vereenvoudiging door afstemming.....	7
5.	Tijdspad	8
6.	Wat zijn de belangrijkste wijzigingen?.....	8
6.1.	Voor de verkiezingsdag (deel 2).....	8
6.2.	Op de verkiezingsdag (deel 3).....	9
6.3.	Na de verkiezingsdag (deel 4).....	10
6.4.	Algemene bepalingen (deel 5)	10
7.	Aanvullend advies van de Raad van State op vraag van de parlementsvoorzitter.....	10
II.	Algemene bespreking	11
1.	Vragen en opmerkingen van de commissieleden	11
1.1.	Tussenkoms van de heer Marnic De Meulemeester.....	11
1.2.	Tussenkoms van de heer Lieven Dehandschutter	13
1.3.	Tussenkoms van de heer Bart Caron.....	13
1.4.	Tussenkoms van de heer Kurt De Loor.....	14
1.5.	Tussenkoms van de heer Jan Verfaillie	16
1.6.	Tussenkoms van de heer Joris Van Hauthem	16
1.7.	Tussenkoms van mevrouw Patricia De Waele	18
1.8.	Tussenkoms van de heer Jan Durnez.....	19
1.9.	Tussenkoms van de heer Ward Kennes	19
1.10.	Tussenkoms van de heer Marc Vanden Bussche.....	20
2.	Antwoorden van de heer Geert Bourgeois, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand	20
2.1.	Algemene bemerkingen.....	20
2.2.	Digitaal stemmen.....	21
2.3.	Zetels	21

2.4. Kieskringen	22
2.5. Kiezerslijsten	22
2.6. Stembureaus	23
2.7. Raden voor Verkiezingsbetwistingen.....	23
2.8. Kostenverdeling	23
3. Replieken van de commissieleden met aanvullende antwoorden van de minister	23
III. Bespreking van het aanvullend advies van de Raad van State.....	28
IV. Artikelsgewijze bespreking	29
V. Stemverklaringen	52
VI. Eindstemming	54
Tekst aangenomen door de commissie	55

De Commissie voor Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Decreetsevaluatie, Inburgering en Toerisme besprak op 3, 10 en 24 mei 2011 het ontwerp van decreet houdende de organisatie van de lokale en provinciale verkiezingen en houdende wijziging van het Gemeentedecreet van 15 juli 2005, het Provinciedecreet van 9 december 2005 en het decreet van 19 december 2008 betreffende de organisatie van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn.

Gelet op artikel 26, 2, van het Reglement van het Vlaams Parlement wordt dit ontwerp van decreet samen behandeld met het ontwerp van bijzonder decreet tot aanvulling van het decreet houdende de organisatie van de lokale en provinciale verkiezingen en houdende wijziging van het Gemeentedecreet van 15 juli 2005, het Provinciedecreet van 9 december 2005 en het decreet van 19 december 2008 betreffende de organisatie van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn (*Parl. St.* Vl. Parl. 2010-11, nr. 1085/1).

I. TOELICHTING DOOR DE HEER GEERT BOURGEOIS, VLAAMS MINISTER VAN BESTUURSZAKEN, BINNENLANDS BESTUUR, INBURGERING, TOERISME EN VLAAMSE RAND

1. Situering

De vijfde staatshervorming heeft inzake de lokale besturen een ruime bevoegdheidsoverdracht aan de gewesten met zich meegebracht. Sinds 1 januari 2002 zijn de gewesten, behoudens enkele limitatief opgesomde materiële en territoriale uitzonderingen in artikel 6, §1, VIII, van de bijzondere wet tot hervorming der instellingen, zoals gewijzigd bij bijzondere wet van 13 juli 2001, onder meer bevoegd voor de verkiezing van de provinciale, gemeentelijke en binnengemeentelijke organen, alsook van de organen van de agglomeraties en de federaties van gemeenten, met inbegrip van de controle op de verkiezingsuitgaven. De voorliggende ontwerpen van gewoon en bijzonder kiesdecreet geven uitvoering aan die bevoegdheden van het Vlaamse Gewest. Daarnaast geeft het ontwerp ook uitvoering aan de bevoegdheden van de Vlaamse Gemeenschap wat betreft de regeling van het taalgebruik bij de verkiezingen.

2. Waarom een wijziging van de kieswetgeving?

Tijdens de vorige bestuursperiode werd vooral werk gemaakt van een Vlaamse organieke regelgeving voor de lokale en provinciale besturen. Zo kwamen het Gemeentedecreet, het Provinciedecreet en het OCMW-decreet tot stand. De kieswetgeving werd bij decreet slechts zeer partieel aangepast, zodat de verkiezingen die plaatsvonden in oktober 2006 nog werden georganiseerd op basis van hoofdzakelijk federale regels die her en der verspreid stonden in federale wetten. De bestaande kieswetgeving is erg ondoorzichtig. Sommige bepalingen zijn met elkaar in tegenspraak en een logische indeling is vaak erg ver zoek. Het taalgebruik is bovendien vaak archaïsch en er is onvoldoende congruentie aanwezig tussen de regelgeving voor de verschillende verkiezingen die op hetzelfde moment plaatsvinden.

De wijziging van de kieswetgeving is dus wenselijk. Men moet de stap te zetten naar een geïntegreerde regelgeving voor de lokale verkiezingen in één omvattend kiesdecreet, waarin de regelgeving op een overzichtelijke en samenhangende wijze wordt gebundeld.

De wijziging van de kieswetgeving is niet alleen wenselijk, maar ook noodzakelijk. De noodzakelijkheid vloeit voort uit een arrest van 5 december 2007 van het Grondwettelijk Hof. Het Hof heeft geoordeeld dat de districten voor de provincieraadsverkiezingen, waar er slechts twee of drie mandaten te verdelen zijn, niet stroken met het stelsel van de evenredige vertegenwoordiging. De bestaande indeling moet daarom aangepast worden. De huidige indeling in districten is inderdaad bijzonder uiteenlopend op het vlak van grootte, bevolkingsaantallen en samenstelling. Momenteel zijn er in negen van de 32 kiesdistric-

ten minder dan vijf vertegenwoordigers te verkiezen. In uitvoering van dit arrest is de Vlaamse decreetgever verplicht om de indeling van de provinciale kiesdistricten te wijzigen vóór de verkiezingen van de provincieraden in oktober 2012.

Het Vlaams regeerakkoord schetst de krijtlijnen van deze wijziging:

- het aantal te verkiezen provincieraadsleden wordt gereduceerd tot maximaal 63 raadsleden in provincies met minder dan één miljoen inwoners en tot maximaal 72 raadsleden in provincies met meer dan één miljoen inwoners;
- de apparenteringsregels voor de provincieraadsverkiezingen zullen toegepast worden op basis van de oude senatoriële kieskringen;
- er wordt een kiesdrempel vastgelegd van 5 percent, berekend op provinciaal niveau;
- de kiesdistricten voor de provincieraadsverkiezingen worden hertekend zodat er per district minstens zes provincieraadsleden te verkiezen zijn.

3. Waarom een gewoon en een bijzonder Kiesdecreet?

Nadat de Vlaamse Regering op 16 juli 2010 zijn principiële goedkeuring had gehecht aan het voorontwerp van lokaal en provinciaal Kiesdecreet, werd het advies van de Raad van State ingewonnen. In dit advies wijst de Raad erop dat de bijzondere wet van 8 augustus 1980 bepaalt dat nieuwe bepalingen die de evenredige vertegenwoordiging afzwakken moeten worden aangenomen met een bijzondere meerderheid. Het gaat hier met name over de bepalingen die een provinciale kiesdrempel invoeren alsook de bepaling die het aantal provincieraadsleden vermindert. Deze bepalingen werden bijgevolg uit het gewoon decreet gelicht en ondergebracht in een bijzonder decreet tot aanvulling van het gewoon decreet. Het bijzonder decreet is aanvullend en schrijft deze bepalingen in het gewoon decreet in nadat ze met een bijzondere meerderheid zijn aangenomen.

4. Welke weg naar een transparante en samenhangende regelgeving?

Er bestaan drie mogelijke opties om de bestaande kieswetgeving aan te passen:

- ofwel via het aanbrengen van wijzigingen per decreet in de bestaande kieswetgeving;
- ofwel via de formule van meerdere kiesdecreten, één voor de gemeenteraadsverkiezingen, één voor de provincieraadsverkiezingen en één voor de stadsdistrictsraadsverkiezingen;
- ofwel via de formule van één decreet dat de verkiezingen regelt van alle lokale en provinciale verkiezingen.

Ter gelegenheid van de lokale en provinciale verkiezingen van 2006 werd voor de eerste optie gekozen, omdat de decreetgever slechts enkele partiële wijzigingen wenste in te voeren. Als men echter tegelijkertijd de kans te baat wil nemen om de kieswetgeving grondig te ordenen, is deze optie verre van optimaal.

De vaststelling dat de drie verkiezingen samen plaatsvinden, betekent ook dat ze danig met elkaar verstrengeld zijn op het juridische en technisch-organisatorische vlak. Dit blijkt ook uit de bestaande wetgeving, waar herhaaldelijk uit de Provinciekieswet wordt verwezen naar bepalingen van de Gemeentekieswet en het Algemeen Kieswetboek en vice versa.

Vandaar dat de Vlaamse Regering heeft gekozen voor de derde optie: één Kiesdecreet dat alle lokale en provinciale verkiezingen regelt. Het voorliggend lokaal en provinciaal Kiesdecreet gaat echter een stap verder dan de bundeling van bepalingen van de Gemeentekieswet, de Provinciekieswet en het Algemeen Kieswetboek. De kieswetgeving die zich op dit moment in andere decreetteksten bevindt (bijvoorbeeld het taalgebruik bij de verkiezingen en de controle van de verkiezingsuitgaven), wordt ook in het basisdecreet opgenomen.

De drie belangrijke aandachtspunten die voorop stonden bij de totstandkoming van de decreettekst zijn een logische opbouw, duidelijk taalgebruik en een zo groot mogelijke vereenvoudiging door afstemming van de regels die gelden voor de verschillende verkiezingen.

4.1. Logische opbouw

De Vlaamse Regering heeft geopteerd voor een chronologische indeling van het verkiezingsproces. Dit resulteert in drie grote delen: de bepalingen die betrekking hebben op de periode vóór de verkiezingsdag (deel 2), de bepalingen die betrekking hebben op de periode tijdens de verkiezingsdag (deel 3) en de bepalingen die betrekking hebben op de periode na de verkiezingsdag (deel 4).

De drie grote blokken worden voorafgegaan door inleidende bepalingen (deel 1) die het toepassingsgebied regelen alsook de manier van verwijzen naar de organieke decreten. Ook werd in de inleidende bepalingen een artikel ingeschreven dat toelaat dat de Vlaamse Regering de provinciegouverneur kan belasten om alle noodzakelijke maatregelen te nemen tijdens het verkiezingsproces, indien dit nodig blijkt.

Na de drie grote blokken komen de algemene bepalingen (straffen, de regeling van taalgebruik, de kostenverdeling en de accreditatie van buitenlandse waarnemers) (deel 5), alsook de slotbepalingen, zijnde de wijzigingsbepalingen, de overgangsbepalingen, de opheffingsbepalingen en de bepalingen met betrekking tot de inwerkingtreding (deel 6).

4.2. Duidelijke taal

De terminologie die in de bestaande kieswetgeving werd gebruikt, leidde nogal eens tot verwarring. Dit decreet wil die verwarring wegwerken. De minister geeft enkele voorbeelden:

- om een duidelijk onderscheid te maken tussen de districten in de betekenis van de kieskringen van de provincies en de districten in de betekenis van de binnengemeentelijke territoriale organen, werd in de eerste betekenis consequent de term ‘provinciedistrict’ gebruikt en in de tweede betekenis de term ‘stadsdistrict’;
- in de bestaande kieswetgeving werd dikwijls het woord ‘hoofdbureau’ gebruikt. Ook dit leidde vaak tot verwarring. Daarom wordt consequent het hoofdbureau aangeduid dat in casu bedoeld wordt (bijvoorbeeld het gemeentelijk hoofdbureau);
- sommige termen werden in de kieswetgeving in een dubbele betekenis gebruikt. Zo werd het woord ‘stembureau’ zowel gebruikt in de betekenis van de plaats waar men gaat stemmen als voor het orgaan waarin men moest gaan zetelen. Om die verwarring te vermijden wordt het woord ‘stembureau’ enkel nog gebruikt voor het orgaan en wordt het woord ‘stemlokaal’ gebruikt om de plaats aan te duiden.

Bij de redactie van de decreettekst werd getracht het taalgebruik te moderniseren en aan te passen aan de terminologie die gebruikelijk is in de volksmond. Een voorbeeld daarvan is het woord ‘stemopnemingsbureau’ te vervangen door het alom gebruikte woord ‘telbureau’. Om dezelfde reden werd ook ‘letterwoord’ vervangen door de juistere term ‘lijstnaam’.

De decreettekst is genderneutraal. Met de in het ontwerp van decreet beschreven personen en functies worden steeds zowel mannen als vrouwen bedoeld. Daar waar de tekst in de mannelijke vorm geschreven is (‘hij’, ‘hem’ en ‘zijn’) moet hij ook steeds begrepen worden in de vrouwelijke vorm (‘zij’ en ‘haar’).

7.3. Vereenvoudiging door afstemming

Een belangrijke doelstelling is de regels voor de verschillende verkiezingen zo goed mogelijk samen te laten lopen. De gemeenteraadsverkiezingen vormen steeds de basis van de

regelgeving. De regeling van de provincieraadsverkiezingen en de stadsdistrictsraadsverkiezingen is hierop geënt.

Gelijke regels zorgen voor een enorme vereenvoudiging en leiden tot een grotere transparantie van het hele verkiezingsproces. De omvang van de regelgeving wordt zodoende drastisch beperkt.

5. Tijdsplan

De Vlaamse Regering wenst dat er tijdig volstrekende duidelijkheid is over het juridische aspect van de verkiezingen, zodat alle actoren ruim op tijd op de hoogte zijn van de gewijzigde regelgeving die geldt voor de verkiezingen van 14 oktober 2012. Vanuit democratisch standpunt is het essentieel dat de spelregels tijdig duidelijk zijn. Na goedkeuring van het lokaal en provinciaal Kiesdecreet is er immers nog een weg af te leggen. Er zijn nog talrijke uitvoeringsbesluiten, formulieren en onderrichtingen nodig om de verkiezingen verder te regelen. De minister wil dit regelgevend traject tegen het einde van dit kalenderjaar volledig afronden. Daarna moeten alle belanghebbenden nog duidelijk geïnformeerd worden.

6. Wat zijn de belangrijkste wijzigingen?

6.1. Voor de verkiezingsdag (deel 2)

In overeenstemming met het regeerakkoord werd het aantal te verkiezen provincieraadsleden verminderd tot maximaal 63 raadsleden in provincies met minder dan één miljoen inwoners en tot maximaal 72 raadsleden in provincies met meer dan één miljoen inwoners.

De kiesdistricten voor de provincieraadsverkiezingen worden hertekend zodat er per district minstens zes provincieraadsleden te verkiezen zijn; de nieuwe indeling van de districten is een bijlage bij het Kiesdecreet.

De Vlaamse Regering maakt ten laatste op 1 juni 2012 een lijst bekend van het aantal te verkiezen gemeenteraadsleden per gemeente, het aantal te verkiezen stadsdistrictsraadsleden per stadsdistrict en het aantal te verkiezen provincieraadsleden per provincie en per provinciedistrict. Dit aantal wordt bepaald op basis van de bevolkingsaantallen per 1 juli 2011. Voorheen werd de basis in de organieke decreten vastgelegd op 1 januari van het verkiezingsjaar. Een eerste belangrijke reden om de datum te vervroegen is van praktisch-organisatorische aard. De bevolkingsaantallen zijn in de praktijk pas een hele tijd na 1 januari definitief beschikbaar. Het vervroegen van de datum maakt dat risico kleiner. De tweede reden betreft de herindeling van de provinciale kiesdistricten. Die herindeling werd uitgevoerd op vlak van de laatste beschikbare bevolkingsaantallen zodat er in ieder provinciaal kiesdistrict minstens zes provincieraadsleden te verkiezen zijn. Om deze redenen werden er in het Kiesdecreet wijzigingsbepalingen ingeschreven die de organieke decreten op dit vlak wijzigen.

Eén van de doelstellingen van het Kiesdecreet is ook de papieren administratieve rompslomp te beperken. Een voorbeeld daarvan is de digitalisering van de kiezerslijst. Wie een kandidatenlijst voordraagt kan voortaan een gratis digitaal exemplaar van de kiezerslijst ontvangen. De kandidaten kunnen ook een digitaal exemplaar ontvangen tegen kostprijs.

Het college van burgemeester en schepenen zal voortaan de kiezers over de stemafdelingen verdelen. Ook al gebeurde dit al vaak in de praktijk, toch was deze taak opgedragen aan de gouverneur. In de bestaande kieswetgeving zijn de regels voor de gelijktijdige gemeenten- en provincieraadsverkiezingen bepaald in de Provinciekieswet. In het Kiesdecreet worden de gemeenteraadsverkiezingen als basis genomen. Daarnaast staat het gemeentebestuur vandaag reeds in voor de praktische aspecten van de verkiezingsorganisatie, waardoor het

logisch is dat het gemeentebestuur ook de taak opneemt om de kiezers te verdelen over de stemafdelingen. Er is daarom geen doorlopende nummering van de stemafdelingen per kanton nodig. Elke gemeente kent elke stemafdeling een naam toe, die bestaat uit de naam van de gemeente en een volgnummer.

De procedure om bezwaar in te dienen tegen de kiezerslijst bij het college van burgemeester en schepenen blijft ongewijzigd. Om het democratische gehalte te versterken mag voortaan echter iedere kiezer bezwaar indienen bij het college dat de kiezerslijst heeft vastgesteld.

Het Kiesdecreet voorziet in eenzelfde samenstelling voor alle hoofdbureaus: een voorzitter, eventueel een plaatsvervangende voorzitter, vier bijzitters, vier plaatsvervangende bijzitters en een secretaris. Het provinciaal hoofdbureau is een nieuw orgaan. Het arrondissementsbureau wordt afgeschaft. Het provinciaal hoofdbureau heeft als taak op de verkiezingsdag de kiesdrempel te bepalen, de apparentering uit te voeren, de zetels te verdelen en de provinciale verkozenen en hun opvolgers aan te duiden. Zodoende is er op de verkiezingsdag voor iedere verkiezing slechts één hoofdbureau actief: het gemeentelijk hoofdbureau, het stadsdistrictshoofdbureau en het provinciaal hoofdbureau.

Zoals voorheen worden de stembureaus ingericht op het gemeentelijke niveau, met uitzondering van de stad Antwerpen waar de stembureaus worden ingericht op het niveau van de stadsdistricten. Eén van de belangrijkste organisatorische wijzigingen is dat ook de telbureaus voor de provincieraadsverkiezingen op het gemeentelijke niveau worden ingericht, met uitzondering van de stad Antwerpen. Het is een erg belangrijke logistieke vereenvoudiging dat deze stemmen niet meer op het niveau van het kanton worden geteld. Zodoende moeten de stembussen voor de provincieraadsverkiezingen niet meer worden overgebracht naar de kantonhoofdplaats.

Bij de voorgaande Europese, federale en deelstatelijke verkiezingen heeft de federale wetgever toegelaten dat er zich vrijwilligers konden aanmelden om te zetelen in de stem- en telbureaus. Het Kiesdecreet laat dit niet toe. De kans op politisering van deze bureaus is in het kader van de lokale en provinciale verkiezingen een reëel risico.

De huidige regelgeving bepaalt dat de vrouwelijke kandidaat die gehuwd of weduwe is haar naam mag laten voorafgaan door de naam van haar echtgenoot of overleden echtgenoot. Om discriminaties op te heffen mogen voortaan ook mannelijke kandidaten hun achternaam laten volgen door die van hun echtgenote of overleden echtgenote. Hetzelfde geldt voor de wettelijk samenwonenden en de holebi's. Deze regeling geldt als een overgangsmaatregel. Vanaf de verkiezingen van 2018 mogen de kandidaten enkel nog hun eigen achternaam gebruiken.

Zoals bepaald in het regeerakkoord werd ook het 'ritsprincipe' ingeschreven in het Kiesdecreet voor de eerste twee kandidaten op iedere lijst. Deze kandidaten moeten van verschillend geslacht zijn. De pariteit inzake het aantal mannen en vrouwen op eenzelfde lijst blijft behouden.

6.2. Op de verkiezingsdag (deel 3)

De installatie van de stembureaus gebeurt om 7.30 uur om het bureau toe te laten zich te organiseren. Het bureau sluit om 13.00 uur, een uurtje vroeger dan voorheen. Bij de verkiezingen van 2006 werd het einduur op 14.00 uur bepaald omdat men de impact niet kon inschatten van de uitbreiding van het stemrecht naar de niet-Belgen voor de gemeente- en stadsdistrictraadsverkiezingen. De praktijk heeft toen uitgewezen dat het niet nodig bleek om de stembureaus langer dan 13.00 uur open te houden.

Door de vroegere afsluiting van de stemming kan er ook een uurtje vroeger begonnen worden met de telling (14.00 uur in plaats van 15.00 uur). Alle stemmen worden geteld op het niveau waarop er gestemd wordt. Dit is het gemeentelijke niveau, met uitzondering van Antwerpen waar dit gebeurt op het niveau van het stadsdistrict. Zodra een telbureau beschikt over de stemmen van één stembureau mag de telling beginnen. Het is niet langer nodig om alle stemmen af te wachten.

Eén van de belangrijkste wijzigingen is de invoering van een kiesdrempel bij de provincieraadsverkiezingen. De kiesdrempel wordt bepaald in het bijzonder Kiesdecreet. De drempel wordt daar vastgesteld op 5 percent van het totaal aantal geldig uitgebrachte stemmen. Het is een taak van het provinciaal hoofdbureau om vast te stellen welke lijsten de kiesdrempel in het kiesdistrict hebben behaald en bijgevolg worden toegelaten tot de rechtstreekse zetelverdeling. Om tot de aanvullende zetelverdeling toegelaten te worden, moet een lijstengroep minstens 5 percent van het totaal aantal geldig uitgebrachte stemmen in de provincie hebben behaald.

6.3. *Na de verkiezingsdag (deel 4)*

Wat de verkiezingsuitgaven betreft, worden de bepalingen van het decreet van 7 mei 2004 voor wat de lokale verkiezingen betreft grotendeels overgenomen in het Kiesdecreet.

Het Kiesdecreet bepaalt dat de Raden voor Verkiezingsbetwistingen in hun huidige samenstellingen optreden tot 1 maart 2012. Vanaf dat ogenblik start een nieuwe zittingsperiode van zes jaar. De selectieprocedure om per provincie de voorzitter, twee raadsleden en drie plaatsvervangende raadsleden te selecteren werd gewijzigd met het oog op een grotere waarborg inzake onafhankelijkheid en deskundigheid van de leden. De procedure voor de behandeling van de bezwaren blijft behouden.

6.4. *Algemene bepalingen (deel 5)*

De strafbepalingen die betrekking hebben op de verkiezingen in het algemeen en op de stemplicht in het bijzonder werden in het Kiesdecreet overgenomen uit het Algemeen Kieswetboek.

De bepalingen van het decreet van 18 mei 1994 dat het taalgebruik bij de verkiezingen regelt, werden na een terminologische aanpassing opgenomen in het Kiesdecreet.

De verdeling van de kosten voor de verkiezingen wordt gewijzigd. Het Kiesdecreet bepaalt dat de presentiegelden en de reiskosten van de leden van de kiesbureaus, de reiskosten van de kiezers en de verzekeringspremies voortaan ten laste vallen van de provincies. Voorheen werden die kosten elk voor de helft gedragen door de gemeenten en de provincies. Zo komt een billijkere kostenverdeling tot stand, aangepast aan de gelijktijdige verkiezing voor de gemeenteraden en de provincieraden. De gemeenten blijven verantwoordelijk voor alle andere kosten van de lokale organisatie zoals de inrichting van de lokalen, stembussen, schotten, omslagen en potloden. De Vlaamse overheid staat verder in voor de uitgaven voor het papier van de stembiljetten. Zij draagt ook de kosten voor het verwerken van de uitslagen, waaronder ook de ICT en levert de technische bijstand op de dag van de verkiezing.

Ten slotte bepaalt het Kiesdecreet nog dat de Vlaamse Regering waarnemers kan accrediteren om de lokale en provinciale verkiezingen van nabij te volgen.

7. *Aanvullend advies van de Raad van State op vraag van de parlementsvoorzitter*

Mevrouw *Annick De Ridder*, commissievoorzitter, merkt op dat de parlementsvoorzitter een extra advies aan de Raad van State heeft gevraagd om een technisch-juridische discussie te beslechten over de integratie van de bepalingen van het bijzonder decreet in het

gewoon decreet. Zij vindt het raadzaam de stemmingen uit te stellen tot op het ogenblik dat die kwestie is uitgeklaard door de Raad van State. In afwachting kan wel de algemene bespreking al worden gevoerd.

Minister *Geert Bourgeois* stelt dat na de principiële goedkeuring door de Vlaamse Regering een advies werd gevraagd aan de Raad van State. Die heeft erop gewezen dat bepalingen die betrekking hebben op de evenredigheid een bijzondere meerderheid vergen. Men kan erover discussiëren of sommige bepalingen de evenredigheid in het gedrang brengen. De regering heeft alleszins beslist het advies te volgen.

Vervolgens werd juridisch advies ingewonnen bij professor Van Orshoven. Die heeft voorgesteld om een gewoon en een bijzonder decreet in te dienen en beide decreten achteraf te integreren, dit met het oog op de leesbaarheid en hanteerbaarheid. Professor Van Orshoven adviseerde om in het gewone decreet blanco artikelen op te nemen die dan zouden worden opgevuld met bepalingen uit het bijzonder decreet. Dit laatste advies werd niet gevolgd. In het voorliggende ontwerp zou men bij de integratie willen werken met bisdecreten.

De legistieke cel van het Vlaams Parlement vindt dat geen goede optie en opteert ervoor te werken met twee decreten die achteraf niet geïntegreerd worden. Het argument is dat men achteraf moet kunnen zien wat via een gewone en wat via een bijzondere meerderheid gewijzigd moet kunnen worden. De minister deelt die mening niet. Als men nu een drempel invoert en die later weer afschaft, doet men niets af aan de evenredigheid, men maakt die integendeel groter.

Er zijn dus twee verschillende standpunten en de parlementsvoorzitter heeft daarom een advies gevraagd over hoe men dit legistiek best aanpakt. De minister is het ermee eens de stemmingen uit te stellen tot men het advies heeft.

II. ALGEMENE BESPREKING

1. Vragen en opmerkingen van de commissieleden

1.1. *Tussenkomst van de heer Marnic De Meulemeester*

De heer *Marnic De Meulemeester* merkt op dat het ontwerp van decreet heel wat technische bepalingen bevat waarover eigenlijk geen discussie bestaat. Tijdens de vorige regeerperiode werd vooral werk gemaakt van de Vlaamse organieke regelgeving op de lokale en de provinciale besturen. Het ging om het Gemeentedecreet, het Provinciedecreet en het OCMW-decreet. In 2006 organiseerde de Vlaamse overheid voor het eerst de lokale en provinciale verkiezingen. Daarbij diende ze nog terug te vallen op regels in verschillende federale wetten waaraan, met het oog op de verkiezingen van 2006, slechts partiële wijzigingen werden aangebracht. Met dit ontwerp wil de Vlaamse Regering een eigen regelgeving tot stand brengen voor de lokale verkiezingen waarbij alle bepalingen op een overzichtelijke en samenhangende wijze worden gebundeld. Daarnaast moet ze ook uitvoering geven aan het arrest van het Grondwettelijk Hof van 5 december 2007. In dat arrest stelde het Hof dat provincieraadsdistricten waar slechts twee of drie mandaten te verdelen zijn, niet stroken met het stelsel van de evenredige vertegenwoordiging.

Het aantal provincieraadsleden wordt verminderd tot 72 in provincies met meer dan 1 miljoen inwoners en tot 63 in provincies met minder dan een miljoen inwoners. Dat laatste geldt alleen voor de provincie Limburg. De grenzen van de provincieraadsdistricten worden hertekend, zodat er per kieskring minstens zes provincieraadsleden te verkiezen zijn. Op het advies van de provincie Antwerpen om te voorzien in een tussencategorie wordt niet ingegaan. Open Vld is het daarmee eens. In vergelijking met het voorontwerp is er een wijziging gebeurd waardoor Hoeilaart en Overijse ondergebracht worden in het kanton Zaventem in plaats van in kanton Halle.

De apparenteringsregels voor de provincieraadsverkiezingen zullen worden toegepast op basis van senatoriële kiesomschrijvingen. Er wordt ook een kiesdrempel van vijf percent vastgelegd. Om tot aanvullende zetelverdeling door apparentering te worden toegelaten, moet een lijstengroep minstens vijf percent behaald hebben van het totaal aantal uitgebrachte stemmen in de provincie.

Voor de bepaling van het aantal zetels wordt gekeken naar het bevolkingsaantal op 1 juli van het jaar voorafgaand aan de verkiezingen. In het voorontwerp was sprake van 1 januari van dat jaar. Open Vld vraagt of 1 januari van het verkiezingsjaar niet de referentiedatum kan blijven. De federale administratie slaagde er immers in om te werken met die datum en nu is er een goed functionerend Agentschap voor Binnenlands Bestuur. Daarom vraagt de spreker om te onderzoeken of de referentiedatum van 1 januari 2012 alsnog kan worden behouden voor de volgende verkiezingen. Met de moderne informatica moet het toch mogelijk zijn om de bevolkingsaantallen te bepalen in de loop van de maand februari. Dan is er van februari tot oktober nog alle tijd om de verkiezingen te regelen.

Vanuit een overweging van bestuurbaarheid kiest de Vlaamse Regering voor het invoeren van een kiesdrempel van vijf percent voor de provincieraadsverkiezingen. Vanuit een argumentatie van democratie en burgers nabijheid wordt er echter ook gekozen voor provinciedistricten en apparentering. Deze twee opties stroken eigenlijk niet met elkaar. Ook in het advies van de Vlaamse Adviesraad voor Bestuurszaken (VLABEST) wordt dit opgemerkt. Voor de berekening van het aantal zetels blijft men gebruik maken van het systeem-Imperiali voor de gemeenteraadsverkiezingen en van het systeem-D'Hondt voor de districts- en provincieraadsverkiezingen. De heer De Meulemeester wil weten wat hiervoor de beweegredenen is.

Tijdens de vorige hertekening van de kiesreglementering heeft men ervoor gekozen om de lijststem alleen te laten meetellen voor het bepalen van het aantal zetels voor een lijst. De neutralisering van de lijststem bleek echter niet te gelden voor de opvolgers. De motivatie voor deze keuze was onduidelijk. Hierdoor wordt het kiessysteem nog complexer. Nu wordt er voor geopteerd om de lijststem op dezelfde wijze te laten meetellen voor effectieven en opvolgers. Het aantal lijststemmen wordt vermenigvuldigd met het aantal behaalde zetels en gedeeld door drie. Deze stemmen worden dan in volgorde van de lijst toegekend aan de respectievelijke kandidaten en opvolgers tot ze het verkiesbaarheidscijfer hebben bereikt. Als de te begeven lijststemmen uitgeput zijn, gelden alleen nog de voorkeurstemmen. Open Vld pleit al decennia voor het afschaffen van de devolutieve kracht van de lijststem. Hoewel de invloed ervan steeds verder wordt verminderd, heeft de meerderheid blijkbaar niet de moed om de lijststem volledig af te schaffen. Volgens de heer De Meulemeester willen de kiezers dat de persoon waarvoor ze stemmen de volle kracht van hun stem krijgt. Een lijststem vertekent het beeld en is vanuit democratisch oogpunt niet aan te moedigen.

Men voert een kiesdrempel in van vijf percent. Voor de zeteltoewijzing geldt deze drempel op het niveau van het provinciedistrict. Om te mogen deelnemen aan apparentering geldt hij evenwel op provinciaal niveau. Voor de apparentering zelf worden weer de senatoriële kiesomschrijvingen als basis genomen. De verschillende adviezen stellen dat het hier gaat om een tegenstrijdigheid.

Twee voor Open Vld belangrijke punten zijn niet terug te vinden in dit ontwerp van decreet. Vooreerst gaat het om de rechtstreekse verkiezing van de burgemeester. Hiervoor verwijst de heer De Meulemeester naar het voorstel van decreet dat op 26 maart 2004 werd ingediend door de heer André Denys, toenmalig fractieleider van de VLD in het Vlaams Parlement, nu gouverneur van de provincie Oost-Vlaanderen. De bedoeling van dit voorstel van decreet is het versterken van de gemeentelijke democratie, het verhogen van de bestuurskracht van de gemeenten en het versterken van de slagkracht van de gemeentelijke organen. Hij vraagt zich af wie daar, vanuit democratisch oogpunt, tegen kan zijn.

In het ontwerp staat evenmin iets over het schrappen van de opkomstplicht voor de lokale en provinciale verkiezingen, dus over de invoering van kiesrecht in plaats van kiesplicht. De spreker denkt nochtans dat de overgrote meerderheid van de bevolking hiervoor gewonnen is. Een kiesplicht is volgens hem niet meer van deze tijd.

1.2. Tussenkoms van de heer Lieven Dehandschutter

De heer *Lieven Dehandschutter* weet dat verkiezingen altijd zorgen voor spanning, zowel bij de politici zelf als bij de bevolking. Daarbij wordt vooral gefocust op de campagne. Achter de schermen wordt echter heel wat werk verzet, niet alleen bij de partijen en de Vlaamse administratie, maar ook bij de rechtbanken en de gemeentelijke administraties. De politicus en de kiezer hebben daar vaak geen besef van.

In de huidige regelgeving was de logische opbouw zoek. Daarom was het goed om te kiezen voor een enkel decreet. De vroegere wetgeving werd ook gekenmerkt door een archaisch en verwarrend taalgebruik. Ook op dit vlak heeft het ontwerp van decreet heel wat verdiensten.

Een aantal elementen in het ontwerp houdt verband met opmerkingen van het Grondwettelijk Hof. De reorganisatie van de provincieraadsverkiezingen gaat een stap in de richting van de opvattingen van de N-VA. Dat geldt niet voor de invoering van een kiesdrempel van vijf percent. In de praktijk zou die kiesdrempel trouwens alleen enige invloed hebben in de districten Halle en Antwerpen.

Over het algemeen kan de N-VA de regering alleen maar feliciteren met het voorliggende ontwerp van decreet. Het is nog niet ideaal, maar het gaat al een heel stuk in die richting. Het decreet zal niet alleen een juridisch houvast bieden, maar ook een draaiboek voor de verkiezingsperiode.

1.3. Tussenkoms van de heer Bart Caron

De heer *Bart Caron* vindt het positief dat Vlaanderen door dit ontwerp van Kiesdecreet zijn eigen kiesverrichtingen zal kunnen regelen. Het gaat om een logische voortzetting van het proces van emancipatie en groei van de Vlaamse deelstaat.

VLABEST heeft twee grote kritieken op dit ontwerp van decreet. De eerste kritiek betreft het gebrek aan interne consistentie. Een goed voorbeeld is de gelijktijdige invoering van een kiesdrempel van vijf percent en van een systeem van apparentering voor de provincieraadsverkiezingen. Enerzijds streeft men dus naar bestuurbaarheid, maar anderzijds wil men vanuit democratisch oogpunt geen stemmen verloren laten gaan.

VLABEST staat positief tegenover de relatieve vereenvoudiging van de kiesverrichtingen, maar het had nog beter gekund. Voor gemeenteraads- en provincieraadsverkiezingen worden namelijk twee verschillende kiesstelsels gehanteerd. De heer Caron vindt het ook vreemd dat de kiesdrempel van vijf percent wel geldt voor de deelname aan de apparentering, maar niet voor de apparentering zelf. Daarvoor geldt dan weer de senatoriële kiesomschrijving. Er werd dus een dubbele drempel ingebouwd om de doorbraak van kleinere partijen zoals Groen! te bemoeilijken.

Volgens de heer Caron moeten verkiezingen zo goed mogelijk de wil van de kiezer weerspiegelen. Dat moet blijken bij de zetelverdeling en bij de totstandkoming van meerderheid en oppositie. In dat verband is hij ontgoocheld in de N-VA, de partij van minister Bourgeois. Deze partij is altijd een voorstander geweest van een evenredig kiessysteem. Ze pleit zelfs voor het systeem-Niemeyer en niet voor het systeem-D'Hondt. Besturen is echter compromissen sluiten.

Groen! streeft naar een maximale representativiteit. De invoering van grotere kiesomschrijvingen voor de provincieraadsverkiezingen, waarbij er ten minste zes verkozenen moeten zijn per district, is een stap in die richting. Er is echter nog een lange weg af te leggen. Hij denkt dat het nieuwe systeem zal leiden tot vreemde resultaten. Groen! opteert voor voldoende grote kieskringen, met bijvoorbeeld twintig verkozenen per kieskring. Dan worden kiesdrempels en een quorum overbodig. De bestuurbaarheidsdoelstelling wordt gerealiseerd, maar ook de representativiteit zal maximaal zijn. Binnen het nieuwe systeem moet zijn partij in een klein kiesdistrict elf percent halen om een eerste zetel te veroveren. Dit effect is het gevolg van de combinatie van apparentering, quorum en kiesdrempel en van de vermindering van het aantal provincieraadsleden. Gelet op de bevoegdheidsverschuivingen die men voor ogen heeft, had de provincieraad voor Groen! nog kleiner mogen zijn, tenminste als men ook de evenredigheid zou vergroten.

Groen! heeft een aantal amendementen ingediend om een voldoende evenredigheid te realiseren. Deze amendementen houden verband met het quorum, de kiesdrempel en de kiesdistricten. De bedoeling is het wegwerken van sluipende uitsluitingsmechanismen, waardoor kleine partijen worden uitgesloten.

De spreker vraagt zich af of men in een decreet wel twee verschillende kiessystemen – D'Hondt en Imperiali – naast elkaar kan zetten. Groen! stelt voor om overal het systeem-D'Hondt toe te passen. Men pleit niet voor het systeem-Niemeyer omdat het argument van de bestuurbaarheid ook valabel is. Een minimale kiesdrempel kan leiden tot een grotere bestuurskracht voor grotere raden.

Een grote partij moet in een grote stad gemiddeld een tot anderhalf percent van de stemmen halen om een vijftiende zetel binnen te halen. Groen! moet in diezelfde stad meestal zeven percent van de stemmen halen om een eerste zetel te halen. Een dergelijk systeem is volgens de heer Caron oneerlijk. Toen de N-VA nog een kleine partij was, was de huidige minister van Binnenlands Bestuur het daarmee eens. Nu wordt er aan dit systeem niets veranderd, hoewel de N-VA in de regering zit.

Groen! zal een lijstverbindingssysteem voorstellen, zowel op provinciaal als op lokaal niveau. Daarbij zouden de partijen de zogenaamde verloren stemmen aan elkaar kunnen toewijzen. Op een vergelijkbare manier worden nu al afspraken gemaakt voor het aanduiden van OCMW-mandaten. Door het systeem-Imperiali heeft Groen! veel verloren stemmen. Het gaat om stemmen waarvoor de wil van de kiezer niet nuttig gebruikt wordt. Groen! wil per gemeente partners vinden waaraan het die stemmen kan geven. Door een dergelijke lijstverbinding wordt een grotere representativiteit gerealiseerd.

Inzake het quorum citeert de spreker artikel 181. Op basis daarvan moet zijn partij in kleine districten elf percent van de stemmen halen om een eerste zetel binnen te halen. Dat is dubbel zo veel als bij de parlementsverkiezingen. Daarom zal Groen! een amendement indienen om het quorum op hetzelfde niveau te brengen als bij de parlementsverkiezingen. Net als VLABEST pleit men voor een eenvormig en doorzichtig kiessysteem.

De heer Caron besluit dat zijn fractie een aantal amendementen zal indienen om de evenredigheid te versterken. Maximale representativiteit, eerlijke verdeling en het wegwerken van sluipende uitsluitingsmechanismen ten aanzien van kleine partijen zijn daarbij de uitgangspunten.

1.4. Tussenkomst van de heer Kurt De Loor

De heer *Kurt De Loor* stelt dat dit ontwerp van decreet perfect aansluit bij het regeerakkoord en de beleidsnota van de minister. Het is de bedoeling een samenhangende en doorzichtige regelgeving te creëren.

Over het geautomatiseerde stemmen is nog geen duidelijkheid. Dat zal geregeld worden met een ‘aanbouwdecreet’. Sp.a wil hierover snel duidelijkheid omdat de verkiezingen voor de gemeente- en de provincieraden snel naderen. Het voordeel van een aanbouwdecreet is dat bij een belangrijke technische evolutie niet telkens een wijziging van het Kiesdecreet noodzakelijk is.

De spreker vindt het positief dat er een advies is gevraagd aan de provincieraden over de herschikking van de kiesdistricten en het aantal leden van de provincieraden. Toch kan hij er begrip voor opbrengen dat de Vlaamse Regering geen rekening heeft gehouden met de suggestie van de provincie Antwerpen om het aantal provincieraadsleden te behouden op 84.

Het ter beschikking stellen van de kiezerslijsten in digitale vorm moet gebeuren op een hanteerbare en werkbare manier, zodat er op de kiezerslijsten (digitale) bewerkingen kunnen worden uitgevoerd zoals het selecteren van de eerste kiezers.

Bij de samenstelling van de hoofdbureaus werd de categorie van de vrijwilligers niet opgenomen. Daardoor ontstaat er een discrepantie tussen het federale en het Vlaamse niveau. De heer Marino Keulen, de vorige minister van Binnenlands Bestuur, had ervoor gepleit om enkel met vrijwilligers te werken voor het organiseren van de verkiezingen. De heer De Loor vindt dat het getuigt van burgerzin als men zich vrijwillig kandidaat stelt om aan de organisatie van de verkiezingen te participeren. Dat heeft weinig te maken heeft met politisering.

De Raad voor Verkiezingsbetwistingen zal opnieuw samengesteld worden. De huidige samenstelling is geldig tot 1 maart 2012. Er wordt voorzien in een andere procedure voor de samenstelling van de Raad, met het argument dat men de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid van de leden van de raad wil waarborgen. Daarom vraagt de heer De Loor zich af of de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid dan niet gewaarborgd waren tot nu toe. In 2006 heeft deze Raad nochtans degelijk werk verricht. In de toekomst zullen de leden van de Raad worden geselecteerd op basis van het curriculum vitae, eventueel aangevuld met een interview. De tekst zegt dat de Vlaamse Regering zich daarbij kan laten bijstaan door Jobpunt Vlaanderen. Het gaat dus om een mogelijkheid en niet om een verplichting. Is het de bedoeling om de Raad voor Verkiezingsbetwistingen te organiseren op provinciaal niveau of om dit verder te centraliseren? De spreker denkt dat de Raad voor Verkiezingsbetwistingen niet geëvalueerd werd. Als het de bedoeling is de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid te bevorderen, had men dit beter wel gedaan.

De heer De Loor beklemtoont het belang van vorming en opleiding voor de organiserende instanties, zeker gezien de wijzigingen in het Kiesdecreet. Om alles vlot te laten verlopen zou men best werken met richtlijnen, ‘best practices’ en draaiboeken.

De spreker vraagt zich af of de herschikking van de kiesdistricten gebeurd is op basis van een studie en zo ja, welke. De nieuwe kiesdistricten komen immers niet overeen met de suggesties voor regioafbakening van VLABEST en het groenboek Interne Staatshervorming. Er werd ook geen rekening gehouden met de aanbevelingen van VRT-journalist Ivan De Vadder, in zijn boek ‘Pleidooi voor een eerlijke politiek’. Hij wil weten of die aanbevelingen overwogen werden.

De heer De Loor is het niet eens met de opmerkingen van de heer De Meulemeester over een rechtstreekse verkiezing van de burgemeester. Politiek gaat over ideologie en niet over personen. Een rechtstreekse verkiezing van de burgemeester zou de personencultus nog versterken.

Hij merkt tot slot nog op dat de discussie niet gaat over kiesrecht of kiesplicht, maar over kiesrecht en opkomstplicht. Men is namelijk niet verplicht om te stemmen, men kan ook

blanco stemmen. De afschaffing van de opkomstplicht zou ertoe leiden dat de belangen van bepaalde bevolkingsgroepen die nu al te weinig aan bod komen, nog minder zullen verdedigd worden.

1.5. Tussenkoms van de heer Jan Verfaillie

De heer *Jan Verfaillie* verklaart dat CD&V zich grotendeels kan aansluiten bij het Kies-decreet. Hij formuleert wel een aantal punctuele vragen.

Vroeger werd er in principe gestemd van 8 tot 13 uur, maar waar er met de computer werd gestemd, bleven de stembureaus nog een uur langer open. Nu is het de bedoeling dat er nergens nog kan worden gestemd na 13 uur. Moet men daaruit begrijpen dat er volgend jaar overal met potlood en papier zal worden gestemd?

Het standpunt van de verschillende partijen over de rechtstreekse verkiezing van de burgemeester is duidelijk. De heer De Meulemeester verwijst in dat verband naar een voorstel van decreet van de heer Denys, huidig gouverneur van Oost-Vlaanderen. Waar het gaat over het belang van de provincies, geeft de heer Denys intussen blijk van voortschrijdend inzicht. Destijds was hij namelijk een van de grootste voorstanders van een afschaffing van de provincies, maar nu komt hij op voor bijkomende bevoegdheden voor de provincies. Misschien zijn ook zijn standpunten over de rechtstreekse verkiezing van de burgemeester intussen geëvolueerd.

Met een rechtstreekse verkiezing van de burgemeester loopt men het risico dat de meerderheid binnen de gemeenteraad een andere politieke samenstelling heeft dan de politieke kleur van de burgemeester. Dat komt de bestuurbaarheid van de gemeente niet ten goede. Men dreigt ook een soort van presidentieel regime te creëren in de gemeente waarbij alleen de burgemeester nog iets te zeggen heeft. De spreker is ervan overtuigd dat de meeste politici gewonnen zijn voor inspraak van de schepenen en de gemeenteraadsleden.

De kosten voor presentiegelden en reisvergoedingen zullen volledig ten laste vallen van de provincie, terwijl dat vroeger fiftyfifty geregeld werd. Ook VLABEST stelt zich daar vragen bij. Hij wil weten hoeveel dat ongeveer zal kosten en wat de beweegreden is voor deze regeling.

De heer Verfaillie hoort ook kritiek op de indeling in kiesdistricten. Daarom wil hij weten waarop men zich gebaseerd heeft voor die indeling en de naamgeving.

1.6. Tussenkoms van de heer Joris Van Hauthem

De heer *Joris Van Hauthem* verbaast zich over de evidentie waarmee sommige parlementsleden vandaag totaal andere standpunten innemen dan enkele jaren geleden. Hij kan nog begrijpen dat Open Vld, die er niet in geslaagd is de rechtstreekse verkiezing van de burgemeester te realiseren toen ze deel uitmaakte van de regering, dit standpunt nu opnieuw bovenhaalt. Bij de behandeling van het Gemeentedecreet had Vlaams Belang heel wat amendementen in die richting ingediend, maar die werden allemaal weggestemd. Minder begrip heeft hij voor het standpunt van de heer Caron. Destijds maakte hij deel uit van het kartel sp.a-spirit dat de kiesdrempel heeft ingevoerd. Nu behoort hij tot Groen!, ook een partij die onder paarsgroen de kiesdrempel mee heeft ingevoerd. Toch komt hij hier een pleidooi houden voor de evenredigheid.

Over het ontwerp van decreet zelf is hij wat ontgoocheld. Sinds 1 januari 2002 is Vlaanderen bevoegd voor deze materie, niet alleen voor de voordij en voor de regeling van de voordij, maar ook voor de regeling van de verkiezingen voor de gemeente- en de provincieraden en de districtsraden. De vraag is wat men daarmee gedaan heeft tussen 2002 en 2011. Destijds circuleerden er heel wat nieuwe ideeën, onder meer over de rechtstreekse

verkiezing van de burgemeester. Als Vlaanderen hiervoor bevoegd zou worden, dan zou er hierover wel een akkoord kunnen worden gevonden, zo stelde men toen. Intussen is men negen jaar verder en van al die vernieuwende ideeën is nog maar weinig in huis gekomen. Bij het eerste Kiesdecreet heeft men heel wat bepalingen van de bestaande kieswetgeving overgenomen met de argumentatie dat men zo kort voor de verkiezingen niet alles kon omgooien. Ook nu worden heel wat bepalingen gewoon overgenomen. Waar zijn die ideeën en vernieuwingen gebleven?

Het feit dat de verkiezingen voor gemeente-, provincie- en districtsraden in een decreet worden geregeld kan ook nadelen hebben. Als bepaalde modaliteiten worden aangepast voor de gemeenteraadsverkiezingen, dan is dat immers meteen ook nodig voor de provincieraads- en de districtsraadverkiezingen. Door de veranderingen in de terminologie moet hij het in dat verband eigenlijk hebben over de verkiezingen voor de stadsdistricten.

Er is een aanpassing van de kiesdistricten, maar behalve de overheveling van twee gemeenten van het district Vilvoorde naar het district Halle, verandert er eigenlijk niet zo veel. Vlaams Belang pleit al lang voor een indeling in districten die allemaal van dezelfde grootteorde zijn. In het verleden was er een grote ongelijkheid, met twee tot 24 verkozenen per district. De heer Jef Tavernier heeft deze zaak aangekaart bij het Grondwettelijk Hof. Het Grondwettelijk Hof stelde in zijn arrest dat het wel degelijk ging om een discriminatie. Het voegde eraan toe dat er in ieder district minstens zes zetels moesten te begeven zijn om die discriminatie de wereld uit te helpen. De heer Van Hauthem dacht dat men naar aanleiding van het arrest van het Grondwettelijk Hof zou kiezen voor een provinciale kiesomschrijving of voor districten die ongeveer even groot zijn. In het ontwerp van decreet beperkt men zich echter tot het realiseren van de minimale aanbeveling van het Grondwettelijk Hof. Hij meent dat partijpolitieke redenen het realiseren van een logische indeling in de weg staan. Als dat zo is, dan zou men beter ophouden met grote pleidooien over de nabijheid van de burger. Als het niet de bedoeling was veranderingen te realiseren, dan was het ook niet de moeite waard om te strijden voor de overheveling van deze bevoegdheid.

Het ontwerp van decreet wijzigt de terminologie en dat is een goede zaak. Aan de kiesystemen wordt echter niets veranderd. Men blijft werken met het systeem-D'Hondt voor de verkiezing van de provincieraad en de stadsdistricten, en met het systeem-Imperiali voor de gemeenteraadsverkiezingen. De memorie van toelichting geeft hiervoor geen verklaring. Er staat alleen dat de keuze van de vorige keer bevestigd wordt. Eigenlijk is men er nog altijd niet in geslaagd om een keuze te maken. In een enkel decreet worden diverse verkiezingen geregeld, maar dan wel met twee verschillende systemen.

Bij de bespreking van het eerste Kiesdecreet in de plenaire vergadering stelde de toenmalige fractievoorzitter van CD&V Ludwig Caluwé onomwonden dat er een politieke reden was voor de keuze voor het systeem-Imperiali bij de gemeenteraadsverkiezingen. Men vreesde namelijk dat Vlaams Belang de volstrekte meerderheid zou halen in bepaalde districten indien men het systeem-Imperiali zou hebben gehanteerd. Toen Vlaams Belang pleitte voor het invoeren van het systeem-D'Hondt voor de gemeenteraad, opperde de heer Caluwé dan weer dat men de evenredigheid diende te respecteren. Hij voerde dus een discussie die niet te winnen was. Intussen is er nog niets veranderd: voor het ene niveau geldt nog altijd het systeem-D'Hondt en voor het andere het systeem-Imperiali. Men is nu bevoegd om deze aangelegenheid te realiseren, maar men doet er niets mee. Men past de kiesregelgeving aan de partijpolitieke verhoudingen aan. Dat is volgens de spreker niet geoorloofd.

De reden waarom de rechtstreekse verkiezing van de burgemeester niet werd doorgevoerd, ligt in dezelfde lijn. Vlaams Belang mag niet aan zet komen, ook niet als het de grootste partij is. Voor het overige heeft men het altijd over de kiezer en de burgers nabijheid. Men slaagt er echter niet in om een eenduidig systeem te ontwikkelen, omdat vooral partijpolitieke overwegingen een rol spelen.

De invoering van een kiesdrempel is wel een nieuw element. De heer Van Hauthem zou graag weten wie hierom gevraagd heeft en waarom. Minister Bourgeois maakt zelf deel uit van een partij die moord en brand geschreeuwd heeft bij het invoeren van een kiesdrempel voor de verkiezingen van Kamer, Senaat en Vlaams Parlement. Nu moet hij zijn handtekening zetten onder een ontwerp van decreet dat een kiesdrempel invoert voor de provincieraadsverkiezingen. In de memorie van toelichting staat niets over de bedoeling van deze maatregel. Staat de minister daar achter? In de kranten kan men lezen dat de kiesdrempel wordt ingevoerd omwille van de bestuurbaarheid. Daarom vraagt de spreker welke provincieraden op dit ogenblik onbestuurbaar zijn. Hij vraagt zich ook af hoeveel partijen met minder dan vijf percent van de stemmen op dit ogenblik vertegenwoordigd zijn in de provincieraad. Als de maatregel dan toch ingegeven zou zijn door overwegingen van bestuurbaarheid, dan vraagt hij zich af waarom er voor de gemeenteraadsverkiezingen geen kiesdrempel wordt ingevoerd. Op lokaal vlak kan de partijpolitieke versnippering immers veel groter zijn dan op het niveau van Kamer, Senaat, Vlaams Parlement of provincie. Hij wil weten of de minister deze kiesdrempel nog altijd even ondemocratisch vindt dan op het ogenblik dat hij voorzitter was van de N-VA. Die vraag kan trouwens ook aan de heer Caron worden gesteld.

Over de lijststem wordt er evenmin een keuze gemaakt. De lijststem wordt geneutraliseerd voor de effectief verkozenen en gehalveerd voor de opvolgers. Waarom wordt dat onderscheid ingevoerd? Leidt dit tot meer duidelijkheid voor de kiezer? Het is trouwens onduidelijk waar de opvolgers beginnen bij gemeenteraadsverkiezingen. Wellicht is dat na de laatste verkozenen, want er zijn geen afzonderlijke lijsten. Hij meent dat men een duidelijke keuze moet maken: ofwel laat men de lijststem spelen, ofwel schaft men ze helemaal af.

De heer Van Hauthem besluit dat er in vergelijking met het vorige Kiesdecreet weinig veranderd is. Een aantal bepalingen worden samengebracht in een enkel decreet. De terminologie is wel duidelijker. De fundamentele keuzes die men de vorige keer uit de weg is gegaan, gaat men opnieuw uit de weg. Daar voegt men nog partijpolitieke overwegingen aan toe, namelijk de kiesdrempel. Dit is dan ook een gemiste kans.

1.7. Tussenkoms van mevrouw Patricia De Waele

Mevrouw *Patricia De Waele* stelt dat de minister weinig ruimte heeft gekregen om echte wijzigingen door te voeren. Hij diende immers rekening te houden met het regeerakkoord.

Eigenlijk had ze veel meer verwacht van dit ontwerp van decreet. Het woordgebruik werd gepreciseerd. Er werden ook een aantal wijzigingen doorgevoerd die een symbolisch belang hebben. Daarbij denkt ze aan de aanpassingen die te maken hebben met de genderneutraliteit. Zowel de man als de vrouw mogen bijvoorbeeld de naam van de partner gebruiken. Ook het ritsprincipe voor de eerste twee plaatsen vindt ze belangrijk.

Sommige wijzigingen zijn meer fundamenteel van aard, in de eerste plaats de invoering van een kiesdrempel van vijf percent. LDD ziet niet onmiddellijk het nut van een dergelijke kiesdrempel, tenzij misschien dat men hiermee kleine en nieuwe partijen uit het politieke en maatschappelijke leven wil weren. In de provincieraad is het nochtans mogelijk dat de leden van een kartel aparte fracties vormen. De meerwaarde van die kiesdrempel is dan ook onduidelijk.

VLABEST en de Raad van State merken op dat men nagelaten heeft om eenzelfde kiesstelsel te hanteren voor de verkiezingen van gemeente-, provincie- en districtsraden. De spreker wil weten waarom men vasthoudt aan dat onderscheid. Volgens haar hebben verkiezingen meer met wiskunde te maken dan met democratie. Binnen een eenduidig kiessysteem kan de kiezer nochtans het beste zien wat de impact van zijn stem is. De systemen-D'Hondt en -Imperiali zijn op dat vlak niet zo duidelijk.

Mevrouw De Waele vraagt zich ook af waarom men een ander systeem hanteert voor het neutraliseren van de lijststem naargelang het gaat om effectieven of om opvolgers.

Ze stelt vast dat de provincies moeten instaan voor het grootste deel van de kosten van de kiesverrichtingen. VLABEST merkt op dat er hierover geen voorafgaandelijk overleg werd gepleegd met de lokale besturen.

De openingsuren van de stemopnemingsbureaus zijn dezelfde, of er nu elektronisch gestemd wordt of met potlood en papier. Daaruit leidt ze af dat er misschien alleen nog met pen en papier zal worden gestemd. Kan de minister hierover uitsluitsel geven?

1.8. Tussenkomst van de heer Jan Durnez

In verband met de rechtstreekse verkiezing van de burgemeester, verwijst de heer *Jan Durnez* naar het grondige advies van de Hoge Raad voor Binnenlands Bestuur, de voorganger van VLABEST. Dat verduidelijkt in 2003 reeds waarom het beter is dat de burgemeester niet rechtstreeks verkozen wordt.

De heer Durnez meent dat men het Vlaamse kiesmodel met andere Europese kiesstelsels moet vergelijken. In Frankrijk en Groot-Brittannië is er per kiesdistrict slechts één mandaat. In het Duitse model zijn er twee stemmen, een eerste voor een kandidaat uit de eigen streek en een tweede om bij een verdere verdeling een grotere evenredigheid te realiseren. Met de eigen systemen-Imperiali en -D'Hondt wordt uiteindelijk een vrij evenwichtige positie gerealiseerd.

De spreker vraagt zich af waarom het Vlaamse bestuursniveau de kosten van de verkiezingen niet helemaal op zich neemt, zodat er geen drie verschillende bestuurslagen met de organisatie van verkiezingen bezig hoeven te zijn. In de telbureaus en de hoofdbureaus zijn de kosten soms exuberant. Daar is geen lijn in te trekken. Een Vlaamse aanpak zou kunnen zorgen voor enige orde. De bestaande expertise in het organiseren van verkiezingen zou kunnen benut worden.

Inzake de benamingen van de kieskringen vraagt hij zich af waarom men de traditionele naam Veurne-Diksmuide niet kan aanhouden. Het gaat namelijk om twee bestuurlijke arrondissementen.

Over de lijststem werd in vorige discussies al de optie genomen dat ze voor een derde zou gelden, zowel voor de effectieven als voor de opvolgers.

1.9. Tussenkomst van de heer Ward Kennes

De heer *Ward Kennes* stelt vast dat heel wat versnipperde elementen van de wetgeving door dit ontwerp van decreet worden gecoördineerd. Vlaanderen voert ook de arresten van het Grondwettelijk Hof uit, wat niet op alle niveaus het geval is.

Als men de Europese kiessystemen zou rangschikken op een lijn tussen maximale representativiteit en maximale stabiliteit, dan blijkt dat de systemen-Imperiali en -D'Hondt eigenlijk heel dicht bij elkaar liggen. De indruk wordt gewekt dat de kieswetgeving in Vlaanderen wordt gewijzigd 'à la tête du client'. In sommige landen wordt de kieswetgeving inderdaad vaak veranderd, maar dit ontwerp van decreet kiest voor stabiliteit. Een democratie heeft nood aan een systeem dat representativiteit en stabiliteit kan combineren.

Het is de spreker niet zo duidelijk op welke overwegingen of berekeningen de indeling in kiesdistricten precies gebaseerd is. In de Antwerpse Kempen bijvoorbeeld zorgt de herindeling van drie naar twee kiesdistricten voor de nodige commotie. Daardoor ontstaat er immers een kiesdistrict van vijftig kilometer lang, van Meerle tot Veerle en van Hoogstra-

ten tot Minderhout. Door de eigenaardige banaanvorm van het kiesdistrict behoren heel wat gemeenten die op een natuurlijke manier met elkaar verbonden zijn, niet tot dezelfde kieskring. Hij wil weten in welke mate aanpassingen nog mogelijk zijn. Tijdens de samenkomen van de Kempense burgemeesters met de gouverneur in het kader van de regioscreening is ervoor geopteerd om de noordelijke en zuidelijke Kempen tot een geheel samen te brengen. Dat advies is door de gouverneur aan de minister overgemaakt. In dezelfde lijn wordt het pleidooi voor een Kempense kieskring onderbouwd.

1.10. *Tussenkomen van de heer Marc Vanden Bussche*

De heer *Marc Vanden Bussche* beklemtoont dat de kiesregelgeving een onderwerp bij uitstek is waarin partijpolitieke berekeningen een rol spelen. In dat verband verbaast hij zich over de naïviteit van de heer Van Hauthem. Ook als Vlaams Belang aan de macht zou zijn, zouden partijpolitieke berekeningen een rol spelen.

Hij denkt dat een kiessysteem tot impasses kan leiden. Een jaar na de federale verkiezingen is er nog altijd geen federale regering. Het kiessysteem draagt daar in hoge mate toe bij. In Frankrijk en Groot-Brittannië worden dergelijke impasses verhinderd door het kiessysteem.

Volgens de heer Vanden Bussche bestaat er in Vlaanderen geen meerderheid om de opkomstplicht in stand te houden. De sp.a gaat er wellicht vanuit dat de arbeider niet de moeite zal doen om te gaan stemmen en dat zij daardoor veel stemmen zal kwijtspelen. Ook de rechtstreekse verkiezing van de burgemeester is onbespreekbaar omwille van partijpolitieke redenen. Wat is echter het argument om de neutralisering van de lijststem in stand te houden?

De samenstelling van de telbureaus zal worden georganiseerd op het niveau van de gemeenten. De spreker wil weten of dat ook betekent dat de beslissing over automatisch stemmen nu op het niveau van de gemeente gebeurt en niet langer op het niveau van het kanton.

De spreker vraagt zich tot slot af of de openingsuren van de stemopnemingsbureaus en telbureaus nu voorgoed vastliggen, zowel voor het elektronisch stemmen als voor het stemmen met potlood en papier.

De heer *Lieven Dehandschutter* stelt vast dat sommigen, waaronder de heer Vanden Bussche, voorstander zijn van het Britse kiessysteem. Op 5 mei wordt in het Verenigd Koninkrijk nochtans een referendum georganiseerd over de vraag of men wil afstappen van dat systeem. Diezelfde dag zijn er verkiezingen voor het Schots Parlement en de nationale assemblee van Wales. Daarbij hebben alle kiezers twee stemmen, een eerste volgens het systeem van ‘first past the post’, waarbij er slechts een mandataris is per district, en een tweede waarbij de zetels doorgaans terechtkomen bij een andere partij.

2. Antwoorden van de heer Geert Bourgeois, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand

2.1. *Algemene bemerkingen*

Vlaams minister *Geert Bourgeois* merkt op dat vragen zijn gesteld over een aantal algemene aspecten, zoals de opkomstplicht, de niet-rechtstreekse verkiezing van de burgemeester, de apparentering, de invoering van de kiesdrempel, het hertekenen van de kiesdistricten. De motivering daarvoor staat in het Vlaams regeerakkoord. Zo hebben de meerderheidspartijen de politieke keuze gemaakt om de opkomstplicht niet af te schaffen.

De Vlaamse Regering heeft evenmin gekozen voor de rechtstreekse verkiezing van de burgemeesters. Bij zo’n rechtstreekse verkiezing wordt de klemtoon meer gelegd op de per-

sonen dan op de programma's. Bovendien wordt een burgemeester nu voorgedragen door de gemeenteraad en, na een beoordeling, al dan niet benoemd door de regering. Bij een rechtstreekse verkiezing valt die dubbele band weg, wat onder meer een probleem meebrengt voor de faciliteitengemeenten. Een rechtstreekse verkiezing van de burgemeesters is ook niet compatibel met een systeem van veel partijen dat in Vlaanderen bestaat. Als er maar twee partijen zijn, is de kopman of -vrouw van de sterkste als het ware rechtstreeks verkozen, maar als er veel partijen zijn is het best mogelijk dat de man of vrouw met de meeste stemmen niet in de meerderheid zit. Een rechtstreekse verkiezing zou dus vaak kunnen leiden tot 'cohabitatie' en tot de onbestuurbaarheid van een gemeente.

Een mogelijkheid die sommige politicologen voorstaan is twee rondes te organiseren tot iemand een meerderheid heeft, een andere mogelijkheid is het Waalse systeem, waarbij de kandidaat die de meeste stemmen haalde bij de coalitiepartijen de burgemeester wordt. Een echte rechtstreekse verkiezing is in het huidige meerpartijensysteem in Vlaanderen echter bijna niet uitvoerbaar, want bijna in elke gemeente bestaan hier ook nog lokale lijsten.

De minister zegt voorts dat hij bij de toelichting al is ingegaan op de motieven voor de voorliggende voorstellen. De wijziging van de kieswetgeving is noodzakelijk, omdat het arrest van het Grondwettelijk Hof van 5 december 2007 moet worden uitgevoerd. De huidige indeling in kieskringen is ongrondwettelijk. Bovendien wordt gestreefd naar een geïntegreerde regelgeving in één omvattend Kiesdecreet en wordt gekozen voor een logische chronologische opbouw. Tevens komen er een aantal organisatorische wijzigingen, onder meer bij de samenstelling van de hoofdbureaus, de stembureaus en de telbureaus, die voor meer efficiëntie van het verkiezingsproces en voor meer rechtszekerheid en transparantie moeten zorgen.

Een aantal hervormingen zit niet in dit ontwerp van decreet, maar zijn terug te vinden in de organieke decreten en in het witboek Interne Staatshervorming. Dat is bijvoorbeeld het geval voor de versterking van de gemeenteraad, de verhoging van de efficiëntie van het bestuurlijke apparaat, de samenwerking van gemeente en OCMW, bestuurlijke hervormingen en planlastverminderingen.

2.2. *Digitaal stemmen*

Als er gekozen wordt voor digitaal stemmen, zal er inderdaad later nog een aanbouwdecreet nodig zijn om dat te regelen. Dat aanbouwdecreet wordt dan best ingeschoven in het Kiesdecreet.

Wat het sluitingsuur betreft, was het tot nog toe zo dat de stemlokalen waar er digitaal gestemd wordt, langer open blijven. Dat zal normaliter zo blijven in het aanvullende decreet.

Aangezien in de voorliggende regeling de uitslagen van de manuele stemming ook digitaal verwerkt en doorgestuurd worden, zal iedere gemeente kunnen beslissen om geautomatiseerd te stemmen, onafhankelijk van de keuze die een andere gemeente maakt die binnen hetzelfde provinciaal kieskanton gelegen is.

2.3. *Zetels*

De beslissing om de referentiedatum voor het bepalen van het aantal verkozenen te vervroegen van 1 januari van het verkiezingsjaar naar 1 juli van het jaar voorafgaand aan de verkiezingen, heeft te maken met de werkbaarheid. Het is belangrijk dat er zo snel mogelijk na de vaststelling van het decreet duidelijkheid is over het aantal te verdelen zetels. Voor de bevolkingsaantallen moeten de gegevens worden opgevraagd aan de federale overheid. Met 1 januari van het verkiezingsjaar als referentiedatum kan ten vroegste in maart worden bepaald hoeveel zetels er te verdelen zijn in een district. Er werd voor

gekozen om sneller duidelijkheid te hebben over het aantal te verkiezen mandatarissen, zodat de lijstvorming ook sneller op gang kan komen. Dat is altijd een arbitraire keuze want er kan nooit rekening worden gehouden met de bevolkingsaantallen op de dag voor de verkiezingen. Het vaststellen van de aantallen per 1 juli 2011 is overigens een keuze die werd gemaakt op voorstel van de administratie.

Inzake de keuze voor een verschillend systeem voor de zetelverdeling voor gemeenteraden enerzijds en voor provincie- en stadsdistrictsraden anderzijds, werd bij de algemene inleiding al aangegeven dat er tijdens de regeringsonderhandelingen voor werd gekozen om geen wijzigingen door te voeren.

Wat het devolutieve effect van de lijststem bij de toewijzing van de zetels aan de verkozenen en de opvolgers betreft, zijn de vraagstellers blijkbaar op het verkeerde been gezet door een fout in het advies van VLABEST, een fout die nadien door een journalist is overgenomen. In artikel 169, §2 (voor de gemeenteraadsverkiezingen), en artikel 184, §2 (voor de provincieraadsverkiezingen), wordt telkens duidelijk aangegeven hoe de aanwijzing van de verkozenen en hun opvolgers gebeurt. Onder punt 2° van de vijf punten in deze paragraaf wordt de wijze van berekenen met overdracht van één derde van de lijststemmen vermeld. Onder 3° wordt bepaald dat voor de verkozenen een overdracht gebeurt op basis van het aantal stemmen, vermeld in 2°. Wat de opvolgers betreft, bepaalt 5° van deze paragraaf, ten overvloede, dat de niet verkozenen opvolger worden verklaard, na een nieuwe overdracht van de stemmen vermeld in 3°. Er is met andere woorden helemaal geen wijziging op dat punt.

De invoering van een kiesdrempel van 5 percent voor de provincieraadsverkiezingen en het behoud van het quorum voor de apparentering zijn, zoals al aangegeven bij de algemene toelichting, een compromis geweest bij de regeringsvorming.

2.4. Kieskringen

Voor het bepalen van de kiesdistricten voor de provincieraadsverkiezingen werd, in afwijking van het regeerakkoord, niet gekozen voor de senatoriële kieskringen maar, op drie uitzonderingen na, voor die van de verkiezing voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers die het laatst in 1999 werden gebruikt. Er werd niet voor grotere kieskringen gekozen, omdat de voorkeur uitging naar een systeem waarbij de band met de kiezer en de herkenbaarheid van de kandidaten behouden blijft. Er werd voor gekozen om zo dicht mogelijk bij het vroegere systeem te blijven, maar om een minimum aan zekerheid te hebben met betrekking tot de proportionaliteit werd bepaald dat er per district minstens zes provincieraadsleden te verkiezen zijn. Het Grondwettelijk Hof had immers geoordeeld dat de districten voor de provincieraadsverkiezingen waar er slechts twee of drie mandaten te verdelen zijn, niet stroken met het stelsel van de evenredige vertegenwoordiging.

Wat de keuze van de naam van de provinciedistricten betreft, is het zo dat waar de grenzen van een provinciedistrict niet gewijzigd werden, de hoofdplaats van het provinciedistrict werd behouden. Wanneer er door een fusie nieuwe provinciedistricten ontstaan zijn, werd de hoofdplaats van het provinciedistrict bepaald door het kanton met het grootste aantal inwoners. Zo werd voor het provinciedistrict bestaande uit de kantons Diksmuide, Nieuwpoort en Veurne, gekozen voor Diksmuide als hoofdplaats omdat dit het kanton is met het grootste bevolkingsaantal.

2.5. Kiezerslijsten

Met betrekking tot de kiezerslijsten, werd gevraagd hoe de digitale kiezerslijsten ter beschikking gesteld zullen worden en of het mogelijk zal zijn inhoudelijke selecties te verrichten. Wie een kandidatenlijst voordraagt, kan op verzoek een gratis digitaal exemplaar krijgen. Alle kandidaten krijgen op verzoek een digitaal exemplaar tegen kostprijs. De

kiezerslijsten zullen in een zo gebruiksvriendelijk mogelijk formaat worden opgemaakt door de administratie.

2.6. Stembureaus

Bij de jongste federale verkiezingen konden burgers zich bij hun gemeente melden als vrijwilliger voor een functie als bijzitter of voorzitter in een stembureau. Dat daar niet voor gekozen werd, heeft vooral te maken met de neutraliteit en de onafhankelijkheid die van een bureau wordt verwacht. Bij het werken met vrijwilligers is het theoretisch mogelijk dat bureaus ‘gekleurd’ worden samengesteld, terwijl de volstreekte neutraliteit voorop moet staan. Overigens waren er bij de verkiezingen van 2009 op een totaal van 101.046 leden van stembureaus maar 3583 vrijwilligers.

Er zal uiteraard in vorming en opleiding worden voorzien voor de medewerkers aan het verkiezingsgebeuren. Het Agentschap voor Binnenlands Bestuur zal, net als in 2006, vorming geven aan de leden van de hoofdbureaus – ook de bijzitters dus – en aan de gemeentelijke verantwoordelijken.

2.7. Raden voor Verkiezingsbetwistingen

De keuze voor een nieuwe procedure voor de samenstelling van de Raden voor Verkiezingsbetwistingen is ingegeven door het streven naar een zo groot mogelijke objectiviteit. In het verleden behandelden de bestendige deputaties, een politiek orgaan dus, de verkiezingsgeschillen. Hun bevoegdheid is nadien overgedragen naar de Raden voor Verkiezingsbetwistingen, waarvan de leden door de minister werden aangewezen. Nu werd ervoor geopteerd de aanstelling van de leden en plaatsvervangers te doen na een vergelijking van de titels en verdiensten van de kandidaten. Ook dit is in principe een overgangsregeling, want voor verkiezingen na die van oktober 2012, zal het toekomstige bijzonder Vlaams Bestuursrechtcollege ook de taak hebben om te oordelen over verkiezingsbetwistingen.

2.8. Kostenverdeling

Ten laste van de provincie zijn: de presentiegelden, de reiskosten en de verzekeringspremies. De presentiegelden bedragen ongeveer 221.000 euro voor Antwerpen, 122.000 euro voor Limburg, 237.000 euro voor Oost-Vlaanderen, 165.000 euro voor Vlaams-Brabant en 200.000 euro voor West-Vlaanderen. De reiskosten en de kosten voor de verzekeringspremies bedragen ongeveer 35.000 euro voor Antwerpen, 19.400 euro voor Limburg, 37.600 euro voor Oost-Vlaanderen, 26.200 euro voor Vlaams-Brabant en 31.700 euro voor West-Vlaanderen. De totale kosten, ongeveer 1.100.000 euro dus, werden tot nog toe voor de helft door de gemeenten gedragen en voor de helft door de provincies. Gelet op de hoge kosten die de gemeenten al op zich nemen (inrichting van de stemlokalen, de stembussen en het erbij horend materiaal, alles wat met de logistiek heeft te maken enzovoort), is het logisch dat de provincies hier voortaan voor instaan. Dat is bovendien een administratieve vereenvoudiging. De grootste kosten – onder meer voor het papier van de stembiljetten, de verkiezingssoftware, de individuele magneetkaarten en de geheugendragers – zijn uiteraard nog altijd ten laste van de Vlaamse overheid.

Een lid opperde de mening dat de kostenverdeling volledig op Vlaams niveau zou kunnen gebeuren, maar het is toch maar redelijk dat de gemeenten en de provincies bijdragen in de kosten die gepaard gaan met de lokale en provinciale verkiezingen.

3. Replieken van de commissieleden met aanvullende antwoorden van de minister

De heer *Joris Van Hauthem* vindt dat de minister al te gemakkelijk verwijst naar politieke keuzes die in het regeerakkoord werden gemaakt om geen nadere toelichting bij kritische vragen te moeten verstrekken. Dat is bijvoorbeeld het geval voor de keuze om voor de

zeteltoewijzing het systeem-Imperiali te behouden voor de gemeenteraadsverkiezingen en het systeem-D'Hondt voor de verkiezingen van de provincieraden en de stadsdistrictsraden. Daarover is blijkbaar een politieke afspraak gemaakt, maar de onderliggende redenen blijven in het ongewisse. Als de minister geen uitleg kan geven, betekent dat eigenlijk dat hij er geen wil geven.

Hetzelfde geldt voor de invoering van een kiesdrempel bij de provincieraadsverkiezingen. In de memorie van toelichting wordt daarover alleen aangegeven hoe dat concreet zal werken, maar nergens is er zelfs maar een aanzet tot uitleg over de onderliggende filosofie en over de redenen om dat te beperken tot de provincieraadsverkiezingen. Kan de minister of een vertegenwoordiger van de meerderheid toelichten waarom de politieke afspraak werd gemaakt om een kiesdrempel in te voeren? Werd er overigens al een tweederdemeerderheid gevonden om die drempel te kunnen waarmaken en het aantal provincieraadsleden te verminderen? Of is men van plan de stemming in de plenaire vergadering af te wachten, met het risico dat de kiesdrempel er dan toch niet komt?

De heer *Marnic De Meulemeester* zegt dat het behoud van de opkomstplicht inderdaad in het regeerakkoord staat, maar dat dit geen beletsel is om toch anders te beslissen. In Europa bestaat maar in drie andere landen – Griekenland, Cyprus en Luxemburg – nog een opkomstplicht. Waarom kan men ook hier de burgers niet vrij laten om al dan niet te gaan stemmen? Het feit dat de voorbije jaren al veel kiezers niet meer komen opdagen, is een duidelijk signaal dat er iets moet veranderen.

De rechtstreekse verkiezing van de burgemeesters is inderdaad niet opgenomen in het regeerakkoord. Bij een dergelijk systeem is het niet zo dat de burgemeester zomaar alles zelf kan beslissen. Hij moet immers na zijn verkiezing wel het initiatief nemen voor het samenstellen van een schepencollege dat door een meerderheid van de gemeenteraadsleden wordt gesteund.

De lijststem blijft nog altijd voor een derde bestaan. Dat is weliswaar al een vermindering, maar een afschaffing verdient de voorkeur. Zeker als het om lokale en provinciale verkiezingen gaat, is het immers belangrijk dat uitgebrachte stemmen hun volle gewicht krijgen en naar de personen gaan op wie de stem werd uitgebracht.

De heer *Bart Caron* sluit zich aan bij het standpunt van de heer Van Hauthem over het gebrek aan motivatie van een aantal keuzes. Hij pleit voor een rechtvaardig politiek systeem dat zoveel mogelijk de evenredigheid tussen verkozenen en kiezers weerspiegelt. In één decreet twee verschillende kiesstelsels hanteren kan echter niet. In zekere zin gaat het zelfs om drie stelsels, want waar voor de provincies het systeem-D'Hondt wordt gehanteerd voor de zetelverdeling, wordt dat ook toegepast voor de districten, maar niet voor de gemeenten. Het gaat hier duidelijk alleen om macht en zetelwinst.

Uit een grondig onderzoek blijken de perverse effecten van deze regeling. Er zijn gemeenten waar men voor een eerste zetel elf percent van de stemmen moet halen, maar met vijftien of twintig percent tien zetels kan halen. Grote partijen kunnen met elk bijkomend percent een zetel halen. Kan iemand uitleggen wat er rechtvaardig en democratisch is aan dergelijk systeem?

Een kiesdrempel op het provinciaal niveau van vijf percent, gecombineerd met de apparentering en het quorum, is zonder voorgaande in België. Op geen enkel ander niveau bestaat een onrechtvaardiger systeem dan dit. Deze combinatie leidt er in een aantal regio's toe dat een lijst meer dan elf percent van de stemmen moet halen om een zetel te bemachtigen. De kiesdrempel van vijf percent is eigenlijk een lachertje, want het zal zonder gevolgen blijven. Die maatregel wordt immers overtroffen door de combinatie van quorum en apparentering.

Dat er voor het aantal schepenen, provincieraadsleden en gedeputeerden naar een zekere vermindering en meer professionalisering wordt gestreefd, is niet onlogisch. In combinatie met de al vermelde maatregelen komt dit echter ook weer neer op het bemoeilijken van het halen van een zetel door kleinere partijen. Groen! heeft in de provincie Limburg maar liefst elf percent van de stemmen nodig om één zetel te halen. Kan de minister uitleggen wat daar rechtvaardig aan is? Een politieke afspraak bij de regeringsvorming is legitiem, maar daar zitten motieven achter. Wat zijn die redenen? Het zou de minister overigens siëren als hij voor het ontwerp van bijzonder decreet vooraf overleg zou plegen met andere partijen, want daar is inderdaad een tweederdemeerderheid voor nodig.

De heer Caron besluit dat hij in het licht van dit alles niet inzielt wat de meerwaarde van dit decreet is voor Vlaanderen. Het is een gemiste kans om een coherent en transparant systeem op te zetten waarbij de burger begrijpt hoe zijn stem speelt bij het politieke resultaat en de uiteindelijke verdeling van de zetels. Het is ook een gemiste kans om de afstand tussen de burger en de politiek te verkleinen.

Wat de benaming van het provinciedistrict ‘Diksmuide’ betreft, pleit de heer *Jan Durnez* er voor de historische benaming van het bestuurlijk arrondissement ‘Veurne-Diksmuide’ te behouden. Uitgaan van kantons is een keuze, districten zouden een andere keuze kunnen zijn. De onkosten worden met de voorgestelde regeling over drie niveaus verdeeld, terwijl Vlaanderen toch gewoon is verkiezingen te organiseren en die kosten op zich zou kunnen nemen.

Minister *Geert Bourgeois* tekent hierbij aan dat Vlaanderen, nog afgezien van de aankoop van hard- en software, 10 miljoen euro investeert in de lokale verkiezingen. Tot nog toe waren er onevenredig veel kosten ten laste van de gemeenten, voortaan zal er een evenwichtiger verhouding zijn.

Mevrouw *Patricia De Waele* stelt vast dat de minister bij het regeerakkoord niet veel ruimte heeft gekregen voor het uitwerken van een degelijk Kiesdecreet. Met het voorliggend ontwerp worden een aantal symbolische wijzigingen aangebracht, maar daar blijft het bij. De belangrijkste beslissing in dit ontwerp, de kiesdrempel, is tegelijk de meest ondemocratische en is voor verschillende partijen dan ook moeilijk te verteren. Met die maatregel wordt in zekere zin een cordon sanitaire opgetrokken rond de kleinere partijen. Die zullen zo niet de kans krijgen om de verantwoordelijkheid op te nemen die ze van de kiezer hebben gekregen. Een kiessysteem moet transparant zijn, zodat de kiezers de impact van hun stem kunnen achterhalen. Dat noodzakelijke democratische principe wordt met deze kiesdrempel overboord gegoooid.

De heer *Marc Vanden Bussche* heeft vernomen dat zou worden overwogen geen logo's van partijen meer te vermelden op de stembrieven. Hij hoopt dat het niet zover zal komen, want die logo's zijn zeer belangrijk voor de herkenbaarheid. Hij herinnert er voorts aan dat hij wat het kiesstelsel betreft, voorstander is van een meerderheidsstelsel zoals dat onder meer in Groot-Brittannië bestaat. Hij is ervan overtuigd dat het huidige kiessysteem één van de redenen is voor de zeer moeizame regeringsvorming in België. Het referendum in Groot-Brittannië liet aan duidelijkheid niets te wensen over. Waarom hier eens geen volksraadpleging organiseren en de mening van de burger vragen?

Over zaken als de neutralisering van de lijststem, de rechtstreekse verkiezing van de burgemeester en de afschaffing van de opkomstplicht zou hier een gedachtewisseling mogelijk moeten zijn, op basis van de nodige argumenten. Nu wordt het debat uit de weg gegaan door te verwijzen naar het regeerakkoord. De meerderheidspartijen durven zelfs niet aan te geven wie achter welke maatregel staat. Wie verdedigt bijvoorbeeld de beslissing om de lijststem nog voor een derde te laten meetellen? Wat is de ratio legis van dergelijke maatregel? Wie is er, afgezien van de sp.a, nog voor de opkomstplicht? Als daar geen meerderheid voor is, waarom moet dat dan in naam van het regeerakkoord behouden blijven? Het

huidige systeem voor het aanstellen van een burgemeester kan leiden tot toestanden die de kiezer duidelijk niet heeft gewild. In een gemeente waar 21 zetels te verdelen zijn en twee partijen elk tien zetels halen, is de kans reëel dat de partij die één zetel haalde de burgemeestersjerp krijgt. In Wallonië is er weliswaar ook geen rechtstreekse verkiezing van de burgemeesters, maar daar is de burgemeester toch de kandidaat van de meerderheid die de meeste stemmen haalt en dat gaat toch al voor een stuk de goede richting uit.

De heer Vanden Bussche stipt tot slot nog aan dat de benaming ‘Diksmuide’ voor een provinciedistrict tot verwarring dreigt te leiden. De namen Diksmuide en Veurne zijn al decennia ingeburgerd als kantons. Als ze samengevoegd worden, moeten beide namen overeind blijven in de nieuwe benaming.

Minister *Geert Bourgeois* ontkent dat er geen debat mogelijk zou zijn over zaken waarover een politiek akkoord is bereikt in het kader van het regeerakkoord. Hij stelt voorts vast dat Open vld pleit voor een reeks maatregelen die deze partij zelf niet heeft doorgevoerd toen ze deel uitmaakte van de Vlaamse Regering, omdat ook toen een vergelijk moest worden gevonden met de andere partijen.

De minister begrijpt de verontwaardiging van de heer Caron, maar wijst erop dat het net de groene partij was die destijds een kiesdrempel heeft ingevoerd. Voor de gemeente- en provincieraden werd destijds gekozen voor een mengvorm tussen het meerderheidsstelsel – ‘the winner takes it all’ – en een volledig proportionele verdeling. Zowel het systeem-D’Hondt als het systeem-Imperiali zijn mengvormen en de huidige regering heeft gekozen voor een continuering daarvan. Met de vergroting van de districten komt er meer proportionaliteit, voor de gemeenteraad verandert er niets.

De voorbeelden die de heer Caron aanhaalde zijn volgens de minister uitzonderingen. Waar in het regeerakkoord nog stond dat minimum vijf percent moest worden gehaald over de hele provincie om in aanmerking te komen voor rechtstreekse verkiezing, is dat in het voorliggend ontwerp weggefallen. Vijf percent moet alleen worden gehaald in een van de kiesdistricten van het arrondissement waarbinnen wordt geapparenteerd. In de feiten is er een drempel voor twee districten, Antwerpen en Halle. Om in aanmerking te komen voor apparentering moet over de hele provincie vijf percent worden gehaald, maar in de feiten, gelet op het quorum, verandert dat niet veel. Het systeem bestaat dus enerzijds uit een verbreding (minstens zes provincieraadsleden per district) en anderzijds een drempel die in twee kantons effectief zal spelen. Zoals de heer Caron al heeft aangegeven, ligt de huidige drempel bij gemeenteraadsverkiezingen minstens op vijf percent en in een aantal gevallen zelfs hoger.

De heer *Joris Van Hauthem* vraagt wat het nut van de kiesdrempel nog is als dat maar in twee districten effectief speelt. Dat er een mengvorm bestaat voor het kiesstelsel is correct, maar waarom laat men de systemen-D’Hondt en -Imperiali, allebei mengvormen, naast elkaar bestaan? Op die manier is het effect van een stem op de zetelverdeling anders naargelang het om de provincie, de gemeente of het district gaat, wat toch compleet onlogisch is.

De heer *Bart Caron* geeft een aantal voorbeelden van de grillige effecten van het kiesstelsel. Die effecten mogen trouwens niet worden afgedaan als zeldzame uitzonderingen. In Baarle-Hertog zijn elf zetels te verdelen en is de impliciete kiesdrempel bij Imperiali 13,7 percent. In Koekelare is dat met negentien te verdelen zetels tussen 7,2 en negen percent. In Borgloon, 21 zetels, tussen 6,1 en 7,8. Het effect speelt ook als er meer zetels te verdelen zijn. In Deinze en Herentals bijvoorbeeld is de impliciete kiesdrempel tussen 5,2 en 5,6. Bij centrumsteden als Roeselare en Genk is dat 4,4. Bij het systeem-D’Hondt zijn er variaties naargelang van de grootte van de gemeente. In een centrumstad wordt de eerste zetel voor de gemeenteraadsverkiezingen gehaald met 2,4 à 2,6 percent van de stemmen. In een centrumstad is er voor een eerste zetel dus een verschil van ongeveer twee per-

cent. Bij een kleinere gemeente, zoals Koekelare, Borgloon of Damme, loopt het verschil tussen beide stelsels op tot vier à vijf percent.

Deze effecten spelen overigens niet alleen voor Groen! In een gemeente als Kapelle-op-den-Bos bijvoorbeeld zijn er negentien zetels te verdelen. Open Vld haalde daar met 6,96 percent van de stemmen geen zetel. In Kruishoutem haalden sp.a, met 6,13 percent, en Vlaams Belang met 8,03 percent geen van de negentien zetels. In Meeuwen-Gruitrode, 23 zetels, haalt sp.a met 6,5 percent geen zetel. In Staden, waar 21 zetels te verdelen waren, bleef de lokale lijst VVDS ondanks een score van 7,42 percent met lege handen. In Pittem, waar zeventien zetels te verdelen waren, haalde de sp.a met 8,01 percent geen zetel. In Zuierenkerke haalde Vlaams Belang zelfs met tien percent geen zetel. De stemmen van die kiezers gaan telkens gewoon verloren bij de verdeling. Een belangrijk deel van de publieke opinie krijgt met andere woorden geen verlengde in een verkozen instantie. Die stemmen worden ook niet toegevoegd aan een verwante lijst bijvoorbeeld. Zo gaan bijvoorbeeld in Lier 1141 stemmen van Groen! en 1094 stemmen van de lokale lijst MM, samen goed voor tien percent van de stemmen, verloren. Ook de 5225 stemmen van de PVDA in Antwerpen leverden geen vertegenwoordiging op. In Vlaanderen zijn er 88 lijsten – waarvan 40 van Groen! – zonder verkozenen, terwijl ze met het systeem-D'Hondt wel een zetel zouden hebben gehaald.

Een voorbeeld van een effect in de andere richting is Baarle-Hertog. Daar haalt de lokale lijst CDK zeven van de elf zetels binnen met 658 stemmen, wat neerkomt op één zetel per 94 stemmen. Een andere lijst, Forum, haalt daar één zetel en moet daar 196 stemmen voor halen, meer dan het dubbele dus dan de partij die de meerderheid behaalt. In Borsbeek haalt Vlaams Belang met 2075 stemmen zeven zetels op 21. Dat is één zetel per 296 stemmen. sp.a haalt met 667 stemmen maar één zetel. Het vlakt natuurlijk wat af naarmate de gemeente groter wordt, maar het onrechtvaardige effect blijft wel spelen. Zo had het kartel van CD&V en NV-A in Kalmthout, waar het met zestien zetels op 25 een ruime meerderheid haalde, voor een zetel genoeg aan 366 stemmen, terwijl Groen! maar één zetel haalde met 948 stemmen. Een grote partij heeft dus stevast veel minder stemmen nodig dan een kleine partij om een zetel meer te halen.

Groen! pleit niet voor een systeem zoals dat in Nederland bestaat, maar de regels om toegang te krijgen tot de apparentering mogen niet zo moeilijk worden gemaakt. Daardoor wordt het effect van de grotere districten grotendeels ongedaan gemaakt. Zoals geïllustreerd, gelden de negatieve effecten niet alleen voor Groen!. Het systeem sluit vaak ook de deur voor nieuwe lijsten. Het landschap en de verhoudingen daarbinnen worden als het ware gebetonneerd voor de toekomst. Men kan dat een versterking van de bestuurskracht noemen, maar het is vooral een verarming van de democratie.

Mevrouw *Patricia De Waele* zegt dat kleine partijen die deelnemen aan een kartel, na de verkiezing nog altijd afzonderlijk kunnen gaan zetelen. Als de bedoeling van de kiesdrempel van vijf percent het uitsluiten van kleine partijen is, kan die maatregel op die manier wel zijn effect missen.

De heer *Marc Vanden Bussche* heeft begrip voor het betoog van de heer Caron, maar wijst erop dat het voor de democratie geen goede zaak is dat iemand die pakweg vier percent van de stemmen haalt, een zware vinger in de pap krijgt bij een coalitievorming. Hij merkt op dat de minister niet heeft geantwoord op de vraag hoe hij wil vermijden dat iemand die op de wip zit tussen twee grote partijen burgemeester kan worden. Ziet de minister dat als een onvermijdelijke keerzijde van de medaille of werd onderzocht hoe dat desgevallend kan worden vermeden? Ook op de vraag over de vermelding van logo's op de lijsten werd niet geantwoord. En de collega's van de meerderheidspartijen hebben zich evenmin uitgesproken over het behoud van de regeling met betrekking tot de lijststem.

Met betrekking tot de waarschuwing van de heer Caron voor een betonnering van het politieke landschap, merkt de heer *Ward Kennes* op dat dit landschap de voorbije twintig

jaar al zeer grondig is veranderd. Het kiesstelsel belet duidelijk niet dat er geregeld nieuwe partijen opduiken, dat nieuwe kartels worden gevormd enzovoort. Het partijlandschap of het kiesstelsel heeft trouwens weinig impact op het aantal ideeën in een samenleving of op het aantal debatten. De vraag is hoe een en ander wordt gekanaliseerd en hoe aan besluitvorming wordt gedaan. Er is veel voor te zeggen dat kleine partijen moeten kunnen deelnemen aan het debat, maar het is niet zo dat het ene systeem zaligmakend is en het andere alles onmogelijk maakt.

Minister *Geert Bourgeois* wijst erop dat in artikel 60 wordt bepaald dat een lijstnaam uit ten hoogste achttien tekens bestaat, dat de Vlaamse Regering in een besluit de toegelaten tekens vastlegt en dat de lijstnaam op het stembiljet boven de kandidatenlijst moet komen. Er zal dus niet met logo's worden gewerkt omdat er bij lokale verkiezingen vaak veel plaatselijke lijsten zijn, waarvan sommige zelfs geen logo hebben en omdat het veel problemen meebrengt om al die logo's op de valreep nog te gaan afdrukken.

Dat iemand die maar één zetel haalt in sommige gevallen burgemeester kan worden, kan niet worden uitgesloten en behoort tot de lokale democratie. Het systeem van de rechtstreekse verkiezing van de burgemeester is niet compatibel met het meerpartijensysteem dat hier bestaat. Ook het Waalse systeem zal trouwens niet beletten dat er soms coalities worden gemaakt met partijen met één verkozenen.

Het systeem van het devolutieve effect van de lijststem is ingevoerd onder de vorige Vlaamse Regering. Dat heeft in de vorige regeling vooral nog gespeeld bij het aanwijzen van de eerste opvolger voor de gemeenteraadsverkiezingen. Nu kan het eventueel ook voor de effectieven een beperkt effect hebben met de bepaling dat de eerste twee kandidaten op een lijst niet van hetzelfde geslacht mogen zijn.

In het Gemeente- en Provinciedecreet is inderdaad voorzien in de mogelijkheid dat bij de voordracht van de kandidaten van een lijst kan worden bepaald dat er verschillende fracties zullen of kunnen worden gevormd. Ook een kartellijst moet trouwens zetels halen en de kleine partijen moeten verkozenen halen om nadien een aparte fractie te kunnen vormen.

Volgens de minister verandert de kiesdrempel in de feiten maar weinig. Er is een beperkt effect in de districten Antwerpen en Halle. Verder gaat het over een drempel die gehaald moet worden in één district binnen het arrondissement.

III. BESPREKING VAN HET AANVULLEND ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE

Minister *Geert Bourgeois* verwijst naar het extra advies dat de parlementsvoorzitter aan de Raad van State heeft gevraagd om een technisch-juridische discussie te beslechten over de integratie van de bepalingen van het bijzonder decreet in het gewoon decreet (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-1011, nr. 1084/5). Daarin sluit de Raad van State zich aan bij de voorgestelde techniek om het gewoon en het bijzonder decreet na goedkeuring in elkaar te schuiven omdat het de leesbaarheid ten goede komt en problemen vermijdt.

De heer *Joris Van Hauthem* volgt die redenering, maar vraagt hoe dan later kan bepaald worden welke artikelen met bijzondere meerderheid werden goedgekeurd. Het lid verwijst naar het bijzonder decreet over de Vlaamse instellingen. Ook dat bevat bepalingen die ooit bij gewoon decreet geregeld zijn. Het is belangrijk dat het onderscheid tussen beide duidelijk blijft.

Volgens minister *Geert Bourgeois* hoeft het onderscheid achteraf niet duidelijk te blijven. Het is zaak om bij elke toekomstige wijziging van een artikel van het Kiesdecreet na te gaan of de evenredigheid mogelijkerwijze in het gedrang komt. Eventueel moet er dan een tweederde meerderheid zijn, anders kan de wijziging aangevochten worden voor het

Grondwettelijke Hof. De Raad van State stelt: “Veeleer dan te moeten achterhalen of een bepaling met een gewone dan wel een bijzondere meerderheid werd aangenomen of gewijzigd, zal bij een volgende wijziging van de ontworpen regeling, voor elke ontworpen wijzigingsbepaling afzonderlijk moeten worden nagegaan wat het effect ervan is op de evenredigheid van de zetelverdeling in verhouding tot de verdeling van de stemmen. Indien zou blijken dat er voor tenminste één bepaling een vermindering van de evenredigheid voorligt, zullen twee afzonderlijke ontwerpen van wijzigingsdecreet moeten worden uitgewerkt en elk met de geëigende meerderheid worden aangenomen, ook al brengen die ontwerpen wijzigingen aan in dezelfde basistekst.”.

De heer *Joris Van Hauthem* zegt dat het samengevoegde decreet het Kiesdecreet zal genoemd worden en niet het Bijzonder Kiesdecreet. Dan is niet duidelijk welk artikel bij bijzondere en welk bij gewone meerderheid goedgekeurd is.

De heer *Sas van Rouveroj* sluit zich aan bij de visie van de minister. De Raad van State legitimeert niet alleen de werkwijze maar zet ze ook nog eens helder uiteen. Zo lang er niets gewijzigd wordt, is het niet belangrijk met welke meerderheid het goedgekeurd werd. Bij wijziging moet nagegaan worden of de evenredigheid in het gedrang komt en wordt de geciteerde duidelijke regeling van toepassing.

Minister *Geert Bourgeois* zegt nog dat het volstaat de parlementaire stukken te raadplegen om te weten welke artikelen onderdeel uitmaakten van het bijzonder decreet.

IV. ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING

Artikel 1

Artikel 1 wordt zonder opmerkingen aangenomen met 14 stemmen.

Artikel 2

Artikel 2 wordt zonder opmerkingen aangenomen met 11 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 3

Een amendement voorgesteld door de heer *Marnic De Meulemeester*, mevrouw *Annick De Ridder* en de heren *Marc Vanden Bussche* en *Sas van Rouveroj* strekt ertoe een 6° toe te voegen, dat luidt als volgt: “6° de organisatie van de rechtstreekse verkiezing van de burgemeester.” (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/6, amendement nr. 21).

De heer *Marnic De Meulemeester* verklaart dat dit amendement tot doel heeft de gemeentelijke democratie te versterken, de bestuurskracht van de gemeenten te verhogen en de slagkracht van de gemeentelijke organen te versterken. Via de rechtstreekse verkiezing van de burgemeester kan de kiezer inspraak verwerven in de samenstelling van de uitvoerende organen in zijn gemeente en aangeven in welke richting hij het beleid wil zien evolueren.

Deze hervorming speelt in op de bekommernissen van de burgers in dit land. Volgens een onderzoek, uitgevoerd door *Carl Devos* en *Herwig Reynaert* van de Universiteit Gent, gebaseerd op de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2000, wordt al in 75 percent van de gemeenten de kandidaat die bij de gemeenteraadsverkiezingen de meeste voorkeurstemmen behaald heeft, burgemeester.

In nog eens 14 percent van de gemeenten maakt de partij van de kandidaat met de meeste voorkeurstemmen deel uit van het schepencollege, maar wordt iemand anders burgemeester. In 11 percent van de gevallen wordt de partij van de kandidaat met de meeste voorkeurstemmen uit het college geweerd.

De rechtstreekse burgemeestersverkiezing formaliseert het impliciete en niet-uitgesproken mechanisme van machtstoekenning dat nu al in de meeste gemeenten gehanteerd wordt. Door het te formaliseren, wordt de legitimiteit vergroot en verdwijnen de als weinig democratisch aanvoelde situaties waarbij de partij van de kandidaat met de meeste voorkeurstemmen uit de meerderheid wordt geweerd.

Voor de rechtstreekse burgemeestersverkiezing worden de volgende mechanismen voorgesteld:

- de rechtstreekse verkiezing van de burgemeester vindt gelijktijdig met gemeenteraadsverkiezingen plaats, maar in een afzonderlijke stemming. Er wordt gebruikgemaakt van een apart stembiljet;
- de burgemeester moet een volstreekte meerderheid halen. Indien dat niet gebeurt in de eerste stemronde, komt er een tweede stemronde met de twee kandidaten die in de eerste ronde de meeste stemmen gehaald hebben;
- men kan slechts kandidaat-burgemeester zijn als men voorgedragen wordt door een partij die ook aan de gemeenteraadsverkiezingen deelneemt. Bovendien moet een kandidaat-burgemeester ook kandidaat-gemeenteraadslid zijn op de lijst van zijn partij. Zo wordt vermeden dat individuele kandidaten zonder enige binding met een partij of programma louter op de golven van hun bekendheid en populariteit naar het burgemeestersambt kunnen dingen;
- de burgemeester die rechtstreeks verkozen wordt, krijgt een formateursrol om een schepencollege te vormen. Indien hij er voor de aanstelling van de nieuwe gemeenteraad niet in geslaagd is om een schepencollege te vormen, wordt er een afspiegelingscollege gevormd. De formateursrol is heel belangrijk en vermindert sterk het risico op cohabitatie tussen een rechtstreeks verkozen burgemeester en een meerderheid in de gemeenteraad waartoe de partij van de burgemeester niet zou behoren.

De heer *Kurt De Loor* vindt dat dit amendement de democratie geen dienst bewijst. Politiek moet in de eerste plaats over ideologie gaan en niet over personen. De rechtstreekse burgemeestersverkiezing zou de personencultus en het individualisme nog vergroten. Het voorstel zou daarenboven de onbestuurbaarheid in de hand werken.

De heer *Lieven Dehandschutter* is het namens de N-VA ook fundamenteel oneens met de zienswijze van Open Vld. Die staat haaks op de manier waarop Vlaanderen tegen de organisatie van de democratie aankijkt en tendeeft naar een presidentieel regime. De rechtstreekse burgemeestersverkiezing zal de polarisering nog op de spits drijven, terwijl in een pluralistische democratie de veelheid en de nuances van meningen belangrijker zijn dan een clash tussen twee personen. De nadruk moet inderdaad liggen op de ideeën en niet op de persoon. Het amendement neemt trouwens het risico op een ‘cohabitation’ niet helemaal weg.

De heer *Joris Van Hauthem* zegt dat Vlaams Belang het amendement zal steunen. Vlaams Belang heeft de rechtstreekse verkiezing van de burgemeester trouwens ook voorgesteld bij de bespreking van het Gemeentedecreet. Toen waren alle andere partijen nog tegen, inclusief Open Vld. Blijkbaar wijzigt die partij van mening naargelang ze in de meerderheid of in de oppositie zit. Ook ten tijde van minister Van Grembergen circuleerde het idee van de rechtstreekse verkiezing, het stond zelfs in een voorontwerp van Gemeentedecreet. Dat is niet gehandhaafd omwille van de ‘Antwerpse situatie’. Daar werd de kandidaat met de meeste stemmen uit de meerderheid gehouden.

Voor de heer *Jan Verfaillie* is de rechtstreekse verkiezing van de burgemeester op het eerste zicht een aantrekkelijk idee voor mensen die nu al een mandaat bekleden. Anderzijds worden de meeste steden en gemeenten goed bestuurd nu het college als groep optreedt. Na een rechtstreekse verkiezing zou er een presidentieel regime ontstaan waarbij de burgemeester zich nog almachtiger zou voelen. Waarom een goed functionerend systeem verla-

ten voor een avontuur met onbekende bestemming? CD&V is trouwens nooit voorstander geweest van een rechtstreekse verkiezing, die consequentie kenmerkt niet alle partijen.

De heer *Marc Vanden Bussche* vindt de bewering dat gemeenteraadsverkiezingen nu op basis van programma beslecht worden, hilarisch. Het verwondert hem dat de meerderheid geen oplossing gezocht heeft voor het probleem dat een kandidaat zelfs met één zetel burgemeester kan worden als hij op de wip zit.

De heer *Sas van Rouveroy* zegt dat de opinies over deze aangelegenheid al langer duidelijk zijn. Hij ontkent ten stelligste dat het tot de meerderheid behoren Open Vld van mening doet veranderen. Hij verwijst daarvoor naar stuk 2252 van de zitting 2003-2004, een voorstel van decreet van de heren André Denys, Marc van den Abeelen, mevrouw Dominique Guns en de heer Cis Schepens met het oog op het rechtstreeks verkiezen van de burgemeester. Op dat moment maakte Open Vld deel uit van de meerderheid. De tekst van het voorstel en dit amendement stemmen nagenoeg overeen. Die visie stamt uit het partijprogramma en wijzigt niet naargelang de partij al dan niet tot de meerderheid behoort.

Amendement nr. 21 wordt verworpen met 8 stemmen tegen 4 bij 1 onthouding.

Artikel 3 wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 2 bij 2 onthoudingen.

Artikelen 4 tot 6

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 11 stemmen bij 2 onthoudingen.

Artikel 7

Een amendement voorgesteld door de heer Joris Van Hauthem, mevrouw Linda Vissers en de heer Stefaan Sintobin strekt ertoe paragraaf 1 te vervangen (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/3, amendement nr. 7).

Mevrouw *Linda Vissers* stelt dat partijen vanaf het begin van het verkiezingsjaar bezig zijn met de samenstelling van lijsten. De vervroeging van de bekendmaking van het aantal raadsleden geeft aan alle partijen de kans om reeds het aantal raadsleden te kennen en niet enkel de partijen die deel uitmaken van de meerderheid. In deze tijd waar de bevolkingsgegevens worden bijgehouden met de computer kan het niet moeilijk zijn om het bevolkingscijfer reeds op 1 maart te kennen, eerder dan uiterlijk op 1 juni.

Minister *Geert Bourgeois* vraagt om het amendement te verwerpen. In de tekst van het ontwerp staat dat de bevolkingscijfers uiterlijk 1 juni bekend moeten zijn, 1 maart is materieel niet haalbaar. De bekendmaking kan echter voor 1 juni geschieden. Zodra de gegevens er zijn, zullen ze gepubliceerd worden.

Amendement nr. 7 wordt verworpen met 8 stemmen tegen 3 bij 3 onthoudingen.

Artikel 7 wordt aangenomen met 11 stemmen tegen 3.

Artikelen 8 tot 19

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 11 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 20

Een amendement voorgesteld door de heren Marc Vanden Bussche en Marnic De Meulemeester, mevrouw Annick De Ridder en de heer Sas van Rouveroi strekt ertoe in paragraaf 1, eerste lid, op de derde regel de woorden “een aangetekende brief” te vervangen door de woorden “een brief of een e-mail” (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/7, amendement nr. 32).

De heer *Marc Vanden Bussche* verklaart dat een aangetekende brief voor een dergelijke aanvraag niet noodzakelijk is. Vaak wordt een ontvangstbewijs getekend door de secretaris. Bovendien moet een aanvraag via e-mail mogelijk zijn.

De *minister* kan zich in deze redenering vinden. In de meerderheid is afgesproken een amendement in te dienen waarin de geëigende tekst die ook in andere decreten voorkomt, gehanteerd wordt.

De heer *Marc Vanden Bussche* sluit zich hierbij aan en verklaart amendement nr. 32 in te trekken.

Een amendement voorgesteld door de heren Ward Kennes, Jan Durnez, Lieven Dehandschutter, Jan Verfaillie, Willy Segers en Kurt De Loor en mevrouw Els Robeyns strekt ertoe in paragraaf 1, eerste lid, op de derde regel, na de woorden “een aangetekende brief” de woorden “of door middel van elke andere door de Vlaamse Regering toegelaten betekeniswijze waarbij de datum van de verzending met zekerheid kan worden vastgesteld” in te voegen (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/7, amendement nr. 31). Naast een aangetekende brief wordt middels dit amendement ook het aanvragen van de kiezerslijst via e-mail mogelijk gemaakt.

Amendement nr. 31 wordt aangenomen met 15 stemmen.

Een amendement voorgesteld door de heren Marc Vanden Bussche en Marnic De Meulemeester, mevrouw Annick De Ridder en de heer Sas van Rouveroi strekt ertoe in in paragraaf 3, eerste lid, op de laatste regel de woorden “op hun beurt niet meedelen aan derden” te vervangen door de woorden “enkel voor verkiezingsdoeleinden gebruiken” (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/7, amendement nr. 33).

De heer *Marc Vanden Bussche* meent dat op deze wijze duidelijker wordt gesteld waarover de essentie van deze beperking gaat. Indien men de lijst niet mag meedelen aan derden, kunnen medewerkers of verkiezingssecretariaten er strikt genomen ook geen gebruik van maken, wat niet de bedoeling kan zijn.

De *minister* kan hiermee akkoord gaan. Het gaat om een betere zij het eerder vage omschrijving. Men begrijpt wel goed dat het gaat om ‘verkiezingsdoeleinden’.

Amendement nr. 33 wordt aangenomen met 15 stemmen.

Het aldus geamendeerde artikel 20 wordt aangenomen met 15 stemmen.

Artikel 21

Artikel 21 wordt zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 22

Een amendement voorgesteld door de heren Marc Vanden Bussche en Marnic De Meulemeester, mevrouw Annick De Ridder en de heer Sas van Rouveroi strekt ertoe 2° te schrappen (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/7, amendement nr. 34).

De heer *Marc Vanden Bussche* stelt dat dit amendement samenhangt met amendement nr. 33 op artikel 20. Artikel 22, 2° heeft daardoor geen zin meer en 3° is voldoende, namelijk “gegevens uit de kiezerslijst gebruiken voor andere doeleinden dan verkiezingsdoeleinden”.

Mevrouw *Patricia De Waele* denkt dat dan de verspreiding van kiezerslijsten voor andere dan verkiezingsdoeleinden niet langer strafbaar is.

De heer *Marc Vanden Bussche* meent dat 3° die gevallen regelt. Als men 2° schrapt, blijft strafbaar wat men wilde straffen, namelijk wanneer men gegevens uit kiezerslijsten zou gebruiken voor andere doeleinden dan verkiezingsdoeleinden.

De *minister* kan hiermee akkoord gaan.

Amendement nr. 34 wordt aangenomen met 15 stemmen.

Het aldus geamendeerde artikel 22 wordt aangenomen met 15 stemmen.

Artikel 23

Artikel 23 wordt zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 24

Een amendement voorgesteld door de heren Marc Vanden Bussche en Marnic De Meulemeester, mevrouw Annick De Ridder en de heer Sas van Rouveroy strekt ertoe in het eerste lid, op de tweede regel, na het woord “twee” de woorden “door burgemeester en secretaris” in te voegen (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/7, amendement nr. 35).

Volgens de heer *Marc Vanden Bussche* verduidelijkt dit wie de voor echt verklaring mag afleveren.

Amendement nr. 35 wordt aangenomen met 15 stemmen.

Het aldus geamendeerde artikel 24 wordt aangenomen met 15 stemmen.

Artikelen 25 tot 27

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 28

Een amendement voorgesteld door de heren Marc Vanden Bussche en Marnic De Meulemeester, mevrouw Annick De Ridder en de heer Sas van Rouveroy strekt ertoe aan paragraaf 1, eerste lid, de volgende woorden toe te voegen: “of een door de gemeentesecretaris daartoe gevolmachtigde ambtenaar.” (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/7, amendement nr. 36).

De heer *Marc Vanden Bussche* stelt dat deze formulering meer aansluit bij de realiteit, waarbij dergelijke documenten ook door een gevolmachtigde gemeenteambtenaar kunnen worden ontvangen.

Amendement nr. 36 wordt aangenomen met 15 stemmen.

Het aldus geamendeerde artikel 28 wordt aangenomen met 15 stemmen.

Artikelen 29 tot 36

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 37

Een amendement voorgesteld door de heer Joris Van Hauthem, mevrouw Linda Vissers en de heer Stefaan Sintobin strekt ertoe te stipuleren dat mensen die in het kader van de verkiezingen functies vervullen, de Belgische nationaliteit moeten hebben (*Parl. St. VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/3, amendement nr. 8*).

De heer *Joris Van Hauthem* zegt dat deze bepaling analoog is met de uitzonderingen die voorzien zijn in de bepalingen van het gemeentelijk stemrecht dat toegekend wordt aan personen die niet over de Belgische nationaliteit beschikken. Dezelfde argumentatie geldt voor de amendementen op de artikelen 38 tot 40.

Minister *Geert Bourgeois* verwijst voor alle amendementen over de nationaliteit naar de argumentatie van de Raad van State dat Vlaanderen daar niet voor bevoegd is. De bepalingen staan wel in het Kiesdecreet voor de coherentie en de leesbaarheid. Op uitdrukkelijke vraag van de Raad van State wordt verwezen naar de federale wetgever. Die bepaalt immers of en hoe mensen van andere dan de Belgische nationaliteit mogen deelnemen aan verkiezingen.

De heer *Joris Van Hauthem* repliceert dat de amendementen niet over het stemrecht gaan, maar over het bekleden van bepaalde functies.

Minister *Geert Bourgeois* zegt dat de Raad van State daar geen advies over heeft uitgebracht en wil voor deze aangelegenheid niet improviseren. Hij vraagt het amendement niet goed te keuren.

Amendement nr. 8 wordt verworpen met 11 stemmen ten 3 bij 1 onthouding.

Artikel 37 wordt aangenomen met 11 stemmen tegen 3 bij 1 onthouding.

Artikel 38

Een amendement voorgesteld door de heer Joris Van Hauthem, mevrouw Linda Vissers en de heer Stefaan Sintobin strekt ertoe te stipuleren dat mensen die in het kader van de verkiezingen functies vervullen de Belgische nationaliteit moeten hebben (*Parl. St. VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/3, amendement nr. 9*).

Amendement nr. 9 wordt verworpen met 11 stemmen ten 3 bij 1 onthouding.

Artikel 38 wordt aangenomen met 11 stemmen tegen 3 bij 1 onthouding.

Artikel 39

Een amendement voorgesteld door de heer Joris Van Hauthem, mevrouw Linda Vissers en de heer Stefaan Sintobin strekt ertoe te stipuleren dat mensen die in het kader van de verkiezingen functies vervullen de Belgische nationaliteit moeten hebben (*Parl. St. VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/3, amendement nr. 10*).

Amendement nr. 10 wordt verworpen met 11 stemmen ten 3 bij 1 onthouding.

Artikel 39 wordt aangenomen met 11 stemmen tegen 3 bij 1 onthouding.

Artikel 40

Een amendement voorgesteld door de heer Joris Van Hauthem, mevrouw Linda Vissers en de heer Stefaan Sintobin strekt ertoe te stipuleren dat mensen die in het kader van de verkiezingen functies vervullen de Belgische nationaliteit moeten hebben (*Parl. St. VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/3, amendement nr. 11*).

Amendement nr. 11 wordt verworpen met 11 stemmen ten 3 bij 1 onthouding.

Artikel 40 wordt aangenomen met 11 stemmen tegen 3 bij 1 onthouding.

Artikelen 41 tot 52

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 53

De heer *Joris Van Hauthem* heeft weet van gevallen waar kiezers die zich in het kiesbureau aanboden zonder oproepingsbrief maar met identiteitskaart, niet mochten stemmen. Nochtans staan ze op de lijsten. Kan de minister duidelijk maken dat legitimatie volstaat om toegelaten te worden tot de stemming? Uiteraard moet men dan wel op de kiezerslijst staan.

Volgens minister *Geert Bourgeois* is het algemeen bekend dat een kiezer zijn oproepingsbrief bij zich moet hebben. Hij verwijst echter naar artikel 137, paragraaf 1, waarin staat dat de kiezer die vermeld staat op de aanstijplijst maar zijn oproepingsbrief niet kan voorleggen, toch tot de stemming kan toegelaten worden als zijn identiteit door het bureau wordt erkend. Dat is voldoende duidelijk.

Artikel 53 wordt aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikelen 54 en 55

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 56

Een amendement voorgesteld door de heren Marc Vanden Bussche en Marnic De Meulemeester, mevrouw Annick De Ridder en de heer Sas van Rouveroij strekt ertoe in paragraaf 2, 7°, de eerste zin te vervangen (*Parl. St. VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/7, amendement nr. 37*).

De heer *Marc Vanden Bussche* zegt dat dit artikel gaat over de te leveren bewijsstukken voor mensen die de dag van de stemming op reis zijn. Welke bewijsstukken worden hier bedoeld? Een verklaring op eer dient volgens hem voldoende te zijn. Het gaat hier over het hebben van vertrouwen in de burger.

Amendement nr. 37 wordt verworpen met 8 stemmen tegen 5 bij 2 onthoudingen.

Artikel 56 wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 3 bij 2 onthoudingen.

Artikel 57

Artikel 57 wordt aangenomen met 11 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 58

Een amendement voorgesteld door de heer Marnic De Meulemeester, mevrouw Annick De Ridder en de heren Marc Vanden Bussche en Sas van Rouveroi strekt ertoe in het eerste lid, op de eerste regel de woorden “gemeenteraadslid of stadsdistrictsraadslid” te vervangen door de woorden “gemeenteraadslid, burgemeester of stadsdistrictsraadslid” (*Parl. St. VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/6, amendement nr. 22*).

De heer *Marnic De Meulemeester* verklaart dat dit amendement samenhangt met amendement nr. 21 op artikel 3 in verband met de rechtstreekse burgemeestersverkiezing.

Amendement nr. 22 wordt verworpen met 8 stemmen tegen 5 bij 1 onthouding.

Artikel 58 wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 3 bij 2 onthoudingen.

Artikel 58/1 (nieuw)

Een amendement voorgesteld door de heer Marnic De Meulemeester, mevrouw Annick De Ridder en de heren Marc Vanden Bussche en Sas van Rouveroi strekt ertoe een artikel 58/1 in te voegen (*Parl. St. VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/6, amendement nr. 23*).

De heer *Marnic De Meulemeester* verklaart dat dit amendement samenhangt met eerdere amendementen in verband met de rechtstreekse burgemeestersverkiezing.

Amendement nr. 23 wordt verworpen met 8 stemmen tegen 6.

Artikelen 59 tot 61

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 62

Een amendement voorgesteld door de heer Joris Van Hauthem, mevrouw Linda Vissers en de heer Stefaan Sintobin strekt ertoe in het eerste lid, op de vierde regel, het woord “kan” te vervangen door het woord “wordt” en op de vijfde regel het woord “worden” te schrappen (*Parl. St. VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/3, amendement nr. 12*).

De heer *Joris Van Hauthem* merkt op dat de Vlaamse Regering door deze wijziging geen mogelijkheid meer heeft om níét in te gaan op het gemotiveerd verzoek van een politieke partij, maar moet zij steeds ingaan op dit gemotiveerd verzoek.

Minister *Geert Bourgeois* denkt niet dat er in dit artikel een discretionaire bevoegdheid wordt verleend aan de Vlaamse Regering. De gebruikte terminologie, met name het werkwoord “kunnen” geniet toch de voorkeur. Hij geeft het voorbeeld van dissidentie binnen een partij en de mogelijkheid dat er discussie rijst over wie precies wie vertegenwoordigt bij het uiteenvallen van die partij. Inhoudelijk heeft het lid volgens de minister gelijk, maar hij ziet een mogelijk probleem als er vraagtekens rijzen bij de legitimiteit van de vraag. De minister benadrukt dat ook hij vindt dat de regering geen speelruimte mag hebben als een partij vraagt om een bepaald letterwoord te verbieden in zijn gebruik. Alleen bij dispuut binnen een partij, moet de regering de beslissing gemotiveerd kunnen afwijzen. Tegen dergelijke beslissing blijft dan nog een procedure in kortgeding bij de Raad van State mogelijk. Ten gronde geeft de minister de heer Van Hauthem gelijk. Het is niet aan de regering om te zeggen om te zeggen in welke mate bijvoorbeeld de benaming Vlaams Blok of Agalev nog kan worden gebruikt.

De heer *Joris Van Hauthem* heeft begrip voor de terughoudendheid van de minister en stelt vast dat de minister het logisch vindt dat er over het principe zelf geen discussie kan zijn. In het verleden is alles ook altijd correct verlopen. Daarom wordt amendement nr. 12 ingetrokken.

De *minister* voegt er nog aan toe dat de regering onder geen beding arbitrair kan oordelen of spelletjes spelen.

Artikel 62 wordt aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 63

Artikel 63 wordt zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 64

Een amendement voorgesteld door de heren Marc Vanden Bussche en Marnic De Meulemeester, mevrouw Annick De Ridder en de heer Sas van Rouveroy strekt ertoe het eerste lid te vervangen door wat volgt: “Bij de voordrachten van kandidaten die een beschermde lijstnaam en een gemeenschappelijk volgnummer gebruiken, moet een getuigschrift worden toegevoegd van de nationale voorzitter van de politieke formatie of van de door hem daartoe aangestelde lokale voorzitter.” (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/7, amendement nr. 38).

De heer *Marc Vanden Bussche* meent dat de huidige formulering van het artikel stamt uit de tijd dat de partijen nog getrapd georganiseerd waren en nog beschikten over arrondissementale secretariaten. Veel partijen hebben echter geen arrondissementale voorzitters meer. Net zoals bij de parlementsverkiezingen kan een door de nationale voorzitter van de betrokken politieke formatie afgeleverd getuigschrift volstaan. De nationale voorzitter moet deze bevoegdheid kunnen delegeren aan een lokale partijvoorzitter wat betreft de gemeenteraads- of stadsdistrictsraadsverkiezingen.

De heer *Jan Durnez* meent dat het lokaal laten ondertekenen, zeker voor wat de provincieraadslijsten betreft, ook gevaren kan inhouden. Hij refereert aan problemen die er daaromtrent in het verleden waren.

De heer *Lieven Dehandschutter* oppert dat er vooralsnog een getuigschrift moet worden voorgelegd van de nationale voorzitter van de politieke partij. Het amendement voegt daaraan toe “of een door hem daartoe aangestelde lokale voorzitter.”. Volgens het lid vergt dat een dubbele legitimatie aangezien er een volmacht vereist is van de nationale voorzitter.

De heer *Sas van Rouveroy* stelt dat er geen rechtsonzekerheid is wanneer het om de nationale voorzitter van een politieke formatie gaat. Het lid meent dat de vermelde gevaren opgevangen kunnen worden door louter toe te voegen “of van de door hem daartoe gemandateerde” en niet te verwijzen naar een lokale voorzitter als dusdanig.

De heer *Lieven Dehandschutter* put uit zijn praktijkervaring en stelt dat de nationale voorzitter aan persoon X of Y, die de lijst gaat neerleggen, volmacht verleent om een bepaald letterwoord en volgnummer te gebruiken. De lokale voorzitter daartussen schuiven, lijkt hem een zinloze extra stap.

De commissie beslist een tekstcorrectie op het amendement te aanvaarden, waarbij de woorden “de door hem daartoe aangestelde lokale voorzitter” worden vervangen door de woorden “de door hem gemandateerde”.

Mits deze tekstcorrectie wordt amendement nr. 38 aangenomen met 15 stemmen.

Het aldus geamendeerde artikel 64 wordt aangenomen met 15 stemmen.

Artikelen 65 tot 68

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 69

Een amendement voorgesteld door de heer Joris Van Hauthem, mevrouw Linda Vissers en de heer Stefaan Sintobin strekt ertoe in het eerste lid, op de tweede en derde regel, de woorden “ten minste twee aftredende gemeenteraadsleden” te vervangen door de woorden “een aftredend gemeenteraadslid” (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/3, amendement nr. 13).

De heer *Joris Van Hauthem* vindt het democratischer om een voordrachtsakte te laten tekenen door één aftredend gemeenteraadslid dan door ten minste twee. Kleine eenpersoonsfracties in kleine gemeenten of stadsdistricten dienen dan niet naar handtekeningen te dingen van gemeenteraads- of stadsdistrictsraadskiezers.

De *minister* verklaart hiermee akkoord te kunnen gaan.

Amendement nr. 13 wordt aangenomen met 15 stemmen.

Het aldus geamendeerde artikel 69 wordt aangenomen met 15 stemmen.

Artikel 70

Artikel 70 wordt aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 71

Een amendement voorgesteld door de heer Joris Van Hauthem, mevrouw Linda Vissers en de heer Stefaan Sintobin strekt ertoe dit artikel met betrekking tot de voordrachtsakte te vervangen (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/3, amendement nr. 14).

De heer *Joris Van Hauthem* stelt dat dit amendement de overgangsbepaling van artikel 285 overneemt. Aangezien artikel 216, §2, van het Burgerlijk Wetboek toelaat dat de ene echtgenoot in zijn beroepsbetrekkingen de naam van de andere alleen met diens instemming mag gebruiken, is het zinvol om dit zo te houden en niet af te schaffen vanaf 1 januari 2018.

Amendement nr. 14 wordt verworpen met 12 stemmen tegen 3.

Een amendement voorgesteld door de heren Marc Vanden Bussche en Marnic De Meulemeester, mevrouw Annick De Ridder en de heer Sas van Rouveroy strekt ertoe in het eerste lid, op de tweede regel, de woorden “het beroep,” te schrappen (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/7, amendement nr. 39).

Volgens de heer *Marc Vanden Bussche* is deze informatie niet meer relevant en het wordt ook niet meer in notariële akten verplicht om redenen dat bijvoorbeeld huismoeders dan ‘zonder beroep’ moeten worden vermeld. Daarom wordt voorgesteld de vereiste te laten vallen dat men zijn beroep moet opgeven voor de voordrachtsakte.

De heer *Lieven Dehandschutter* zegt voorstander te zijn van het behoud van een vermelding van het beroep. Hij verwijst naar het feit dat ook in verkiezingspropaganda het beroep doorgaans wordt vermeld. De kiezer hecht daar volgens het lid belang aan. Boven-

dien blijkt dat wetenschappelijk onderzoek in het kader van verkiezingen vaak van dergelijke informatie gebruik maakt. Ten slotte is het voor de pers interessant, besluit hij.

De heer *Marc Vanden Bussche* merkt op dat de bewuste formulieren niet voor statistische doeleinden dienen. Wat doet men dan met huisvrouwen die ‘zonder beroep’ moeten vermelden? Op zijn minst zouden ze hun diploma moeten kunnen vermelden. Zij kunnen een masterdiploma hebben behaald maar staan dan ‘zonder beroep’ vermeld. Dat is denigrend.

De heer *Lieven Dehandschutter* antwoordt dat een diploma niet gelijk is aan een uitgeoefend beroep.

De heer *Ward Kennes* stelt vast dat iedereen daarop vermeldt wat hij graag vermeld ziet: diploma, mandaat, beroep, en combinaties daarvan. Hij ervaart het als een bijzonder diffuse omschrijving en het lijkt hem geen meerwaarde. Wie met zijn beroep naar voren wil treden in het kader van verkiezingen, heeft daartoe andere kanalen. Het lid gelooft niet in de statistische waarde van dergelijke gegevens. Soms worden er beroepen op gezet die men al twintig jaar niet meer heeft uitgeoefend.

De heer *Sas van Rouveroy* is het volkomen eens met de opmerkingen van de heer Kennes. Hij voegt eraan toe dat de vermelding van een beroep de meest volatiele factor is in de gegevens. Het kan bijzonder veranderlijk blijken. De andere vermeldingen zoals naam en voornaam liggen vast. Er heerst ook onduidelijkheid over de definitie van het begrip ‘beroep’. Kan de minister een antwoord verstrekken waardoor het begrip correct wordt ingevuld? Het lid stelt dat het of correct moet worden ingevuld volgens de interpretatie van de minister of dat het kan worden geschrapt waarmee het probleem integraal verdwijnt.

Minister *Geert Bourgeois* ziet het probleem niet. Iemand die thuis werkt of blijft, kan perfect vermelden dat hij of zij huisman of huismoeder is. Niemand wordt op die grond geweigerd. Het betreft louter een gegeven om een zicht te krijgen op wie zich kandidaat stelt.

De heer *Sas van Rouveroy* vraagt welk beroep een volksvertegenwoordiger of burgemeester die nog steeds is ingeschreven als advocaat aan de balie maar geen omzet draait, dan moet opgeven. Wat met iemand die volksvertegenwoordiger en burgemeester is? Heeft men de vrije keuze?

Amendement nr. 39 wordt aangenomen met 7 stemmen tegen 6 bij 2 onthoudingen.

Het aldus geamendeerde artikel 71 wordt aangenomen met 15 stemmen.

Artikelen 72 en 73

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 74

Een amendement in hoofddorde voorgesteld door de heer Joris Van Hauthem, mevrouw Linda Vissers en de heer Stefaan Sintobin strekt ertoe dit artikel te vervangen (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/3, amendement nr. 15/A).

De heer *Joris Van Hauthem* merkt op dat dit amendement betrekking heeft op de verhouding mannelijke en vrouwelijke kandidaten op de kiezerslijst. Men wil de 50/50-verdeling enigszins terugschroeven en terugkeren naar een minimale verhouding van 1/3-2/3. Dit

geeft de partijen wat meer vrijheid om de lijsten op te stellen zoals ze dat zelf willen. Daarbij belet niets een partij om intern een strikte 50/50-verdeling toe te passen.

Indien dit amendement in hoofddorde niet wordt aangenomen, wordt een amendement in bijkomende orde voorgesteld (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/3, amendement nr. 15/B). Het strekt ertoe een lid toe te voegen dat stelt dat op elk van de lijsten van kandidaten voor de verkiezingen het aantal kandidaten van elk geslacht niet meer mag bedragen dan de helft plus één van het aantal bij de verkiezing te begeven zetels. Dit amendement houdt rekening met eventuele onvolledige lijsten, die het moeilijker hebben om een volledige pariteit te bereiken. Kleinere partijen die moeite hebben om een volledige lijst samen te stellen, hebben in feite twee keer problemen. Het amendement stelt dus voor dat ingeval van onvolledige lijsten de pariteit niet geldt op het aantal effectief op de lijst staande kandidaten, maar wel op het aantal mogelijk te begeven zetels.

De heer *Lieven Dehandschutter* vat samen: in de filosofie van de heer Van Hauthem kan in een gemeente waar negentien mandaten te begeven zijn, een lijst worden ingediend van tien mannen of tien vrouwen. Dat beantwoordt volgens de spreker niet aan de nagestreefde filosofie met betrekking tot de verhouding tussen mannelijke en vrouwelijke kandidaten.

De heer *Joris Van Hauthem* stelt dat het amendement niet de bedoeling heeft om de pariteitsregel te omzeilen. Hij gaat ervan uit dat elke politieke formatie pogingen doet om een volledige lijst in te dienen. Het is wel van belang voor kleinere partijen die al moeite hebben om mensen te vinden. De pariteit geldt daar zelfs op de kandidaten die op een onvolledige lijst staan. Dan lijkt het beter de pariteit te doen gelden op het aantal te begeven zetels.

De heer *Bart Caron* blijft een gelijk aantal mannen en vrouwen, zelfs bij onvolledige lijsten, verdedigen. Dat is voor hem een verworvenheid. Het komt erop aan wervend te werken, stelt hij.

Amendement nr. 15 (A en B) wordt verworpen met 10 stemmen tegen 3 bij 2 onthoudingen.

Artikel 74 wordt aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikelen 75 tot 83

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 84

Een amendement voorgesteld door de heer Joris Van Hauthem, mevrouw Linda Vissers en de heer Stefaan Sintobin strekt ertoe in 2°, in de voorgestelde tekst, op de tweede en derde regel, de woorden “ten minste drie aftredende provincieraadsleden” te vervangen door de woorden “een aftredend provincieraadslid” (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/3, amendement nr. 16).

De heer *Joris Van Hauthem* verwijst naar amendement nr. 13 op artikel 69. Hier wordt iets gelijkaardigs voorgesteld met betrekking tot uittredende provincieraadsverkiezingen. Volgens het ontwerp moeten er dat drie zijn, het amendement stelt een voor.

Minister *Geert Bourgeois* heeft hier geen bezwaar tegen.

Amendement nr. 16 wordt aangenomen met 15 stemmen.

Het aldus geamendeerde artikel 84 wordt aangenomen met 15 stemmen.

Artikel 85

Artikel 85 wordt aangenomen met 15 stemmen.

Artikel 86

Artikel 86 wordt aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 87

Een amendement voorgesteld door de heer Joris Van Hauthem, mevrouw Linda Vissers en de heer Stefaan Sintobin strekt ertoe in het tweede lid, op de eerste regel, het woord “pariteitsregels” te vervangen door het woord “regels” en het vierde lid te schrappen (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/3, amendement nr. 17).

De heer *Joris Van Hauthem* verwijst naar amendement nr. 15 op artikel 74. Aangezien daar werd voorgesteld de pariteitsregels te vervangen door de 2/3-1/3-regel, dient artikel 87 aangepast te worden.

Amendement nr. 17 wordt verworpen met 9 stemmen tegen 3 bij 2 onthoudingen.

Artikel 87 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 2 bij 2 onthoudingen.

Artikelen 88 tot 100

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 2 onthoudingen.

Titel 15/1 (nieuw)

Een amendement voorgesteld door de heer Bart Caron strekt ertoe een titel 15/1 (nieuw), die bestaat uit een artikel 100/1 tot een artikel 100/8, in te voegen, die luidt als volgt: “Titel 15/1. Lijstengroepering bij gemeenteraads- en districtsraadsverkiezingen” (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/2, amendement nr. 1).

De heer *Bart Caron* verklaart dat dit amendement het mogelijk maakt dat verschillende lijsten zich op het gemeentelijk vlak met elkaar verbinden, om op die manier de reststemmen aan te wenden voor een lijst die een inhoudelijk-ideologische verwantschap vertoont met de andere lijsten in kwestie. De artikelen 100/1 tot 100/8 willen die lijstengroepering concretiseren. In latere amendementen zal worden duidelijk gemaakt hoe de zetelverdeling bij lijstengroepering gebeurt. Deze regeling wil dus het verloren gaan van zogenaamde reststemmen beperken. In het Imperiali-systeem worden heel wat stemmen niet gevaloriseerd in het kader van het evenredigheidsprincipe. De voorgestelde lijstengroepering houdt een zekere tegemoetkoming in dat verband in.

Amendement nr. 1 wordt verworpen met 8 stemmen tegen 2 bij 4 onthoudingen.

Artikelen 101 tot 165

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 165/1 (nieuw)

Een amendement voorgesteld door de heer Bart Caron strekt ertoe een artikel 165/1 in te voegen (*Parl. St. VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/2, amendement nr. 2*).

De heer *Bart Caron* verklaart dit amendement, dat betrekking heeft op de lijstenverbinding, in te trekken omdat het zonder voorwerp is ingevolge de verwerping van amendement nr. 1.

Artikel 166

Een amendement in hoofddorde voorgesteld door de heer Bart Caron strekt ertoe dit artikel te vervangen (*Parl. St. VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/2, amendement nr. 3/A*).

De heer *Bart Caron* verklaart dat artikel 166 de verdeling van de zetels regelt, met inbegrip van de kiesdelers, het stemcijfer, de rangschikking van de zetels enzovoort. De spreker zegt een andere verdeling na te streven, met een grotere mate van evenredigheid en transparantie. Hij verwijst nog naar het advies van VLABEST dat stelt dat een kans gemist wordt om een eenduidig verkiezingssysteem te hanteren.

Een amendement in bijkomende orde voorgesteld door de heer Bart Caron strekt ertoe het eerste lid te vervangen (*Parl. St. VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/2, amendement nr. 3/B*).

De heer *Bart Caron* stelt dat dit amendement ervoor zorgt dat voor de gemeenteraadsverkiezingen dezelfde regeling geldt als voor districts- en provincieraadsverkiezingen. Op die manier krijgt men een heldere, uniforme regeling voor alle verkiezingen, die de evenredigheid ook beter respecteert dan het huidige stelsel-Imperiali bij de gemeenteraadsverkiezingen. De spreker verwijst naar VLABEST die spreekt van een gemiste kans om een eenduidig kiessysteem te hanteren.

Een amendement voorgesteld door de heer Joris Van Hauthem, mevrouw Linda Vissers en de heer Stefaan Sintobin strekt ertoe in het eerste lid op de tweede regel de getallen “1; 1½; 2; 2½; 3; 3½; 4; 4½” te vervangen door de getallen “1, 2, 3, 4” (*Parl. St. VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/3, amendement nr. 18*).

De heer *Joris Van Hauthem* stelt het eens te zijn met de heer Caron maar hij wil nog een bijkomend aspect onder de aandacht brengen. Voor de gemeenteraadsverkiezingen kiezen voor het systeem-Imperiali en voor de provincies en de stadsdistrictsraden voor het systeem-D’Hondt, vindt de spreker eigenaardig. VLABEST zegt dat dit zorgt voorodeloze complexiteit. Bovendien zijn er geen argumenten te vinden waarom men voor de gemeenteraad en de stadsdistrictsraad, dus binnen eenzelfde gemeente, twee verschillende systemen zou hanteren. In het advies van de Raad van State wordt op die verschillende systemen – D’Hondt en Imperiali – gewezen. De Raad van State merkt op dat het systeem-Imperiali minder evenredig is en de grote partijen bevoordeelt. “Aldus wordt een verschil in behandeling tussen kandidaten ingesteld naargelang de verkiezing waaraan ze deelnemen. Ook voor dit verschil in behandeling dient een afdoende verantwoording voorhanden te zijn, die dan best in de memorie van toelichting wordt weergegeven.”, aldus de Raad van State. De spreker vindt in de memorie alvast geen toelichting waarom men voor het ene of het andere systeem kiest. Tijdens de huidige besprekingen is evenmin ingegaan op de vraag van de Raad van State naar een verantwoording. De enige uitleg die werd verschaft is dat het nu eenmaal gaat om een akkoord tussen de meerderheidspartijen om niet aan de systemen te raken.

Minister *Geert Bourgeois* repliceert dat de wetgever inzake de organisatie van de verkiezingen over een grote discretionaire beleidsruimte beschikt. Deze stelling vloeit voort

uit rechtspraak van het Grondwettelijk Hof. De keuze tussen de systemen-Imperiali en -D'Hondt is bij uitstek een beleidskeuze. In het voorliggende ontwerp is het zo dat de decreetgever niet kiest, maar vroeger gemaakte keuzes respecteert. Er worden geen nieuwe bepalingen ingevoerd.

De minister citeert professor Van Orshoven in zijn hoedanigheid van advocaat van de Vlaamse overheid voor het Grondwettelijk Hof in de procedure die ooit door Groen! werd ingesteld: "(...) dat er in een representatieve democratie een permanente spanning bestaat tussen enerzijds een tendens om de band tussen de kiezer en de verkozenen zo innig mogelijk te maken, en anderzijds te streven naar een minimale politieke stabiliteit die onder meer wordt bereikt door de consolidatie van stabiele politieke partijen. Een te directe vorm van democratie kan tot versnippering en onbestuurbaarheid leiden, terwijl een systeem waarbij de politieke stabiliteit van de politieke partijen wordt gewaarborgd kan ontaarden in een particratie waarin niet de kiezer, maar wel de politieke partijen van doorslaggevend belang zijn bij de aanduiding van de verkozenen. Welk systeem de decreetgever ook kiest, steeds kan en zal hierop beleidskritiek worden uitgebracht. Deze betreft dan echter per hypothese de opportuniteit van die beleidskeuze en niet haar overeenstemming met het recht, het enige dat door rechters wordt gehandhaafd en gecontroleerd wordt. De kritiek zal immers volledig afhangen van de subjectieve preferenties van degene die een meer directe dan wel een meer partijgestuurde democratie voorstaat. Ook al is het juist dat de zetelverdeling volgens het systeem-D'Hondt evenrediger is en daarom de kleine partijen meer bevoordeelt dan het systeem-Imperiali, dat meer oog heeft voor politieke stabiliteit en voordeliger is voor grote partijen, de bevoegde wetgever moet nu eenmaal een keuze maken tussen enerzijds een streven naar een zo democratisch mogelijke zetelverdeling, evenredigheid die zo optimaal mogelijk het electoraat weerspiegelt, en anderzijds een streven naar een zekere stabiliteit die als correctief op een te grote evenredigheid politieke versnippering tegengaat. Te dezen zou de decreetgever niets meer of minder doen dan de vroegere keuze bevestigen. Er kan niet worden ingezien hoe hij daardoor het gelijkheidsbeginsel zou hebben geschonden, aangezien enerzijds de regels per verkiezing voor elke partij, kandidaat en kiezer dezelfde zijn, en anderzijds hij dus niet kennelijk onredelijk heeft gehandeld door niet voor elke vertegenwoordigende vergadering hetzelfde kiesstelsel te hanteren. De decreetgever vermag voor verschillende verkiezingen verschillende kiesstelsels aanwenden en de kritiek die daarop eventueel kan worden geformuleerd, is een opportuniteitskritiek."

De minister merkt nog op dat het maken van een keuze voor meer politieke stabiliteit of voor meer evenredigheid een politieke keuze is. Hij stelt dat het Grondwettelijk Hof de decreetgever ter zake een zeer ruime discretionaire bevoegdheid heeft toebedeeld. Een dergelijke politieke keuze is niet kennelijk onredelijk.

De heer *Joris Van Hauthem* ziet twee aspecten. Hij stelt dat de minister het systeem-Imperiali verdedigt, dat het minst evenredig is. Dat is echter het punt niet. Vanzelfsprekend heeft het parlement het recht het systeem van zetelverdeling te kiezen. De opmerking van het lid, en van de Raad van State, was dat voor een zelfde verkiezing twee verschillende systemen gehanteerd worden. Hij meent dat de Raad van State dat niet zou hebben opgemerkt mocht men voor alle verkiezingen voor het systeem-Imperiali geopteerd hebben. Men stelt echter dat er met de gang van zaken een verschillende behandeling tussen kandidaten wordt ingesteld, naargelang van de verkiezing waaraan ze deelnemen. Het gaat dus om het gelijktijdig gebruik van beide systemen. Het probleem komt het meest tot uiting in de provincie Antwerpen, waar voor de gemeente het systeem-Imperiali gebruikt wordt en voor de districten het systeem-D'Hondt. Behalve een puur politieke logica ziet het lid daarin verder alleen een grote mate van verwarring. Hij verwijt de minister dat hij op de opmerkingen van de Raad van State te weinig ingaat.

De heer *Bart Caron* sluit zich aan bij de commentaar van de heer Van Hauthem. Het lid wil echter nog een correctie aanbrengen aan de geciteerde uiteenzetting van professor Van

Orshoven. Hij meent dat het systeem-D'Hondt kleine partijen minder benadeelt en niet dat het ze bevoordeelt.

De heer *Jan Verfaillie* meent dat het debat over kiessystemen intussen uitgeput is en stelt dat men zich bij het voorstel van de meerderheid al dan niet moet neerleggen.

Amendement nr. 3 (A en B) wordt verworpen met 10 stemmen tegen 5. Amendement nr. 18 wordt verworpen met 12 stemmen tegen 3.

Artikel 166 wordt aangenomen met 8 stemmen tegen 2 bij 5 onthoudingen.

Artikel 167

Artikel 167 wordt aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 168

Een amendement voorgesteld door de heer Bart Caron strekt ertoe dit artikel te vervangen (*Parl. St. VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/2, amendement nr. 4*).

De heer *Bart Caron* verklaart dat dit amendement zonder voorwerp is door de verwerping van eerdere amendementen inzake lijstengroepering en het wordt ingetrokken.

Artikel 168 wordt aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 169

Een amendement voorgesteld door de heer Marnic De Meulemeester, mevrouw Annick De Ridder en de heren Marc Vanden Bussche en Sas van Rouveroy strekt ertoe dit artikel te vervangen (*Parl. St. VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/6, amendement nr. 24*).

De heer *Marnic De Meulemeester* verklaart dat dit amendement te maken heeft met de neutralisering van de lijststem. De lijststemmen zouden voor de gemeenteraadsverkiezingen volkomen geneutraliseerd worden voor het aanwijzen van de verkozenen en hun opvolgers en tellen op die wijze enkel nog mee voor het berekenen van het aantal zetels dat aan een lijst wordt toegekend. De spreker meent dat de huidige regeling waarbij de lijststemmen nog voor een derde meetellen, een antidemocratisch signaal inhoudt en aanleiding kan geven tot kiezersbedrog. De huidige regeling geeft ook aan dat de particratie nog steeds de bovenhand haalt. Een en ander werkt de antipolitiek in de hand. Goedkeuring van het amendement kan ertoe bijdragen het vertrouwen in de politiek voor een stuk te herstellen.

De heer *Kurt De Loor* vindt het een vrouwenvriendelijk voorstel en begrijpt niet hoe de huidige regeling het vertrouwen in de politiek zou schaden.

De heer *Marnic De Meulemeester* verklaart dat het amendement er net toe strekt het vertrouwen van de kiezer in de politiek te herstellen. Nu is het mogelijk dat een kandidaat met minder stemmen toch verkozen geraakt. Men moet komaf maken met de lijststem die ondemocratisch is.

De heer *Lieven Dehandschutter* kan de uitleg van de heer De Meulemeester gedeeltelijk volgen, zij het dat er sprake is van een zekere 'overacting' wanneer de heer De Meulemeester het heeft over het geschokte vertrouwen van de kiezer en de gevaren voor de democratie. Voor de toewijzing van de rechtstreeks verkozen zetels bij gemeenteraadsverkiezingen is de pot reeds tot een derde teruggebracht voor hij wordt verdeeld en in vele gevallen is hij al uitgeput door de eerste kandidaat. Hij haalt het geval aan van zijn

gemeente waar in 2006 in het kartel CD&V-N-VA een vrouwelijke kandidate op de tweede plaats niet verkozen werd. Voor de aanduiding van de rangorde van de opvolgers is betrokkene wel eerste opvolger. Iemand met meer naamstemmen is dan inderdaad slechts tweede opvolger, geeft het lid toe. Dat is echter met de bestaande regelgeving nog het enige effect.

De heer *Marnic De Meulemeester* herhaalt zijn pleidooi tot afschaffing gezien het effect dan toch zo gering blijkt.

De heer *Sas van Rouveroy* merkt tegenover de heer De Loor op dat er een langzame doodstrijd van de lijststem en haar effect bezig is. De invloed ervan vermindert geleidelijk. Open Vld wil het effect van de lijststem volledig neutraliseren zodat de kiezer kan bepalen wie al dan niet verkozen is.

De heer *Marc Vanden Bussche* sluit zich aan bij de visie van Open Vld en vraagt zich af waarom de lijststem gehandhaafd blijft. Hij vindt het voor de kiezer bijzonder onduidelijk waarom die nog voor een derde invloed heeft op de rangschikking van kandidaten. Van de meerderheid hoort hij geen valabele argumenten voor het behoud van de lijststem. Men durft de discussie blijkbaar niet aan.

Amendement nr. 24 wordt verworpen met 9 stemmen tegen 6.

Artikel 169 wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 6.

Artikelen 170 tot 180

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 181

Een amendement in hoofddorde voorgesteld door de heer Bart Caron strekt ertoe in paragraaf 2 het derde lid te schrappen (*Parl. St. VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/2, amendement nr. 5/A*).

Een amendement in bijkomende orde voorgesteld door de heer Bart Caron strekt ertoe in paragraaf 2 het derde lid te vervangen (*Parl. St. VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/2, amendement nr. 5/B*).

De heer *Bart Caron* ziet in het quorum een bijkomende zware kiesdrempel, die zeker in kiesarrondissementen met kleine districten onredelijk hoog is (tot 10 à 11 percent in sommige gevallen). Met 66 percent van de kiesdeler is het quorum om toegang tot de apparentering te krijgen zelfs dubbel zo hoog als bij parlementsverkiezingen. Het amendement in hoofddorde stelt voor de apparentering af te schaffen. In bijkomende orde wordt voorgesteld de apparentering te bepalen op 33 percent van de kiesdeler. Dat komt overeen met de kiesdeler voor de parlementsverkiezingen. Ook hier wordt dus enerzijds voor een helder systeem gepleit en anderzijds om de reële deelname aan de apparentering toe te laten in kleine districten. Tot op vandaag is men weinig bij die thematiek blijven stilstaan. De spreker vraagt de meerderheid uitdrukkelijk het amendement in bijkomende orde ernstig te overwegen. Het raakt immers een dimensie die wellicht niet bedoeld is door de opstellers van het decreet.

Minister *Geert Bourgeois* stelt dat bij de algemene bespreking de drempelvoorwaarden om in aanmerking te komen voor de provinciale apparentering al zijn besproken. Er verandert ook niets aan de bestaande regelgeving. Het volstaat om in minstens één provinciedistrict van het provinciaal kiesarrondissement waartoe het behoort, een aantal stemmen te verkrijgen dat ten minste gelijk is aan 66 percent van de kiesdeler.

Amendement nr. 5 (A en B) wordt verworpen met 8 stemmen tegen 5 bij 2 onthoudingen.

Artikel 181 wordt aangenomen met 8 stemmen tegen 5 bij 2 onthoudingen.

Artikelen 182 en 183

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 184

Een amendement voorgesteld door de heer Marnic De Meulemeester, mevrouw Annick De Ridder en de heren Marc Vanden Bussche en Sas van Rouveroy strekt ertoe dit artikel te vervangen (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/6, amendement nr. 25).

De heer *Marnic De Meulemeester* verklaart dat het hier opnieuw gaat over de neutralisering van het effect van de lijststemmen, dit keer voor de provincieraadsverkiezingen. De discussie daarover werd zopas gevoerd en de spreker hoopt dat er intussen bij de leden van de meerderheid sprake is van een voortschrijdend inzicht.

Amendement nr. 25 wordt verworpen met 8 stemmen tegen 6.

Artikel 184 wordt aangenomen met 8 stemmen tegen 7.

Artikelen 185 tot 205

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 206

Een amendement voorgesteld door de heren Marc Vanden Bussche en Marnic De Meulemeester, mevrouw Annick De Ridder en de heer Sas van Rouveroy strekt ertoe aan paragraaf 5 een nieuw lid toe te voegen, dat luidt als volgt: “De leden van de raad moeten komen uit verschillende gemeenten. Niemand kan zitting hebben in een verkiezingsgeschil dat betrekking heeft op de gemeente waar hij woont. Een lid van de raad kan evenmin zitting hebben indien hij of zij familie of aanverwant is tot in de vierde graad van één van de kandidaten betrokken bij de verkiezingen waarover het geschil gaat. In beide gevallen dient het lid zich te laten vervangen. Dit is eveneens het geval indien aan de onpartijdigheid zou kunnen getwijfeld worden. De leden mogen vanaf het ogenblik dat er een klacht aanhangig is gemaakt, individueel niemand van de betrokken partijen horen.” (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/7, amendement nr. 40).

De heer *Marc Vanden Bussche* zegt dat deze bepaling met betrekking tot de Raad voor Verkiezingsbetwistingen moet garanderen dat er een volstreekte onpartijdigheid van de raad is en dat elke vorm van belangenvermenging vermeden wordt.

De heer *Lieven Dehandschutter* verklaart dat de meerderheid akkoord kan gaan met de toevoeging van een nieuwe alinea na paragraaf 5, mits schrapping van de voorlaatste zin die bepaalt dat dit ook het geval is indien er aan de onpartijdigheid zou kunnen worden getwijfeld. Die bepaling is heel vaag. Wat is de definitie van onpartijdigheid en wie moet er oordelen?

De heer *Marc Vanden Bussche* gaat akkoord met deze opmerking.

De *commissievoorzitter* merkt op dat dan een subamendement moet worden ingediend.

Een subamendement voorgesteld door de heren Kurt De Loor, Willy Segers, mevrouw Els Robeyns, de heren Lieven Dehandschutter, Jan Verfaillie en Jan Durnez en mevrouw Karin Brouwers op amendement nr. 40 strekt ertoe in de voorgestelde tekst de voorlaatste zin te schrappen (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/7, amendement nr. 41).

Minister *Geert Bourgeois* heeft fundamenteel geen probleem met het amendement van de heer Vanden Bussche, zeker als de voorlaatste zin wordt weggelaten. Hij merkt wel op dat de leden van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen onder elk beding onpartijdig dienen te zijn. Ook de Raad van State kan daarop toezien.

De minister stelt nog een technische correctie voor. De term ‘familie’ is niet correct in het amendement van de heer Vanden Bussche. De gangbare term is ‘bloed- of aanverwanten’.

De commissie gaat akkoord om in amendement nr. 40 de term ‘familie of aanverwant’ bij wijze van technische correctie te vervangen door ‘bloed- of aanverwant’.

De heer *Marc Vanden Bussche* wijst nog op een mogelijke terminologische onjuistheid van de tekst uit de samenlezing van de paragrafen 1 en 5. In paragraaf 1 is er sprake van drie plaatsvervangers. In paragraaf 5 spreekt men van de plaatsvervangende voorzitter en de plaatsvervangende leden.

De heer *Lieven Dehandschutter* begrijpt het samenlezen van paragraaf 1 en paragraaf 5 als volgt. Er is een voorzitter en twee raadsleden en voor elk van hen is er een vervanger. In paragraaf 5 wordt geëxpliciteerd dat het gaat om de voorzitter en zijn plaatsvervanger en om de twee raadsleden, elk met hun plaatsvervanger.

De *minister* ziet geen probleem met de plaatsvervangende voorzitter. Er staat duidelijk dat het gaat om een voorzitter, twee raadsleden en drie plaatsvervangers. De regering benoemt gewoon een plaatsvervangend voorzitter voor het geval de voorzitter er niet kan zijn. Dat is geen bijkomende benoeming.

De heer *Kurt De Loor* merkt op dat in paragraaf 1 staat dat de Raad voor Verkiezingsbetwistingen benoemd wordt voor een periode van zes jaar, en dat steeds met ingang van 1 maart van het jaar waarin de verkiezingen plaatsvinden. De vorige Raad voor Verkiezingsbetwistingen werd bij besluit van de Vlaamse Regering van 15 september 2006 benoemd voor een periode van zes jaar. Die periode loopt af op 15 september 2012. Daarom stelt hij voor dat de periode de eerste keer zou ingaan op 16 september 2012. Anders zou de Raad voor Verkiezingsbetwistingen gedurende enkele maanden twee keer zijn samengesteld.

De *minister* antwoordt hierop dat de overgangsbepalingen en bezwaren die vóór 1 maart 2012 ingediend zijn bij de Raad voor Verkiezingsbetwistingen, zullen behandeld worden overeenkomstig de bepalingen houdende de organisatie van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen die van toepassing zijn vóór 1 maart 2012.

De heer *Kurt De Loor* preciseert dat zijn opmerking sloeg op de samenstelling van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen. Het mandaat van de leden van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen, die samengesteld werd op basis van het besluit van de Vlaamse Regering van 15 september 2006, eindigt op 14 of 15 september 2012. De formulering in artikel 206 paragraaf 1 impliceert dat de samenstelling van de nieuwe Raad voor Verkiezingsbetwistingen zou ingaan op 1 maart 2012, waardoor er gedurende enkele maanden twee samenstellingen zouden zijn.

De *minister* merkt op dat het probleem wordt opgelost door artikel 286. De memorie van toelichting zegt in dat verband dat de artikelen die betrekking hebben op de Raad voor

Verkiezingsbetwistingen, in werking treden op 1 maart 2012, met uitzondering van de samenstelling.

De amendementen nrs. 40 en 41 worden aangenomen met 14 stemmen.

Het aldus geamendeerde artikel 206 wordt aangenomen met 14 stemmen.

Artikelen 207 tot 248

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 2 onthoudingen.

Artikelen 249 tot 254

Een amendement voorgesteld door de heer Marnic De Meulemeester, mevrouw Annick De Ridder en de heren Marc Vanden Bussche en Sas van Rouveroy strekt ertoe dit hoofdstuk (Strafbepalingen met betrekking tot de stemplicht), dat bestaat uit de artikelen 249 tot en met 254, te schrappen (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/6, amendement nr. 26).

De heer *Marnic De Meulemeester* verklaart dat door deze schrapping de opkomstplicht voor de lokale verkiezingen wordt afgeschaft en het stemrecht ingevoerd. Hij verwijst naar de discussie die daarover al in de algemene bespreking werd gevoerd. Op dit ogenblik zijn er nog slechts vier landen in de Europese Unie die een opkomstplicht kennen: België, Luxemburg, Griekenland en Cyprus. Men moet komaf maken met de stemplicht. De burger is volwassen genoeg om te beslissen om al dan niet naar de stembus te gaan. Op dit ogenblik gaan al tussen de 700.000 en 1 miljoen kiezers niet meer naar de stembus en ze krijgen daar ook geen boete meer voor. De verplichting in kwestie werkt bovendien de antipolitiek in de hand.

De heer *Kurt De Loor* stelt vast dat Open Vld altijd spreekt over het herstellen van het vertrouwen in de politiek, maar het voorliggende amendement is daartoe niet het juiste middel. Er bestaat in ons land geen stemplicht, wel een opkomstplicht. Sp.a vreest dat bepaalde bevolkingsgroepen minder interesse zullen opbrengen voor de politiek als de opkomstplicht wordt afgeschaft. Dan zal er immers nog meer worden gewerkt op maat van de overtuigde en vaste kiezers en zal er minder politieke aandacht zijn voor bepaalde bevolkingsgroepen. Het zal ook de deur openen voor nog meer marketingtechnieken in de politiek.

Amendement nr. 26 wordt verworpen met 9 stemmen tegen 3 bij 3 onthoudingen.

De artikelen 249 tot 254 worden aangenomen met 8 stemmen tegen 3 bij 3 onthoudingen.

Artikelen 255 tot 262

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 263

Een amendement voorgesteld door de heer Marnic De Meulemeester, mevrouw Annick De Ridder en de heren Marc Vanden Bussche en Sas van Rouveroy strekt ertoe in de voorgestelde tekst, op de voorlaatste regel, de woorden “1 juli van het jaar voorafgaand aan het jaar” te vervangen door de woorden “1 januari van het jaar” (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/6, amendement nr. 27).

De heer *Marnic De Meulemeester* ziet geen objectieve reden om de datum waarop het bevolkingsaantal van een gemeente, op basis waarvan het aantal te begeven zetels wordt berekend, te vervroegen tot 1 januari van het jaar voorafgaand aan het jaar van de gemeenteraadsverkiezingen. Dit amendement wenst de datum te behouden op 1 januari van het verkiezingsjaar. Hierdoor is het aantal te begeven zetels meer in overeenstemming met de reële bevolking op het ogenblik van de verkiezingen.

Een amendement voorgesteld door de heren Jan Durnez, Kurt De Loor, Lieven Dehandschutter en Jan Verfaillie, mevrouw Els Robeyns en de heren Willy Segers en Ward Kennes strekt er eveneens toe in de voorgestelde tekst, op de voorlaatste regel, de woorden “1 juli van het jaar voorafgaand aan het jaar” te vervangen door de woorden “1 januari van het jaar” (*Parl. St. VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/7, amendement nr. 42*).

Amendement nr. 27 wordt aangenomen met 15 stemmen. Amendement nr. 42 wordt ingetrokken.

Het aldus geamendeerde artikel 263 wordt aangenomen met 15 stemmen.

Artikelen 264 tot 266

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 266/1 (nieuw)

Een amendement voorgesteld door de heer Marnic De Meulemeester, mevrouw Annick De Ridder en de heren Marc Vanden Bussche en Sas van Rouveroi strekt ertoe een nieuw artikel 266/1 in te voegen (*Parl. St. VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/6, amendement nr. 28*).

De heer *Marnic De Meulemeester* verklaart dat dit amendement betrekking heeft op de rechtstreekse burgemeestersverkiezing. Voor de verantwoording verwijst hij naar amendement nr. 21 op artikel 3.

Amendement nr. 28 wordt verworpen met 9 stemmen tegen 5 bij 1 onthouding.

Artikelen 267 en 268

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 269

Een amendement voorgesteld door de heer Marnic De Meulemeester, mevrouw Annick De Ridder en de heren Marc Vanden Bussche en Sas van Rouveroi strekt ertoe in de voorgestelde tekst, op de derde laatste regel, de woorden “1 juli van het jaar voorafgaand aan het jaar” te vervangen door de woorden “1 januari van het jaar” (*Parl. St. VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/6, amendement nr. 29*).

De heer *Marnic De Meulemeester* verwijst naar amendement nr. 27. Hier wordt een gelijkaardige datum voorgesteld, ditmaal in het kader van de provincieraden.

Een amendement voorgesteld door de heren Jan Durnez, Kurt De Loor, Lieven Dehandschutter en Jan Verfaillie, mevrouw Els Robeyns en de heren Willy Segers en Ward Kennes strekt er eveneens toe in de voorgestelde tekst, op de derde laatste regel, de woorden “1 juli van het jaar voorafgaand aan het jaar” te vervangen door de woorden “1 januari van het jaar” (*Parl. St. VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/7, amendement nr. 43*).

Amendement nr. 29 wordt aangenomen met 15 stemmen. Amendement nr. 43 wordt ingetrokken.

Het aldus geamendeerde artikel 269 wordt aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikelen 270 tot 275

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 276

Een amendement voorgesteld door de heer Marnic De Meulemeester, mevrouw Annick De Ridder en de heren Marc Vanden Bussche en Sas van Rouveroy strekt ertoe in de voorgestelde tekst, op de voorlaatste regel, de woorden “1 juli van het jaar voorafgaand aan het jaar” te vervangen door de woorden “1 januari van het jaar” (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/6, amendement nr. 30).

Ter verantwoording wordt verwezen naar de amendementen op de artikelen 263 en 269.

Een amendement voorgesteld door de heren Jan Durnez, Kurt De Loor, Lieven Dehandschutter en Jan Verfaillie, mevrouw Els Robeyns en de heren Willy Segers en Ward Kennes strekt er eveneens toe in de voorgestelde tekst, op de voorlaatste regel, de woorden “1 juli van het jaar voorafgaand aan het jaar” te vervangen door de woorden “1 januari van het jaar” (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/7, amendement nr. 44).

Amendement nr. 30 wordt aangenomen met 15 stemmen. Amendement nr. 44 wordt ingetrokken.

Het aldus geamendeerde artikel 276 wordt aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikelen 277 tot 284

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 285

Een amendement voorgesteld door de heer Joris Van Hauthem, mevrouw Linda Vissers en de heer Stefaan Sintobin strekt ertoe dit artikel te schrappen (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/3, amendement nr. 19).

Gelet op de verwerping van amendement nr. 14 op artikel 71, wordt dit amendement ingetrokken.

Artikel 285 wordt aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 286

Een amendement voorgesteld door de heren Lieven Dehandschutter, Jan Verfaillie, Kurt De Loor en Willy Segers, de dames Karin Brouwers en Els Robeyns en de heer Ward Kennes strekt ertoe het tweede lid te vervangen door wat volgt: “Artikel 202 tot en met 205, artikel 207 tot en met 217, artikel 265, artikel 274, artikel 278, artikel 280, 82° tot en

met 91°, en artikel 281, 53°, treden in werking op 1 maart 2012.” (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/4, amendement nr. 20).

De heer *Lieven Dehandschutter* merkt op dat er werd verwezen naar de verkeerde artikelen. De volgende aanpassingen worden doorgevoerd: artikel 272 wordt artikel 274, artikel 279 wordt artikel 280, artikel 280 wordt artikel 281.

De *minister* gaat akkoord met dit technisch amendement.

Amendement nr. 20 wordt aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Het aldus geamendeerde artikel 286 wordt aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Bijlage

Een amendement voorgesteld door de heer Bart Caron strekt ertoe de tabel met de provinciedistricten te vervangen (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/2, amendement nr. 6).

De heer *Bart Caron* verklaart dat dit amendement ervoor kiest om in elke provincie te werken met één provinciaal kiesarrondissement, onderverdeeld in maximum vier districten. Zo wordt een grotere gelijkheid tussen de verschillende districten beoogd. Die zijn nu zeer ongelijk in grootte, waardoor de hoogte van de effectieve kiesdrempel sterk verschilt. De apparentering vindt plaats op het niveau van het provinciale kiesarrondissement.

Minister *Geert Bourgeois* antwoordt dat dit amendement niet gesteund wordt door de meerderheid. Het Kiesdecreet voldoet aan de voorwaarde die werd gesteld door het Grondwettelijk Hof, namelijk dat er overal minstens vier raadsleden te verkiezen moeten zijn. Volgens het ontwerp van decreet zijn in elk kiesdistrict minstens zes raadsleden te verkiezen.

De heer *Bart Caron* heeft berekend wat het effect is van de quorumvereiste, gecombineerd met de kiesdrempel en de indeling in districten. Men moet een kiesdeler halen van 66 percent in minstens één kiesdistrict. Dat percentage is het makkelijkst te bereiken in het grootste kiesdistrict van een kiesarrondissement. Daarom neemt de spreker van elk kiesarrondissement het grootste kiesdistrict als uitgangspunt voor zijn berekeningen. Voor de provincie Limburg is Sint-Truiden het grootste kiesdistrict. Daar zijn tien zetels te verdelen. Daar moet men dus 6,6 percent van de stemmen halen om te mogen deelnemen aan de apparentering in de provincie Limburg. Dat is dus de feitelijke kiesdrempel voor de provincie Limburg. In de provincie Antwerpen is het arrondissement waar Turnhout deel van uitmaakt het grootste. Er zijn elf zetels te verdelen. Om een zetel te behalen dient men ongeveer 9 percent van de stemmen te halen en om te mogen meedoen aan de apparentering dient men dus ongeveer 6 percent van de stemmen te halen (66 percent van 9 percent). In Oost-Vlaanderen is Geraardsbergen het grootste kiesdistrict van het kiesarrondissement Aalst-Oudenaarde. Er zijn acht zetels te begeben. Om een zetel te behalen dient een partij dus 12,5 percent van de stemmen te halen. Om te mogen meedoen aan de apparentering dient men 8,3 percent van de stemmen te halen. In West-Vlaanderen is het district Oostende het grootste van het kiesarrondissement. Er zijn negen zetels te verdelen. Om een zetel te behalen dient een partij 11,11 percent van de stemmen te halen en om te mogen meedoen aan de apparentering 7,3 percent. In Tielt-Roeselare is het district Roeselare het grootste. Ook daar zijn negen zetels te verdelen. Daar geldt dus dezelfde berekening. De spreker herhaalt dat hij uitgaat van de hypothese dat men in de grootste gemeenten het makkelijkst aan de quorumvereiste voldoet. Voor Groen! is dat ook zo in de praktijk, want men scoort doorgaans beter in stedelijke gebieden dan in rurale. Het geschetste effect wordt mee in de hand wordt gewerkt door de vermindering van het aantal provincieraadsleden. In deze context herinnert de spreker de minister aan de geschiedenis van zijn eigen partij.

De heer *Jan Durnez* erkent dat de cijferoefening van de heer Caron correct is. Men moet echter ook kijken vanwaar men komt. Tot nog toe waren er in sommige bestuurlijke arrondissementen slechts vier zetels te verdelen. Nu ligt dat een stuk hoger. Daardoor ligt de laagste reële kiesdrempel nu op 6,6 percent. De spreker veronderstelt dat zijn partij wel degelijk de ambitie heeft om dat aandeel van de stemmen te halen bij provinciale verkiezingen.

De heer *Bart Caron* beaamt dat er op sommige vlakken vooruitgang geboekt is wat evenredigheid betreft. De quorumvereiste wordt in de praktijk echter verhoogd door de vermindering van het aantal verkiesbare raadsleden. In een aantal districten wordt ook het aantal raadsleden verminderd. Als men rekening houdt met al deze voorwaarden, dan wordt het in een aantal arrondissementen moeilijker voor zijn partij om een zetel te halen.

Amendement nr. 6 wordt verworpen met 8 stemmen tegen 4 bij 2 onthoudingen.

Een amendement voorgesteld door de heren Jan Verfaillie, Bart Caron, Marc Vanden Bussche, Kurt De Loor, Lieven Dehandschutter en Willy Segers strekt ertoe in de bijlage de benaming van het provinciaal kiesarrondissement “Oostende-Diksmuide” te vervangen door de benaming “Oostende-Veurne-Diksmuide” (*Parl. St. VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/7, amendement nr. 45*).

Een amendement voorgesteld door de heren Jan Durnez, Kurt De Loor, Lieven Dehandschutter en Jan Verfaillie, mevrouw Els Robeyns en de heren Willy Segers en Ward Kennes strekt ertoe de benaming van het provinciedistrict “Diksmuide” te vervangen door de benaming “Veurne-Diksmuide” (*Parl. St. VI. Parl. 2010-11, nr. 1084/7, amendement nr. 46*).

De heer *Jan Durnez* meent dat het voor alle duidelijkheid aangewezen is om in deze de benamingen “Oostende-Veurne-Diksmuide” voor het provinciaal kiesarrondissement en “Veurne-Diksmuide” voor het provinciedistrict te gebruiken. Veurne is arrondissementshoofdplaats en is bovendien de zetel van het gerechtelijk arrondissement.

Amendementen nrs. 45 en 46 worden aangenomen met 12 stemmen bij 2 onthoudingen.

De aldus geamendeerde bijlage wordt aangenomen met 12 stemmen bij 2 onthoudingen.

V. STEMVERKLARINGEN

Vooraleer over te gaan tot de eindstemming vraagt de heer *Sas van Rouveroy* uitdrukkelijk namens zijn partij een verklaring af te kunnen leggen. Hij stelt dat het stemgedrag van Open Vld wordt bepaald door de houding die de meerderheid heeft aangenomen tegenover de amenderingen die zijn partij heeft voorgesteld.

Open Vld zal het gewone decreet goedkeuren. De partij onderschrijft immers grotendeels de motieven die de meerderheid ertoe aangezet hebben dit ontwerp van decreet in te dienen. Een decreetswijziging of een nieuw decreet was nodig geworden na het arrest van het Grondwettelijk Hof dat stelde dat de evenredige vertegenwoordiging niet gerespecteerd werd in die districten waar slechts twee of drie zetels te begeben waren. Open Vld wil niet dat er twijfel zou kunnen rijzen over de rechtsgeldigheid van de volgende gemeenteraads- of provincieraadsverkiezingen. Daarom hanteert de partij bewust een constructieve oppositie. Het tweede motief is dat de decretale wetgever nu kan zorgen voor enige coördinatie van de wetgeving, wat moet leiden tot meer eenvormigheid, duidelijkheid en een grotere leesbaarheid.

In het bijzonder decreet worden bijzondere maatregelen beoogd die betrekking hebben op de vermindering van het aantal provincieraadsleden en de invoering van een kiesdrempel van vijf percent. Daarvoor is een tweederde meerderheid nodig. Open Vld had op het

gewone decreet drie belangrijke amendementen voorgesteld. Die hielden verband met de afschaffing van de opkomstplicht, de rechtstreekse verkiezing van de burgemeester en de afschaffing van de invloed van de lijststem. Geen van die drie belangrijke amendementen heeft het gehaald.

De meerderheid heeft Open Vld niet gesteund met het argument dat de inhoud van de drie amendementen niet vervat zit in het coalitieakkoord van 2009. Het regeerakkoord van 2009 had betrekking op een meerderheid van ten minste vijftig percent plus een in het parlement. Voor een bijzonder decreet is echter een tweederdemeerderheid nodig. Dit kan men beschouwen als een nieuw bestuursakkoord, weliswaar beperkt tot één decreet. Open Vld heeft geprobeerd om daarover een akkoord te bereiken, maar dat is niet gelukt. Daarom zal ze het bijzonder decreet niet goedkeuren.

Een extra reden om het bijzonder decreet niet goed te keuren, is dat de vermindering van het aantal provincieraadsleden uitvoering geeft aan het witboek Interne Staatshervorming. Open Vld steunt dit witboek gedeeltelijk, bijvoorbeeld wat de planlastvermindering betreft. De vermindering van het aantal provincieraadsleden wordt daarentegen niet gesteund, want het is een uiting van een gebrek aan keuzes in het witboek, waarin men kiest voor het behoud van de provincies én voor het creëren van een districtsniveau. Zo zal men niet kunnen komen tot minder overheid en een goedkopere overheid, integendeel.

Men zou kunnen opwerpen dat de vermindering van het aantal provincieraadsleden een stap in de goede richting is. Hiermee zou men echter het signaal geven dat men het provinciale niveau wil consolideren en dat is op dit ogenblik niet het geval. Open Vld meent dat er over de provincies geen definitieve beslissing kan worden genomen vooraleer er een regioscreening is gebeurd. Pas daarna kan men een keuze maken voor de provincies of de regio's. Het witboek Interne Staatshervorming maakt nu niet echt een keuze. Diegenen die ijveren voor het provinciale niveau zullen denken dat de discussie met de inlevering van een aantal raadsleden beëindigd is. Open Vld is vandaag echter niet bereid om die bladzijde al om te draaien.

De heer *Bart Caron* merkt op dat rekening werd gehouden met het arrest van het Grondwettelijk Hof dat betrekking heeft op de evenredige vertegenwoordiging bij de provinciale verkiezingen. Men kan zich echter afvragen of de geest van dit arrest wel werd gerespecteerd. De vermindering van het aantal verkozen raadsleden leidt, in combinatie met een aantal andere voorwaarden, tot een moeilijke toegang tot de provincieraad voor kleine partijen. Zijn partij heeft geen problemen met een vermindering van het aantal raadsleden. Ze is zelfs bereid om nog verder te gaan dan wat de minister voorstelt indien dat zou gepaard gaan met een reële grotere evenredigheid. Groen! zou nog altijd evenveel zetels kunnen halen, zelfs als het aantal raadsleden met de helft zou verminderen, op voorwaarde evenwel dat de verdeling van de zetels op een meer evenredige manier zou gebeuren.

Groen! betreurt dat men de kans niet grijpt om de kiesstelsels voor de provincie, de gemeenten en de districten eenvormig te maken. Nu alle bepalingen in een enkel decreet zijn samengebracht, valt het des te meer op welke belangen hier spelen. Hij betreurt dat het voorstel van zijn partij om overal het stelsel-D'Hondt toe te passen, dat minder verregaand is dan het stelsel-Niemeyer, niet bespreekbaar is. Besturen is compromissen maken. N-VA gaat echter gewoon mee in het machtsdenken van grote partijen.

Groen! heeft in zijn amendementen ook voorstellen gedaan voor lijstengroepering. De heer Caron betreurt dat deze kans voor progressieve samenwerking niet wordt gegrepen. Zijn partij loopt bij de lokale verkiezingen over heel Vlaanderen ongeveer honderd zetels mis omdat het een kleine partij is. Door een lijstengroepering met een progressieve partij zouden die honderd zetels gevalideerd kunnen worden. De helft van die zetels zou bij de andere partij terechtkomen.

VI. EINDSTEMMING

Het ontwerp van decreet houdende de organisatie van de lokale en provinciale verkiezingen en houdende wijziging van het Gemeentedecreet van 15 juli 2005, het Provinciedecreet van 9 december 2005 en het decreet van 19 december 2008 betreffende de organisatie van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 3 bij 1 onthouding.

Annick DE RIDDER,
voorzitter

Jan DURNEZ,
verslaggever

TEKST AANGENOMEN DOOR DE COMMISSIE**Deel 1. Inleidende bepalingen**

Artikel 1. Dit decreet regelt een gewest- en gemeenschapsaangelegenheid.

Art. 2. In dit decreet wordt verstaan onder:

- 1° Gemeentedecreet: het Gemeentedecreet van 15 juli 2005;
- 2° Provinciedecreet: het Provinciedecreet van 9 december 2005;
- 3° stadsdistricten: de binnengemeentelijke territoriale organen, vermeld in artikel 41 van de Grondwet en titel X van het Gemeentedecreet;
- 4° Controlecommissie Verkiezingsuitgaven: de Vlaamse Controlecommissie voor de Verkiezingsuitgaven, zoals opgericht bij artikel 3 van het decreet van 7 mei 2004 houdende regeling van de controle van de verkiezingsuitgaven en de herkomst van de geldmiddelen voor de verkiezing van het Vlaams Parlement, de provincieraden, de gemeenteraden en de districtraden.

Art. 3. Dit decreet is van toepassing op de organisatie van de verkiezingen van de provinciale, gemeentelijke en binnengemeentelijke organen in alle gemeenten en provincies van het Vlaamse Gewest met behoud van de toepassing van de regelingen, vermeld in artikel 6, §1, VIII, eerste lid, 4°, eerste lid, a) en b), en artikel 6, §1, VIII, eerste lid, 4°, tweede lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming van de instellingen. In het bijzonder is dit decreet van toepassing op:

- 1° de organisatie van de verkiezing van de gemeenteraad in alle gemeenten van het Vlaamse Gewest;
- 2° de organisatie van de verkiezing van de stadsdistrictraad in alle gemeenten van het Vlaamse Gewest;
- 3° de organisatie van de verkiezing van de provincieraad in alle provincies van het Vlaamse Gewest;
- 4° de organisatie van de rechtstreekse verkiezing van de schepenen in de gemeenten, vermeld in artikel 7 van de wet van 18 juli 1966 op het gebruik van de talen in bestuurszaken, en in Voeren;
- 5° de organisatie van de rechtstreekse verkiezing van de raad voor maatschappelijk welzijn en de verkiezing van het vast bureau in de gemeenten, vermeld in artikel 7 van de wet van 18 juli 1966 op het gebruik van de talen in bestuurszaken, en in Voeren.

Art. 4. De Vlaamse Regering kan alle noodzakelijke maatregelen nemen met het oog op het goede verloop van de verkiezingen. Zij kan de provinciegouverneur daartoe eveneens de vereiste opdrachten geven.

Art. 5. Dit decreet wordt aangehaald als: het Lokaal en Provinciaal Kiesdecreet van [...].

Deel 2. Voor de verkiezingsdag**Titel 1. Vaststelling van de datum van de verkiezingen**

Art. 6. De verkiezingen voor de vernieuwing van de gemeenteraden, provincieraden en stadsdistrictsraden hebben van rechtswege plaats om de zes jaar, op de tweede zondag van oktober.

Titel 2. Vaststelling van het aantal te verkiezen vertegenwoordigers

Art. 7. §1. Overeenkomstig artikel 5, §3, eerste lid, en artikel 273, §2, van het Gemeentedecreet en artikel 5, §2, eerste lid, van het Provinciedecreet stelt de Vlaamse Regering uiterlijk op 1 juni van het jaar waarin de verkiezingen zullen plaatsvinden een lijst op van:

- 1° het aantal te verkiezen gemeenteraadsleden per gemeente, als vermeld in artikel 5, §1, van het Gemeentedecreet;
- 2° het aantal te verkiezen stadsdistrictsraadsleden per stadsdistrict, als vermeld in artikel 273, §2, van het Gemeentedecreet;
- 3° het aantal te verkiezen provincieraadsleden per provincie en per provinciedistrict, als vermeld in artikel 5, §1, en artikel 6, §1, tweede en derde lid, van het Provinciedecreet.

De lijst van de provinciedistricten en de aanwijzing van de provinciedistricthoofdplaats wordt vastgesteld in de tabel die als bijlage bij dit decreet is gevoegd.

§2. De lijst van het aantal te verkiezen raadsleden wordt bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad.

Titel 3. Kiesvoorwaarden en kiezerslijst

Hoofdstuk 1. Kiesvoorwaarden voor Belgische onderdanen

Art. 8. Om gemeenteraadskiezer te zijn, moet men:

- 1° Belg zijn;
- 2° de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt;
- 3° in de bevolkingsregisters van de gemeente ingeschreven zijn;
- 4° zich niet bevinden in één van de gevallen van uitsluiting of schorsing, vermeld in hoofdstuk 4 van deze titel.

Art. 9. De kiesvoorwaarden, vermeld in artikel 8, 1° en 3°, moeten vervuld zijn op de datum waarop de kiezerslijst wordt afgesloten.

De kiesvoorwaarden, vermeld in artikel 8, 2° en 4°, moeten vervuld zijn op de dag van de verkiezing.

Art. 10. De gemeenteraadskiezer, die voldoet aan de kiesvoorwaarden, vermeld in artikel 8, is een provincieraadskiezer en een stadsdistrictsraadskiezer. De stadsdistrictsraadskiezer moet in het desbetreffende stadsdistrict wonen om kiezer te kunnen zijn voor de verkiezingen van de stadsdistrictsraad.

Hoofdstuk 2. Kiesvoorwaarden voor onderdanen van de andere lidstaten van de Europese Unie

Art. 11. Overeenkomstig artikel 1bis, §1, eerste lid, en artikel 86 van de Gemeentekieswet kunnen onderdanen van de andere lidstaten van de Europese Unie eveneens de hoedanigheid van gemeenteraadskiezer en stadsdistrictsraadskiezer verwerven als zij voldoen aan de kiesvoorwaarden, vermeld in artikel 8, 2° tot en met 4°, en als zij, overeenkomstig artikel 12, voor 1 augustus van het jaar waarin de gewone verkiezing van de gemeenteraden en de stadsdistrictsraden plaats heeft hun wil te kennen hebben gegeven om dat stemrecht in België uit te oefenen.

Art. 12. §1. Om te kunnen worden ingeschreven op de kiezerslijst, vermeld in hoofdstuk 5, moeten overeenkomstig artikel 1bis, §2, eerste lid, en artikel 86 van de Gemeentekieswet de personen, vermeld in artikel 11, bij de gemeente waar zij hun hoofdverblijfplaats hebben, een schriftelijke aanvraag indienen overeenkomstig het model dat de minister van Binnenlandse Zaken heeft vastgesteld, met vermelding van:

- 1° hun nationaliteit;
- 2° het adres van hun hoofdverblijfplaats.

Overeenkomstig artikel 1bis, §2, tiende lid, en artikel 86 van de Gemeentekieswet worden de aanvragen die worden ingediend tijdens de periode die begint op de datum van het

opmaken van de kiezerslijst en afloopt op de datum van de verkiezing waarvoor ze werden opgemaakt, onontvankelijk verklaard.

§2. Overeenkomstig artikel 1bis, §2, zesde lid, en artikel 86 van de Gemeentekieswet controleert het college van burgemeester en schepenen of de betrokkene de kiesvoorwaarden vervult. Als dat het geval is, geeft het college met een aangetekende brief de betrokkene kennis van zijn beslissing om hem in te schrijven op de kiezerslijst.

Overeenkomstig artikel 1bis, §2, zevende lid, en artikel 86 van de Gemeentekieswet wordt de inschrijving in de bevolkingsregisters vermeld volgens de door de Koning vastgestelde nadere regelen.

§3. Als de aanvrager één of andere kiesvoorwaarde niet vervult, geeft overeenkomstig artikel 1bis, §2, achtste lid, en artikel 86 van de Gemeentekieswet het college van burgemeester en schepenen van de gemeente van zijn verblijfplaats hem met een aangetekende brief kennis van zijn gemotiveerde beslissing om de inschrijving van de betrokkene op de kiezerslijst te weigeren.

§4. Overeenkomstig artikel 1bis, §2, negende lid, en artikel 86 van de Gemeentekieswet worden de beslissingen van inschrijving of van weigering van inschrijving op de kiezerslijst opgesteld volgens de modellen die de minister van Binnenlandse Zaken heeft vastgesteld.

§5. Overeenkomstig artikel 1bis, §2, elfde lid, artikel 1bis, §4, en artikel 86 van de Gemeentekieswet kan, buiten de periode, vermeld in paragraaf 1, tweede lid, iedereen die in de hoedanigheid van kiezer erkend is, schriftelijk verklaren dat hij van die hoedanigheid afziet bij de gemeente waar hij zijn hoofdverblijfplaats gevestigd heeft.

In dat geval mag hij pas na de gemeente- of stadsdistrictsraadsverkiezingen waarvoor hij als kiezer ingeschreven was, een nieuwe aanvraag tot erkenning als kiezer indienen.

§6. Overeenkomstig artikel 1bis, §2, twaalfde lid, en artikel 86 van de Gemeentekieswet blijft de erkenning in de hoedanigheid van kiezer geldig zolang de betrokkene blijft voldoen aan de kiesvoorwaarden of zolang hij niet afgezien heeft van zijn hoedanigheid van kiezer, ongeacht de gemeente waar hij zijn verblijfplaats in België heeft.

Hoofdstuk 3. Kiesvoorwaarden voor de onderdanen van de staten die geen lid zijn van de Europese Unie

Art. 13. Overeenkomstig artikel 1ter en artikel 86 van de Gemeentekieswet kunnen onderdanen van de staten die geen lid zijn van de Europese Unie eveneens de hoedanigheid van gemeenteraadskiezer en stadsdistrictsraadskiezer verwerven als zij voldoen aan de andere kiesvoorwaarden, vermeld in artikel 8, 2° tot en met 4°.

Art. 14. §1. Om te kunnen worden ingeschreven op de kiezerslijst, vermeld in hoofdstuk 5, moeten overeenkomstig artikel 1ter, 1°, en artikel 86 van de Gemeentekieswet de personen, vermeld in artikel 13, bij de gemeente waar zij hun hoofdverblijfplaats hebben, een schriftelijke aanvraag indienen overeenkomstig het model bepaald bij een koninklijk besluit, dat is vastgesteld na overleg in de ministerraad, met vermelding van:

- 1° hun nationaliteit;
- 2° het adres van hun hoofdverblijfplaats;
- 3° een verklaring waarin de indiener van de aanvraag zich ertoe verbindt de Grondwet, de wetten van het Belgische volk en het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden na te leven.

Aan de betrokkene wordt een attest van die verklaring overhandigd. Als hij later een aanvraag indient om in een andere gemeente op de kiezerslijst te worden ingeschreven, legt hij dat attest voor.

§2. De personen, vermeld in artikel 13, moeten overeenkomstig artikel 1ter, 2°, en artikel 86 van de Gemeentekieswet kunnen bewijzen dat ze op het ogenblik van de indiening van de aanvraag vijf jaar ononderbroken hun hoofdverblijfplaats in België hebben, gedekt door een wettelijk verblijf.

§3. Artikel 12, §1, tweede lid, en §2 tot en met §6, zijn van toepassing op de personen, vermeld in artikel 13.

Hoofdstuk 4. Schorsing en uitsluiting

Art. 15. §1. Personen die levenslang ontzet zijn van de uitoefening van het kiesrecht door veroordeling zijn definitief uitgesloten van het kiesrecht en mogen niet worden toegelaten tot de stemming, overeenkomstig artikel 6 van het Algemeen Kieswetboek.

§2. Overeenkomstig artikel 7 van het Algemeen Kieswetboek worden de volgende personen in de uitoefening van het kiesrecht geschorst en mogen niet tot de stemming worden toegelaten zolang die onbekwaamheid duurt:

- 1° de gerechtelijk onbekwaamverklaarden, de personen met het statuut van verlengde minderjarigheid met toepassing van artikel 487bis van het Burgerlijk Wetboek, en de personen die geïnterneerd zijn met toepassing van de bepalingen hoofdstukken I tot en met VI van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen en gewoontemisdadigers, vervangen door artikel 1 van de wet van 1 juli 1964. De kiesonbekwaamheid houdt op tegelijkertijd als de gerechtelijke onbekwaamheid, de verlengde minderjarigheid of de definitieve invrijheidsstelling van de geïnterneerde;
- 2° de personen die voor een bepaalde duur ontzet zijn van de uitoefening van het kiesrecht door veroordeling;
- 3° de personen die ter beschikking van de regering zijn gesteld met toepassing van artikel 380bis, 3°, van het Strafwetboek of met toepassing van artikel 22 en 23 van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers, vervangen door artikel 1 van de wet van 1 juli 1964.

De kiesonbekwaamheid van de personen, vermeld in het eerste lid, 3°, houdt op zodra de terbeschikkingstelling van de regering een einde neemt.

§3. De personen die voorgoed van het kiesrecht zijn uitgesloten of van wie het kiesrecht geschorst is, worden alfabetisch in een bestand ingeschreven. Dat bestand wordt doorlopend bijgehouden door het college van burgemeester en schepenen. Het bevat voor elk van die personen uitsluitend de vermeldingen, vermeld in paragraaf 5, tweede lid. De gegevens van de personen van wie het kiesrecht geschorst is, worden vernietigd zodra de onbekwaamheid een einde neemt. De inhoud van het bestand mag niet aan derden worden meegedeeld.

§4. Overeenkomstig artikel 8 van het Algemeen Kieswetboek is artikel 87 van het Strafwetboek niet toepasselijk op de gevallen van onbekwaamheid, vermeld in paragraaf 1 en 2.

§5. Overeenkomstig artikel 13 van het Algemeen Kieswetboek zijn de parketten van de hoven en rechtbanken ertoe gehouden de burgemeesters van de gemeenten, waar de belanghebbenden op het ogenblik van de veroordeling of internering in de bevolkingsregisters ingeschreven waren, alsook de belanghebbenden zelf kennis te geven van alle veroordelingen of interneringen, waartegen niet meer met een gewoon rechtsmiddel kan worden opgekomen en die uitsluiting van het kiesrecht of opschorting van dat recht tot gevolg hebben.

De kennisgeving vermeldt:

- 1° de voornaam of voornamen en achternaam, geboorteplaats en geboortedatum, en de verblijfplaats van de veroordeelde of de geïnterneerde;
- 2° het gerecht dat de beslissing heeft gewezen en de datum van de beslissing;
- 3° de uitsluiting van het kiesrecht of de datum waarop de opschorting van dat recht ophoudt.

De parketten van de hoven en rechtbanken geven eveneens kennis van de datum waarop de internering een einde heeft genomen.

De griffiers van de hoven en rechtbanken geven aan de burgemeesters van de gemeenten waar de betrokkenen in de bevolkingsregisters ingeschreven zijn, kennis van de onbekwaamverklaring en van de opheffing van onbekwaamverklaring.

De minister van Justitie bepaalt de wijze waarop die berichten worden opgesteld en de Vlaamse Regering bepaalt de manier waarop ze door de gemeentebesturen behandeld, bewaard en, ingeval van verandering van verblijfplaats, doorgezonden moeten worden.

§6. Overeenkomstig artikel 1bis, §2, derde en vierde lid, en artikel 86 van de Gemeentekieswet worden de kennisgevingen, vermeld in paragraaf 5, door de betrokken parketten en griffies van de hoven en rechtbanken gedaan op uitdrukkelijk verzoek van de gemeentelijke overheden, als die gemeentelijke overheden hebben vastgesteld dat een persoon, als vermeld in artikel 11 of artikel 13, die om zijn inschrijving op de kiezerslijst heeft gevraagd, onder de toepassing kan vallen van de maatregelen van uitsluiting en schorsing, vermeld in paragraaf 1 en 2.

De kennisgevingen, vermeld in het eerste lid, worden binnen tien dagen na ontvangst van de aanvraag van de gemeentelijke overheid doorgestuurd. Als er geen grond tot kennisgeving bestaat, wordt de gemeentelijke overheid daarvan binnen dezelfde termijn in kennis gesteld.

Hoofdstuk 5. Vaststelling van de kiezerslijsten

Art. 16. §1. Op 1 augustus van het jaar waarin de gewone vernieuwing van de gemeenteraden plaats heeft, maakt het college van burgemeester en schepenen een lijst van de gemeenteraadskiezers op.

De lijst van de gemeenteraadskiezers vermeldt de personen die voldoen aan de kiesvoorwaarden.

De lijst van de gemeenteraadskiezers wordt gebruikt voor de gewone vernieuwing van de gemeenteraden.

§2. Voor de gewone vernieuwing van de stadsdistrictsraden wordt de lijst van de gemeenteraadskiezers opgedeeld volgens de stadsdistricten. Een exemplaar van die lijst wordt onmiddellijk aan het stadsdistrictscollege bezorgd.

§3. De lijst van de Belgische gemeenteraadskiezera die voorkomen op de lijst van de gemeenteraadskiezera, wordt gebruikt voor de gewone vernieuwing van de provincieraaden.

§4. Voor elke persoon die aan de kiesvoorwaarden voldoet, vermeldt de kiezerslijst de voornaam of voornamen en achternaam, de geboortedatum, het geslacht, de hoofdverblijfplaats en het identificatienummer, vermeld in artikel 2, tweede lid, van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een rijksregister van natuurlijke personen.

Voor de kiezers die in die hoedanigheid erkend zijn, met toepassing van artikel 11 tot en met 14, wordt hun nationaliteit op de kiezerslijst vermeld. Bovendien staat naast de naam van de kiezers die in die hoedanigheid erkend zijn, met toepassing van artikel 11 en 12, de letter “G” en naast de naam van de kiezers die in die hoedanigheid erkend zijn met toepassing van artikel 13 en 14, de letter “V”.

De lijst wordt doorlopend genummerd en eventueel per wijk van de gemeente opge maakt, ofwel in alfabetische volgorde van de kiezers, ofwel geografisch volgens de straten.

Art. 17. §1. De kiezers die tussen de datum waarop de kiezerslijst wordt afgesloten en de dag van de verkiezing de Belgische nationaliteit verloren hebben of niet meer in de bevolkingsregisters van een Belgische gemeente ingeschreven zijn, worden van de kiezerslijst geschrapt.

§2. De kiezers die na de datum waarop de kiezerslijst wordt afgesloten, het voorwerp zijn van een veroordeling of een beslissing die voor hen ofwel de uitsluiting van het kiesrecht, ofwel de schorsing van dat recht op de datum van de verkiezing meebrengt, worden eveneens van de kiezerslijst geschrapt.

§3. Als de kennisgeving, vermeld in artikel 15, §6, de gemeentelijke overheid bereikt nadat de kiezerslijst is opge maakt, wordt de betrokkene van die lijst geschrapt.

Art. 18. Aan de kiezerslijst worden tot de dag van de verkiezing de personen toegevoegd die ten gevolge van een arrest van het hof van beroep of een beslissing van het college van burgemeester en schepenen weer als gemeenteraadskiezera opgenomen moeten worden.

Hoofdstuk 6. Bekendmaking van de kiezerslijsten

Art. 19. Op 1 augustus van het jaar waarin de gewone vernieuwing van de gemeenteraden plaats heeft, maakt het college van burgemeester en schepenen door middel van een aanplakbrief algemeen bekend dat iedereen zich tot de twaalfde dag voor de dag van de verkiezing tijdens de diensturen tot het gemeentesecretariaat kan wenden om na te gaan of hijzelf of iemand anders op de lijst staat, en of de vermelding op de lijst correct is. Dat bericht maakt melding van de procedure van bezwaar en beroep, vermeld in titel 6 en 7 van deel 2. De aanplakbrief wordt opge hangen op een aanplakbord aan het gemeentehuis.

Art. 20. §1. Het college van burgemeester en schepenen geeft, zodra de kiezerslijst opge maakt is, één gratis digitaal exemplaar van de kiezerslijst af aan de personen die daarom verzoeken door middel van een aangetekende brief of door middel van elke andere door de Vlaamse Regering toegelaten betekeniswijze waarbij de datum van de verzending met zekerheid kan worden vastgesteld aan de burgemeester en die zich er schriftelijk toe verbinden een kandidatenlijst voor te dragen voor de verkiezingen in de gemeente of voor de verkiezingen in het kiesdistrict waarin de gemeente ligt.

Op uitdrukkelijk verzoek kan één papieren versie worden ontvangen.

Wie geen kandidatenlijst voordraagt, kan geen gebruikmaken van de kiezerslijst, ook niet voor verkiezingsdoeleinden.

§2. Ieder persoon die als kandidaat voorkomt op een voordracht, ingediend met het oog op de verkiezing, kan tegen betaling van de kostprijs één digitaal exemplaar van de kiezerslijst krijgen, voor zover hij ernaar gevraagd heeft volgens de regels, bepaald in paragraaf 1, eerste lid.

Het college van burgemeester en schepenen onderzoekt op het ogenblik van de afgifte van het verzoek om een digitaal exemplaar van de kiezerslijst, of de belanghebbende als kandidaat bij de verkiezing is voorgedragen.

Als de aanvrager later van de kandidatenlijst wordt geschrapt, mag hij van de kiezerslijst geen gebruik meer maken, ook niet voor verkiezingsdoeleinden.

§3. Het college van burgemeester en schepenen mag geen exemplaren van de kiezerslijst afgeven aan andere personen dan de personen die de lijst overeenkomstig paragraaf 1, eerste lid, of paragraaf 2, eerste lid, aangevraagd hebben. De personen die een exemplaar van de kiezerslijst hebben ontvangen, mogen die lijst enkel voor verkiezingsdoeleinden gebruiken.

De exemplaren van de kiezerslijsten die worden afgegeven met toepassing van paragraaf 1 en 2, mogen alleen voor verkiezingsdoeleinden gebruikt worden. De periode die tussen de datum van afgifte van de lijst en de datum van de verkiezing valt, is daarin begrepen.

§4. Paragraaf 1 tot en met 3 zijn van overeenkomstige toepassing op de verkiezingen van de stadsdistrictsraden, met dien verstande dat:

- a) “college van burgemeester en schepenen” gelezen wordt als “stadsdistrictscollege”;
- b) “burgemeester” gelezen wordt als “voorzitter van het stadsdistrictscollege”;
- c) “gemeente” gelezen wordt als “stadsdistrict”.

Art. 21. Uiterlijk op 31 augustus van het jaar waarin de verkiezingen plaatsvinden, zendt het college van burgemeester en schepenen één digitaal exemplaar van de lijst van gemeenteraadskiezers, de lijst van provincieraadskiezers en de lijst van stadsdistrictraadskiezers aan de provinciegouverneur of zijn gemachtigde. Die lijsten zijn ingedeeld in stemafdelingen overeenkomstig artikel 23.

Art. 22. Wie als dader, mededader of medeplichtige met schending van artikel 20 één van de volgende handelingen heeft gesteld, wordt gestraft overeenkomstig artikel 238:

- 1° exemplaren of afschriften van de kiezerslijst afgeven aan personen die niet gemachtigd zijn om ze te ontvangen;
- 2° van gegevens uit de kiezerslijst gebruikmaken voor andere doeleinden dan verkiezingsdoeleinden.

Titel 4. Verdeling van de kiezers over de stemafdelingen

Art. 23. §1. Als de stemming manueel gebeurt en er niet meer dan 800 kiezers zijn, vormen die kiezers één stemafdeling. Als er meer kiezers zijn, dan worden ze door het college van burgemeester en schepenen ingedeeld in stemafdelingen van ten minste 150 en ten hoogste 800 kiezers.

§2. Voor de provincieraadsverkiezingen en de stadsdistrictsraadsverkiezingen is de indeling in stemafdelingen gelijk aan de indeling voor de gemeenteraadsverkiezingen.

§3. Het college van burgemeester en schepenen kent aan iedere stemafdeling een naam toe. De naam bestaat uit de naam van de gemeente, gevolgd door een volgnummer, te beginnen met het cijfer 1. Die indeling in stemafdelingen, met hun benamingen, wordt aan de provinciegouverneur bezorgd.

Het college van burgemeester en schepenen wijst voor elke stemafdeling een afzonderlijk stemlokaal aan. In één gebouw kunnen verschillende stemlokalen worden ingericht.

Titel 5. Verzending van de kiezerslijsten aan de bureaus

Art. 24. Ten minste vijfendertig dagen voor de verkiezing bezorgt het college van burgemeester en schepenen tegen ontvangstbewijs of met een aangetekende zending twee door burgemeester en secretaris voor echt verklaarde uittreksels uit de kiezerslijst, opgemaakt per stemafdeling, aan de voorzitter van het kantonhoofdbureau.

Ten minste zevenentwintig dagen voor de verkiezing bezorgt de voorzitter van het kantonhoofdbureau een kopie van die uittreksels tegen ontvangstbewijs of met een aangetekende zending aan de voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau die hij voor elke gemeente van het kanton heeft aangewezen overeenkomstig artikel 37, §2.

De voorzitter van het kantonhoofdbureau bezorgt aan elke voorzitter van een stembureau de kiezerslijsten van zijn stembureau.

Art. 25. In gemeenten waar verkiezingen voor de stadsdistrictsraden plaatsvinden, bezorgt het college van burgemeester en schepenen ten minste vijfendertig dagen voor de verkiezingen tegen ontvangstbewijs of met een aangetekende zending naast de uittreksels, vermeld in artikel 24, twee extra voor echt verklaarde uittreksels uit de kiezerslijst, opgemaakt per stadsdistrict en per stemafdeling, aan de voorzitter van het kantonhoofdbureau.

Ten minste zevenentwintig dagen voor de verkiezing bezorgt de voorzitter van het kantonhoofdbureau een kopie van die uittreksels tegen ontvangstbewijs of met een aangetekende zending, aan de voorzitter van het stadsdistrictshoofdbureau die hij voor elk stadsdistrict heeft aangewezen overeenkomstig artikel 38, §2.

Art. 26. Tot de dag van de verkiezing zenden de gemeentebesturen de volgende documenten rechtstreeks aan de voorzitters van de stembureaus, zodra die zijn aangewezen:

- 1° de lijst van de personen die, nadat de kiezerslijst is opgemaakt, ervan geschrapt moeten worden, om een van de volgende redenen:
 - a) omdat ze de Belgische nationaliteit hebben verloren;
 - b) omdat ze van de bevolkingsregisters in België geschrapt zijn ten gevolge van een maatregel van ambtshalve schrapping of wegens vertrek naar het buitenland;
 - c) omdat ze overleden zijn;
- 2° de kennisgevingen die hun overeenkomstig artikel 15, §5, na het opmaken van de kiezerslijst worden meegedeeld;
- 3° de wijzigingen die in de kiezerslijst zijn aangebracht als gevolg van de beslissingen van het college van burgemeester en schepenen, vermeld in artikel 30, of van de arresten van het hof van beroep, vermeld in artikel 33, §7.

Titel 6. Bezwaar tegen de kiezerslijsten bij het college van burgemeester en schepenen

Art. 27. §1. Vanaf de datum waarop de kiezerslijst vastgesteld moet zijn, kan elke persoon die ten onrechte ingeschreven, weggelaten of van de kiezerslijst geschrapt is, of voor wie op die lijst de voorgeschreven vermeldingen onjuist zijn, tot de twaalfde dag voor de dag van de verkiezing bezwaar indienen bij het college van burgemeester en schepenen.

§2. Vanaf de datum waarop de kiezerslijst vastgesteld moet zijn, kan elke persoon die de kiesvoorwaarden vervult, tot de twaalfde dag voor de dag van de verkiezing bezwaar indienen tegen de inschrijving, schrapping of weglating van namen van die lijst, of tegen een onjuistheid in de voorgeschreven vermeldingen.

Art. 28. §1. Het bezwaar wordt ingediend bij het college van burgemeester en schepenen dat de kiezerslijst heeft vastgesteld. De verzoeker stelt daarvoor een verzoekschrift op dat hij samen met de bewijsstukken waarvan hij gebruik wil maken, tegen ontvangstbewijs of met een aangetekende brief bezorgt aan de gemeentesecretaris of een door de gemeentesecretaris daartoe geïnmachtigde ambtenaar.

De ambtenaar die het bezwaar ontvangt, schrijft het in op de datum van ontvangst in een afzonderlijk register en geeft een ontvangstbewijs af van het bezwaar en van de overgelegde bewijsstukken. Voor ieder bezwaar wordt een dossier aangelegd en de overgelegde stukken worden genummerd en geparafereerd en met hun volgnummer ingeschreven in de inventaris die bij elk dossier wordt gevoegd.

§2. Als de verzoeker verklaart niet in staat te zijn te schrijven, kan het bezwaar mondeling worden ingediend. Het wordt door de gemeentesecretaris of zijn gemachtigde ontvangen. De ambtenaar die het bezwaar ontvangt, maakt daarvan dadelijk een proces-verbaal op, waarin hij vaststelt dat de betrokkene verklaart niet in staat te zijn te schrijven. Het proces-verbaal neemt de door de betrokkene ingeroepen middelen over. De ambtenaar dagtekent en ondertekent het proces-verbaal en overhandigt een kopie aan de verschijnende persoon, na het hem te hebben voorgelezen. De ambtenaar handelt vervolgens zoals in paragraaf 1, tweede lid, is voorgeschreven.

§3. Het gemeentebestuur voegt gratis aan het dossier een kopie toe van alle officiële stukken die het in zijn bezit heeft en die de verzoeker aanvoert om een wijziging van de kiezerslijst te verantwoorden.

Het gemeentebestuur voegt ambtshalve en gratis bij het dossier een kopie van alle officiële stukken die het in zijn bezit heeft en die de door de betrokkene ingeroepen middelen, opgenomen in het proces-verbaal dat is opgesteld overeenkomstig paragraaf 2, kracht kunnen bijzetten.

Art. 29. §1. De rol van de bezwaren vermeldt de plaats, de dag en het uur van de vergadering tijdens welke de zaak of zaken zullen worden behandeld.

Die rol van de bezwaren wordt ten minste vierentwintig uur voor de vergadering aangeplakt aan het gemeentehuis, waar iedereen er inzage en afschrift van kan nemen.

Het gemeentebestuur brengt onverwijld en met alle middelen de verzoeker alsook, in voorkomend geval, de betrokken partijen, op de hoogte van de datum waarop het bezwaar onderzocht zal worden. Die kennisgeving vermeldt uitdrukkelijk en woordelijk dat het beroep tegen de te nemen beslissing alleen ter zitting kan worden ingediend, zoals bepaald in artikel 31, tweede lid.

§2. Gedurende de termijn, vermeld in paragraaf 1, tweede lid, worden het dossier van de bezwaren en het verslag, vermeld in artikel 30, tweede lid, op het secretariaat ter beschikking gehouden van de partijen, hun advocaten of hun gemachtigden.

Art. 30. Het college van burgemeester en schepenen doet over elk bezwaar uitspraak binnen een termijn van vier dagen, te rekenen vanaf het indienen van het verzoekschrift of vanaf het proces-verbaal, vermeld in artikel 28, §2, en in elk geval voor de zevende dag voor de dag van de verkiezingen.

Het doet uitspraak in openbare vergadering op verslag van een lid van het college en na de partijen, hun advocaten of gemachtigden te hebben gehoord, als zij verschijnen.

Art. 31. Voor iedere zaak wordt, onder vermelding van de naam van de verslaggever en van de aanwezige leden, een afzonderlijke beslissing genomen, die in een bijzonder register wordt ingeschreven.

De voorzitter van het college verzoekt de partijen, hun advocaten of gemachtigden, als zij dat wensen, in het bijzondere register, vermeld in het eerste lid, een verklaring van beroep te ondertekenen.

De partijen die niet verschijnen, worden geacht de beslissing van het college te aanvaarden.

Als de aanwezige of vertegenwoordigde partijen geen verklaring van beroep ondertekenen, is de beslissing van het college definitief. Van het definitieve karakter van de beslissing wordt melding gemaakt in het bijzonder register, vermeld in het eerste lid, en de beslissing tot wijziging van de kiezerslijst wordt onverwijld ten uitvoer gebracht.

De beslissing van het college wordt neergelegd op het gemeentesecretariaat, waar iedereen er inzage van kan nemen en er gratis een afschrift van kan krijgen.

Het beroep tegen de beslissing van het college heeft schorsende kracht ten aanzien van elke verandering in de kiezerslijst.

Art. 32. Als zijn aanvraag tot inschrijving als kiezer geweigerd wordt, kan de onderdaan van een andere lidstaat van de Europese Unie overeenkomstig artikel 1bis, §3, eerste lid, en artikel 86 van de Gemeentekieswet, binnen de tien dagen na de kennisgeving, vermeld in artikel 12, §3, zijn eventuele bezwaren per aangetekende brief meedelen aan het college van burgemeester en schepenen. Het college doet binnen acht dagen na de ontvangst van het bezwaarschrift uitspraak, en zijn beslissing wordt onmiddellijk per aangetekende brief aan de betrokkene betekend.

Het eerste lid is eveneens van toepassing op onderdanen van staten die geen lid zijn van de Europese Unie, overeenkomstig artikel 1ter, tweede lid, en artikel 86 van de Gemeentekieswet.

Titel 7. Beroep tegen de kiezerslijsten bij het hof van beroep

Art. 33. §1. Overeenkomstig artikel 27 van het Algemeen Kieswetboek bezorgt de burgemeester aan het hof van beroep, uiterlijk op de eerste werkdag die volgt op de beslissing van het college, als vermeld in artikel 30, tegen ontvangstbewijs of met een aangetekende brief, een eensluidend verklaarde kopie van de beslissingen van het college waartegen beroep is ingesteld, alsook alle documenten die de gedingen betreffen.

Aan de partijen wordt verzocht voor het hof van beroep te verschijnen binnen vijf dagen na ontvangst van het dossier en uiterlijk de vrijdag die aan de verkiezingen voorafgaat. Het staat hun vrij hun conclusies schriftelijk naar de kamer te sturen die is aangewezen om de zaak te onderzoeken.

§2. Als het hof een getuigenverhoor beveelt, kan het overeenkomstig artikel 28 van het Algemeen Kieswetboek aan de vrederechter opdragen dat getuigenverhoor af te nemen.

§3. Als het getuigenverhoor plaats heeft voor het hof, geeft de griffier overeenkomstig artikel 29 van het Algemeen Kieswetboek aan de partijen ten minste vierentwintig uur van tevoren kennis van de vastgestelde dag en de te bewijzen feiten.

§4. Overeenkomstig artikel 30 van het Algemeen Kieswetboek, mogen de getuigen vrijwillig verschijnen, zonder dat zij hun recht op getuigengeld verliezen. Zij zijn verplicht te verschijnen op enkele dagvaarding. Zij leggen de eed af zoals in correctionele zaken. Als ze niet verschijnen of als ze een valse getuigenis afleggen, worden zij vervolgd en gestraft zoals in correctionele zaken. De straffen bepaald tegen niet-verschijnende getuigen worden evenwel zonder vordering van het openbaar ministerie toegepast door het hof of door de magistraat die het getuigenverhoor afneemt.

§5. Overeenkomstig artikel 31 van het Algemeen Kieswetboek geldt in getuigenverhoren over kiesrechtzaken de regeling van artikel 937 van het Gerechtelijk Wetboek niet.

§6. Overeenkomstig artikel 32 van het Algemeen Kieswetboek zijn de debatten voor het hof openbaar.

§7. Bij de openbare terechtzitting geeft de voorzitter van de kamer overeenkomstig artikel 33 van het Algemeen Kieswetboek het woord aan de partijen, die zich mogen laten vertegenwoordigen en bijstaan door een advocaat.

Na het advies van de procureur-generaal gehoord te hebben, doet het hof staande de vergadering uitspraak door middel van een arrest dat in openbare zitting wordt voorgelezen. Dat arrest wordt ter griffie van het hof neergelegd, waar de partijen er gratis inzage van kunnen nemen.

Het openbaar ministerie brengt het college van burgemeester en schepenen, dat de beslissing waartegen beroep is ingesteld heeft genomen, en alle andere partijen, onverwijld en met alle beschikbare middelen op de hoogte van het beschikkend gedeelte van het arrest.

Het arrest wordt onverwijld ten uitvoer gelegd als het een wijziging van de kiezerslijst inhoudt.

§8. Overeenkomstig artikel 34 van het Algemeen Kieswetboek wordt over het beroep zowel in afwezigheid als in aanwezigheid van de partijen uitspraak gedaan. Alle arresten van het hof worden geacht op tegenspraak te zijn gewezen. Ze zijn niet vatbaar voor beroep.

Art. 34. §1. Als het verzoekschrift door meer dan één verzoeker wordt ingediend, wordt overeenkomstig artikel 35 van het Algemeen Kieswetboek één enkele woonplaats gekozen. Bij gebreke daarvan worden de verzoekers geacht bij de eerste verzoeker woonplaats te hebben gekozen.

§2. Overeenkomstig artikel 36 van het Algemeen Kieswetboek wordt het getuigengeld geregeld zoals in strafzaken.

§3. Overeenkomstig artikel 37 van het Algemeen Kieswetboek schieten de partijen de kosten voor.

Niet alleen de eigenlijke procedurekosten worden begroot, maar ook de kosten van de stukken die de partijen tot staving van hun eisen hebben moeten overleggen in het geding.

§4. Overeenkomstig artikel 38 van het Algemeen Kieswetboek zijn de kosten ten laste van de verliezende partij. Worden de partijen elk op enige punten in het ongelijk gesteld, dan kunnen de kosten naar verhouding worden verdeeld.

Als de eisen van de partijen niet klaarblijkelijk ongegrond zijn, kan het hof bevelen dat de kosten geheel of gedeeltelijk ten laste van de Staat zullen komen.

§5. Overeenkomstig artikel 39 van het Algemeen Kieswetboek sturen de griffiers van de hoven van beroep het gemeentebestuur een kopie van de arresten.

Art. 35. §1. Als het college bij zijn beslissing blijft om de inschrijving op de kiezerslijst van een niet-Belgische onderdaan van een andere lidstaat van de Europese Unie te weigeren, als vermeld in artikel 32, kan die persoon overeenkomstig artikel 1bis, §3, tweede tot en met vierde lid, en artikel 86 van de Gemeentekieswet binnen acht dagen nadat hij van die weigering in kennis is gesteld, tegen die beslissing een beroep aantekenen bij het hof van beroep.

Het beroep wordt aangetekend door middel van een verzoek aan de procureur-generaal bij het hof van beroep. De procureur-generaal brengt het college van burgemeester en schepenen van de betrokken gemeente daarvan onmiddellijk op de hoogte.

De partijen beschikken vanaf de indiening van het verzoek over een termijn van tien dagen om nieuwe conclusies in te dienen. Na het verstrijken van die termijn stuurt de procureur-generaal het dossier, samen met de nieuwe stukken of conclusies, binnen twee dagen naar de hoofdgriffier van het hof van beroep, die de ontvangst ervan bevestigt.

§2. Overeenkomstig artikel 1bis, §3, vijfde lid, en artikel 86 van de Gemeentekieswet zijn artikel 33, §2 tot en met §8, en artikel 34 van toepassing op het beroep van een onderdaan van een andere lidstaat van de Europese Unie.

Art. 36. Overeenkomstig artikel 1ter, tweede lid, en artikel 86 van de Gemeentekieswet is artikel 35 eveneens van toepassing op onderdanen van staten die geen lid zijn van de Europese Unie.

Titel 8. De samenstelling van de hoofdbureaus

Hoofdstuk 1. Het gemeentelijk hoofdbureau

Art. 37. §1. In elke gemeente wordt een gemeentelijk hoofdbureau samengesteld. In gemeenten waarin de kiezerslijst bestaat uit één stemafdeling, fungeert het enige stembureau ook als gemeentelijk hoofdbureau.

Het gemeentelijk hoofdbureau bestaat uit een voorzitter, eventueel een plaatsvervangende voorzitter, vier bijzitters, vier plaatsvervangende bijzitters en een secretaris. Kandidaten mogen er geen deel van uitmaken.

§2. In de gemeenten die hoofdplaats zijn van een gerechtelijk arrondissement, wordt het gemeentelijk hoofdbureau voorgezeten door de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg of, bij zijn ontstentenis, door de magistraat die hij aanwijst.

In gemeenten die hoofdplaats zijn van een gerechtelijk kanton, wordt het gemeentelijk hoofdbureau voorgezeten door de vrederechter of, bij zijn ontstentenis, door een plaatsvervanger die hij aanwijst.

Als dezelfde magistraat voorzitter is van een gemeentelijk hoofdbureau en voorzitter is van een kantonhoofdbureau, of van een provinciedistrictshoofdbureau of van een provinciaal hoofdbureau, wordt hij als voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau vervangen door de magistraat die hij aanwijst.

In de gemeenten die geen hoofdplaats zijn van een gerechtelijk kanton of gerechtelijk arrondissement, wordt de voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau door de vrederechter uit de volgende categorieën van de gemeenteraadskiezers benoemd:

- 1° de magistraten van de rechterlijke orde;
- 2° de gerechtelijke stagiairs;
- 3° de advocaten en de advocatenstagiairs volgens hun inschrijving op het tableau of de lijst van stagiairs;
- 4° de notarissen;
- 5° de gerechtsdeurwaarders;
- 6° de personeelsleden van de federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten, provincies, gemeenten en openbaar centra voor maatschappelijk welzijn;
- 7° het onderwijzend personeel.

Als dat nodig is, kunnen ook andere gemeenteraadskiezers worden aangewezen.

De overheden die de personen, vermeld in het vierde lid, 6° en 7°, tewerkstellen, delen de voornaam of voornamen en achternaam, het adres en het beroep van die personen mee aan de gemeentebesturen waar zij hun hoofdverblijfplaats hebben.

In de gevallen, vermeld in het eerste en tweede lid, wijst de voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau een plaatsvervanger aan om hem op de dag van de stemming te vervangen, als hij zich naar een andere gemeente moet begeven om er te stemmen.

§3. De voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau kiest uit de gemeenteraadskiezers van een gemeente van het Vlaamse Gewest de bijzitters en plaatsvervangende bijzitters die deel uitmaken van zijn bureau.

§4. De voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau kiest een secretaris uit de gemeenteraadskiezers van een gemeente van het Vlaamse Gewest. De secretaris is niet stemgerechtigd.

§5. Het gemeentelijk hoofdbureau moet ten minste 27 dagen voor de verkiezing samengesteld zijn.

§6. De voorzitter, de leden en de getuigen van het gemeentelijk hoofdbureau, leggen de volgende eed af: “Ik zweer de verplichtingen van de kieswetgeving na te leven.”.

De bijzitters, de secretaris en de getuigen leggen de eed af in handen van de voorzitter voor het begin van de verrichtingen. De voorzitter legt vervolgens de eed af ten overstaan van het samengesteld bureau.

De voorzitter of de leden die gedurende de verrichtingen benoemd worden ter vervanging van een verhinderd lid, leggen de eed af voor ze hun ambt aanvaarden.

Van die eedaflegging wordt in het proces-verbaal melding gemaakt.

Hoofdstuk 2. Het stadsdistrictshoofdbureau

Art. 38. §1. In elk stadsdistrict wordt een stadsdistrictshoofdbureau samengesteld.

Het stadsdistrictshoofdbureau bestaat uit een voorzitter, eventueel een plaatsvervangende voorzitter, vier bijzitters, vier plaatsvervangende bijzitters en een secretaris. Kandidaten mogen er geen deel van uitmaken.

§2. De voorzitter van het stadsdistrictshoofdbureau wordt door de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg uit de gemeenteraadskiezers benoemd uit de categorieën, vermeld in artikel 37, §2, vierde lid.

De overheden die de personen, vermeld in artikel 37, §2, vierde lid, 6° en 7°, tewerkstellen, delen de voornaam of voornamen en achternaam, het adres en het beroep van die personen mee aan de gemeentebesturen waar zij hun hoofdverblijfplaats hebben. De gemeentebesturen bezorgen die gegevens aan de stadsdistrictsbesturen.

§3. De voorzitter van het stadsdistrictshoofdbureau kiest uit de gemeenteraadskiezers van een gemeente van het Vlaamse Gewest de bijzitters en plaatsvervangende bijzitters die deel uitmaken van zijn bureau.

§4. De voorzitter van het stadsdistrictshoofdbureau kiest een secretaris uit de gemeenteraadskiezers van een gemeente van het Vlaamse Gewest. De secretaris is niet stemgerechtigd.

§5. Het stadsdistrictshoofdbureau moet ten minste 27 dagen voor de verkiezing samengesteld zijn.

§6. Artikel 37, §6, is van overeenkomstige toepassing op het stadsdistrictshoofdbureau.

Hoofdstuk 3. Het kantonhoofdbureau

Art. 39. §1. In de hoofdplaats van elk kieskanton wordt een kantonhoofdbureau samengesteld.

Het kantonhoofdbureau bestaat uit een voorzitter, vier bijzitters, vier plaatsvervangende bijzitters en een secretaris. Kandidaten mogen er geen deel van uitmaken.

§2. Als de hoofdplaats van het kieskanton tevens hoofdplaats is van een gerechtelijk arrondissement, wordt het kantonhoofdbureau voorgezeten door de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg of, bij zijn ontstentenis, door de magistraat die hij aanwijst.

Als de hoofdplaats van het kieskanton tevens hoofdplaats is van een gerechtelijk kanton, wordt het kantonhoofdbureau voorgezeten door de vrederechter of, bij zijn ontstentenis, door een plaatsvervanger die hij aanwijst.

In alle andere gevallen wordt het kantonhoofdbureau voorgezeten door de vrederechter van het gerechtelijk kanton waarin de hoofdplaats van het kieskanton gelegen is of, bij zijn ontstentenis, door een plaatsvervanger die hij aanwijst.

§3. De voorzitter van het kantonhoofdbureau kiest uit de gemeenteraadskiezers van een gemeente van het Vlaamse Gewest de bijzitters en plaatsvervangende bijzitters die deel uitmaken van zijn bureau.

§4. De voorzitter van het kantonhoofdbureau kiest een secretaris uit de gemeenteraadskiezers van een gemeente van het Vlaamse Gewest. De secretaris is niet stemgerechtigd.

§5. Het kantonhoofdbureau moet ten minste 40 dagen voor de verkiezing samengesteld zijn.

§6. Artikel 37, §6, is van overeenkomstige toepassing op het kantonhoofdbureau.

Hoofdstuk 4. Het provinciedistrictshoofdbureau

Art. 40. §1. In de hoofdplaats van elk provinciedistrict wordt een provinciedistrictshoofdbureau samengesteld.

Het provinciedistrictshoofdbureau bestaat uit een voorzitter, vier bijzitters, vier plaatsvervangende bijzitters en een secretaris. Kandidaten mogen er geen deel van uitmaken.

§2. Als de hoofdplaats van het provinciedistrict tevens hoofdplaats is van een gerechtelijk arrondissement, wordt het provinciedistrictshoofdbureau voorgezeten door de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg of, bij zijn ontstentenis, door de magistraat die hij aanwijst.

In alle andere gevallen wordt het provinciedistrictshoofdbureau voorgezeten door de vrederechter of, bij zijn ontstentenis, door een plaatsvervanger die hij aanwijst.

De voorzitter houdt toezicht over het geheel van de verrichtingen in het provinciedistrict en schrijft zo nodig de spoedmaatregelen voor die de omstandigheden mochten vereisen.

Als het provinciedistrict maar één kieskanton omvat, houdt het provinciedistrictshoofdbureau tezelfdertijd zitting als het kantonhoofdbureau.

§3. De voorzitter van het provinciedistrictshoofdbureau kiest uit de gemeenteraadskiezers van een gemeente van het Vlaamse Gewest de bijzitters en plaatsvervangende bijzitters die deel uitmaken van zijn bureau.

§4. De voorzitter van het provinciedistrictshoofdbureau kiest een secretaris uit de gemeenteraadskiezers van een gemeente van het Vlaamse Gewest. De secretaris is niet stemgerechtigd.

§5. Het provinciedistrictshoofdbureau moet ten minste 27 dagen voor de verkiezing samengesteld zijn.

§6. Artikel 37, §6, is van overeenkomstige toepassing op het provinciedistrictshoofdbureau.

Hoofdstuk 5. Het provinciaal hoofdbureau

Art. 41. Het provinciedistrictshoofdbureau dat gevestigd is in de hoofdplaats van de provincie, houdt ook zitting als provinciaal hoofdbureau.

Titel 9. Samenstelling van de stembureaus en telbureaus

Hoofdstuk 1. Bepaling van het aantal stembureaus en telbureaus

Art. 42. De stembureaus zijn gevestigd in de lokalen die de voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau heeft aangewezen. Per stemafdeling wordt één stembureau ingericht. De stembureaus hebben zitting in de gemeente of, in voorkomend geval, in het stadsdistrict. De stembureaus zijn belast met de kiesverrichtingen voor de gemeenteraadsverkiezingen, stadsdistrictsraadsverkiezingen en provincieraadsverkiezingen.

De telbureaus hebben zitting in de gemeente of, in voorkomend geval, in het stadsdistrict.

In gemeenten of stadsdistricten waar drie of meer stembureaus zijn, worden de tellingen door afzonderlijke telbureaus uitgevoerd. In de gemeenten waar minder dan drie stembureaus zijn, fungeert het gemeentelijk hoofdbureau tevens als telbureau.

Ieder telbureau telt de stembiljetten van maximaal drie stembureaus.

In elke gemeente worden de telverrichtingen toegewezen aan een of meer bureaus, namelijk de bureaus G, P en in voorkomend geval S. De bureaus G tellen de stembiljetten voor de verkiezing van de gemeenteraad. De bureaus P tellen de stembiljetten voor de verkiezing van de provincieraad. De bureaus S tellen de stembiljetten voor de verkiezing van de stadsdistrictsraad.

Art. 43. De voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau gaat vijf dagen vóór de stemming, nadat de formaliteiten voor de aanwijzing van de getuigen zijn vervuld, bij loting over tot de aanwijzing van de stembureaus waarvan de stembiljetten door elk telbureau onderzocht worden. De getuigen die aangewezen zijn om de vergadering van het kantonhoofdbureau bij te wonen, mogen aanwezig zijn.

De telbureaus zijn gevestigd in de lokalen die de voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau heeft aangewezen. De voorzitter geeft met een aangetekende brief aan de voorzitters en de bijzitters van de telbureaus onmiddellijk kennis van de plaats van de vergadering van het telbureau waar zij hun taak moeten vervullen en wijst het lokaal aan waar hij zitting zal houden om de resultatentabel te ontvangen, overeenkomstig artikel 158, §1. De voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau verzamelt de resultatentabellen en geeft een ontvangstbewijs aan de voorzitters van de telbureaus.

Hij geeft onmiddellijk met een aangetekende brief aan de voorzitters van de stembureaus kennis van de plaats waar het telbureau dat de stembiljetten van hun bureau moet ontvangen, vergadert.

Hoofdstuk 2. Opmaak van de lijsten met de personen die kunnen worden aangewezen

Art. 44. §1. Tijdens de tweede maand die aan de verkiezing voorafgaat, maakt het college van burgemeester en schepenen twee lijsten op. In de gemeenten waar stadsdistrictsraadsverkiezingen plaatsvinden, maakt het college die lijsten op per stadsdistrict.

Een eerste lijst wordt opgesteld zoals vermeld in artikel 37, §2, vierde lid. Die lijst dient om achtereenvolgens de volgende personen aan te wijzen:

- 1° de voorzitters van de telbureaus;
- 2° de voorzitters van de stembureaus;
- 3° de bijzitters of plaatsvervangende bijzitters van de telbureaus.

Een tweede lijst bevat de kiezers van de stemafdeling naar rata van twaalf personen per stembureau. Die lijst dient om de bijzitters en plaatsvervangende bijzitters van de stembureaus aan te wijzen. Hij mag geen personen bevatten die al zijn opgenomen in de lijst, vermeld in het tweede lid.

§2. De lijsten, vermeld in paragraaf 1, worden uiterlijk de drieëndertigste dag voor de verkiezing naar de voorzitter van het kantonhoofdbureau gezonden.

Hoofdstuk 3. Samenstelling van de telbureaus

Art. 45. De telbureaus bestaan uit een voorzitter, een secretaris, en twee tot vier bijzitters en plaatsvervangende bijzitters afhankelijk van het aantal te verkiezen raadsleden:

- 1° twee bijzitters en twee plaatsvervangende bijzitters als er minder dan negentien te verkiezen raadsleden zijn;
- 2° drie bijzitters en drie plaatsvervangende bijzitters als er negentien tot zeventwintig te verkiezen raadsleden zijn;
- 3° vier bijzitters en vier plaatsvervangende bijzitters als er meer dan zeventwintig te verkiezen raadsleden zijn.

De secretaris wordt benoemd door de voorzitter van het telbureau uit de gemeenteraadskiezers van een gemeente van het Vlaamse Gewest. Hij is niet stemgerechtigd.

De kandidaten mogen geen deel uitmaken van het telbureau.

Art. 46. Uiterlijk de dertigste dag vóór de dag van de verkiezing wijst de voorzitter van het kantonhoofdbureau de volgende personen aan:

- 1° de voorzitters van de telbureaus;
- 2° de bijzitters en plaatsvervangende bijzitters van de telbureaus.

Die personen, vermeld in het eerste lid, worden aangewezen overeenkomstig de lijst, vermeld in artikel 44, §1, tweede lid.

Art. 47. De voorzitter van het kantonhoofdbureau brengt de betrokkenen en de gemeentelijke overheden op de hoogte van hun aanwijzing.

Hoofdstuk 4. Samenstelling van de stembureaus

Art. 48. De stembureaus bestaan uit de voorzitter, eventueel een plaatsvervangende voorzitter, vier bijzitters, vier plaatsvervangende bijzitters en een secretaris.

Art. 49. §1. Uiterlijk de dertigste dag vóór de dag van de verkiezing wijst de voorzitter van het kantonhoofdbureau de volgende personen aan:

- 1° de voorzitters van de stembureaus;
- 2° de bijzitters en plaatsvervangende bijzitters van de stembureaus.

§2. De voorzitters worden aangewezen overeenkomstig de lijst, bepaald in artikel 44, §1, tweede lid.

De voorzitter van het kantonhoofdbureau brengt de voorzitters en de gemeentelijke overheden op de hoogte van hun aanwijzing.

De voorzitter van het kantonhoofdbureau voorziet onmiddellijk in de vervanging van degenen die hem binnen drie dagen na ontvangst van het bericht, een reden van verhindering laten weten.

§3. De bijzitters en plaatsvervangende bijzitters worden aangewezen overeenkomstig de lijst, bepaald in artikel 44, §1, derde lid.

Na de aanwijzing van de bijzitters en plaatsvervangende bijzitters, geeft de voorzitter van het kantonhoofdbureau hun daarvan kennis met een aangetekende brief en verzoekt hij hen tevens hun ambt op de gestelde dagen te komen waarnemen. In geval van verhindering moeten zij de voorzitter daarvan bericht geven binnen drie dagen na de kennisgeving.

De voorzitter voorziet in hun vervanging overeenkomstig de lijst, bepaald in artikel 44, §1, derde lid.

§4. De secretaris wordt door de voorzitter van het stembureau benoemd uit de gemeenteraadskiezers. Voor de stadsdistrictraadsverkiezingen wordt de secretaris door de voorzitter van het stembureau benoemd uit de stadsdistrictraadskiezers. Hij is niet stemgerechtigd.

§5. De kandidaten mogen geen deel uitmaken van het stembureau.

Art. 50. De voorzitter van het kantonhoofdbureau bezorgt aan het gemeentesecretariaat een lijst die de samenstelling van de stembureaus aangeeft. Die lijst moet voor iedereen ter inzage worden gelegd op het gemeentesecretariaat.

De voorzitter van het kantonhoofdbureau bezorgt dezelfde lijst aan de voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau en, in voorkomend geval, aan de voorzitters van de stadsdistrictshoofdbureaus. De voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau of, in voorkomend geval, van het stadsdistrictshoofdbureau, verstrekt kopieën van de lijst met de leden van de stembureaus van de gemeente aan ieder die daarom verzoekt. Die kopieën zijn gratis.

Titel 10. Oproeping van de kiezers

Art. 51. Ten minste twintig dagen vóór de verkiezingen laat de Vlaamse Regering in het Belgisch Staatsblad een bericht verschijnen waarin de dag van de stemming, en uren van opening en sluiting van het stemlokaal meegedeeld worden. Dat bericht vermeldt eveneens dat elke kiezer bezwaar kan aantekenen bij het gemeentebestuur tot twaalf dagen vóór de verkiezing.

Art. 52. De provinciegouverneur of de door hem aangewezen ambtenaar zorgt ervoor dat het college van burgemeester en schepenen ten minste vijftien dagen voor de verkiezing aan alle kiezers een oproepingsbrief zendt op de verblijfplaats die ze op dat tijdstip hebben.

Art. 53. Kiezers die hun oproepingsbrief niet hebben ontvangen, kunnen hem op het gemeentesecretariaat afhalen tot op de dag van de stemming 's middags. Van dat recht wordt melding gemaakt in het bericht, vermeld in artikel 51.

Art. 54. De oproepingsbrief vermeldt de volgende gegevens:

- 1° de dag waarop en het stemlokaal waarin de kiezer moet stemmen;
- 2° de te verkiezen mandatarissen;
- 3° de uren van opening en sluiting van het stemlokaal;
- 4° de voorwaarden voor terugbetaling van de reiskosten van kiezers die niet meer in de gemeente wonen waar ze op de kiezerslijst staan;
- 5° de achternaam, de voornaam of voornamen, het geslacht, de geboortedatum en de hoofdverblijfplaats van de kiezer, alsook het nummer waaronder hij op de kiezerslijst staat;
- 6° de integrale tekst van artikel 56, artikel 135, §2, en artikel 138, §3, derde lid.

De Vlaamse Regering stelt het model van de oproepingsbrief vast.

Art. 55. Een bericht van oproeping wordt ten minste twintig dagen voor de stemming in de gemeente openbaar bekendgemaakt door middel van aanplakking aan het gemeentehuis.

Het aanplakbiljet vermeldt de bepalingen, vermeld in artikel 54, eerste lid, 1° tot en met 4°. Het aanplakbiljet herinnert er ook aan dat de kiezer die zijn oproepingsbrief niet heeft ontvangen, hem op het gemeentesecretariaat kan afhalen tot op de dag van de stemming, 's middags.

Titel 11. Afleveren van een volmacht

Art. 56. §1. Een kiezer kan een andere kiezer als gevolmachtigde in zijn plaats laten stemmen. De persoon die hij als gevolmachtigde aanwijst moet voor dezelfde verkiezing zelf de hoedanigheid van kiezer bezitten.

Een gevolmachtigde kan per verkiezing maar één stem bij volmacht uitbrengen.

§2. De volgende kiezers kunnen een volmacht verlenen:

- 1° de kiezer die om medische redenen niet in staat is om zich naar het stembureau te begeven of er naartoe gevoerd te worden. Dat moet blijken uit een medisch attest. Geneesheren, die als kandidaat voor de verkiezing zijn voorgedragen, mogen een dergelijk attest niet afgeven;
- 2° de kiezer die om beroeps- of dienstredenen:
 - a) in het buitenland is opgehouden, alsook de leden van zijn gezin of van zijn gevolg die daar met hem verblijven. Die onmogelijkheid moet blijken uit een attest van de militaire of burgerlijke overheid of van de werkgever onder wie de werknemer ressorteert;
 - b) zich op de dag van de stemming in het Rijk bevindt, maar in de onmogelijkheid verkeert om zich in het stembureau te melden. Die onmogelijkheid moet blijken uit een attest van de militaire of burgerlijke overheid of van de werkgever onder wie de werknemer ressorteert;
- 3° de kiezer die het beroep van schipper, marktkramer of kermisreiziger uitoefent en de leden van zijn gezin die met hem samenwonen. De uitoefening van het beroep moet blijken uit een attest van de burgemeester van de gemeente waar de betrokkene in het bevolkingsregister is ingeschreven;
- 4° de kiezer die de dag van de stemming ten gevolge van een rechterlijke maatregel in een toestand van vrijheidsbeneming verkeert. Die toestand wordt bevestigd door de directie van de inrichting waar de betrokkene zich bevindt;
- 5° de kiezer die om redenen in verband met zijn geloofsovertuiging in de onmogelijkheid verkeert zich op het stembureau te melden. Die onmogelijkheid moet blijken uit een attest dat is afgegeven door de religieuze overheid;
- 6° de student die zich, om studieredenen, in de onmogelijkheid bevindt zich in het stembureau te melden, op voorwaarde dat hij een attest voorlegt van de directie van de instelling waar hij studeert;
- 7° de kiezer die om andere redenen dan die vermeld in punt 1° tot en met 6°, de dag van de stemming niet in zijn woonplaats is wegens een tijdelijk verblijf in het buitenland, en zich bijgevolg in de onmogelijkheid bevindt zich in het stemlokaal te melden, voor zover de onmogelijkheid door de burgemeester van zijn woonplaats of zijn gemachtigde vastgesteld is, na voorlegging van de nodige bewijsstukken, of, ingeval de kiezer zich in de onmogelijkheid bevindt een dergelijk bewijsstuk voor te leggen, op grond van een verklaring op eer. De Vlaamse Regering bepaalt het model van de verklaring op erewoord dat de kiezer moet indienen en het model van attest dat door de burgemeester moet worden afgegeven. De aanvraag moet worden ingediend bij de burgemeester van de woonplaats uiterlijk op de dag voor de dag van de verkiezing.

§3. De Vlaamse Regering bepaalt het model van de volmacht. Het formulier voor de volmacht kan gratis worden verkregen bij het gemeentesecretariaat.

§4. De volmachtgever en de gevolmachtigde ondertekenen beiden het volmachtformulier.

Titel 12. De verkiesbaarheidsvoorwaarden

Art. 57. Uiterlijk op de dag van de verkiezing moet aan de verkiesbaarheidsvoorwaarden voldaan zijn.

Art. 58. Om tot gemeenteraadslid of stadsdistrictsraadslid verkozen te kunnen worden en blijven, moet men kiezer zijn en moet men de kiesvoorwaarden, vermeld in artikel 8 of 11, behouden en mag men zich niet in een geval van schorsing of uitsluiting, als vermeld in artikel 15, §1 en §2, bevinden.

De volgende personen zijn niet verkiesbaar:

- 1° overeenkomstig artikel 65, tweede lid, 2°, en artikel 113 van de Gemeentekieswet, de onderdanen van de andere lidstaten van de Europese Unie die, ten gevolge van een individuele burgerrechtelijke of een strafrechtelijke beslissing in hun lidstaat van herkomst ontheven zijn van het recht om gekozen te worden krachtens het recht van die lidstaat;
- 2° personen die, onverminderd de toepassing van punt 1°, veroordeeld zijn, zelfs met uitstel, wegens één van de misdrijven, vermeld in artikel 240, 241, 243, en 245 tot en met 248 van het Strafwetboek, gepleegd tijdens de uitoefening van een gemeenteamt. Die onverkiesbaarheid eindigt twaalf jaar na de veroordeling.

Art. 59. Om tot provincieraadslid verkozen te kunnen worden en om het te kunnen blijven, moet men kiezer zijn en moet men de kiesvoorwaarden, vermeld in artikel 8, behouden en mag men zich niet in een geval van schorsing of uitsluiting als vermeld in artikel 15, §1 en §2, bevinden.

Niet verkiesbaar zijn zij die veroordeeld zijn, zelfs met uitstel, wegens één van de misdrijven, vermeld in artikel 240, 241, 243, en 245 tot en met 248 van het Strafwetboek, gepleegd tijdens de uitoefening van een gemeenteamt. Die onverkiesbaarheid eindigt twaalf jaar na de veroordeling.

Titel 13. Bescherming van de lijstnamen en toekennen van volgnummers

Art. 60. Elke lijstnaam bestaat uit ten hoogste achttien tekens. De Vlaamse Regering legt in een besluit de toegelaten tekens vast. De lijstnaam moet op het stembiljet boven de kandidatenlijst komen.

Art. 61. Elke politieke formatie in het Vlaams Parlement die ten minste door drie leden vertegenwoordigd is, kan een voorstel indienen tot de bescherming van de lijstnaam die ze wil vermelden in de voordrachten van kandidaten en tot het verkrijgen van een gemeenschappelijk volgnummer.

Het voorstel tot bescherming van de lijstnaam moet worden ondertekend door ten minste drie Vlaamse parlementsleden die tot de politieke formatie behoren die de lijstnaam zal gebruiken. Een parlementslid mag maar één enkel voorstel ondertekenen.

Het voorstel tot bescherming van de lijstnaam wordt de veertigste dag voor de verkiezing, tussen tien en twaalf uur, aan de Vlaamse Regering of de gemachtigde van de Vlaamse Regering overhandigd door een parlementslid die het voorstel heeft medeondertekend.

Het voorstel tot bescherming van de lijstnaam vermeldt de voornaam of voornamen, de achternaam en het adres van de persoon en van zijn plaatsvervanger die door de politieke formatie werd aangewezen om in ieder administratief arrondissement te bevestigen dat een kandidatenlijst door haar erkend wordt.

Art. 62. De vermelding van een lijstnaam waarvan gebruikgemaakt is door een politieke partij die door minstens drie leden vertegenwoordigd is in het Vlaams Parlement en waarvan bij een vorige verkiezing met het oog op de vernieuwing van parlementen op Europees, federaal en regionaal niveau bescherming werd verleend, kan op gemotiveerd verzoek van die politieke partij door de Vlaamse Regering worden verboden. De lijst van de lijstnamen waarvan het gebruik verboden is, wordt de drieënveertigste dag voor de verkiezing in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt.

De Vlaamse Regering kan het gebruik van de lijstnamen die op de kandidatenlijsten voor de provincieraadsverkiezing voorkomen en waarvan het gebruik ontzegd is, verbieden voor de gemeenteraadsverkiezing en stadsdistrictsraadsverkiezing.

Art. 63. De Vlaamse Regering kent bij loting aan de beschermde lijstnaam onmiddellijk na het indienen van de voorstellen tot bescherming een gemeenschappelijk volgnummer toe. Kartels gebruiken het gemeenschappelijke volgnummer van de partij die het eerste voorkomt op de stembrief.

De lijstnamen en de gemeenschappelijke volgnummers worden binnen vier dagen in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt.

De Vlaamse Regering stuurt een lijst met de toegekende gemeenschappelijke volgnummers, de aan de nummers voorbehouden lijstnamen, en de voornaam of voornamen en achternaam, het adres van de personen die de politieke formaties op het niveau van het administratief arrondissement hebben aangewezen en van hun plaatsvervangers die gemachtigd zijn de kandidatenlijsten voor echt te erkennen, naar de voorzitters van de provinciedistrictshoofdbureaus die gevestigd zijn in de provinciehoofdplaats.

Art. 64. Bij de voordrachten van kandidaten die een beschermde lijstnaam en een gemeenschappelijk volgnummer gebruiken, moet een getuigschrift worden toegevoegd van de nationale voorzitter van de politieke formatie of van de door hem gemandateerde.

Als er geen getuigschrift wordt toegevoegd, weigert de voorzitter van het provinciedistrictshoofdbureau het gebruik van de lijstnaam en van het gemeenschappelijke volgnummer door een niet-erkende lijst.

Art. 65. De kandidaten, of twee van de eerste drie kandidaten, van de lijsten, ingediend bij de provinciale districtshoofdbureaus die buiten de provinciehoofdplaats gevestigd zijn, mogen samen met de voordrachtsakte aan de voorzitter van het hoofdbureau van hun provinciedistrict een verzoek in tweevoud overhandigen om hetzelfde volgnummer te verkrijgen als zal worden toegekend aan een van de lijsten, ingediend in de provinciehoofdplaats.

De voorzitter die een verzoek, vermeld in het eerste lid, ontvangt, zendt onmiddellijk een exemplaar aan de voorzitter van het districtshoofdbureau in de provinciehoofdplaats. De kandidaten, of twee van de eerste drie kandidaten, van de in de hoofdplaats voorgedragen lijsten mogen ter plaatse tot de vijftiengste dag voor de stemming, tot uiterlijk zestien uur, inzage nemen van de verzoekschriften. Ze verklaren zich al dan niet schriftelijk akkoord met het gebruik van hetzelfde volgnummer.

Art. 66. Na de loting, vermeld in artikel 63, stelt de Vlaamse Regering de voorzitters van de gemeentelijke hoofdbureaus in kennis van de toegekende gemeenschappelijke volgnummers, van de aan de verschillende nummers voorbehouden lijstnamen en van de voornaam of voornamen en achternaam en de adressen van de personen en van hun plaatsvervangers, die door de politieke formaties zijn aangewezen op het vlak van het administratief arrondissement, en die alleen bevoegd zijn voor de echtverklaring van de kandidatenlijsten.

Bij de voordrachten van kandidaten die zich met toepassing van artikel 62, op een beschermde lijstnaam en een gemeenschappelijk volgnummer beroepen, moet het attest gevoegd worden van de op het vlak van het administratief arrondissement door de politieke formatie aangewezen persoon of zijn plaatsvervanger. Als dat attest niet kan worden voorgelegd, moet de voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau voor de gemeenteraadsverkiezing ambtshalve het gebruik van de lijstnaam en het gemeenschappelijk volgnummer voor de provincieraadsverkiezing weigeren.

Nadat de kandidatenlijsten, overeenkomstig artikel 92, volledig zijn afgesloten, houdt de voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau een speciale loting om de volgnummers toe te kennen aan de lijsten die geen gemeenschappelijk volgnummer overeenkomstig artikel 63 hebben verkregen.

De nummers die bij deze loting worden toegekend, beginnen bij het nummer dat onmiddellijk volgt op het laatste nummer dat werd toegekend bij de loting, verricht door de Vlaamse Regering overeenkomstig artikel 63.

Eerst wordt een volgnummer toegekend aan de volledige lijsten, vervolgens aan de onvolledige lijsten.

Dit artikel is eveneens van toepassing op de verkiezing van de stadsdistrictsraden.

Art. 67. §1. Nadat de kandidatenlijsten, overeenkomstig artikel 100, volledig zijn afgesloten, houdt de voorzitter van het provinciedistrictshoofdbureau van de provinciehoofdplaats een speciale loting om de volgnummers toe te kennen aan de lijsten die gebruik hebben gemaakt van de mogelijkheid, vermeld in artikel 65, en die geen gemeenschappelijk volgnummer overeenkomstig artikel 63 hebben verkregen.

De nummers die bij deze loting worden toegekend, beginnen bij het nummer dat onmiddellijk volgt op het laatste nummer dat werd toegekend bij de loting, verricht door de Vlaamse Regering overeenkomstig artikel 63.

Eerst wordt een volgnummer toegekend aan de volledige lijsten, vervolgens aan de onvolledige lijsten.

De voorzitter deelt onmiddellijk het resultaat van de loting langs de snelste weg mee aan de voorzitters van de andere provinciedistrictshoofdbureaus.

§2. Ieder provinciedistrictshoofdbureau gaat onmiddellijk over tot de loting met het oog op het toekennen van een volgnummer aan de lijsten die nog niet van een gemeenschappelijk volgnummer overeenkomstig paragraaf 1 of artikel 63, zijn voorzien.

De nummers die bij deze loting worden toegekend, beginnen bij het nummer dat werd toegekend tijdens de loting, vermeld in paragraaf 1.

Titel 14. Indiening van de kandidatenlijsten

Hoofdstuk 1. Indiening van de kandidatenlijsten voor de gemeenteraadsverkiezingen

Art. 68. §1. Ten minste drieëndertig dagen voor de verkiezing van de gemeenteraden maakt de voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau bekend:

- 1° dat hij op zaterdag, de negenentwintigste dag voor de stemming, of op zondag, de achtentwintigste dag voor de stemming, tussen 13 en 16 uur, de voordrachtsakten van kandidaten in ontvangst neemt;
- 2° dat hij op dinsdag, de vijfde dag voor de stemming, tussen 14 en 16 uur, de aanwijzingen van getuigen voor de stem- en telbureaus in ontvangst neemt.

De bekendmaking gebeurt door middel van een aanplakbrief die wordt opgehangen op een aanplakbord aan het gemeentehuis.

§2. Als de zevenentwintigste dag voor de verkiezing een wettelijke feestdag is, worden alle kiesverrichtingen op de dagen, vermeld in paragraaf 1, achtenveertig uur vervroegd.

Art. 69. De voordrachtsakten van de kandidaten voor de verkiezing van de gemeenteraden moeten ondertekend worden, hetzij door een aftredend gemeenteraadslid, hetzij door de volgende personen, afhankelijk van de grootte van de gemeente:

- 1° in de gemeenten van 20.000 inwoners en meer, door ten minste 100 gemeenteraadskiezers;
- 2° in die van 10.000 tot 20.000 inwoners, door ten minste 50 gemeenteraadskiezers;

- 3° in die van 5000 tot 10.000 inwoners, door ten minste 30 gemeenteraadskiezers;
- 4° in die van 2000 tot 5000 inwoners, door ten minste 20 gemeenteraadskiezers;
- 5° in die van 500 tot 2000 inwoners, door ten minste 10 gemeenteraadskiezers;
- 6° in die van minder dan 500 inwoners, door ten minste 5 gemeenteraadskiezers.

Het bevolkingscijfer is het cijfer dat vastgesteld wordt overeenkomstig artikel 7, §1.

Art. 70. De voordrachtsakte van kandidaten wordt aan de voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau overhandigd tegen ontvangstbewijs door één van de drie ondertekenaars die daartoe door de kandidaten aangewezen worden of door één van de twee kandidaten die door de aftredende gemeenteraadsleden aangewezen worden.

De Vlaamse Regering bepaalt de wijze waarop de kandidatenlijsten moeten worden ingediend.

Art. 71. De voordrachtsakte vermeldt de voornaam of voornamen en achternaam, eventueel de roepnaam, de geboortedatum, het geslacht, het rijksregisternummer, de hoofdverblijfplaats en de handtekening van de kandidaten en in voorkomend geval van de kiezers die hen voordragen. Ze vermeldt eveneens de lijstnaam die boven de kandidatenlijst op het stembiljet moet staan.

Als de ondertekenaars op de lijst van de kiezers van de gemeente als kiezer voorkomen, mag de voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau hun hoedanigheid van kiezer niet betwisten.

Art. 72. Tot op het ogenblik dat het gemeentelijk hoofdbureau de kandidatenlijsten voorlopig afsluit, mogen voorgedragen kandidaten de voordrachtsakte vervolledigen met hun handtekening.

Art. 73. Overeenkomstig artikel 23, §1, negende en tiende lid, en artikel 97 van de Gemeentekieswet voegen de niet-Belgische kandidaten die onderdaan zijn van een lidstaat van de Europese Unie, bij hun kandidaatstelling een individuele geschreven en ondertekende verklaring waarin ze hun nationaliteit en het adres van hun hoofdverblijfplaats vermelden en waarin ze verklaren:

- 1° dat ze in een lokale basisoverheid van een andere lidstaat van de Europese Unie geen ambt of mandaat uitoefenen dat gelijkwaardig is aan dat van gemeenteraadslid, schepen of burgemeester;
- 2° dat ze in een andere lidstaat van de Europese Unie geen functies uitoefenen die gelijkwaardig zijn met die, vermeld in artikel 11 van het Gemeentedecreet;
- 3° dat ze op de datum van de verkiezing niet ontheven of geschorst zijn van het verkiesbaarheidsrecht in hun land van herkomst.

In geval van twijfel over de verkiesbaarheid van de kandidaat, meer bepaald na kennisname van zijn verklaring, kan de voorzitter van het hoofdbureau eisen dat die kandidaat een attest van de bevoegde overheden van zijn land van herkomst indient waarin verklaard wordt dat hij, op de datum van de verkiezing, niet ontheven of geschorst is van het verkiesbaarheidsrecht in dat land of dat die overheden daar in elk geval niet van op de hoogte zijn.

Art. 74. De volgende pariteitsregels moeten in acht genomen worden:

- 1° op eenzelfde lijst mag het verschil tussen het aantal kandidaten van elk geslacht niet groter zijn dan één;
- 2° de eerste twee kandidaten van eenzelfde lijst mogen niet van hetzelfde geslacht zijn.

Art. 75. Op eenzelfde lijst mogen niet meer kandidaten voorkomen dan er leden kunnen worden verkozen.

Art. 76. De kandidaten van wie de namen voorkomen op eenzelfde voordracht, worden geacht één enkele lijst te vormen.

Art. 77. De lijsttrekker kan op de voordrachtsakte een getuige en een plaatsvervangende getuige aanwijzen om de vergaderingen van het gemeentelijk hoofdbureau, voorgescreven bij artikel 81, artikel 82, §3, artikel 86, artikel 92 en artikel 121, bij te wonen. Die getuige en die plaatsvervangende getuige hebben het recht hun opmerkingen in de processen-verbaal te laten opnemen.

Art. 78. De modellen van voordrachtsakte, van verbeteringsakte en van de individuele geschreven en ondertekende verklaring, vermeld in artikel 73 worden door de Vlaamse Regering vastgelegd.

Art. 79. De voordracht wijst de volgorde aan waarin de kandidaten worden voorgedragen.

Een kiezer mag niet meer dan één voordracht voor dezelfde verkiezing ondertekenen. De kiezer die dat verbod overtreedt wordt gestraft overeenkomstig artikel 244.

Art. 80. Een kandidaat mag niet voorkomen op meer dan één lijst voor dezelfde verkiezing.

De kandidaat die deze verbodsbepaling overtreedt, wordt gestraft overeenkomstig artikel 244. Zijn naam wordt geschrapt van alle lijsten waarop hij voorkomt.

Art. 81. Als er niet meer kandidaat-raadsleden regelmatig voorgedragen zijn dan er mandaten toe te kennen zijn, dan verklaart het gemeentelijk hoofdbureau hen zonder meer verkozen.

Het proces-verbaal van de verkiezing, dat tijdens de vergadering is opgemaakt en door de leden van het bureau werd ondertekend, wordt onmiddellijk aan de Raad voor Verkiezingsbetwistingen gezonden, tegelijk met de voordrachten. Uittreksels uit het proces-verbaal worden aan de gekozenen gezonden en in de gemeente door aanplakking bekendgemaakt.

Art. 82. §1. In gemeenten met minder dan 5000 inwoners mag de voordracht van kandidaten, met uitzondering van de lijst, vermeld in artikel 68 tot en met 81, ook een lijst van drie kandidaat-opvolgers omvatten, voor het geval de verkiezing zonder stemming zou eindigen.

§2. De voordracht van die kandidaat-opvolgers wijst de volgorde aan waarin zij worden voorgedragen. Ze moet, op straffe van nietigheid, voorkomen in dezelfde akte als de voordracht van de kandidaat-raadsleden. De kandidaten van beide categorieën moeten in die akte afzonderlijk worden gerangschikt, met nauwkeurige aanduiding van elke categorie.

Een kandidaat mag niet tegelijk als kandidaat-raadslid en als kandidaat-opvolger worden voorgedragen. Bij overtreding van die bepaling wordt de naam van de kandidaat geschrapt van de lijst van kandidaat-opvolgers.

§3. Als de raadsleden overeenkomstig artikel 81 verkozen verklaard zijn, dan verklaart het gemeentelijk hoofdbureau in voorkomend geval de kandidaat-opvolgers die overeenkomstig paragraaf 1 en 2 zijn voorgedragen, eerste, tweede en derde opvolger.

§4. Als er meer kandidaat-raadsleden regelmatig voorgedragen zijn dan er mandaten toe te kennen zijn, dan verklaart het gemeentelijk hoofdbureau de kandidaatstellingen voor de opvolging die overeenkomstig paragraaf 1 en 2 zijn gebeurd, zonder gevolg.

Hoofdstuk 2. Indiening van de kandidatenlijsten voor de stadsdistrictsraadsverkiezingen

Art. 83. Voor de verkiezingen van de stadsdistrictsraden zijn de volgende artikelen van dit hoofdstuk van toepassing:

- 1° artikel 68, met dien verstande dat:
 - a) “gemeenteraden” wordt gelezen als “stadsdistrictsraden”;
 - b) “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “stadsdistrictshoofdbureau”;
 - c) “gemeentehuis” wordt gelezen als “de zetel van het “stadsdistrictshoofdbureau”;
- 2° artikel 69, met dien verstande dat:
 - a) “gemeenteraden” wordt gelezen als “stadsdistrictsraden”;
 - b) “gemeenteraadsleden” wordt gelezen als “stadsdistrictsraadsleden”;
 - c) “gemeenten” wordt gelezen als “stadsdistricten”;
 - d) “gemeenteraadskiezers” wordt gelezen als “stadsdistrictsraadskiezers”;
- 3° artikel 70, met dien verstande dat:
 - a) “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “stadsdistrictshoofdbureau”;
 - b) “gemeenteraadsleden” wordt gelezen als “stadsdistrictsraadsleden”;
- 4° artikel 71, met dien verstande dat:
 - a) “gemeente” wordt gelezen als “stadsdistrict”;
 - b) “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “stadsdistrictshoofdbureau”;
- 5° artikel 72, met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “stadsdistrictshoofdbureau”;
- 6° artikel 73, met dien verstande dat:
 - a) “gemeenteraadslid” wordt gelezen als “stadsdistrictsraadslid”;
 - b) “schepenen” wordt gelezen als “schepenen van het stadsdistrictscollege”;
 - c) “burgemeester” wordt gelezen als “voorzitter van het stadsdistrictscollege”;
- 7° artikel 74;
- 8° artikel 75;
- 9° artikel 76;
- 10° artikel 77 met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “stadsdistrictshoofdbureau”;
- 11° artikel 78;
- 12° artikel 79;
- 13° artikel 80;
- 14° artikel 81, met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “stadsdistrictshoofdbureau”.

Hoofdstuk 3. Indiening van de kandidatenlijsten voor de provincieraadsverkiezingen

Art. 84. Voor de verkiezingen van de provincieraden zijn de volgende artikelen van dit hoofdstuk van toepassing:

- 1° artikel 68, met dien verstande dat:
 - a) “gemeenteraden” wordt gelezen als “provincieraden”;
 - b) “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “provinciedistrictshoofdbureau”;
 - c) “het gemeentehuis” wordt gelezen als “de zetel van het provinciedistrictshoofdbureau”;
 - d) paragraaf 1, eerste lid, 2°, wordt geschrapt;
- 2° artikel 69, dat vervangen wordt door wat volgt:

“De voordrachtsakten voor de provincieraadsverkiezingen moeten ondertekend zijn door ten minste vijftig kiezers van de provincie of door een aftredend provincieraadslid.”;
- 3° artikel 70, met dien verstande dat:
 - a) “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “provinciedistrictshoofdbureau”;
 - b) “gemeenteraadsleden” wordt gelezen als “provincieraadsleden”;

- 4° artikel 71, met dien verstande dat:
 - a) “de gemeente” wordt gelezen als “een gemeente van de provincie”;
 - b) “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “provinciedistrictshoofdbureau”;
- 5° artikel 72, met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “provinciedistrictshoofdbureau”;
- 6° artikel 74;
- 7° artikel 75;
- 8° artikel 76;
- 9° artikel 77, met dien verstande dat de zin “De lijsttrekker kan op de voordrachtsakte een getuige en een plaatsvervangende getuige aanwijzen om de vergaderingen van het gemeentelijk hoofdbureau, voorgeschreven bij artikel 81, 82, §3, en 121, bij te wonen” wordt gelezen als “De lijsttrekker kan op de voordrachtsakte een getuige en een plaatsvervangende getuige aanwijzen die de vergaderingen van het kantonhoofdbureau bijwoont voor de verrichtingen van dat bureau die na de stemming moeten worden vervuld.”;
- 10° artikel 78, wordt vervangen door wat volgt:

“De modellen van voordrachtsakte en van verbeteringsakte worden door de Vlaamse Regering vastgelegd.”;
- 11° artikel 79;
- 12° artikel 80, met dien verstande dat een derde lid wordt toegevoegd, dat luidt als volgt:

“De voorzitter van het provinciaal districtshoofdbureau stuurt onmiddellijk na het verstrijken van de termijn voor het indienen van de lijsten een kopie van alle ingediende lijsten aan de provinciegouverneur die hem uiterlijk de vierentwintigste dag voor de stemming om 16 uur kennis geeft van de gevallen van meervoudige kandidaatstelling.”;
- 13° artikel 81, met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “provinciedistrictshoofdbureau”.

Titel 15. Onderzoek van de kandidatenlijsten

Hoofdstuk 1. Onderzoek van de kandidatenlijsten voor de gemeenteraadsverkiezingen

Art. 85. De kandidaten en de kiezers die de voordrachten van kandidaten hebben ingeleverd, mogen ter plaatse inzage nemen van alle ingediende voordrachten en schriftelijk hun opmerkingen aan het gemeentelijk hoofdbureau meedelen.

Ze kunnen dat recht uitoefenen gedurende de termijn, bepaald voor de inlevering van de voordrachten, en tot twee uur na het verstrijken van die termijn.

Ze kunnen dat recht, vermeld in het eerste lid, ook nog uitoefenen op de zevenentwintigste dag voor de stemming, van 13 tot 16 uur.

Als de zevenentwintigste dag voor de verkiezing een wettelijke feestdag is, worden alle kiesverrichtingen die op die dag moeten plaatshebben, achtenveertig uur vervroegd.

Art. 86. Bij de verkiezingen voor de vernieuwing van de gemeenteraden vergadert het gemeentelijk hoofdbureau de zevenentwintigste dag voor de stemming om 16 uur.

Het gemeentelijk hoofdbureau onderzoekt:

- 1° of de kandidaten de hoedanigheid van kiezer, als vermeld in artikel 8 tot en met 14, bezitten. Het wijst ook de niet-Belgische kandidaten van de Europese Unie af die bij hun individuele geschreven en ondertekende verklaring niet het bewijs hebben gevoegd, vermeld in artikel 73;
- 2° of aan de verkiesbaarheidsvoorwaarden vermeld in artikel 58, voldaan is vanaf de dag waarop de kiezerslijst wordt opgemaakt, met uitzondering van de leeftijdsvereiste, die moet vervuld zijn op de datum van de verkiezing;

- 3° of de voordrachtsakte alle gegevens bevat als vermeld in artikel 71, eerste lid;
- 4° of er niet te veel kandidaat-titularissen of kandidaat-opvolgers zijn;
- 5° of de regels voor de rangschikking van de kandidaten of de schikking van hun namen nagekomen zijn;
- 6° of de pariteitsregels als vermeld in artikel 74, nagekomen zijn;
- 7° of de regels voor de lijstnaam als vermeld in artikel 60 en 62, nagekomen zijn.

Na het onderzoek, vermeld in het tweede lid, sluit het gemeentelijk hoofdbureau de kandidatenlijst voorlopig af.

Art. 87. Niet-verkiesbare kandidaten mogen worden vervangen. De aldus nieuw voorgedragen kandidaat neemt de plaats in van de geschrapte kandidaat of van diegene die zich terugtrekt. In dat geval mag de volgorde van de kandidaten niet meer worden gewijzigd.

Als een lijst de pariteitsregels als vermeld in artikel 74, niet respecteert, kan na de voorlopige afsluiting van de kandidatenlijst bij de voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau een verbeteringsakte worden ingediend tot de vierentwintigste dag vóór de dag van de verkiezingen. Op de verbeteringsakte mag de volgorde van de kandidaten worden gewijzigd.

De verbeteringsakte wordt ondertekend door de lijsttrekker, de kandidaten die zich vrijwillig terugtrekken en de nieuw toegevoegde kandidaten.

Als in de verbeteringsakte de pariteitsregels niet gerespecteerd worden, wijst het gemeentelijk hoofdbureau de lijst in kwestie af. Als er geen verbeteringsakte wordt ingediend, wijst het gemeentelijk hoofdbureau de lijst in kwestie eveneens af, tenzij de pariteit behouden blijft. In dat laatste geval hernummert het de kandidaten op de lijst door de opengevallen plaatsen op te vullen, maar zonder de onderlinge volgorde van de kandidaten te wijzigen. Als het gemeentelijk hoofdbureau overgaat tot het schrappen van kandidaten van een lijst en de pariteit daarbij niet wordt behouden of hersteld, dan wijst het de lijst in kwestie af. Als een lijst na schrapping van kandidaten niet wordt afgewezen, komt de lijst onderaan in de nummering en verliest de lijst in kwestie in voorkomend geval haar gemeenschappelijke volgnummer.

Art. 88. Als het gemeentelijk hoofdbureau de voordracht van bepaalde kandidaten onregelmatig verklaart, worden de redenen van die beslissing in het proces-verbaal opgenomen. Onmiddellijk wordt een uittreksel uit het proces-verbaal, met de woordelijke opgave van de aangevoerde redenen, met een aangetekende brief gestuurd aan de kiezer of de kandidaat die de akte waarop de afgewezen kandidaten voorkomen, heeft ingeleverd.

Als meerdere ondertekenaars de voordrachtsakte hebben ingediend, dan wordt de brief, vermeld in het eerste lid, gericht aan de indiener die als eerste in de voordrachtsakte werd aangewezen.

Als de onverkiesbaarheid van een kandidaat als reden is aangevoerd, wordt het uittreksel uit het proces-verbaal, vermeld in het eerste lid, op dezelfde wijze ook aan die kandidaat gestuurd.

Art. 89. Personen die de aanvaarde of afgewezen kandidatenlijsten hebben ingeleverd of, bij hun ontstentenis, één van de kandidaten die op die kandidatenlijsten voorkomen, kunnen de zesentwintigste dag voor de stemming, tussen 13 en 16 uur, op de plaats die werd aangewezen voor het inleveren van de voordrachten, bij de voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau, tegen ontvangstbewijs een met redenen omkleed bezwaarschrift tegen de aanvaarding van bepaalde kandidaturen indienen.

De voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau geeft aan de kiezer of de kandidaat die de betwiste voordracht heeft ingeleverd, onmiddellijk met een aangetekende brief kennis van het bezwaar, onder vermelding van de aangevoerde redenen. Als meerdere ondertekenaars de voordrachtsakte hebben ingediend, dan wordt de brief gericht aan de indiener die de kandidaten in de voordracht als eerste hebben aangewezen.

Als de verkiesbaarheid van een kandidaat wordt betwist, wordt ook die kandidaat op de wijze, vermeld in het tweede lid, daarover rechtstreeks ingelicht.

Art. 90. Als het gemeentelijk hoofdbureau bij het voorlopig afsluiten van de kandidatenlijst bepaalde kandidaten wegens onverkiesbaarheid afgewezen heeft of als een bezwaarschrift, gegrond op de onverkiesbaarheid van een kandidaat, overeenkomstig artikel 89 is ingediend, verzoekt de voorzitter van dat bureau het gemeentebestuur van de woonplaats van de kandidaat, telefonisch, via e-mail of bij een door de secretaris van het bureau gedragen schriftelijke vordering, hem onmiddellijk met een aangetekende brief een eensluidend verklaard afschrift van een uittreksel uit die stukken die dat bestuur in zijn bezit heeft en die over de verkiesbaarheid van de kandidaat nadere aanwijzingen kunnen verschaffen, toe te sturen.

Als die kandidaat, als vermeld in het eerste lid, zijn woonplaats niet sedert ten minste vijftien dagen in de gemeente heeft en als de stukken waaruit onverkiesbaarheid kan blijken, nog niet bij het gemeentebestuur zijn aangekomen, dan stuurt dat gemeentebestuur de stukken door naar het gemeentebestuur van de vorige woonplaats van de kandidaat.

De voorzitter kan, als hij dat nodig acht, andere onderzoeken instellen, zowel over de verkiesbaarheid van de betrokken kandidaten als over de andere aangevoerde onregelmatigheden.

Alle stukken die ter uitvoering van dit artikel worden aangevraagd, worden kosteloos afgegeven.

Art. 91. Personen die aanvaarde of afgewezen lijsten hebben ingeleverd, of, bij hun ontstentenis, één van de kandidaten die op die lijsten voorkomt, kunnen de vierentwintigste dag voor de stemming tussen 14 en 16 uur op de plaats, aangewezen voor het inleveren van de voordrachten, bij de voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau tegen ontvangstbewijs, een memorie indienen tot betwisting van de onregelmatigheden waarmee bij het voorlopige afsluiten van de kandidatenlijst rekening is gehouden of die de dag na die afsluiting ingeroepen zijn. Als de onregelmatigheid te maken heeft met de onverkiesbaarheid van een kandidaat, kan een memorie worden ingediend met inachtneming van dezelfde regels.

De personen, vermeld in het eerste lid, kunnen in voorkomend geval een verbeterings- of aanvullingsakte indienen. Die verbeterings- of aanvullingsakte is alleen ontvankelijk als één of meer kandidaten die op de voordracht voorkomen, afgewezen zijn om één van de volgende redenen:

- 1° de gegevens zijn onvolledig op de voordrachtsakte als vermeld in artikel 71, eerste lid;
- 2° er staan te veel kandidaat-titularissen of kandidaat-opvolgers op de voordrachtsakte;
- 3° de regels voor de rangschikking van de kandidaten of voor de schikking van hun namen werden niet nageleefd;
- 4° de regels voor de evenwichtige samenstelling van de kandidatenlijsten, vermeld in artikel 74, werden niet nageleefd;
- 5° de regels omtrent de lijstnaam, vermeld in artikel 60 en 62, werden niet nageleefd;
- 6° een kandidaat is niet verkiesbaar.

De verbeterings- of aanvullingsakte mag geen naam van een nieuwe kandidaat bevatten in de gevallen, vermeld in het tweede lid, 1° tot en met 5°. Ze mag in geen geval de volgorde van voordracht die in de afgewezen akte werd aangenomen, wijzigen, behalve bij toepassing van artikel 87.

Vermindering van een te groot aantal kandidaat-titularissen of -opvolgers is alleen mogelijk als uit de verbeterings- of aanvullingsakte blijkt dat een kandidaat zijn kandidatuur intrekt.

De geldige handtekeningen van de voordragende kiezers en van de kandidaten, alsmede de regelmatige vermeldingen in de afgewezen voordracht, blijven van kracht als de verbeterings- of aanvullingsakte aanvaard wordt.

Art. 92. Het gemeentelijk hoofdbureau vergadert de vierentwintigste dag voor de stemming om 16 uur.

Tot de vergadering worden alleen de personen toegelaten die de lijsten hebben ingeleverd of, bij hun ontstentenis, de kandidaten die een stuk als vermeld in artikel 89 en 91 hebben overhandigd, toegelaten, alsmede de getuigen van die lijsten die met toepassing van artikel 77 zijn aangewezen.

Als de verkiesbaarheid van een kandidaat wordt betwist, mogen ook die kandidaat en de indiener van het bezwaar, hetzij persoonlijk, hetzij bij gemachtigde, de vergadering bijwonen. Hun aanwezigheid, hetzij persoonlijk, hetzij bij gemachtigde, is een vereiste voor de ontvankelijkheid van het beroep waarvan sprake is in artikel 93.

In voorkomend geval, onderzoekt het hoofdbureau de stukken die de voorzitter overeenkomstig artikel 89 tot en met 91, ontvangen heeft, en beslist het erover na de betrokkenen te hebben gehoord, als zij dat verlangen. Het gemeentelijk hoofdbureau verbetert de kandidatenlijst, als daartoe grond bestaat, en sluit ze daarna definitief af.

Art. 93. Als het gemeentelijk hoofdbureau een kandidatuur verwerpt wegens de onverkiesbaarheid van de kandidaat, wordt daarvan in het proces-verbaal melding gemaakt en, als de afgewezen kandidaat aanwezig of vertegenwoordigd is, verzoekt de voorzitter de kandidaat of zijn gemachtigde als hij dit wenst, op het proces-verbaal een verklaring van beroep te ondertekenen.

Als een bezwaar, gegrond op de onverkiesbaarheid van een kandidaat, afgewezen wordt, moet de procedure, vermeld in het eerste lid, worden toegepast en de indiener van het bezwaar of zijn gemachtigde wordt verzocht een verklaring van beroep te ondertekenen, als hij dat wenst.

Beslissingen van het gemeentelijk hoofdbureau die geen betrekking hebben op de verkiesbaarheid van kandidaten, zijn niet vatbaar voor beroep, met uitzondering van de beslissingen, genomen op grond van titel 1 van deel 4.

Art. 94. De drieëntwintigste dag voor de verkiezing houdt de voorzitter van het hof van beroep zich tussen 11 en 13 uur in zijn kabinet ter beschikking van de voorzitters van de gemeentelijke hoofdbureaus van zijn rechtsgebied, om er uit hun handen een uitgifte van de processen-verbaal houdende de verklaringen van beroep, alsmede alle stukken betreffende de geschillen waarvan de hoofdbureaus kennis hebben gehad, te ontvangen.

Bijgestaan door zijn griffier, maakt hij van die overhandiging, vermeld in het eerste lid, akte op.

Art. 95. Overeenkomstig artikel 125ter van het Algemeen Kieswetboek brengt de voorzitter van het hof van beroep de zaak op de rol van een terechtzitting van de eerste kamer van dat hof, die moet plaatshebben op de twintigste dag voor de verkiezing om 10 uur 's morgens, zelfs als die dag een feestdag is.

De eerste kamer van het hof van beroep onderzoekt de zaken van verkiesbaarheid met voorrang boven alle andere.

Ter openbare terechtzitting doet de voorzitter voorlezing van de stukken van het dossier. Hij verleent vervolgens het woord aan de eiser in beroep en eventueel aan de verweerder. Beiden mogen zich laten vertegenwoordigen en bijstaan door een raadsman.

Het hof beslist, nadat het het advies van de procureur-generaal gehoord heeft, tijdens de vergadering, bij een arrest dat in openbare zitting wordt uitgesproken. Dat arrest wordt niet betekend aan de betrokkene, maar neergelegd ter griffie van het hof, waar de betrokkene er kosteloos inzage van kan nemen.

Het openbaar ministerie geeft het beschikkende gedeelte van het arrest per e-mail of per fax ter kennis van de voorzitter van het betrokken gemeentelijk hoofdbureau op de door hem aangewezen plaats.

Het dossier van het hof wordt, met een uitgifte van het arrest, binnen acht dagen toegezonden aan de voorzitter van de gemeenteraad.

Art. 96. Overeenkomstig artikel 125quater van het Algemeen Kieswetboek staat tegen de arresten, vermeld in artikel 95, geen rechtsmiddel open.

Art. 97. In geval van beroep verdaagt het gemeentelijk hoofdbureau de verrichtingen, vermeld in artikel 92, en vergadert de twintigste dag voor de verkiezing om 18 uur, om tot die verrichtingen te kunnen overgaan zodra het op de hoogte is gebracht van de beslissingen van het hof van beroep.

Art. 98. De lijst van de kandidaat-raadsleden wordt onverwijld opgehangen op een aanplakbord aan het gemeentehuis. Het aanplakbiljet vermeldt met vette letters in zwarte inkt de achternaam van de kandidaten, in dezelfde vorm als voor het stembiljet wordt bepaald, en ook hun voornaam of voornamen, hun beroep en hun woonplaats. Het aanplakbiljet vermeldt tevens de onderrichtingen, zoals bepaald door de Vlaamse Regering. Vanaf de negentiende dag voor de stemming deelt de voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau de officiële kandidatenlijst mee aan de kandidaten en aan de kiezers die hen hebben voorgedragen, als zij daarom vragen.

Hoofdstuk 2. Onderzoek van de kandidatenlijsten voor de stadsdistrictsraadsverkiezingen

Art. 99. Voor de verkiezingen van de stadsdistrictsraden zijn de volgende bepalingen van dit hoofdstuk van toepassing:

- 1° artikel 85, met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “stadsdistrictshoofdbureau”;
- 2° artikel 86, met dien verstande dat:
 - a) “gemeenteraden” wordt gelezen als “stadsdistrictsraden”;
 - b) “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “stadsdistrictshoofdbureau”;
- 3° artikel 87, met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “stadsdistrictshoofdbureau”;
- 4° artikel 88, met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “stadsdistrictshoofdbureau”;
- 5° artikel 89, met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “stadsdistrictshoofdbureau”;

- 6° artikel 90, met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “stadsdistrictshoofdbureau”;
- 7° artikel 91, met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “stadsdistrictshoofdbureau”;
- 8° artikel 92, met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “stadsdistrictshoofdbureau”;
- 9° artikel 93, met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “stadsdistrictshoofdbureau”;
- 10° artikel 94, met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “stadsdistrictshoofdbureau”;
- 11° artikel 95, met dien verstande dat:
 - a) “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “stadsdistrictshoofdbureau”;
 - b) “voorzitter van de gemeenteraad” wordt gelezen als “voorzitter van de stadsdistrictsraad”;
- 12° artikel 96;
- 13° artikel 97, met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “stadsdistrictshoofdbureau”;
- 14° artikel 98, met dien verstande dat “voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “voorzitter van het stadsdistrictshoofdbureau”.

Hoofdstuk 3. Onderzoek van de kandidatenlijsten voor de provincieraadsverkiezingen

Art. 100. Voor de verkiezingen van de provincieraden zijn de volgende bepalingen van dit hoofdstuk van toepassing:

- 1° artikel 85, met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “provinciedistrictshoofdbureau”;
- 2° artikel 86, met dien verstande dat:
 - a) “Bij de verkiezingen voor de vernieuwing van de gemeenteraden” wordt gelezen als “Bij de verkiezingen voor de vernieuwing van de provincieraden”;
 - b) “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “provinciedistrictshoofdbureau”;
 - c) in het tweede lid, 1°, de tweede zin wordt geschrapt;
 - d) in het tweede lid, 2°, “artikel 58”, wordt gelezen als “artikel 59”;
- 3° artikel 87, met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “provinciedistrictshoofdbureau”;
- 4° artikel 88, met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “provinciedistrictshoofdbureau”;
- 5° artikel 89, met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “provinciedistrictshoofdbureau”;
- 6° artikel 90, met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “provinciedistrictshoofdbureau”;
- 7° artikel 91, met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “provinciedistrictshoofdbureau”;
- 8° artikel 92, met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “provinciedistrictshoofdbureau”;
- 9° artikel 93, met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “provinciedistrictshoofdbureau”;
- 10° artikel 94, met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “provinciedistrictshoofdbureau”;
- 11° artikel 95, met dien verstande dat:
 - a) “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “provinciedistrictshoofdbureau”;
 - b) “voorzitter van de gemeenteraad” wordt gelezen als “voorzitter van de provincieraad”;
- 12° artikel 96;
- 13° artikel 97, met dien verstande dat “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “provinciedistrictshoofdbureau”;
- 14° artikel 98, met dien verstande dat “voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “voorzitter van het provinciedistrictshoofdbureau”.

Titel 16. Lijstenverbinding

Art. 101. Bij de verkiezing van de vernieuwing van de provincieraden kunnen de kandidaten van een lijst, met instemming van de kiezers of aftredende provincieraadsleden die hen hebben voorgedragen, verklaren dat zij zich verbinden met:

- 1° de bij name aan te wijzen kandidaten van lijsten met dezelfde benaming die in andere provinciedistricten van dezelfde provincie zijn voorgedragen met het oog op het behalen van de drempel om toegelaten te worden tot de aanvullende zetelverdeling, bedoeld in artikel 181, §2, derde lid, 1°;
- 2° de bij name aan te wijzen kandidaten van lijsten met dezelfde benaming die in andere provinciedistricten van hetzelfde provinciale kiesarrondissement zijn voorgedragen met het oog op de aanvullende zetelverdeling, bedoeld in artikel 181, §2 tot en met §4.

Art. 102. De verklaring van lijstenverbinding wordt aan de voorzitter van het provinciaal hoofdbureau overhandigd op donderdag, de tiende dag voor de stemming, tussen 14 en 16 uur. Er wordt een ontvangstbewijs afgegeven.

Art. 103. De verklaring van lijstenverbinding is pas ontvankelijk als de kandidaten zich het gebruik van het verleende recht, vermeld in artikel 101, hebben voorbehouden en als de akte van voordracht hen daartoe machtigt. De verklaring moet op straffe van nietigheid door alle kandidaat-titularissen of door drie kandidaat-titularissen van de lijst ondertekend zijn en de kandidaat-titularissen of de drie kandidaat-titularissen van de aangewezen lijst of lijsten moeten bij een soortgelijke verklaring en onder dezelfde voorwaarden hun instemming betuigen.

Art. 104. Een lijst kan zich niet verbinden met twee of meer lijsten die niet onderling verbonden zijn.

Art. 105. De wederzijdse verklaringen van lijstenverbinding mogen bij dezelfde akte worden gedaan. Als een van de daarin opgenomen lijsten wordt afgewezen, blijft de verklaring gelden voor de andere lijsten van de groep. Als wordt vastgesteld dat een van de kandidaten van de lijst onverkiesbaar is, blijft de bindingsverklaring gelden voor de andere kandidaten van de lijst.

Art. 106. De voorzitters van de provinciedistrictshoofdbureaus waar een of meer kandidaten zich het recht hebben voorbehouden om een verklaring van lijstenverbinding af te leggen, sturen aan de voorzitter van het provinciaal hoofdbureau de kandidatenlijst, zodra die definitief is afgesloten, of brengen hem op de hoogte dat de verkiezing zonder strijd is verlopen. In dat geval vervalt het voorbehoud van verklaring van lijstenverbinding.

Art. 107. Het provinciaal hoofdbureau maakt na de ontvangst van de verklaring van lijstenverbinding, vermeld in artikel 102, onmiddellijk in het bijzijn van de getuigen als er getuigen zijn aangewezen, de tabel op van de verbonden lijsten en stuurt aan de voorzitter van de provinciedistrictshoofdbureaus een afschrift van de lijsten waarop de kandidaten uit hun gebied voorkomen. De voorzitters van de provinciedistrictshoofdbureaus laten de lijsten onmiddellijk in alle gemeenten van het provinciedistrict aanplakken.

Art. 108. Op de tabel, vermeld in artikel 107, wordt elke groep van verbonden lijsten aangewezen met de letters A, B, C enzovoort, in de volgorde van indeling van de lijsten op het stembiljet zoals het overeenkomstig artikel 121, door het provinciedistrictshoofdbureau is vastgesteld.

Art. 109. De tabel van lijstenverbinding wordt binnen vier dagen in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt.

Titel 17. Aanwijzing van getuigen in hoofdbureaus, stem- en telbureaus

Hoofdstuk 1. Aanwijzing van getuigen in de hoofdbureaus

Art. 110. Op de voordrachtsakte van kandidaten voor de gemeenteraadsverkiezingen kan een lijst een getuige en een plaatsvervangende getuige aanwijzen voor de vergaderingen van het gemeentelijk hoofdbureau. Die getuigen hebben het recht hun opmerkingen in de processen-verbaal te doen opnemen.

Art. 111. Op de voordrachtsakte van kandidaten voor de stadsdistrictsraadsverkiezingen kan een lijst een getuige en een plaatsvervangend getuige aanwijzen voor de vergaderingen van het stadsdistrictshoofdbureau. Die getuigen hebben het recht hun opmerkingen in de processen-verbaal te doen opnemen.

Art. 112. Op de voordrachtsakte van kandidaten voor de provincieraadsverkiezingen kan een lijst een getuige en plaatsvervangend getuige aanwijzen voor de vergaderingen van het provinciedistrictshoofdbureau en de kantonhoofdbureaus. Die getuigen hebben het recht hun opmerkingen in de processen-verbaal te doen opnemen.

Art. 113. In de verklaring tot lijstenverbinding, vermeld in artikel 102, mogen voor de hele groep een getuige en een plaatsvervangend getuige aangewezen worden om de verichtingen van het provinciaal hoofdbureau bij te wonen. Die getuigen moeten, tenzij zij zelf kandidaat zijn, kiezer zijn in een van de provinciedistricten.

De getuigen die door de kandidaten die geen verklaring tot lijstenverbinding hebben afgelegd in provinciedistricten waar andere kandidaten dat wel hebben gedaan, aangewezen zijn om de vergaderingen van het provinciedistrictshoofdbureau bij te wonen tijdens de voorlopige afsluiting van de kandidatenlijsten, tijdens de definitieve afsluiting van de kandidatenlijsten en tijdens het tellen van de stemmen, zijn van rechtswege ook aangewezen om de verrichtingen van het arrondissementshoofdbureau bij te wonen.

Hoofdstuk 2. Aanwijzing van getuigen in stem- en telbureaus

Art. 114. Vijf dagen voor de verkiezing kunnen de kandidaten zoveel getuigen en zoveel plaatsvervangende getuigen aanwijzen als er stembureaus en telbureaus zijn. De voorzitter neemt de aanwijzingen van getuigen voor de stem- en telbureaus in ontvangst overeenkomstig artikel 68, §1, eerste lid, 2°.

Art. 115. Om getuige te kunnen zijn moet de persoon in kwestie gemeenteraadskiezer zijn in het kiesarrondissement.

Art. 116. De kandidaten beslissen voor iedere getuige in welk stembureau of telbureau hij tijdens de duur van de verrichtingen zijn opdracht zal vervullen. De getuigen worden daarvan op de hoogte gebracht door de kandidaten zelf. Die kennisgeving wordt mee ondertekend door de voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau.

Art. 117. De getuigen die in een andere gemeente kiezer zijn, moeten hun hoedanigheid van gemeenteraadskiezer kunnen aantonen, hetzij via de oproepingsbrief voor de verkiezingen in hun gemeente, hetzij via een uittreksel uit de kiezerslijst.

Art. 118. De kandidaten kunnen als getuige of als plaatsvervangende getuige worden aangewezen.

Kandidaten die samen zijn voorgedragen, mogen maar één getuige en één plaatsvervangende getuige per stembureau aanwijzen.

Art. 119. Als er meer dan één getuige voor hetzelfde stembureau en voor dezelfde lijst is voorgedragen, weert het gemeentelijk hoofdbureau de extra getuigen door middel van loting. De niet-aangewezen getuigen kunnen eventueel voor andere stembureaus worden aangewezen. De voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau geeft hen daarvan dadelijk bericht. De lotingen geschieden onmiddellijk na het verstrijken van de termijn die voor het in ontvangst nemen van de getuigenaanwijzingen is vastgesteld, ongeacht het aantal aanwezige leden.

Als er meer dan één getuige voor hetzelfde telbureau en voor dezelfde lijst is voorgedragen, wijst de voorzitter van het telbureau, bij loting voor elke kandidatenlijst, behoudens onderlinge overeenstemming van de getuigen, uit de aanwezige getuigen van de stembureaus waarvan hem de stembussen zijn overhandigd, degene aan die bij de telling aanwezig moet zijn. De niet-aangewezen getuigen gaan onmiddellijk weg en van het verloop van de procedure wordt in het proces-verbaal melding gemaakt.

Art. 120. De getuigen hebben het recht hun opmerkingen in het proces-verbaal te doen opnemen.

Titel 18. Opmaak van het stembiljet in geval van een stemming op papier

Art. 121. Als er meer kandidaten dan toe te kennen mandaten zijn, maakt het gemeentelijk hoofdbureau het stembiljet op voor de verkiezingen van de gemeenteraden, het stadsdistrictshoofdbureau maakt het stembiljet op voor de verkiezingen van de stadsdistrictsraden en het provinciedistrictshoofdbureau maakt het stembiljet op voor de verkiezingen van de provincieraden, onmiddellijk na het afsluiten van de kandidatenlijsten overeenkomstig het model, dat door de Vlaamse Regering wordt bepaald.

Art. 122. Twee dagen voor of daags voor de dag van de verkiezing zendt de voorzitter van het hoofdbureau dat de stembiljetten heeft vastgesteld, de voor de verkiezing nodige stembiljetten in verzegelde enveloppes aan de voorzitter van elk stembureau. Op de enveloppes worden het adres en het aantal ingesloten stembiljetten vermeld.

De voorzitter van het hoofdbureau zendt tezelfdertijd aan de voorzitter van elk telbureau de modeltabel die hij heeft opgemaakt en die de voorzitters van de telbureaus na de telling moeten invullen, als vermeld in artikel 156, tweede tot en met vierde lid.

Titel 19. Inrichting van de stemlokalen

Art. 123. §1. Het stemlokaal en de stemhokjes worden ingericht door het college van burgemeester en schepenen volgens het model dat door de Vlaamse Regering wordt bepaald.

Afmetingen en schikking mogen worden gewijzigd volgens de vereisten van de lokalen.

§2. Er is ten minste één stemhokje per honderdvijftig kiezers.

§3. De Vlaamse Regering bepaalt de onderrichtingen voor de kiezers. Die worden in het stemlokaal aangebracht.

Art. 124. In het stemlokaal is voor elke te verkiezen raad een aparte stembus aanwezig.

Art. 125. Een exemplaar van dit kiesdecreet en van de onderrichtingen wordt in het stemlokaal ter inzage gelegd voor de leden van het stembureau.

Deel 3. Op de verkiezingsdag

Titel 1. De installatie van de stembureaus

Art. 126. De voorzitter installeert het stembureau uiterlijk om 7.30 uur. Als er onvoldoende bijzitters en plaatsvervangende bijzitters aanwezig zijn, vervolledigt hij het stembureau ambtshalve met aanwezige kiezers.

Als bewijs van hun aanstelling moeten de getuigen die zich aanbieden, in het bezit zijn van hun aanstellingsbrief overeenkomstig artikel 116. De voorzitter houdt die aanstellingsbrieven bij.

Getuigen kunnen vóór de aanvang van de stemming bezwaar formuleren tegen de samenstelling van het stembureau. De voorzitter beslist over de bezwaren. Er is geen beroep mogelijk.

Het proces-verbaal van het stembureau maakt hier melding van.

Art. 127. Als de voorzitter voor of na de installatie van het stembureau verhinderd of afwezig is, wijst het stembureau onder zijn leden een plaatsvervangende voorzitter aan. Bij staking van stemmen beslist het oudste lid.

Het proces-verbaal van het stembureau maakt hier melding van.

Art. 128. De bijzitters, de secretaris en de getuigen leggen voor het begin van de verrichtingen de eed af ten overstaan van de voorzitter. Daarna legt de voorzitter de eed af ten overstaan van het stembureau.

De eedformule luidt: “Ik zweer dat ik het geheim van de stemming zal bewaren.”.

De voorzitter of de bijzitter, die gedurende de werkzaamheden aangesteld wordt ter vervanging van een verhinderd lid, legt de eed af voordat hij zijn ambt aanvaardt.

Het proces-verbaal van het stembureau maakt melding van elke eedaflegging.

Art. 129. De leden van het stembureau hebben recht op presentiegeld, waarvan het bedrag en de modaliteiten door de Vlaamse Regering bepaald worden.

Titel 2. De stemming

Art. 130. De kiezer kan alleen zijn stem uitbrengen voor een verkiezing waarvoor hij is opgeroepen. Hij stemt in de gemeente en, in voorkomend geval, in het stadsdistrict waar hij op de kiezerslijst is ingeschreven.

Art. 131. Niemand kan worden verplicht het geheim van zijn stem bekend te maken, zelfs bij een gerechtelijk onderzoek of geschil, of bij een parlementair onderzoek.

Art. 132. §1. Alleen de kiezers worden in het stemlokaal toegelaten. Ze mogen niet langer in het stemlokaal blijven dan nodig is om te stemmen.

§2. De voorzitter neemt de nodige maatregelen voor de handhaving van de orde en rust in het stemlokaal en in de omgeving ervan. Hij kan die bevoegdheid geheel of gedeeltelijk delegeren aan een lid van het stembureau.

In het stemlokaal en het wachtlokaal mag geen gewapende macht worden opgesteld zonder opvoering van de voorzitter. De burgerlijke overheid en de militaire bevelhebbers zijn gehouden zijn opvoeringen op te volgen.

§3. Alleen de leden van het stembureau, de kiezers en de getuigen hebben toegang tot het stemlokaal. Andere personen worden op bevel van de voorzitter of zijn gemachtigde uit het stemlokaal verwijderd. Wie weerstand biedt of opnieuw binnenkomt, kan worden gestraft overeenkomstig artikel 245.

§4. De voorzitter of zijn gemachtigde kan ieder persoon tot de orde roepen die in het stemlokaal openlijk tekens van goedkeuring of afkeuring geeft, of de rust verstoort. Als die persoon daar toch mee doorgaat, kan de voorzitter of zijn gemachtigde hem laten verwijderen, met dien verstande dat hij hem opnieuw moet binnenlaten om te stemmen. Wie verwijderd werd, kan worden gestraft overeenkomstig artikel 245.

§5. Van het bevel tot verwijdering, vermeld in paragraaf 3 en 4, wordt in het proces-verbaal melding gemaakt.

Art. 133. De leden van het stembureau en de getuigen stemmen in het stemlokaal waar zij hun opdracht vervullen.

Art. 134. De kiezers worden tot de stemming toegelaten van 8 tot 13 uur.

Als de verkiezingen op dezelfde dag plaatsvinden als die welke georganiseerd worden voor de vernieuwing van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, de Senaat, het Europees Parlement of het Vlaams Parlement, kan de Vlaamse Regering het sluitingsuur van de stembureaus wijzigen.

Kiezers die in het lokaal aanwezig zijn vóór 13 uur of vóór het uur dat de Vlaamse Regering, overeenkomstig het tweede lid heeft bepaald, worden nog tot de stemming toegelaten.

Art. 135. §1. De kiezers melden zich in het stemlokaal met hun identiteitskaart en oproepingsbrief.

§2. De gevolmachtigde meldt zich aan in het stemlokaal waar de volmachtgever had moeten stemmen. Hij overhandigt aan de voorzitter van het stembureau:

- 1° de volmacht;
- 2° één van de attesten, vermeld in artikel 56, §2;
- 3° zijn identiteitskaart;
- 4° zijn oproepingsbrief;
- 5° de oproepingsbrief van de volmachtgever.

Art. 136. De secretaris stipt de naam van de kiezers aan op de aanstiplijst. De voorzitter of een door hem aangewezen lid doet hetzelfde op het tweede exemplaar van de aanstiplijst, na te hebben gecontroleerd of de gegevens op de aanstiplijst overeenstemmen met de vermeldingen op de oproepingsbrief en op de identiteitskaart.

Art. 137. §1. Wie als kiezer vermeld staat op de aanstiplijst, maar zijn oproepingsbrief niet kan voorleggen, kan tot de stemming toegelaten worden als zijn identiteit door het bureau wordt erkend.

§2. Het stembureau mag de volgende personen die vermeld staan op de aanstiplijst, niet tot de stemming toelaten:

- 1° personen van wie het college van burgemeester en schepenen of het hof van beroep de schrapping heeft uitgesproken bij een beslissing of een arrest waarvan een uittreksel is overgelegd;
- 2° personen die onder de toepassing vallen van een van de bepalingen van artikel 15, §1 en 2, en van wie de onbekwaamheid blijkt uit een stuk waarvan de wet de afgifte voorschrijft;

- 3° personen van wie bewezen is, hetzij door stukken, hetzij door eigen bekenenis, dat zij op de dag van de verkiezing de stemgerechtigde leeftijd niet hebben bereikt;
- 4° personen die dezelfde dag al in een ander stembureau of een andere gemeente hebben gestemd.

§3. Wie niet als kiezer vermeld staat op de aanstiplijst, wordt alleen tot de stemming toegelaten na het voorleggen van ofwel:

- 1° een beslissing van het college van burgemeester en schepenen waarbij zijn inschrijving in de kiezerslijst wordt bevolen;
- 2° een uittreksel uit een arrest van het hof van beroep waarin zijn inschrijving in de kiezerslijst wordt bevolen;
- 3° een getuigschrift van het college van burgemeester en schepenen dat bevestigt dat de betrokkene de hoedanigheid van kiezer bezit.

§4. De namen van de kiezers die niet vermeld staan op de aanstiplijst maar die door het stembureau tot de stemming zijn toegelaten, worden op beide aanstiplijsten ingeschreven.

Art. 138. §1. Voor elke verkiezing waarvoor hij kiesgerechtigd is, ontvangt de kiezer een in vieren dichtgevouwen stembiljet dat aan de keerzijde gemerkt is door een stempel. De plaats van de stempel wordt door de voorzitter bepaald op de dag van de verkiezingen en wordt aangebracht op een modelstembiljet. Dat modelstembiljet wordt geparafeerd en op het einde van de stemming in een aparte verzegelde enveloppe gestopt.

De kiezer begeeft zich onmiddellijk naar een stemhokje. Hij brengt er zijn stem uit.

§2. Een kiezer die wegens lichamelijke beperkingen niet in staat is om zich alleen naar het stemhokje te begeven of om zelf zijn stem uit te brengen, mag zich met toestemming van de voorzitter door iemand laten geleiden of bijstaan. De naam van beide personen wordt in het proces-verbaal vermeld.

Als een lid van het stembureau of een getuige de echtheid of de ernst van de aangevoerde lichamelijke beperking betwist, dan beslist het stembureau. De met redenen omklede beslissing van het stembureau wordt in het proces-verbaal opgenomen.

§3. De kiezer toont aan de voorzitter het behoorlijk opnieuw in vieren dichtgevouwen stembiljet met de stempel aan de buitenzijde en steekt het in de stembus.

De voorzitter of een door hem aangesteld lid stempelt de oproepingsbrief af en geeft de oproepingsbrief terug aan de kiezer.

Als de kiezer bij volmacht heeft gestemd, vermeldt de voorzitter na de stemming op de oproepingsbrief van de gevolmachtigde: “heeft bij volmacht gestemd”. De oproepingsbrief van de volmachtgever wordt afgestempeld. De voorzitter houdt de volmacht en het daarbij horende attest bij en voegt beide documenten bij het proces-verbaal.

Art. 139. Het is voor een kiezer verboden om het stembiljet na het verlaten van het stemhokje op zodanige wijze open te vouwen dat de door hem uitgebrachte stem bekend wordt. Als de kiezer het stembiljet na het verlaten van het stemhokje geopend heeft, dan neemt de voorzitter het opgevouwen biljet terug, maakt het onmiddellijk onbruikbaar en verplicht de kiezer opnieuw te stemmen.

De voorzitter kan op vraag van een kiezer een ander stembiljet geven, tegen teruggave van het eerste. Het eerste stembiljet wordt in dat geval onmiddellijk onbruikbaar gemaakt.

De voorzitter schrijft op de stembiljetten die zijn teruggenomen, de vermelding: “Teruggenomen stembiljet” en parafeert ze.

Art. 140. De kiezer kan geldig stemmen door het uitbrengen van:

- 1° een lijststem, als hij akkoord gaat met de volgorde waarin de kandidaten op de lijst voorkomen;
- 2° een naamstem, meerdere naamstemmen op eenzelfde lijst of een lijststem in combinatie met een of meer naamstemmen binnen dezelfde lijst, als hij de volgorde waarin de kandidaten op die lijst voorkomen, wil wijzigen.

Het stemmerk, zelfs op onvolmaakte wijze aangebracht, is geldig, tenzij het voornemen om het stembiljet herkenbaar te maken, duidelijk blijkt.

Titel 3. Het einde van de stemming

Art. 141. Nadat de laatste toegelaten kiezer heeft gestemd, sluit de voorzitter van het stembureau het stemlokaal. Hij maakt één proces-verbaal op voor alle verkiezingen samen.

Art. 142. §1. De voorzitter verzamelt per verkiezing de stembiljetten die hij onbruikbaar gemaakt heeft omdat ze beschadigd of openbaar gemaakt zijn, en vermeldt het aantal ervan in het proces-verbaal. Hij stopt ze in een daartoe bestemde enveloppe en verzegelt die enveloppe.

§2. De voorzitter verzamelt per verkiezing de niet-gebruikte stembiljetten en vermeldt het aantal ervan in het proces-verbaal. Hij stopt ze in een daartoe bestemde enveloppe en verzegelt die enveloppe.

§3. De voorzitter opent de stembussen.

Het stembureau telt per verkiezing het aantal stembiljetten. De voorzitter vermeldt het aantal ervan in het proces-verbaal en, per verkiezing, in het daartoe bestemde formulier. Hij stopt die formulieren in de daartoe bestemde enveloppen en verzegelt die enveloppen.

De stembiljetten worden per verkiezing opnieuw in de stembus of in een harmonica-enveloppe gestopt. De stembus of de harmonica-enveloppe worden verzegeld. Ook de getuigen mogen er hun zegel op zetten. Bij de stembussen bedekt de verzegeling in het bijzonder de sleuf van de stembus.

Art. 143. De voorzitter stelt de volgende lijsten op:

- 1° op basis van de aanstiplijsten: een lijst van de kiezers die op de aanstiplijsten stonden, maar die niet hebben gestemd. Die lijst wordt ondertekend door de leden van het stembureau;
- 2° een lijst van de kiezers die niet op de aanstiplijsten stonden, maar die toch hebben gestemd;
- 3° een lijst van de kandidaat-bijzitters die afwezig waren of te laat kwamen zonder wettige reden van verhindering;
- 4° een lijst van de personen die uit het stembureau zijn verwijderd overeenkomstig artikel 132, §3 en §4.

Bij de verschillende lijsten worden de opmerkingen gevoegd die werden gemaakt door de leden van het stembureau en de getuigen.

Art. 144. De voorzitter sluit het proces-verbaal af. In de stembureaus waar niet geteld wordt overeenkomstig artikel 42, derde lid, vermeldt het proces-verbaal dat de voorzitter de stembus zal bewaren en die in voorkomend geval zal bezorgen aan het telbureau.

Art. 145. De voorzitter van het stembureau bezorgt, tegen ontvangstbewijs, de volgende stukken aan de voorzitter van het aangewezen telbureau voor de gemeenteraadsverkiezing of, in voorkomend geval, het aangewezen telbureau voor de stadsdistrictsraadsverkiezing:

- 1° de verzegelde enveloppe met het exemplaar van het proces-verbaal van het stembureau, vermeld in artikel 144;
- 2° de lijst van de kiezers die niet op de aanstiplijsten stonden maar die toch gestemd hebben vermeld in artikel 143, eerste lid, 2°, en tweede lid;
- 3° de verzegelde enveloppe met de twee exemplaren van de aanstiplijsten;
- 4° de aanstellingsbrieven van de getuigen, vermeld in artikel 116;
- 5° de volmachten en de daarbij horende attesten, vermeld in artikel 56, §2;
- 6° de documenten die de voorzitter ontving van de kiezers die niet op de aanstiplijsten stonden, maar die toch hebben gestemd, overeenkomstig artikel 137, §3.

De voorzitter van het stembureau bezorgt tegen ontvangstbewijs, eventueel vergezeld van getuigen, per verkiezing de verzegelde harmonica-enveloppe of de verzegelde stembus met de sleutels aan de voorzitters van de aangewezen telbureaus, samen met:

- 1° de verzegelde enveloppe met het formulier, vermeld in artikel 142, §3;
- 2° het geparafeerde modelstembiljet, vermeld in artikel 138, §1;
- 3° de verzegelde enveloppe met de stembiljetten die hij onbruikbaar gemaakt heeft omdat ze beschadigd of openbaar gemaakt zijn, vermeld in artikel 142, §1;
- 4° de verzegelde enveloppe met de niet-gebruikte stembiljetten, vermeld in artikel 142, §2.

Indien nodig, stelt het gemeentebestuur een voertuig ter beschikking van de voorzitter om de voormelde enveloppen en/of stembussen te vervoeren.

Art. 146. De voorzitter van het stembureau stuurt onmiddellijk na de stemming het formulier voor de betaling van het presentiegeld naar de voorzitter van het kantonhoofdbureau.

Art. 147. De voorzitter van het stembureau bezorgt de volgende stukken in een verzegelde enveloppe binnen drie dagen aan de vrederechter van het gerechtelijk kanton:

- 1° de lijst van de kiezers die op de aanstiplijst stonden, maar die niet hebben gestemd, vermeld in artikel 143, eerste lid, 1°;
- 2° eventueel de bewijsstukken van de afwezige kiezers en bijzitters;
- 3° een lijst van de kandidaat-bijzitters die afwezig waren of te laat kwamen zonder wettige reden van verhindering, vermeld in artikel 143, eerste lid, 3°;
- 4° een lijst van de personen als vermeld in artikel 132, §3 en §4.

Art. 148. De getuigen hebben het recht de enveloppen te verzegelen en hun opmerkingen in het proces-verbaal en in de lijsten, vermeld in artikel 143, te doen opnemen.

Art. 149. De Vlaamse Regering bepaalt de modaliteiten waaraan de processen-verbaal, vermeld in dit hoofdstuk, alsook de lijsten, harmonica-enveloppen, enveloppen, formulieren, verzegelingen en stembussen moeten voldoen.

Titel 4. De telling van de stemmen

Art. 150. De voorzitter installeert het telbureau uiterlijk om 14 uur.

Als er onvoldoende bijzitters en plaatsvervangende bijzitters aanwezig zijn, vervolledigt de voorzitter het telbureau. Het proces-verbaal van het telbureau maakt daar melding van.

Art. 151. Als de voorzitter van het telbureau verhinderd of afwezig is, wijst het telbureau onder zijn leden een plaatsvervangend voorzitter aan. Bij staking van stemmen beslist het oudste lid. Het proces-verbaal van het telbureau maakt hier melding van.

Art. 152. Voor ze hun ambt opnemen, leggen de leden de voorgeschreven eed af.

De bijzitters en de secretaris leggen voor het begin van de verrichtingen de eed af ten overstaan van de voorzitter. Daarna legt de voorzitter de eed af ten overstaan van het telbureau.

De eedformule luidt voor de voorzitter, de secretaris en de bijzitters: “Ik zweer dat ik de stemmen getrouw zal tellen en het geheim van de stemming zal bewaren.”.

De voorzitter of de bijzitter die gedurende de werkzaamheden aangesteld wordt ter vervanging van een verhinderd lid, legt de eed af voor hij zijn ambt aanvaardt.

Elke eedaflegging wordt vermeld in het proces-verbaal van het telbureau.

Art. 153. De leden van het telbureau hebben recht op presentiegeld, waarvan het bedrag en de modaliteiten bepaald worden door de Vlaamse Regering.

Art. 154. Zodra het telbureau is geïnstalleerd, worden de getuigen toegelaten tot het tel-lokaal.

Als bewijs van hun aanstelling moeten de getuigen die zich aanbieden, in het bezit zijn van hun aanstellingsbrief. De voorzitter houdt de aanstellingsbrieven bij.

Behalve bij onderlinge overeenstemming van de getuigen wijst de voorzitter van het telbureau bij loting voor elke kandidatenlijst uit de aanwezige getuigen degenen aan die bij de telling aanwezig moeten zijn. De niet-aangewezen getuigen gaan onmiddellijk weg en er wordt melding van gemaakt in het proces-verbaal.

Voor het begin van de telverrichtingen mag de titelvoerende getuige vervangen worden door zijn plaatsvervanger en omgekeerd, maar de titelvoerder en de plaatsvervanger kunnen elkaar niet meer aflossen zodra de verrichtingen begonnen zijn.

De getuigen in het telbureau leggen ten overstaan van de voorzitter de volgende eed af: “Ik zweer dat ik het geheim van de stemming zal bewaren.”.

Als van een bepaalde lijst geen enkele getuige aanwezig is, laat het bureau, ook al zijn de telverrichtingen al begonnen, de eerste getuige van die lijst toe die zich aanmeldt en zijn hoedanigheid bewijst.

Art. 155. §1. Het telbureau vat de telverrichtingen aan zodra het een harmonica-enveloppe of stembus met de sleutels en de enveloppen met de bijbehorende documenten die bestemd zijn voor het telbureau, ontvangen heeft.

§2. De voorzitter opent de harmonica-enveloppen of stembussen in aanwezigheid van de leden van het telbureau en van de getuigen. Hij of zijn gemachtigde tellen de stembiljetten die ze bevatten, zonder ze open te vouwen.

Het aantal stembiljetten dat gevonden wordt in elke harmonica-enveloppe of stembus, wordt vermeld in het proces-verbaal.

De enveloppen met de stembiljetten die de voorzitter van het stembureau onbruikbaar heeft gemaakt omdat ze beschadigd of openbaar werden gemaakt, en de enveloppen met de ongebruikte stembiljetten worden niet geopend.

§3. Het telbureau vouwt de stembiljetten open en deelt ze in de volgende categorieën in:
1° categorie 1: voor elke lijst, de stembiljetten met alleen een geldige lijststem;

- 2° categorie 2: voor elke lijst, de stembiljetten met een of meer naamstemmen. Tot deze categorie behoren ook alle stembiljetten waarop zowel een lijststem als een stem voor een of meer kandidaten van dezelfde lijst werd uitgebracht;
- 3° categorie 3: blanco stemmen en ongeldige stemmen;
- 4° categorie 4: twijfelachtige stembiljetten.

De volgende stembiljetten zijn ongeldig:

- 1° stembiljetten waarop meer dan een lijststem voorkomt of waarop naamstemmen voor kandidaten op verschillende lijsten zijn uitgebracht;
- 2° stembiljetten waarop een kiezer een stem heeft uitgebracht bovenaan op een lijst en tegelijk naast de naam van een of meer kandidaten van een of meer andere lijsten;
- 3° stembiljetten waarvan de vorm en de afmetingen veranderd zijn; die binnenin een papier of een voorwerp bevatten; of die de kiezer herkenbaar heeft gemaakt door er een teken, een tekst of een doorhaling op aan te brengen;
- 4° alle andere stembiljetten dan die welke volgens de regelgeving mogen worden gebruikt.

De volgende stembiljetten zijn geldig:

- 1° stembiljetten met een lijststem en een of meer naamstemmen op dezelfde lijst;
- 2° stembiljetten met een onvolmaakt stemmerk, tenzij het voornemen om het stembiljet herkenbaar te maken duidelijk blijkt.

§4. Het telbureau beslist tot welke categorie de twijfelachtige stembiljetten behoren, en wijst ze toe aan categorie 1, 2 of 3, zoals vermeld in paragraaf 3, eerste lid, 1° tot en met 3°.

§5. Leden van het telbureau en getuigen kunnen opmerkingen voorleggen aan het telbureau, dat over de betwiste stembiljetten beslist. Het bezwaar, het advies van de getuigen en de beslissing van het bureau worden in het proces-verbaal opgenomen.

Als het bureau beslist dat een stembiljet geldig is, schrijft de voorzitter op het stembiljet “geldig”. Dat biljet wordt ondergebracht in de categorie waartoe het behoort.

Als het bureau beslist dat een stembiljet ongeldig is, schrijft de voorzitter op het stembiljet “ongeldig”. Dat biljet wordt ondergebracht in de categorie van de ongeldige stemmen.

De op de wijze, vermeld in het tweede en het derde lid, geldig en ongeldig verklaarde stembiljetten worden door twee leden van het bureau en door een getuige, als die aanwezig is, geparafeerd en in een aparte verzegelde enveloppe gestoken.

§6. Het telbureau telt voor elke lijst:

- 1° het aantal stembiljetten met een geldige lijststem, zijnde categorie 1, als vermeld in paragraaf 3, eerste lid, 1°;
- 2° het aantal stembiljetten met een of meer geldige naamstemmen, zijnde categorie 2, als vermeld in paragraaf 3, eerste lid, 2°;
- 3° het aantal naamstemmen, behaald door elke kandidaat.

De aantallen, vermeld in het eerste lid, worden in het proces-verbaal vermeld.

§7. Het telbureau stelt per lijst het aantal geldige stembiljetten vast, alsook het aantal blanco en ongeldige stembiljetten.

De aantallen, vermeld in het eerste lid, worden in het proces-verbaal vermeld.

§8. De stembiljetten, ingedeeld per lijst in categorie 1 en 2, als vermeld in paragraaf 3, eerste lid, 1° en 2°, en de ongeldige en blanco stembiljetten, zijnde categorie 3, als vermeld in paragraaf 3, eerste lid, 3°, worden na telling in afzonderlijke verzegelde enveloppen gestoken, net als de stembiljetten waarover een lid van het stembureau of een getuige een opmerking heeft gemaakt als vermeld in paragraaf 5.

§9. De getuigen hebben het recht de enveloppen te verzegelen en hun opmerkingen in het proces-verbaal te laten opnemen.

Art. 156. Het proces-verbaal van het telbureau wordt tijdens de telverrichtingen opge maakt.

De resultaten van de telling worden in het proces-verbaal vermeld in de volgorde en volgens de aanwijzingen van een modeltabel, op te maken door de voorzitter van het hoofdbureau overeenkomstig artikel 122.

Die tabel vermeldt:

- 1° het aantal stembiljetten dat in elke stembus gevonden is;
- 2° het aantal blanco of ongeldige stembiljetten;
- 3° het aantal geldige stembiljetten;
- 4° voor elke lijst, gerangschikt volgens volgnummer, het aantal lijststemmen en het aantal naamstemmen voor elke kandidaat.

Van die tabel wordt onmiddellijk een tweede exemplaar gemaakt.

Art. 157. §1. Als het telbureau ook als hoofdbureau fungeert, vult de voorzitter de resultaten van de telling onmiddellijk in op het proces-verbaal, vermeld in artikel 156, eerste lid. Het proces-verbaal wordt definitief na de ondertekening door alle leden van het bureau. Het proces-verbaal geeft de officiële uitslag weer van de verkiezingen.

§2. Als het telbureau niet als hoofdbureau fungeert, legt de voorzitter van het telbureau een ontwerp van het proces-verbaal en de bijbehorende tabel voor aan de voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau of, in voorkomend geval, aan de voorzitter van het stadsdistrictshoofdbureau.

§3. Als de voorzitter van het hoofdbureau zich niet akkoord verklaart met het ontwerp van het proces-verbaal en de bijbehorende tabel, vraagt hij de voorzitter van het telbureau de tabel aan te vullen of te verbeteren en, in voorkomend geval, het ontwerp van proces-verbaal aan te vullen of te verbeteren.

§4. Alleen als de voorzitter van het hoofdbureau zich akkoord verklaart met het ontwerp van het proces-verbaal en de bijbehorende tabel, ondertekent hij die stukken en kunnen de leden van het telbureau en de getuigen het proces-verbaal met de tabel en het tweede exemplaar daarvan ondertekenen, waardoor die documenten definitief worden. Daarna ontbindt de voorzitter zijn telbureau.

Art. 158. §1. De voorzitter van het telbureau bezorgt onmiddellijk, tegen ontvangstbewijs, aan de voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau of, in voorkomend geval, het stadsdistrictshoofdbureau een verzegelde enveloppe met daarin de ondertekende tabel, vermeld in artikel 157, §4.

§2. De voorzitter van het telbureau bezorgt de voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau of, in voorkomend geval, het stadsdistrictshoofdbureau, binnen vierentwintig uur:

- 1° in een verzegeld pak: het proces-verbaal van het telbureau en het tweede exemplaar van de door de leden van het telbureau ondertekende tabel, vermeld in artikel 157, §4;
- 2° in een verzegeld pak: de betwiste stembiljetten, vermeld in artikel 155, §8;

- 3° in een verzegeld pak: de niet-betwiste stembiljetten, vermeld in artikel 155, §8;
- 4° in een pak: de aanstellingsbrieven van de getuigen;
- 5° in een pak: de enveloppen die hij ontvangen heeft van de voorzitters van de stembureaus, vermeld in artikel 145;
- 6° in een pak: het modelstembiljet, vermeld in artikel 138, §1, en het formulier, vermeld in artikel 142, §3.

§3. Die stukken worden beveiligd bewaard in het hoofdbureau.

De Vlaamse Regering bepaalt de modaliteiten waaraan de processen-verbaal, de tabel en de enveloppen vermeld in dit hoofdstuk moeten voldoen.

Art. 159. De voorzitter van het telbureau stuurt onmiddellijk na de stemming het formulier voor de betaling van het presentiegeld naar de voorzitter van het kantonhoofdbureau.

Art. 160. Nadat het gemeentelijk hoofdbureau of, in voorkomend geval, het stadsdistrictshoofdbureau de resultaten van de telling in de verschillende telbureaus ontvangen heeft, gaat het onmiddellijk over tot de algemene telling van de stemmen in aanwezigheid van de leden van het hoofdbureau en van de getuigen.

Het gemeentelijk hoofdbureau maakt onmiddellijk het proces-verbaal op van de algemene telling voor de provincieraadsverkiezingen. In voorkomend geval maakt het stadsdistrictshoofdbureau onmiddellijk het proces-verbaal op van de algemene telling voor de gemeenteraadsverkiezingen en het proces-verbaal van de algemene telling voor de provincieraadsverkiezingen. Die processen-verbaal worden ondertekend door de leden en door de getuigen.

Als het hoofdbureau om 24 uur niet in het bezit is van de uitslagen van alle telbureaus, kan de voorzitter van het hoofdbureau beslissen dat de telling of de voortzetting ervan uitgesteld wordt tot de volgende ochtend om 9 uur. De voorzitter van het hoofdbureau zorgt voor de bewaring van de tabellen, vermeld in artikel 158, §1.

Art. 161. De voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau of, in voorkomend geval, de voorzitter van het stadsdistrictshoofdbureau bezorgt via digitale weg, op de wijze die de Vlaamse Regering bepaalt, aan de Vlaamse Regering het totaal van de neergelegde stembiljetten, het totaal van de geldige stembiljetten, het totaal van de blanco en ongeldige stembiljetten en het door elke kandidaat behaalde aantal naamstemmen.

De uitslagen of de gedeeltelijke uitslagen kunnen pas worden verspreid als alle stembureaus gesloten zijn.

De Vlaamse Regering kan de voorzitters van de hoofdbureaus machtigen om gedeeltelijke uitslagen via digitale weg mee te delen en bepaalt onder welke voorwaarden dat gebeurt.

Art. 162. Wat betreft de resultaten van de algemene telling voor de provincieraadsverkiezingen bezorgt de voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau of, in voorkomend geval, de voorzitter van het stadsdistrictshoofdbureau het proces-verbaal met de resultaten aan de voorzitter van het provinciaal hoofdbureau.

Wat betreft de resultaten van de algemene telling voor de gemeenteraadsverkiezingen bezorgt de voorzitter van het stadsdistrictshoofdbureau het proces-verbaal met de resultaten aan de voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau.

Art. 163. Op verzoek van de voorzitter van het hoofdbureau stelt het college van burgemeester en schepenen personeelsleden ter beschikking van het hoofdbureau, die werken onder toezicht van het bureau. De aan die personeelsleden toe te kennen vergoeding wordt bepaald door het college van burgemeester en schepenen.

Art. 164. De getuigen hebben het recht hun opmerkingen in het proces-verbaal te laten opnemen.

Titel 5. Zeteltoewijzing, bekendmaking van de uitslag en afsluitende werkzaamheden

Hoofdstuk 1. Verdeling van de zetels en aanwijzing van de verkozenen en hun opvolgers bij gemeenteraadsverkiezingen door het gemeentelijk hoofdbureau en afsluitende werkzaamheden

Afdeling 1. Verdeling van de zetels over de lijsten

Art. 165. Het stemcijfer van iedere lijst wordt bepaald door alle stembiljetten op te tellen waarop een geldige stem is uitgebracht bovenaan op de lijst of op een of meer kandidaten van die lijst.

Alleenstaande kandidaten worden geacht ieder een afzonderlijke lijst te vormen.

Art. 166. Het gemeentelijk hoofdbureau deelt het stemcijfer van iedere lijst achtereenvolgens door 1; 1½; 2; 2½; 3; 3½; 4; 4½ enzovoort en rangschikt de quotiënten in de volgorde van belangrijkheid, tot er voor alle lijsten samen zoveel quotiënten worden bereikt als er leden te kiezen zijn.

De verdeling over de lijsten gebeurt door aan iedere lijst zoveel zetels toe te kennen als haar stemcijfer quotiënten heeft opgeleverd, gelijk aan of hoger dan het laatst gerangschikte quotiënt. Als een zetel met evenveel recht aan verscheidene lijsten toekomt, wordt hij toegekend aan de lijst met het hoogste stemcijfer en, bij gelijkheid van de stemcijfers, aan de lijst waarop de kandidaat voorkomt die onder de kandidaten van wie de verkiezing in het geding is, de meeste stemmen heeft verkregen of die, subsidiair, de jongste in jaren is.

Afdeling 2. Aanwijzing van de verkozenen en hun opvolgers

Art. 167. Als het aantal kandidaten van een lijst gelijk is aan het aantal zetels dat aan die lijst toekomt, zijn al die kandidaten verkozen.

Art. 168. Als het aantal kandidaten van een lijst kleiner is dan het aantal zetels dat aan die lijst toekomt, zijn die kandidaten allemaal verkozen en voegt het gemeentelijk hoofdbureau de niet-toegekende zetels bij die welke aan de overige lijsten toekomen.

De verdeling over deze lijsten, vermeld in het eerste lid, gebeurt door voortzetting van de bewerking, vermeld in artikel 166, eerste lid.

Art. 169. §1. Als het aantal kandidaten van een lijst groter is dan het aantal zetels dat aan die lijst toekomt, worden de verkozenen door het gemeentelijk hoofdbureau aangewezen op basis van de naamstemmen en een overdracht van de lijststemmen.

§2. De aanwijzing van de verkozenen en hun opvolgers gebeurt op de volgende manier:
1° per lijst wordt het verkiesbaarheidscijfer op de volgende manier berekend:

$$\frac{(\text{stemcijfer van de lijst}) \times (\text{aantal zetels aan die lijst toegekend})}{\text{aantal zetels aan die lijst toegekend} + 1}$$

De eventuele decimalen van het quotiënt dat verkregen wordt, worden afgerond naar de hogere eenheid, ongeacht of ze 0,5 bereiken;

- 2° het aantal over te dragen stemmen wordt op de volgende manier berekend:
(aantal stembiljetten met een lijststem, vermeld in artikel 155, §3, eerste lid, 1°)
X (aantal zetels aan die lijst toegekend)
 3

De eventuele decimalen van het quotiënt dat verkregen wordt, worden afgerond naar de hogere eenheid, ongeacht of ze 0,5 bereiken;

- 3° het aantal stemmen vermeld in 2° wordt als volgt overgedragen: de toe te kennen stembiljetten worden toegevoegd aan de naamstemmen die de eerste kandidaat van de lijst heeft behaald, om het verkiesbaarheidscijfer van die lijst vermeld in 1°, te bereiken. Als er een overschot is, wordt dat op vergelijkbare wijze toegekend aan de tweede kandidaat, vervolgens aan de derde enzovoort, tot het aantal over te dragen stemmen, vermeld in 2°, uitgeput is;
- 4° de zetels worden toegekend aan de kandidaten in afnemende grootte van het aantal stemmen dat zij hebben behaald, na de overdracht van de stemmen, vermeld in 3°. Bij gelijk stemmenaantal is de volgorde van voordracht op de lijst beslissend;
- 5° de niet-verkozen kandidaten worden eerste, tweede, derde enzovoort opvolger verklaard in afnemende grootte van het aantal stemmen dat zij hebben bekomen, na een nieuwe overdracht van de stemmen vermeld in 3°, te beginnen bij de eerste niet-effectief verkozen kandidaat. Bij gelijk stemmenaantal is de volgorde van voordracht op de lijst beslissend.

Afdeling 3. Bekendmaking van de uitslag en afsluitende werkzaamheden

Art. 170. Het proces-verbaal van het gemeentelijk hoofdbureau wordt onmiddellijk opge maakt en ondertekend door de leden en door de getuigen.

Art. 171. De voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau kondigt de uitslag van de algemene telling van de stemmen en de namen van de kandidaten die tot gemeenteraadslid of opvolger gekozen zijn, in het openbaar af.

Onmiddellijk na die afkondiging zendt de voorzitter van het hoofdbureau aan de Vlaamse Regering een staat waarin voor elke voorgedragen lijst het stemcijfer en het aantal verkregen zetels worden vermeld.

Art. 172. §1. De voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau bezorgt binnen drie dagen na de verkiezing aan de provinciegouverneur de volgende stukken betreffende de gemeenteraadsverkiezingen:

- 1° het proces-verbaal van het gemeentelijk hoofdbureau, in voorkomend geval aangevuld met de processen-verbaal van de algemene telling van de gemeenteraadsverkiezingen ontvangen van de voorzitter van de stadsdistrictshoofdbureaus overeenkomstig artikel 162, tweede lid;
- 2° de stukken die aan hem bezorgd zijn overeenkomstig artikel 158, §1 en §2.

§2. De voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau bezorgt binnen drie dagen na de verkiezing aan de provinciegouverneur:

- 1° het ondertekende proces-verbaal van de algemene telling van de provincieraadsverkiezingen, vermeld in artikel 160, tweede lid;
- 2° de stukken betreffende de provincieraadsverkiezingen die aan hem bezorgd zijn overeenkomstig artikel 158, §1 en §2.

Art. 173. De gemeentesecretaris legt een tweede exemplaar van het proces-verbaal van het gemeentelijk hoofdbureau, dat door de leden eensluidend verklaard is, voor iedereen ter inzage.

Het gemeentebestuur bezorgt aan iedere kandidaat die erom vraagt, een uittreksel uit dat proces-verbaal.

Art. 174. De Vlaamse Regering bepaalt de modaliteiten van de opslag, de organisatie en de vernietiging van de stukken.

Hoofdstuk 2. Verdeling van de zetels en aanwijzing van de verkozenen en hun opvolgers bij stadsdistrictsraadsverkiezingen door het stadsdistrictshoofdbureau en afsluitende werkzaamheden

Art. 175. De bepalingen, vermeld in artikel 165 tot en met 174, zijn van overeenkomstige toepassing op de verkiezingen voor de stadsdistrictsraden met dien verstande dat:

- 1° “gemeentelijk hoofdbureau” wordt gelezen als “stadsdistrictshoofdbureau”;
- 2° “gemeentesecretariaat” wordt gelezen als “secretariaat van het stadsdistrict”;
- 3° “gemeenteraadsverkiezingen” wordt gelezen als “stadsdistrictsraadsverkiezingen”;
- 4° “gemeente” wordt gelezen als “stadsdistrict”;
- 5° artikel 166, eerste lid, wordt gelezen als “Het stadsdistrictshoofdbureau deelt het stemcijfer van iedere lijst achtereenvolgens door 1, 2, 3, 4 enzovoort en rangschikt de quotiënten in de volgorde van hun belangrijkheid, tot er voor alle lijsten samen zoveel quotiënten worden bereikt als er leden te kiezen zijn.”.

Art. 176. De voorzitter van het stadsdistrictshoofdbureau bezorgt binnen drie dagen na de verkiezing aan de provinciegouverneur:

- 1° de ondertekende processen-verbaal van de algemene telling van de gemeenteraads- en provincieraadsverkiezingen, vermeld in artikel 160, tweede lid;
- 2° de stukken betreffende de gemeenteraads- en provincieraadsverkiezingen die aan hem bezorgd zijn overeenkomstig artikel 158, §1 en 2.

Hoofdstuk 3. Verdeling van de zetels en aanwijzing van de verkozenen en hun opvolgers bij provincieraadsverkiezingen door het provinciaal hoofdbureau en afsluitende werkzaamheden

Afdeling 1. Verdeling van de zetels over de lijsten

Art. 177. Het stemcijfer van iedere lijst wordt bepaald door de optelling van alle stembiljetten waarop een geldige stem is uitgebracht bovenaan de lijst of voor één of meer kandidaten van die lijst.

Art. 178. Alleenstaande kandidaten worden geacht ieder een afzonderlijke lijst te vormen.

Onderafdeling 1. Verdeling van de zetels in provinciedistricten waar geen gebruik is gemaakt van het recht om een lijstenverbinding aan te gaan

Art. 179. §1. In de provinciedistricten waar geen gebruik is gemaakt van het in artikel 101 aan de kandidaten toegestane recht om een lijstenverbinding aan te gaan, wordt de verdeling van de zetels gedaan overeenkomstig dit artikel.

§2. Het provinciaal hoofdbureau deelt per provinciedistrict het stemcijfer van iedere lijst achtereenvolgens door 1, 2, 3, 4, 5 enzovoort, en rangschikt de quotiënten in de volgorde van hun grootte, totdat er voor alle lijsten samen zoveel quotiënten worden bereikt als er leden te kiezen zijn. Het laatste quotiënt dient als kiesdeler.

De verdeling over de lijsten gebeurt zo dat aan iedere lijst een aantal zetels wordt toegerekend, gelijk aan het aantal keren dat haar stemcijfer de kiesdeler bevat, behoudens toepassing van artikel 180.

Art. 180. Wanneer een zetel met evenveel recht aan verscheidene lijsten toekomt, wordt hij toegekend aan de lijst met het hoogste stemcijfer en bij gelijkheid van de stemcijfers, aan de lijst waarop een kandidaat voorkomt die onder de kandidaten van wie de verkiezing in het geding is, de meeste stemmen heeft verkregen of subsidiair, de jongste in jaren is.

Onderafdeling 2. Verdeling van de zetels in de provinciedistricten waar gebruik is gemaakt van het recht om een lijstenverbinding aan te gaan

Art. 181. §1. In de provinciedistricten waar gebruik is gemaakt van het in artikel 101 bedoelde recht, bepaalt het provinciaal hoofdbureau per provinciedistrict de kiesdeler door het algemeen totaal van de geldige stemmen te delen door het getal van de in het provinciedistrict toe te kennen zetels.

Het provinciaal hoofdbureau deelt voor ieder provinciedistrict het stemcijfer van elke lijst, die overeenkomstig artikel 178 tot de zetelverdeling wordt toegelaten, door die kiesdeler, zonder de bewerking tot de decimalen voort te zetten. Het aldus tot een geheel getal vastgestelde quotiënt bepaalt het aantal zetels dat bij een eerste verdeling wordt toegekend. Voor elke lijst schrijft het provinciaal hoofdbureau, tegenover het aantal zetels dat haar aldus bij de eerste verdeling is toegekend, het overschot van de deling, dit wil zeggen het aantal nog niet gebruikte stemmen.

§2. Het provinciaal hoofdbureau stelt het stemcijfer van iedere lijstengroep vast door een optelling van de stemcijfers van de lijsten die er deel van uitmaken. De andere lijsten behouden hun stemcijfers.

Het provinciaal hoofdbureau bepaalt per provinciaal kiesarrondissement door samentelling van de eenheden van de ingevolge paragraaf 1 vastgestelde quotiënten hoeveel zetels de verschillende lijstengroepen en de alleenstaande lijsten voor het gehele provinciaal kiesarrondissement reeds hebben verkregen en hoeveel zetels aanvullend te verdelen zijn.

Tot die aanvullende verdeling laat het provinciaal hoofdbureau alle lijstengroepen toe, die voldoen aan de volgende voorwaarden:

- in minstens één provinciedistrict van het provinciaal kiesarrondissement waartoe het provinciedistrict behoort een aantal stemmen hebben verkregen dat ten minste gelijk is aan 66 percent van de kiesdeler, vastgesteld overeenkomstig paragraaf 1, eerste lid. Het laat eveneens tot die verdeling toe de alleenstaande lijsten die dit percent hebben bereikt.

Het provinciaal hoofdbureau deelt de stemcijfers, bedoeld in het tweede lid achtereenvolgens door 1, 2, 3 enzovoort, indien de lijst nog geen enkele zetel definitief heeft verkregen; door 2, 3, 4 enzovoort, indien zij slechts één zetel heeft verkregen; door 3, 4, 5 enzovoort, indien zij reeds twee zetels heeft verkregen en zo vervolgens, zodat bij de eerste deling telkens gedeeld wordt door een cijfer gelijk aan het totaal van de zetels dat de groep of de lijst zou verkrijgen indien de eerste van de nog beschikbare zetels haar toegekend werd.

Het provinciaal hoofdbureau rangschikt de quotiënten in de volgorde van hun belangrijkheid totdat een aantal quotiënten gelijk aan het aantal aanvullend te verdelen zetels is bereikt; elk in aanmerking komend quotiënt brengt de toekenning mee van een aanvullende zetel aan de betrokken groep of lijst.

§3. Het provinciaal hoofdbureau wijst vervolgens per provinciaal kiesarrondissement de provinciedistricten aan waar de verbonden lijsten de hun toekomende aanvullende zetel of zetels zullen verkrijgen.

Voor de alleenstaande lijsten is de aanwijzing volkomen duidelijk en heeft de toekenning het eerst plaats, en wel te beginnen met de lijsten die de hoogste in aanmerking komende quotiënten hebben.

Voor de verbonden lijsten geschiedt de aanwijzing als volgt.

De volgorde van de belangrijkheid van de in paragraaf 2, vijfde lid, bedoelde quotiënten bepaalt de orde waarin elke groep achtereenvolgens aan de beurt komt om de nog toe te kennen zetel te bezetten.

Samen met elke groep komt het provinciedistrict aan de beurt waar de groep een zetel verkrijgt.

Daarvoor schrijft het provinciaal hoofdbureau onder elkaar, in evenveel kolommen als er alleenstaande lijsten en groepen voor de verdeling aan de beurt komen, de niet vertegenwoordigde stemoverschotten in, zoals bedoeld in paragraaf 1, tweede lid; het rangschikt ze in de volgorde van hun belangrijkheid en vermeldt tegenover elk overschot de naam van het provinciedistrict waarop het betrekking heeft.

De groep waaraan de eerste zetel bij de aanvullende toekenning van de mandaten toekomt, verkrijgt hem in het provinciedistrict dat bovenaan staat in de aan die groep toegewezen kolom, en zo verder. Heeft het aan de beurt komende provinciedistrict het volle aantal zetels reeds verkregen, dan gaat de zetel die de aan de beurt komende groep toekomt, naar het provinciedistrict dat onmiddellijk volgt in dezelfde kolom, en in voorkomend geval naar het daarop volgende provinciedistrict.

Zijn alle zetels reeds toegekend in de provinciedistricten waar de groep kandidaten heeft, dan kan de aanvullende zetel haar niet worden toegekend en wordt het mandaat dat nog openstaat in het provinciedistrict waar de groep geen kandidaten heeft, overeenkomstig het volgende lid aan een andere lijst toegekend.

Wanneer, nadat de lijsten aan de beurt gekomen zijn en de provinciedistricten aangewezen zijn, bevonden wordt dat in een provinciedistrict een lijst meer zetels verkrijgt dan zij er kandidaten telt, voegt het provinciaal hoofdbureau de niet toegekende zetels bij die welke aan de overige lijsten in hetzelfde provinciedistrict toekomen, en zet de bewerkingen, vermeld in paragraaf 2 voort; ieder nieuw quotiënt brengt toekenning mee van een zetel van de betrokken groep of lijst die een toereikend aantal kandidaten telt in het provinciedistrict.

§4. Indien een groep van verbonden lijsten recht heeft op meer aanvullende zetels dan zij lijsten telt, wordt de toekenning van een tweede zetel aan een van deze lijsten, de eerste in de orde aangegeven onder paragraaf 3, pas gedaan nadat de andere lijsten van de groep elk een eerste aanvullende zetel hebben verkregen.

Afdeling 2. Aanwijzing van de verkozenen en hun opvolgers

Art. 182. Als het aantal kandidaten van een lijst gelijk is aan het aantal zetels dat aan die lijst toekomt, zijn al die kandidaten verkozen.

Art. 183. Als het aantal kandidaten van een lijst kleiner is dan het aantal zetels dat aan die lijst toekomt, zijn de kandidaten allemaal verkozen en voegt het provinciaal hoofdbureau de niet-toegekeken zetels bij die welke aan de overige lijsten toekomen.

De zetels worden verdeeld over de lijsten door de bewerking, vermeld in artikel 179, §2, eerste lid, voort te zetten.

Art. 184. §1. Als het aantal kandidaten van een lijst groter is dan het aantal zetels dat aan die lijst toekomt, worden de verkozenen door het provinciaal hoofdbureau aangewezen op basis van de naamstemmen en een overdracht van de lijststemmen.

§2. De aanwijzing van de verkozenen en hun opvolgers gebeurt op de volgende manier:

1° per lijst wordt het verkiesbaarheidscijfer op de volgende manier berekend:

$$\frac{(\text{stemcijfer van de lijst}) \times (\text{aantal zetels aan die lijst toegekend})}{\text{aantal zetels aan die lijst toegekend} + 1}$$

De eventuele decimalen van het quotiënt dat daardoor verkregen wordt, worden afgerond naar de hogere eenheid, ongeacht of ze 0,5 bereiken;

2° het aantal over te dragen stemmen wordt op de volgende manier berekend:

$$\frac{(\text{aantal stembiljetten met een lijststem, vermeld in artikel 155, §3, eerste lid, 1°}) \times (\text{aantal zetels aan die lijst toegekend})}{3}$$

De eventuele decimalen van het quotiënt dat daardoor verkregen wordt, worden afgerond naar de hogere eenheid, ongeacht of ze 0,5 bereiken;

3° het aantal stemmen vermeld in 2° wordt als volgt overgedragen: de toe te kennen stembiljetten worden toegevoegd aan de naamstemmen die de eerste kandidaat van de lijst heeft behaald, om het verkiesbaarheidscijfer van die lijst, vermeld in 1°, te bereiken. Als er een overschot is, wordt dat op vergelijkbare wijze toegekend aan de tweede kandidaat, vervolgens aan de derde enzovoort, totdat het aantal over te dragen stemmen, zoals vermeld in 2°, uitgeput is;

4° de zetels worden toegekend aan de kandidaten in afnemende grootte van het aantal stemmen dat zij hebben behaald, na de overdracht van de stemmen, vermeld in 3°. Bij gelijk stemmenaantal is de volgorde van voordracht op de lijst beslissend;

5° de niet-verkozen kandidaten worden eerste, tweede, derde enzovoort opvolger verklaard in afnemende grootte van het aantal stemmen dat zij hebben behaald, na een nieuwe overdracht van de stemmen als vermeld in 3°, beginnende bij de eerste niet-effectief verkozen kandidaat. Bij gelijk stemmenaantal is de volgorde van voordracht op de lijst beslissend.

Afdeling 3. Bekendmaking van de uitslag en afsluitende werkzaamheden

Art. 185. Het proces-verbaal van het provinciaal hoofdbureau wordt onmiddellijk opgesteld. Het wordt ondertekend door de leden van het provinciaal hoofdbureau en door de getuigen.

Art. 186. De voorzitter van het provinciaal hoofdbureau kondigt de uitslag van de algemene telling van de stemmen en de namen van de kandidaten die tot provincieraadslid of opvolger gekozen zijn, in het openbaar af.

Onmiddellijk na de afkondiging, vermeld in het eerste lid, zendt de voorzitter van het hoofdbureau aan de Vlaamse Regering een staat waarin voor elke voorgedragen lijst het stemcijfer en het aantal verkregen zetels worden vermeld.

Art. 187. De voorzitter van het provinciaal hoofdbureau bezorgt binnen vijf dagen na de verkiezing aan de provinciegouverneur het proces-verbaal van het provinciaal hoofdbureau, aangevuld met de processen-verbaal van de algemene telling van de provincieraadsverkiezingen, ontvangen van de voorzitters van de gemeentelijke hoofdbureaus overeenkomstig artikel 162, en, in voorkomend geval, van de voorzitters van de stadsdistrictshoofdbureaus.

Art. 188. Een tweede exemplaar van het proces-verbaal van het provinciaal hoofdbureau die door de leden eensluidend verklaard is, wordt op de griffie van de provincie voor iedereen ter inzage gelegd.

Het provinciebestuur bezorgt aan iedere kandidaat die erom vraagt een uittreksel uit dat proces-verbaal.

Art. 189. De Vlaamse Regering bepaalt de modaliteiten van de opslag, de organisatie en de vernietiging van de stukken.

Deel 4. Na de verkiezingsdag

Titel 1. Verkiezingsuitgaven

Hoofdstuk 1. Beperking en controle van de verkiezingsuitgaven

Afdeling 1. Uitgaven voor propaganda op gewestelijk vlak

Art. 190. De uitgaven en de financiële verbintenissen voor verkiezingspropaganda op gewestelijk vlak van de politieke partijen die een gemeenschappelijk volgnummer en een beschermde lijstnaam hebben verkregen met toepassing van titel 13 van deel 2, mogen in totaal niet meer dan 372.000 euro bedragen.

Voor de politieke partijen die voldoen aan de voorwaarden, vermeld in het eerste lid, maar die minder dan vijftig lijsten onder hun gemeenschappelijk volgnummer en beschermde lijstnaam voordragen, wordt het bedrag, vermeld in het eerste lid, verminderd tot 340.000 euro.

De bedragen, vermeld in het eerste en tweede lid, kunnen door de Vlaamse Regering geïndexeerd worden.

De politieke partijen kunnen campagne voeren met een of meer kandidaten.

Afdeling 2. Uitgaven voor propaganda op lokaal vlak

Art. 191. §1. Het totaal van de uitgaven en de financiële verbintenissen voor de verkiezingspropaganda van de lijsten mag voor de gemeenteraadsverkiezingen, stadsdistrictsraadsverkiezingen en provincieraadsverkiezingen per lijst niet meer bedragen dan per schijf:

- 1° tot 1000 op de kiezerslijst ingeschreven kiezers: 2,70 euro per ingeschreven kiezer;
- 2° van 1001 tot 5000 op de kiezerslijst ingeschreven kiezers: 1,10 euro per ingeschreven kiezer;
- 3° van 5001 tot 10.000 op de kiezerslijst ingeschreven kiezers: 0,80 euro per ingeschreven kiezer;
- 4° van 10.001 tot 20.000 op de kiezerslijst ingeschreven kiezers: 1,00 euro per ingeschreven kiezer;
- 5° van 20.001 tot 40.000 op de kiezerslijst ingeschreven kiezers: 1,10 euro per ingeschreven kiezer;
- 6° van 40.001 tot 80.000 op de kiezerslijst ingeschreven kiezers: 1,20 euro per ingeschreven kiezer;
- 7° vanaf 80.001 op de kiezerslijst ingeschreven kiezers: 0,14 euro per ingeschreven kiezer.

De bedragen, vermeld in het eerste lid, kunnen door de Vlaamse Regering geïndexeerd worden.

§2. Het totaal van de uitgaven en de financiële verbintenissen voor de verkiezingspropaganda van individuele kandidaten mag voor gemeenteraadsverkiezingen, stadsdistrictsraadsverkiezingen en provincieraadsverkiezingen per kandidaat niet meer bedragen dan per schijf:

- 1° tot 50.000 op de kiezerslijst ingeschreven kiezers: 0,080 euro per ingeschreven kiezer, met een minimum van 1250 euro per kandidaat;
- 2° van 50.001 tot 100.000 op de kiezerslijst ingeschreven kiezers: 0,030 euro per ingeschreven kiezer;
- 3° vanaf 100.001 op de kiezerslijst ingeschreven kiezers: 0,015 euro per ingeschreven kiezer.

De bedragen, vermeld in het eerste lid, kunnen door de Vlaamse Regering geïndexeerd worden.

§3. Als een kandidaat op verschillende lijsten tegelijk kandideert, mogen de maximumbedragen, vermeld in paragraaf 2, niet samengeteld worden. Alleen het hoogste maximumbedrag wordt in aanmerking genomen.

Met behoud van de toepassing van het eerste lid mag een kandidaat die tegelijk op een provinciaal lijst en op een of twee andere lijsten kandideert, twee van de maximumbedragen, vermeld in paragraaf 2, waaronder dat voor de provincieraadsverkiezingen, samentellen, als hij zich voor die laatste verkiezingen kandidaat stelt in een provinciedistrict waartoe de gemeente waar hij in het bevolkingsregister is ingeschreven, niet behoort.

§4. Het aantal op de kiezerslijst ingeschreven kiezers, vermeld in paragraaf 1 en paragraaf 2, wordt vastgesteld overeenkomstig artikel 16.

Art. 192. Uiterlijk veertig dagen voor de verkiezingen of, in geval van buitengewone verkiezingen, uiterlijk de dag van de oproeping van de kiezers, deelt de Vlaamse Regering de maximumbedragen mee die werden berekend overeenkomstig de bepaling van artikel 191, en die mogen worden uitgegeven door de lijsten en de kandidaten voor de verkiezingen van de raden.

Afdeling 3. Uitgaven voor verkiezingspropaganda

Art. 193. §1. Uitgaven voor verkiezingspropaganda zijn alle uitgaven en financiële verbintenissen voor mondelinge, schriftelijke, auditieve en visuele boodschappen die erop gericht zijn het resultaat van een politieke partij, een lijst en de kandidaten ervan gunstig te beïnvloeden, en worden verricht tijdens een periode van drie maanden voor de verkiezingen van de raden of, in geval van buitengewone verkiezingen, vanaf de dag van de oproeping van de kiezers.

§2. Als uitgaven voor de verkiezingspropaganda, vermeld in paragraaf 1, worden ook de uitgaven beschouwd die gedaan worden door derden voor politieke partijen, lijsten of kandidaten, tenzij die politieke partijen, lijsten of kandidaten de derden onmiddellijk na de kennisgeving van de door hen gevoerde campagne, per aangetekende brief ertoe aanmanen de campagne te staken en een afschrift bezorgen van die aangetekende brief, al dan niet vergezeld van het akkoord van de derden tot staking, aan de voorzitter van het verkiezingshoofdbureau. Het afschrift wordt gevoegd bij de door de betrokken partijen, lijsten of kandidaten ingediende aangiften van hun verkiezingsuitgaven en van de herkomst van de geldmiddelen.

§3. Als uitgaven voor verkiezingspropaganda worden niet beschouwd:

- 1° het verlenen van persoonlijke, niet-bezoldigde diensten, alsook het gebruik van een persoonlijk voertuig;
- 2° de publicatie in een dagblad of tijdschrift van redactionele artikelen, op voorwaarde dat die publicatie op dezelfde wijze en volgens dezelfde regels geschiedt als buiten de verkiezingsperiode, zonder betaling, vergoeding of belofte van betaling of vergoeding.

- Bovendien mag het niet gaan om een dagblad of tijdschrift dat speciaal wordt uitgegeven ten behoeve van of met het oog op de verkiezingen en moet de verspreiding en de frequentie van de publicatie dezelfde zijn als buiten de verkiezingsperiode;
- 3° de uitzending op radio of televisie van programma's met berichten of commentaren, op voorwaarde dat die uitzendingen op dezelfde wijze en volgens dezelfde regels geschieden als buiten de verkiezingsperiode, zonder betaling, vergoeding of belofte van betaling of vergoeding;
 - 4° de uitzending of een reeks van uitzendingen op radio of televisie van verkiezingsprogramma's, op voorwaarde dat vertegenwoordigers van de politieke partijen aan die uitzendingen kunnen deelnemen;
 - 5° de kostprijs van periodieke manifestaties, op voorwaarde dat:
 - a) ze niet uitsluitend voor verkiezingsdoeleinden worden georganiseerd;
 - b) het om geregelde en telkens terugkerende manifestaties gaat die altijd op dezelfde wijze worden georganiseerd. De periodiciteit ervan wordt beoordeeld hetzij aan de hand van een referentieperiode van twee jaar voor de periode, vermeld in paragraaf 1, waarin de manifestatie in kwestie jaarlijks eenmaal moet hebben plaatsgevonden, hetzij aan de hand van een referentieperiode van vier jaar voor de periode, vermeld in paragraaf 1, waarin de manifestatie in kwestie tweejaarlijks ten minste eenmaal moet hebben plaatsgevonden. Als de uitgaven voor reclame en uitnodigingen in vergelijking met het gewone verloop van een dergelijke manifestatie evenwel uitzonderlijk blijken te zijn, moeten ze bij wijze van uitzondering wel als verkiezingsuitgave aangerekend worden;
 - 6° de kostprijs van niet-periodieke manifestaties die voor verkiezingsdoeleinden worden georganiseerd en waarvoor een deelnameprijs wordt aangerekend, als de uitgaven worden gedekt door de inkomsten, met uitzondering van de inkomsten uit sponsoring, en als het niet om uitgaven voor reclame en uitnodigingen gaat. Als de inkomsten de uitgaven niet dekken, moet het verschil als een verkiezingsuitgave worden aangerekend;
 - 7° de uitgaven die tijdens de verkiezingsperiode worden verricht in het kader van een normale partijwerking op nationaal of lokaal niveau, meer bepaald voor de organisatie van congressen en partijbijeenkomsten. Als de uitgaven voor reclame en uitnodigingen in vergelijking met het gewone verloop van een dergelijke manifestatie evenwel uitzonderlijk blijken te zijn, moeten ze bij wijze van uitzondering wel als verkiezingsuitgave worden aangerekend;
 - 8° de uitgaven voor de aanmaak van internettoepassingen, op voorwaarde dat die aanmaak op dezelfde wijze en volgens dezelfde regels geschiedt als buiten de verkiezingsperiode.

§4. De uitgaven en financiële verbintenissen voor goederen, leveringen en diensten die onder de toepassing van paragraaf 1 vallen, moeten tegen de geldende marktprijzen worden verrekend.

Afdeling 4. Verboden of gereguleerde propagandamiddelen

Art. 194. Tijdens de drie maanden die aan de datum van de verkiezingen voorafgaan of, in geval van buitengewone verkiezingen, vanaf de dag van de oproeping van de kiezers mogen de politieke partijen, de lijsten en de kandidaten, alsook derden die propaganda voor politieke partijen, lijsten of kandidaten willen maken:

- 1° geen geschenken of gadgets verkopen of verspreiden;
- 2° geen commerciële telefooncampagnes voeren;
- 3° niet gebruikmaken van commerciële reclameborden of affiches;
- 4° niet gebruikmaken van niet-commerciële reclameborden of affiches die groter zijn dan 4 m²;
- 5° niet gebruikmaken van commerciële reclamespots op radio, televisie en in bioscopen.

Voor dezelfde periode bepaalt de Vlaamse Regering de algemene regels voor het aanbrengen van verkiezingsaffiches en de organisatie van gemotoriseerde optochten.

Afdeling 5. De giften

Art. 195. §1. Alleen natuurlijke personen kunnen giften doen aan politieke partijen en hun componenten, lijsten, kandidaten en politieke mandatarissen. Kandidaten en politieke mandatarissen kunnen ook giften ontvangen van de politieke partij of de lijst waarvoor zij kandideren of waarvoor zij een mandaat bekleden. Componenten mogen ook giften ontvangen van hun politieke partij en omgekeerd.

Met behoud van de toepassing van het eerste lid zijn giften vanwege natuurlijke personen die feitelijk optreden als tussenpersonen van rechtspersonen of feitelijke verenigingen, verboden.

De identiteit van de natuurlijke personen die giften van 125 euro en meer, in welke vorm ook, doen aan politieke partijen en hun componenten, lijsten, kandidaten en politieke mandatarissen, wordt door de begunstigten jaarlijks geregistreerd. Politieke partijen en hun componenten, lijsten, kandidaten en politieke mandatarissen mogen vanwege dezelfde natuurlijke persoon jaarlijks elk maximaal 500 euro, of de tegenwaarde daarvan, als gift ontvangen. De schenker mag jaarlijks in het totaal maximaal 2000 euro, of de tegenwaarde daarvan, besteden aan giften ten voordele van politieke partijen en hun componenten, lijsten, kandidaten en politieke mandatarissen. De afdrachten van politieke mandatarissen aan hun politieke partij, in welke vorm ook, worden niet als giften beschouwd.

De prestaties die rechtspersonen, natuurlijke personen of feitelijke verenigingen kosteloos of onder de reële kost verlenen, worden, net als de ter beschikking gestelde kredietlijnen die niet moeten worden terugbetaald, met giften gelijkgesteld. Prestaties die door een politieke partij of een kandidaat klaarblijkelijk boven de marktprijs zijn aangerekend, worden ook als giften van rechtspersonen, natuurlijke personen of feitelijke verenigingen beschouwd.

§2. De politieke partij die in strijd met de bepalingen, vermeld in paragraaf 1, een gift aanvaardt, verliest, ten belope van het dubbele van het bedrag van de gift, het recht op de dotatie die krachtens artikel 9 van het reglement van 23 februari 2005 van het Vlaams Parlement door de Controlecommissie Verkiezingsuitgaven zou worden toegekend tijdens de maanden die volgen op de vaststelling van de niet-naleving.

Wie in strijd met de bepaling, vermeld in paragraaf 1, een gift doet aan een politieke partij, aan één van haar componenten, ongeacht de rechtsvorm ervan, aan een lijst, een kandidaat of een politiek mandataris, of wie als kandidaat of als politiek mandataris een gift aanvaardt, wordt gestraft met een geldboete van 26 tot 100.000 euro. Wie zonder kandidaat of politiek mandataris te zijn een dergelijke gift aanvaardt in naam of voor rekening van een politieke partij, een lijst, een kandidaat of een politiek mandataris, wordt met dezelfde sanctie bestraft.

Het eerste boek van het Strafwetboek, met inbegrip van hoofdstuk VII en artikel 85, is van toepassing op de bovenvermelde misdrijven.

Het vonnis kan op bevel van de rechtbank geheel of bij uittreksel opgenomen worden in de dag- en weekbladen die ze heeft aangeduid.

Afdeling 6. De aangifte en controle van de uitgaven

Onderafdeling 1. Uitgaven van de politieke partijen

Art. 196. §1. De politieke partijen die een gemeenschappelijk volgnummer en een beschermde lijstnaam hebben verkregen met toepassing van titel 13 van deel 2, geven binnen dertig dagen na de verkiezingen hun verkiezingsuitgaven aan bij de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg van het rechtsgebied waarin de nationale zetel van de partij gevestigd is. Bij de aangifte van de uitgaven wordt een aangifte over de herkomst van de geldmiddelen gevoegd, waarbij de identiteit van de natuurlijke personen die giften van 125 euro en meer hebben gedaan, geregistreerd wordt.

§2. De aangiften worden opgesteld op de daartoe bestemde formulieren en worden ondertekend door de door de politieke partij gemandateerde persoon. De formulieren worden door de Vlaamse Regering ter beschikking gesteld.

Art. 197. §1. De voorzitters van de rechtbanken van eerste aanleg, vermeld in artikel 196, maken een verslag op van de verkiezingsuitgaven van de politieke partijen.

§2. De verslagen worden binnen zestig dagen na de verkiezingen in vier exemplaren opge maakt. De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, vermeld in artikel 196, bewaart twee exemplaren. De overige twee exemplaren worden bezorgd aan de voorzitter van de Controlecommissie Verkiezingsuitgaven.

Het verslag wordt opgesteld op de daartoe bestemde formulieren, die door de Vlaamse Regering ter beschikking worden gesteld.

Een exemplaar van het verslag wordt vanaf de zestigste dag na de verkiezingen ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg, vermeld in artikel 196, gedurende vijftien dagen ter inzage gelegd.

De opmerkingen op de verslagen worden door de voorzitters aan de Controlecommissie Verkiezingsuitgaven bezorgd.

Art. 198. Na onderzoek van de verslagen en van de opmerkingen die overeenkomstig artikel 197 werden ingediend, doet de Controlecommissie Verkiezingsuitgaven op tegenspraak en uiterlijk negentig dagen nadat ze alle verslagen ontvangen heeft, uitspraak over de juistheid en volledigheid van elk verslag.

Het eindverslag van de Controlecommissie Verkiezingsuitgaven vermeldt:

- 1° per politieke partij het totaalbedrag van de verkiezingsuitgaven ten voordele van die partij;
- 2° elke overtreding van artikel 190 en 194, die aan de politieke partij toegerekend kan worden.

De voorzitter van het Vlaams Parlement stuurt het eindverslag van de Controlecommissie Verkiezingsuitgaven onverwijld naar het Belgisch Staatsblad, die het binnen dertig dagen na ontvangst in de bijlagen van het Belgisch Staatsblad bekendmaakt.

§4. De Controlecommissie Verkiezingsuitgaven controleert de registraties, vermeld in artikel 196.

Onderafdeling 2. Uitgaven van de lijsten en de kandidaten

Art. 199. §1. De lijsttrekker of de daartoe door de lijsttrekker gemandateerde persoon geeft binnen dertig dagen na de verkiezingen de verkiezingsuitgaven van de lijst en van elke kandidaat aan bij de griffie van de rechtbank van eerste aanleg van het rechtsgebied

waarin naargelang het geval de gemeente, het stadsdistrict of het provinciedistrict gelegen is. Bij de aangifte van de uitgaven wordt een aangifte over de herkomst van de geldmiddelen gevoegd, waarbij de identiteit van de natuurlijke personen die giften van 125 euro en meer hebben gedaan, geregistreerd wordt.

§2. De aangiften worden opgesteld op de daartoe bestemde formulieren en worden ondertekend door de lijsttrekker of door de daartoe door de lijsttrekker gemandateerde persoon. De formulieren worden door de Vlaamse Regering ter beschikking gesteld.

§3. De aangiften worden vanaf de eenendertigste dag na de verkiezingen gedurende vijftien dagen op de griffie van de rechtbank van eerste aanleg, vermeld in paragraaf 1, ter inzage gelegd.

§4. De griffie van de rechtbank van eerste aanleg, vermeld in paragraaf 1, bewaart de aangiften gedurende honderdtwintig dagen na de verkiezingen en bezorgt ze of een kopie ervan aan de Raad voor Verkiezingsbetwistingen als ze daarom verzoekt.

Als geen enkele klacht of bezwaar werd ingediend, als vermeld in artikel 201 en 203, kunnen de aangiften door de kandidaten afgehaald worden gedurende drie maanden na de periode, vermeld in het eerste lid.

Hoofdstuk 2. Sancties

Afdeling 1. Politieke sancties

Art. 200. Als de aangifte, vermeld in artikel 196, niet wordt ingediend, en bij overtreding van de verbodsbepalingen, vermeld in artikel 194, of bij overschrijding van het toegestane maximumbedrag, vermeld in artikel 190, en als die feiten aan de politieke partij toerekenbaar zijn, verliest de betrokken politieke partij gedurende de daaropvolgende periode die de Controlemissie Verkiezingsuitgaven bepaalt en die ten minste één en ten hoogste vier maanden duurt, het recht op de dotatie, vermeld in artikel 9 van het reglement van 23 februari 2005 van het Vlaams Parlement.

Afdeling 2. Strafrechtelijke sancties

Art. 201. §1. Met een gevangenisstraf van acht dagen tot één maand en met een geldboete van vijftig euro tot vijfhonderd euro, of met één van die straffen alleen, wordt gestraft:

- 1° iedereen die geen aangifte van zijn verkiezingsuitgaven of van de herkomst van de geldmiddelen heeft gedaan binnen dertig dagen na de verkiezingen;
- 2° iedereen die voor kiespropaganda met opzet uitgaven doet of verbintenissen aangaat die de maximumbedragen overschrijden, vermeld in artikel 191, §2 en §3;
- 3° iedereen die tijdens de drie maanden voor de datum van de verkiezingen, de bepalingen van artikel 194 niet naleeft;
- 4° de lijsttrekker die met opzet uitgaven doet of verbintenissen aangaat voor verkiezingspropaganda die de maximumbedragen overschrijden, vermeld in artikel 191, §2 en §3;
- 5° de lijsttrekker die niet beschikt over een gemeenschappelijk volgnummer en een beschermde lijstnaam, en die uitgaven verricht voor verkiezingspropaganda op gewestelijk vlak.

§2. Elke inbreuk, vermeld in paragraaf 1, kan worden vervolgd, hetzij op initiatief van de procureur des Konings, hetzij op grond van de klacht van een persoon die van enig belang doet blijken.

De procureur des Konings neemt geen anonieme klachten in aanmerking.

§3. De termijn voor de uitoefening van het initiatiefrecht van de procureur des Konings en voor de indiening van klachten met betrekking tot de overtredingen, vermeld in paragraaf 1, verstrijkt honderdtwintig dagen na de verkiezingen.

De procureur des Konings zendt binnen acht dagen na de indiening van de klachten een kopie aan de Controlecommissie Verkiezingsuitgaven en de Raad voor Verkiezingsbetwistingen, alsook aan de personen tegen wie de klacht is ingediend.

De procureur des Konings brengt de Controlecommissie Verkiezingsuitgaven en de Raad voor Verkiezingsbetwistingen binnen dezelfde termijn op de hoogte van zijn beslissing om vervolging in te stellen met betrekking tot de feiten, vermeld in paragraaf 1.

§4. Iedereen die een klacht heeft ingediend of een vordering heeft ingesteld die ongegrond blijkt en waarvan vaststaat dat hij die heeft ingediend of ingesteld met het oogmerk te schaden, wordt gestraft met een geldboete van 50 tot 500 euro.

§5. De procureur des Konings kan met het oog op de vervolging, vermeld in paragraaf 2, aan een individuele kandidaat vragen alle inlichtingen te verstrekken over de herkomst van de gelden die voor de financiering van zijn verkiezingscampagne zijn aangewend.

Titel 2. Verkiezingsbetwistingen

Hoofdstuk 1. Bezwaar bij de Raad voor Verkiezingsbetwistingen

Afdeling 1. Oprichting van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen

Art. 202. In iedere provincie wordt een Raad voor Verkiezingsbetwistingen opgericht.

De Raad zetelt op de plaats die door de voorzitter van de Raad wordt bepaald.

Afdeling 2. Bevoegdheid van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen

Art. 203. De Raad spreekt zich als administratief rechtscollege uit over:

- 1° de bezwaren tegen de verkiezing;
- 2° de bezwaren op grond van de schending van de regelgeving inzake de verkiezingsuitgaven door kandidaten en lijsttrekkers.

Bij ontstentenis van bezwaren gaat de Raad alleen de juistheid na van de zetelverdeling tussen de lijsten en van de rangorde waarin de raadsleden en opvolgers gekozen zijn verklaard. Hij wijzigt, in voorkomend geval, als administratief rechtscollege ambtshalve de zetelverdeling en de rangorde.

Art. 204. De Raad kan de verkiezing alleen geheel of gedeeltelijk ongeldig verklaren op grond van een bezwaar. De verkiezing kan door de Raad alleen geheel of gedeeltelijk ongeldig worden verklaard op grond van onregelmatigheden die de zetelverdeling tussen de verschillende lijsten kunnen beïnvloeden.

De gehele ongeldigverklaring van de verkiezing heeft tot gevolg dat de verkiezingen ab initio moeten hernomen worden met toepassing van de bepalingen opgenomen in dit decreet. Wanneer de Raad voor Verkiezingsbetwistingen oordeelt dat de verkiezingen gedeeltelijk worden vernietigd, duidt zij de bepalingen aan van dit decreet die bij de herverkiezing opnieuw moeten worden uitgevoerd.

De stembiljetten mogen alleen worden onderzocht als de met toepassing van artikel 110 tot en met 113, aangewezen getuigen aanwezig of althans behoorlijk opgeroepen zijn. De enveloppen die de stembiljetten bevatten, worden na het onderzoek opnieuw verzegeld in hun bijzijn en door hun toedoen.

Met behoud van de toepassing van artikel 208, §1, tweede lid, is de uitslag van de verkiezing, zoals hij door het hoofdbureau is afgekondigd, definitief vijfenzeventig dagen na de dag van de verkiezingen.

Art. 205. §1. Een verkozen kandidaat die de bepalingen van artikel 191, §2 en §3, artikel 194 of artikel 199, niet naleeft, wordt geschorst in de uitoefening van zijn mandaat voor een periode van maximaal drie maanden, of wordt definitief van zijn mandaat vervallen verklaard.

§2. Het mandaat van een lijsttrekker die de bepalingen van artikel 191, §1, artikel 194 of artikel 199, niet naleeft, wordt voor een periode van maximum drie maanden in de uitoefening van zijn mandaat geschorst, of wordt definitief van zijn mandaat vervallen verklaard.

§3. De schorsing en de vervallenverklaring treden in werking nadat ze gezag van gewijsde hebben gekregen.

De schorsing treedt ten vroegste in werking na de eedaflegging als raadslid. Voor de duur van de schorsing verkeert het raadslid in een staat van verhinderd, als vermeld in artikel 14 van het Gemeentedecreet.

Het raadslid dat van zijn mandaat vervallen is verklaard, wordt in de gemeenteraad vervangen door de eerste opvolger van de lijst waarop hij werd verkozen.

Afdeling 3. Samenstelling van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen

Art. 206. §1. De Raad bestaat uit een voorzitter, twee raadsleden en drie plaatsvervangers.

Zij worden benoemd voor een periode van zes jaar, die ingaat op 1 maart van het jaar waarin de verkiezingen plaatsvinden. Die periode is hernieuwbaar.

§2. Niemand kan tot voorzitter of raadslid worden benoemd tenzij hij zijn deskundigheid kan aantonen op het vlak van publiek recht, politieke wetenschappen of bestuurswetenschappen.

De volgende personen mogen geen deel uitmaken van de Raad:

1° de personen die in een periode van tien jaar voor hun benoeming lid zijn geweest van of zich kandidaat hebben gesteld voor de verkiezing van:

- a) de Kamer van Volksvertegenwoordigers;
- b) de Senaat;
- c) het Europees Parlement;
- d) het Vlaams Parlement;
- e) een gemeente-, provincie- of stadsdistrictsraad;
- f) een OCMW-raad;

2° de provinciegouverneurs en de arrondissementscommissarissen;

3° de staatsraden en auditeurs van de Raad van State.

§3. De Vlaamse Regering maakt de oproep tot de kandidaten bekend in het Belgisch Staatsblad. De kandidaturen worden op straffe van onontvankelijkheid per aangetekende zending bezorgd aan de Vlaamse Regering binnen een termijn van één maand na de bekendmaking.

§4. De kandidaten worden getoetst aan de uitsluitingscriteria, vermeld in paragraaf 2. De kandidaten worden beoordeeld aan de hand van een vergelijking van hun curriculae, aangevuld met een interview met de best gerangschikte kandidaten. De Vlaamse Regering kan zich tijdens de benoemingsprocedure laten bijstaan door Jobpunt Vlaanderen of zijn rechtsopvolger.

§5. De Vlaamse Regering benoemt de voorzitter, de plaatsvervangende voorzitter, de raadsleden en de plaatsvervangende raadsleden. Zij nemen hun ambt op nadat zij in handen van de provinciegouverneur de volgende eed hebben afgelegd: “Ik zweer de verplichtingen van mijn ambt trouw na te komen.”.

De leden van de raad moeten komen uit verschillende gemeenten. Niemand kan zitting hebben in een verkiezingsgeschil dat betrekking heeft op de gemeente waar hij woont. Een lid van de raad kan evenmin zitting hebben indien hij of zij bloed- of aanverwant is tot in de vierde graad van één van de kandidaten betrokken bij de verkiezingen waarover het geschil gaat. In beide gevallen dient het lid zich te laten vervangen. De leden mogen vanaf het ogenblik dat er een klacht aanhangig is gemaakt, individueel niemand van de betrokken partijen horen.

§6. De Vlaamse Regering mag aan de leden van de Raad op geen enkele wijze enige instructie geven over de wijze waarop zij hun bevoegdheid uitoefenen.

§7. De voorzitter en de leden van de Raad ontvangen een forfaitaire vergoeding per zitting van de Raad. Het bedrag wordt door de Vlaamse Regering vastgesteld.

De voorzitter en de leden van de Raad maken aanspraak op de terugbetaling van reis- en verblijfkosten volgens de regeling die geldt binnen de Vlaamse administratie.

§8. De leden kunnen op ieder ogenblik ontslag nemen. De Vlaamse Regering kan een lid alleen ontslaan in geval van grove nalatigheid of kennelijk wangedrag.

Tot in hun vervanging is voorzien, blijven de leden hun functie uitoefenen, behoudens in geval van een door de Vlaamse Regering gegeven ontslag.

§9. Het secretariaat van de Raad wordt georganiseerd onder leiding van de provinciegouverneur of de arrondissementscommissaris die hij daartoe heeft aangeduid. Die wordt in zijn taak bijgestaan door het personeel dat hem daartoe ter beschikking gesteld wordt.

Afdeling 4. Procedure van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen

Art. 207. Alleen de kandidaten zijn gerechtigd bij de Raad bezwaar in te dienen tegen de verkiezing en tegen de verkiezingsuitgaven die werden gedaan door de lijsttrekkers en de kandidaten.

Het bezwaar wordt ingesteld bij wijze van verzoekschrift.

Art. 208. §1. Het bezwaar moet binnen een termijn van dertig dagen worden ingediend, te rekenen van de dagtekening van het proces-verbaal van de verkiezingen.

Een nieuwe termijn van vijftien dagen wordt geopend met ingang van de datum van de uitspraak van de definitieve veroordeling, gesteund op een klacht die is ingediend op grond van artikel 201.

§2. Het bezwaar wordt tegen ontvangstbewijs overhandigd aan de voorzitter van de Raad of zijn gemachtigde of aangetekend via de post verzonden.

§3. Het bezwaar vermeldt:

- 1° de naam en de woonplaats van de verzoeker. Als de verzoeker woonplaatskeuze doet bij zijn raadsman, wordt dat in het verzoekschrift aangegeven;
- 2° de handtekening van de verzoeker of zijn raadsman;
- 3° de naam en de woonplaats van de bezwaarde;
- 4° de datum van het verzoekschrift;
- 5° het voorwerp van het bezwaar, met inbegrip van een feitelijke omschrijving van de ingeroepen argumenten.

Art. 209. Het bezwaar is onontvankelijk als het niet voldoet aan de vereisten, vermeld in artikel 207 en 208.

Een onontvankelijk verzoekschrift kan gedurende de bezwaartermijn worden vervangen door een nieuw verzoekschrift.

Art. 210. De verzoeker kan aan het verzoekschrift de overtuigingsstukken toevoegen die hij nodig acht. De verzoeker kan naderhand alleen aanvullende overtuigingsstukken aan het dossier laten toevoegen, als die de verzoeker nog niet bekend waren bij de opmaak van het verzoekschrift. De verzoeker bezorgt in dat geval onverwijld een kopie van de aanvullende overtuigingsstukken aan de Raad. De overtuigingsstukken worden door de verzoeker gebundeld en geïnventariseerd.

Het secretariaat van de Raad neemt elk bezwaar en het aantal overtuigingsstukken en aanvullende overtuigingsstukken op in een register.

Art. 211. Iedereen die een bezwaar heeft ingediend dat ongegrond blijkt en waarvan vaststaat dat het is ingediend met het oogmerk om te schaden, wordt gestraft met een geldboete van 50 tot 500 euro.

Art. 212. In alle gevallen waarin de Raad optreedt:

- 1° geschiedt de behandeling schriftelijk;
- 2° kan de Raad te allen tijde partijen oproepen en horen;
- 3° voert de Raad rechtstreeks briefwisseling met de aan zijn rechtsmacht onderworpen overheden en besturen. De Raad is gerechtigd over de zaken waarover hij zich uit te spreken heeft, door die overheden en besturen alle bescheiden en inlichtingen te laten overleggen;
- 4° wordt het bezwaar behandeld op tegenspraak. Partijen en hun advocaten zijn gerechtigd op het secretariaat van de Raad inzage te nemen in het dossier en een memorie in te dienen;
- 5° beveelt de Raad, als er aanleiding is tot getuigenverhoor, dat het wordt afgenomen hetzij op de terechtzitting, hetzij door degene van zijn leden die hij daartoe aanstelt, overeenkomstig artikel 25, tweede tot en met vijfde lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973;
- 6° is de terechtzitting openbaar, tenzij dat gevaar kan opleveren voor de openbare orde of de goede zeden. In dat geval wordt dat door de Raad bij gemotiveerde beslissing verklaard
- 7° wordt op de terechtzitting door een lid van de Raad een uiteenzetting van de zaak gegeven, waarna partijen en hun advocaten hun mondelinge opmerkingen naar voren kunnen brengen;
- 8° wordt iedere tussen- of eindbeslissing met redenen omkleed en wordt ze uitgesproken in openbare terechtzitting; die beslissing vermeldt de naam van de verslaggever en van de aanwezige leden.

Art. 213. De Raad doet uitspraak over de bezwaren. De uiteenzetting van de zaak door een lid van de Raad en de uitspraak van de beslissing geschieden in openbare vergadering. De beslissing is gemotiveerd en vermeldt de naam van de verslaggever en de namen van de aanwezige leden, alles op straffe van nietigheid. De uitspraak wordt ondertekend door de voorzitter en de leden van de Raad.

De Raad doet uitspraak binnen veertig dagen na de indiening van het bezwaar. Als binnen die termijn geen uitspraak is gedaan, wordt het bezwaar als verworpen beschouwd en is de uitslag van de verkiezing, zoals die door het hoofdstembureau is afgekondigd, definitief, met behoud van de toepassing van artikel 208, §1, tweede lid.

Art. 214. Het secretariaat van de Raad geeft binnen drie dagen kennis van de beslissing van de Raad of van het uitblijven van enige beslissing binnen de voorgeschreven termijn aan de betreffende gemeente-, stadsdistricts- of provincieraad. De bezwaarden worden hiervan per aangetekende brief op de hoogte gebracht. Bovendien wordt:

- 1° indien de verkiezing geheel of gedeeltelijk ongeldig verklaard is, van de beslissing van de Raad op dezelfde wijze kennis gegeven aan de twee aftredende raadsleden, vermeld in artikel 69, of aan de drie ondertekenaars, vermeld in artikel 70;
- 2° van de beslissing waarbij de Raad, al dan niet uitspraak doende op een bezwaar, de zetelverdeling tussen de lijsten, de rangorde van de gekozen raadsleden of die van de opvolgers wijzigt, op dezelfde wijze kennis gegeven aan de gekozen raadsleden, die hun hoedanigheid van gekozene verliezen, en aan de gekozen opvolgers, die hun rang van eerste of tweede opvolger verliezen.

Van de beslissing van de Raad waarbij de verkiezingen geheel of gedeeltelijk ongeldig worden verklaard of de zetelverdeling wordt gewijzigd, wordt tegelijkertijd naar de eerste voorzitter van de Raad van State een eensluidend verklaard afschrift van de uitspraak, van het administratief dossier en van de procedurestukken gestuurd.

Binnen acht dagen nadat is kennisgegeven van de beslissingen van de Raad, kunnen de betrokkenen op het secretariaat van de Raad inzage nemen in het dossier.

Art. 215. §1. Behoudens in de gevallen vermeld in dit decreet, bedraagt de termijn voor het instellen van bezwaar bij de Raad dertig dagen.

§2. Artikel 207 tot en met 214 zijn van overeenkomstige toepassing op de verkiezing en benoeming van de schepenen, vermeld in artikel 45 van het Gemeentedecreet van 15 juli 2005, met dien verstande dat alleen de gemeenteraadsleden een bezwaar mogen indienen en dat een termijn van dertig dagen begint te lopen vanaf de installatievergadering van de gemeenteraad na de algehele vernieuwing ervan.

§3. Bij gebrek aan opvolgers wordt in een of meer vacatures in de gemeenteraad of de stadsdistrictsraad voorzien. De aanwijzing van de verkozenen geschiedt overeenkomstig artikel 219, 2°, of titel 5 van deel 3.

Als bij de verkiezing van het te vervangen raadslid kandidaten van dezelfde lijst met toepassing artikel 169 of 175, tot opvolger zijn gekozen, treedt degene die volgens dit artikel de eerste opvolger is, in functie, na onderzoek van zijn geloofsbrieven.

Als er bezwaren worden ingediend tegen de beslissing van de raad of tegen zijn weigering om de opvolger aan te stellen als gemeenteraadslid, doet de Raad voor Verkiezingsbetwistingen uitspraak met toepassing van artikel 204, tweede lid, 212 en 213.

De Raad voor Verkiezingsbetwistingen doet uitspraak binnen veertig dagen, te rekenen vanaf de dag waarop het bezwaarschrift bij de Raad is aangekomen. Die beslissing wordt ter kennis gebracht van de betrokken opvolger en, in voorkomend geval, van degenen die bij de Raad voor Verkiezingsbetwistingen bezwaren hebben ingediend. Zij kunnen bij de Raad van State beroep instellen binnen acht dagen na de kennisgeving.

Het nieuwe raadslid voleindigt het mandaat van zijn voorganger.

Hoofdstuk 2. Beroepsprocedure bij de Raad van State

Art. 216. Zij die in kennis moeten worden gesteld van de beslissing van de Raad, kunnen binnen acht dagen na de kennisgeving inzage nemen in het dossier op het secretariaat van de Raad en binnen diezelfde termijn beroep instellen bij de Raad van State.

De Raad van State doet uitspraak binnen een termijn van zestig dagen. De verkiezing kan door de Raad van State alleen geheel of gedeeltelijk ongeldig worden verklaard op grond van onregelmatigheden die de zetelverdeling tussen de verschillende lijsten kunnen beïnvloeden.

De gehele ongeldigverklaring van de verkiezing heeft tot gevolg dat de verkiezingen ab initio moeten hernomen worden met toepassing van de bepalingen opgenomen in dit decreet. Wanneer de Raad van State oordeelt dat de verkiezingen gedeeltelijk worden vernietigd, duidt zij de bepalingen aan van dit decreet die bij de herverkiezing opnieuw moeten worden uitgevoerd.

Het raadslid dat door de Raad van State van zijn mandaat vervallen is verklaard, overeenkomstig artikel 205, wordt in de gemeenteraad vervangen door de eerste opvolger van de lijst waarop hij werd verkozen.

Het beroep bij de Raad van State is niet opschortend, behoudens als het beroep gericht is tegen een beslissing van de Raad die een gehele of gedeeltelijke ongeldigverklaring van de verkiezingen of een wijziging in de zetelverdeling inhoudt.

Als vóór de uitspraak van de Raad van State de Vlaamse Regering de burgemeester van de betreffende gemeente benoemt, heeft die benoeming uitwerking vanaf de betekening van het arrest van de Raad van State dat de verkiezingen niet geheel of gedeeltelijk ongeldig verklaart of de zetelverdeling niet wijzigt.

Art. 217. Het arrest van de Raad van State wordt door de zorg van de griffie onmiddellijk ter kennis gebracht van de provinciegouverneur, de voorzitter van de raad en van de betreffende gemeente-, stadsdistricts- of provincieraad.

Titel 3. Buitengewone verkiezingen

Art. 218. §1. In de volgende gevallen worden buitengewone verkiezingen georganiseerd:

- 1° bij gebrek aan één of meerdere opvolgers;
- 2° in de gevallen, vermeld in artikel 297, §3, en artikel 298, §2, tweede lid, van het Gemeentedecreet;
- 3° bij gehele of gedeeltelijke ongeldigverklaring van de verkiezingen door de Raad voor Verkiezingsbetwistingen overeenkomstig artikel 204, of door de Raad van State, overeenkomstig artikel 216.

§2. In het geval, vermeld in paragraaf 1, 1°, kan krachtens een beslissing van de betrokken raad of krachtens een besluit van de Vlaamse Regering een buitengewone verkiezing gehouden worden om te voorzien in de opengevallen plaatsen binnen vijftig dagen na de beslissing van de betrokken raad of het besluit van de Vlaamse Regering. Die termijn loopt niet tijdens de maanden juli en augustus. De verkiezing heeft altijd plaats op een zondag.

Het college van burgemeester en schepenen maakt de kiezerslijst op op de datum van de beslissing van de betrokken raad of van het besluit van de Vlaamse Regering.

§3. In de gevallen, vermeld in paragraaf 1, 2°, worden bij besluit van de Vlaamse Regering de kiezers uit de samengevoegde gemeenten of uit het overblijvende gedeelte van de gemeente bijeengeroepen binnen vijftig dagen na de beslissing van het Vlaams Parlement tot samenvoeging of opsplitsing van de gemeente.

§4. In het geval, vermeld in paragraaf 1, 3°, moet binnen vijftig dagen vanaf het versturen van de kennisgeving van de beslissing tot gehele of gedeeltelijke ongeldigverklaring aan de betrokken raad, zoals vermeld in artikel 204 of 216, een buitengewone verkiezing worden gehouden. De betrokken raad bepaalt de datum van de verkiezingen.

Op de datum van de verzending van de kennisgeving van de beslissing tot ongeldigverklaring aan de betrokken raad, zoals vermeld in artikel 204 of 216, maakt het college van burgemeester en schepenen de kiezerslijst op, tenzij de Raad voor Verkiezingsbetwistingen of de Raad van State, op grond van een gedeeltelijke vernietiging van de verkiezing, oordeelt dat de kiezerslijst niet opnieuw moet worden opgemaakt.

§5. Het gemeentebestuur is verplicht, zodra de kiezerslijst is opgemaakt, exemplaren of kopieën daarvan te overhandigen aan de personen, bedoeld in artikel 20, 21 en 24 tot en met 26.

Art. 219. De bepalingen vermeld in dit decreet zijn van toepassing op de buitengewone verkiezingen, met dien verstande dat:

- 1° de voorzitters en de leden van de stembureaus door de voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau of in voorkomend geval door de voorzitter van het stadsdistrictshoofdbureau uit de gemeenteraadskiezers benoemd worden, zoals bepaald in artikel 37, §2, vierde lid;
- 2° als er niet meer dan één raadslid te verkiezen is, de kandidaat die de meeste stemmen heeft verkregen, gekozen verklaard wordt. Bij gelijk stemmenaantal is de jongste gekozen;
- 3° wanneer evenwel bij de provincieraadsverkiezingen in verscheidene provinciedistricten van een zelfde provinciaal kiesarrondissement de in artikel 101 bedoelde lijstenverbinding heeft plaatsgehad en wanneer de gronden van nietigverklaring van de verkiezing in één van de provinciedistricten geen twijfel kunnen doen rijzen omtrent de nauwkeurigheid en de echtheid van de in de andere provinciedistricten opgetekende uitslagen, de verkiezingen in deze provinciedistricten geldig verklaard kunnen worden met betrekking tot de zetels, die bij de eerste verdeling zijn toegekend overeenkomstig artikel 181, §1, en voor de bij de tweede verdeling toegekende zetels, overeenkomstig artikel 181, §2 tot en met §4, de beslissing tot geldigverklaring aangehouden kan worden tot na de nieuwe verkiezingen die moeten worden gehouden in het provinciedistrict waar de verkiezing nietig verklaard is.

De verklaringen tot lijstenverbinding, bij de eerste verkiezing op geldige wijze gedaan, blijven bij de nieuwe verkiezing gelden voor de lijsten waarvan de samenstelling niet veranderd is. Zij worden dus niet vernieuwd en er mogen geen nieuwe worden aanvaard.

Na de nieuwe verkiezing verdeelt het provinciaal hoofdbureau de zetels, zoals bepaald in artikel 177, 178 en 181, zowel met betrekking tot het provinciedistrict waar de nieuwe verkiezing heeft plaatsgehad, alsook met betrekking tot de provinciedistricten waar aanvullende zetels toe te kennen blijven.

Art. 220. Artikel 74 is niet van toepassing op de buitengewone verkiezingen, bedoeld in artikel 218, §1, 1°.

Deel 5. Algemene bepalingen

Titel 1. Strafbepalingen

Hoofdstuk 1. Algemene strafbepalingen

Art. 221. Met gevangenisstraf van acht dagen tot een maand en met een geldboete van vijftig euro tot vijfhonderd euro, of met een van die straffen alleen wordt gestraft hij die, rechtstreeks of onrechtstreeks, zelfs bij wijze van weddenschap, hetzij geld, waarden of enig voordeel, hetzij steun geeft, aanbiedt of belooft onder voorwaarde van stemverlening, stemonthouding of verlening van volmacht als vermeld in titel 11 van deel 2, dan wel op voorwaarde dat de verkiezing een bepaalde uitslag oplevert.

Met dezelfde straffen wordt gestraft hij die het aanbod of de belofte aanneemt.

Art. 222. Met de straffen, vermeld in artikel 221, wordt gestraft hij die onder de voorwaarden, vermeld in artikel 221, een aanbod of belofte van een openbare of particuliere betrekking doet of aanneemt.

Art. 223. Met straffen, vermeld in artikel 221, wordt gestraft hij die, met het oogmerk om een kiezer tot stemonthouding over te halen of op zijn stemming invloed uit te oefenen, zich jegens hem schuldig maakt aan feitelijkeheden, gewelddaden of bedreigingen, of hem doet vrezen voor het verlies van zijn betrekking of voor een nadeel ten opzichte van zijn persoon, zijn familie of zijn vermogen.

Art. 224. Met een geldboete van zesentwintig euro tot tweehonderd euro wordt gestraft hij die aan kiezers, onder voorwendsel van reis- of verblijfsvergoeding, een som geld of enige waarde geeft, aanbiedt of belooft.

De straf, vermeld in het eerste lid, wordt ook opgelegd aan de persoon die ter gelegenheid van een verkiezing aan kiezers eetwaren of drank geeft, aanbiedt of belooft. Dezelfde straf wordt ook opgelegd aan de kiezer die een gift, aanbod of belofte aanneemt.

Herbergiers, drankslijters of andere handelaars zijn niet ontvankelijk om in rechte betaling te vorderen van verbruikerskosten die ter gelegenheid van de verkiezing gemaakt zijn.

Art. 225. Als dader van de wanbedrijven, vermeld in artikel 221 tot en met 224, wordt gestraft hij die geld geeft om ze te plegen, wetend waarvoor het moet dienen, of opdracht geeft om in zijn naam het aanbod, de belofte of de bedreiging te doen.

Art. 226. Als de schuldige in de gevallen, vermeld in artikel 221 tot en met 225, een openbaar ambtenaar is, wordt het maximum van de straf uitgesproken en kunnen de gevangenisstraf en de geldboete verdubbeld worden.

Art. 227. Met gevangenisstraf van acht dagen tot een maand en met geldboete van vijftig euro tot vijfhonderd euro wordt gestraft elk lid of elke bediende van een onderstandscommissie of liefdadigheidscomité, elk lid of elke bediende van een openbaar liefdadigheidsbestuur, die aan een of meer behoeftigen, al dan niet rechtstreeks, blijvende, tijdelijke of buitengewone steun aanbiedt, belooft of geeft onder voorwaarde van stemverlening of stemonthouding.

Het eerste lid geldt voor leden of bedienden vermeld in het eerste lid, die enige steunverlening ontzeggen of schorsen omdat de behoeftige weigert op zijn stemming invloed te laten uitoefenen of zich van stemming te onthouden.

Hij die, onder bedreiging in een bepaalde zin te stemmen, steun of steunverhoging vraagt, wordt gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot drie maanden.

Art. 228. Hij die personen, zelfs ongewapende, aanwerft, bijeenbrengt of opstelt om de kiezers vrees aan te jagen of de orde te verstoren, wordt gestraft met een gevangenisstraf van vijftien dagen tot een maand en met geldboete van zesentwintig euro tot vijfhonderd euro.

Zij die bewust van aldus opgerichte benden of groepen deel uitmaken, worden gestraft met een gevangenisstraf van acht dagen tot vijftien dagen en met een geldboete van zesentwintig euro tot tweehonderd euro.

Art. 229. Zij die door samenscholing, geweld of bedreiging een of meer burgers beletten hun politieke rechten uit te oefenen, worden gestraft met een gevangenisstraf van vijftien dagen tot een jaar en met een geldboete van zesentwintig euro tot duizend euro.

Art. 230. Zij die met geweld binnendringen of proberen binnen te dringen in een kiescollege om de kiesverrichtingen te belemmeren, worden gestraft met een gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaar en met een geldboete van tweehonderd euro tot tweeduizend euro.

Als de stemming geschonden wordt, wordt het maximum van de straffen, vermeld in het eerste lid, uitgesproken en kunnen deze verdubbeld worden.

Als de schuldigen wapens dragen, worden zij gestraft, in het eerste geval met een gevangenisstraf van een jaar tot drie jaar en met een geldboete van vijfhonderd euro tot drieduizend euro, in het tweede geval met opsluiting van vijf tot tien jaar en met een geldboete van drieduizend euro tot vijfduizend euro.

Art. 231. Als de feiten gepleegd worden door opgerichte benden of groepen als vermeld in artikel 228, worden zij die de daarvan deel uitmakende personen aangeworven, bijeengebracht of opgesteld hebben, gestraft met een gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met een geldboete van honderd euro tot duizend euro.

Art. 232. Als daders worden gestraft zij die hetzij door giften, beloften, bedreigingen, misbruik van gezag of van macht, misdadige kuiperijen of arglistigheden, hetzij door woorden of kreten in openbare bijeenkomsten of plaatsen, hetzij door aangeplakte plakaten, hetzij door al dan niet gedrukte geschriften die verkocht of rondgedeeld zijn, het plegen van de feiten, vermeld in artikel 229 en 230, rechtstreeks hebben uitgelokt.

Als de uitlokking zonder gevolg is gebleven, worden ze gestraft met een gevangenisstraf van een maand tot zes maanden en met een geldboete van vijftig euro tot vijfhonderd euro.

Art. 233. Leden van een kiescollege die zich gedurende de vergadering schuldig maken aan smaad of geweld, hetzij tegen het stembureau, hetzij tegen een van de leden ervan of tegen een van de getuigen, of die door feitelijkheden of bedreigingen de kiesverrichtingen vertragen of verhinderen, worden gestraft met een gevangenisstraf van vijftien dagen tot een jaar en met een geldboete van honderd euro tot duizend euro.

Als de stemming geschonden wordt, wordt het maximum van de straffen, vermeld in het eerste lid, uitgesproken en kunnen deze verdubbeld worden.

Als de schuldigen wapens dragen, worden zij gestraft, in het eerste geval met een gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaar en met een geldboete van tweehonderd euro tot tweeduizend euro, in het tweede geval met opsluiting van vijf tot tien jaar en met een geldboete van drieduizend euro tot vijfduizend euro.

Art. 234. Als schuldig aan valsheid in private geschriften worden gestraft zij die de handtekening van iemand anders of van verdachte personen plaatsen op akten van kandidaatsstelling of van getuigenaanwijzing.

Art. 235. Hij die, met het oogmerk om zich op een kiezerslijst te doen inschrijven, bewust valse verklaringen aflegt of schijnakten overlegt, wordt gestraft met een geldboete van zesentwintig euro tot tweehonderd euro.

Met de straf, vermeld in het eerste lid, wordt gestraft hij die, met het oogmerk om een burger op deze lijsten te doen inschrijven of schrappen, bewust dezelfde kunstgrepen aanwendt.

Vervolging kan echter maar worden ingesteld als de vraag tot inschrijving of schrapping verworpen is bij een definitief geworden beslissing die gegrond is op bedroginhoudende feiten.

Die beslissingen van de colleges van burgemeester en schepenen of van de hoven van beroep, alsook de desbetreffende stukken en inlichtingen, worden door de provinciegouverneur doorgestuurd naar het openbaar ministerie, dat ze ook ambtshalve kan eisen.

De vervolging verjaart door verloop van drie volle maanden na de beslissing.

Art. 236. Hij die in enigerlei hoedanigheid met het voorbereiden of het opmaken van de kiezerslijsten belast is en, met het oogmerk om een kiezer te doen schrappen, bewust gebruikmaakt van stukken of bescheiden die hetzij door verandering, weglating of toevoeging vervalst zijn, hetzij valselijk opgemaakt zijn, of die opzettelijk, met hetzelfde oogmerk, de gegevens van de stukken of bescheiden die voor de opmaak van de lijsten kunnen dienen, door verandering, toevoeging of weglating onjuist overneemt op de kiezerslijsten, wordt gestraft met een gevangenisstraf van acht dagen tot vijftien dagen en met een geldboete van zesentwintig euro tot tweehonderd euro. Als het wanbedrijf wordt gepleegd om aan een burger kiesrecht te verschaffen, is de gevangenisstraf acht dagen tot een maand en de geldboete vijftig euro tot vijfhonderd euro.

Voor de misdrijven, vermeld in het eerste lid, begint de verjaring van zes maanden, vermeld in artikel 246, pas te lopen op de dag dat de kiezerslijsten en de desbetreffende stukken aan de provinciegouverneur of de door hem aangewezen ambtenaar verstuurd zijn. Dit geldt, onverminderd de toepassing van artikel 196, tweede lid, van het Algemeen Kieswetboek, voor wat betreft Voeren.

Art. 237. Ieder lid van een college van burgemeester en schepenen en ieder gemeenteraadslid dat bij de uitoefening van de rechtsmacht in kieszaken in zijn verslag ten onrechte hetzij een aanvraag tot inschrijving op de lijsten doet verwerpen, hetzij de inschrijving of schrapping van een kiezer doet bevelen en daarvoor stukken of bescheiden inroept of gebruikt, hoewel hij weet dat ze door verandering, weglating of toevoeging vervalst zijn, of dat ze valselijk opgemaakt zijn of denkbeeldig zijn, wordt gestraft met een gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaar.

Vervolging kan alleen worden ingesteld, als op beroep tot inschrijving of schrapping van de kiezer een definitief geworden beslissing is gewezen die gegrond is op bedroginhoudende feiten.

De verjaring, vermeld in artikel 246, begint te lopen vanaf deze beslissing.

Art. 238. Met een gevangenisstraf van drie maanden tot vijf jaar en met een geldboete van duizend euro tot twintigduizend euro, of met één van die straffen alleen, wordt gestraft degene die als dader, mededader of medeplichtige, met schending van artikel 20, hetzij exemplaren of afschriften van de kiezerslijst heeft afgegeven aan personen die niet gemachtigd zijn om ze te ontvangen, hetzij die exemplaren heeft meegedeeld aan derden na ze regelmatig te hebben ontvangen, hetzij van de gegevens uit de kiezerslijst heeft gebruikgemaakt voor andere doeleinden dan verkiezingsdoeleinden.

De straffen die de medeplichtigen van de strafbare feiten, vermeld in het eerste lid, oplopen, mogen niet meer bedragen dan twee derde van de straffen die aan hen zouden zijn opgelegd als zij de dader van die strafbare feiten waren.

Art. 239. Namaak van stembiljetten wordt bestraft als valsheid in openbare geschriften.

Art. 240. De voorzitter, de bijzitter en de plaatsvervangende bijzitter van een telbureau en de voorzitter, de bijzitter of de plaatsvervangende bijzitter van een stembureau die binnen de bepaalde tijd de reden van zijn verhindering niet opgeeft, of die zonder wettige reden nalaat het hem opgedragen ambt te vervullen of die zich zonder geldige reden, onttrekt aan de aanwijzing, vermeld in artikel 45 tot en met 50, of die door zijn schuld, zijn onvoorzichtigheid of zijn nalatigheid op om het even welke manier de hem toevertrouwde opdracht in gevaar brengt, wordt gestraft met een geldboete van 50 tot 200 euro.

Art. 241. Iedere voorzitter, bijzitter of secretaris van een bureau en iedere getuige die het geheim van de stemming kenbaar maakt, wordt gestraft met geldboete van vijfhonderd euro tot drieduizend euro.

Art. 242. Met gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaar en met geldboete van vijftig euro tot tweeduizend euro wordt gestraft ieder lid van een bureau of iedere getuige die bij de stemming of bij de stemopneming betraapt wordt op bedrieglijke verandering, op wegneming of op bijvoeging van biljetten, of die bewust minder of meer stembiljetten of stemmen aantekent dan hij werkelijk te tellen heeft gekregen.

Ieder ander persoon die schuldig is aan de feiten, vermeld in het vorige lid, wordt gestraft met een gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met een geldboete van zesentwintig euro tot duizend euro.

Van de feiten, vermeld in het eerste en het tweede lid, wordt onmiddellijk melding gemaakt in het proces-verbaal.

Art. 243. Met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van zesentwintig euro tot duizend euro wordt gestraft hij die, buiten de gevallen, vermeld in titel 11 van deel 2, stemt of zich ter stemming aanmeldt onder naam van een andere kiezer.

Met dezelfde straffen wordt gestraft hij die, op enigerlei wijze, een of meer officiële stembiljetten wegneemt of achterhoudt.

Met geldboete van zesentwintig euro tot duizend euro wordt gestraft:

- 1° hij die, op grond van titel 11 van deel 2, volmacht heeft gegeven terwijl hij de desbetreffende voorwaarden niet vervulde;
- 2° hij die volmacht heeft gegeven en zijn gemachtigde heeft laten stemmen, terwijl hij zijn stemrecht zelf kon uitoefenen;
- 3° hij die bewust in naam van zijn lastgever heeft gestemd, terwijl die overleden was of zijn stemrecht zelf kon uitoefenen;
- 4° hij die meer dan één volmacht heeft aangenomen of gegeven op grond van titel 11 van deel 2.

Art. 244. Hij die in een kiescollege stemt met schending van artikel 8, 79 en 80, wordt gestraft met een gevangenisstraf van acht dagen tot vijftien dagen en met een geldboete van zesentwintig euro tot tweehonderd euro.

Art. 245. Hij die op de dag van de stemming wanorde veroorzaakt, hetzij door een herkenningsteken te aanvaarden, te dragen of te vertonen, hetzij op een andere wijze, wordt gestraft met geldboete van vijftig euro tot vijfhonderd euro.

Art. 246. De vervolging van de misdaden en wanbedrijven, vermeld in dit decreet, alsook de burgerlijke rechtsvordering, verjaren na verloop van zes volle maanden vanaf de dag waarop de misdaden en wanbedrijven zijn gepleegd.

Art. 247. Bij samenloop van verschillende wanbedrijven, vermeld in dit decreet, worden alle straffen samen opgelegd, zonder dat ze het dubbele van het maximum van de zwaarste straf te boven mogen gaan.

Bij samenloop van een of meer van die wanbedrijven en een van de misdaden vermeld in dit decreet, wordt alleen de op de misdaad gestelde straf uitgesproken.

Art. 248. Als verzachtende omstandigheden aanwezig zijn kunnen de rechtbanken de straf van opsluiting door een gevangenisstraf van ten minste drie maanden vervangen en de gevangenisstraf tot beneden acht dagen, de geldboete tot beneden zesentwintig euro verminderen.

De rechtbanken kunnen een van de straffen, vermeld in het eerste lid, afzonderlijk uitspreken, zonder dat de straf lager mag zijn dan een politiestraf.

Hoofdstuk 2. Strafbepalingen met betrekking tot de stemplicht

Art. 249. Deelneming aan de stemming is verplicht.

Art. 250. Kiezers die onmogelijk aan de stemming kunnen deelnemen, mogen de redenen van hun onthouding, met de nodige verantwoording, aan de vrederechter meedelen.

Zij die op de dag van de stemming krachtens een rechterlijke of administratieve beslissing van hun vrijheid beroofd zijn, worden geacht onmogelijk aan de stemming te kunnen deelnemen.

Art. 251. Er wordt geen vervolging ingesteld, als deze verschoning gegrond wordt geacht door de vrederechter, in overeenstemming met de procureur des Konings.

Art. 252. Binnen acht dagen na de afkondiging van de namen van de verkozenen maakt de procureur des Konings de lijst op van de kiezers die niet aan de stemming hebben deelgenomen en van wie de verschoning niet is aangenomen. Die kiezers verschijnen op een eenvoudige oproeping voor de politierechtbank, die, nadat ze het openbaar ministerie heeft gehoord, beslist zonder dat de mogelijkheid bestaat om hoger beroep in te dienen.

Art. 253. Een eerste, niet gewettigde onthouding wordt naargelang van de omstandigheden gestraft met een berisping of met een geldboete van vijf euro tot tien euro.

Bij herhaling is de geldboete tien euro tot vijftientig euro.

Een vervangende gevangenisstraf wordt niet uitgesproken.

Met behoud van de toepassing van de voormelde strafbepalingen wordt de kiezer, als de niet-gewettigde onthouding ten minste viermaal voorkomt binnen vijftien jaar, voor tien jaar van de kiezerslijsten geschrapt en kan hij gedurende die tijd geen benoeming, bevordering of onderscheiding krijgen van een openbare overheid.

In de gevallen vermeld in dit artikel, kan geen uitstel van de ten uitvoering van de straf worden verleend.

Tegen een veroordeling bij verstek staat verzet open gedurende zes maanden na de betekening van het vonnis. Het verzet kan worden aangetekend bij eenvoudige verklaring, zonder kosten, op het gemeentehuis.

Art. 254. Hij die zijn stemplicht verzuimt bij een provincieraadsverkiezing, gemeenteraadsverkiezing, stadsdistrictsraadsverkiezing, na een zelfde verzuim te hebben begaan bij een andere verkiezing, en omgekeerd, is niet in staat van herhaling.

De bepalingen van dit artikel, als ze de herhaling van een niet-gewettigd verzuim van de stemplicht betreffen, vinden alleen toepassing als de verkiezingen van dezelfde aard zijn.

Titel 2. Het taalgebruik bij verkiezingen

Art. 255. De overheden en alle met stemverrichtingen belaste diensten, zoals onder meer de stembureaus, de telbureaus, de gemeentelijke hoofdbureaus, de stadsdistrictshoofdbureaus, de provinciale hoofdbureaus, de provinciedistrictshoofdbureaus en de kantonhoofdbureaus gebruiken bij alle kiesverrichtingen uitsluitend het Nederlands.

Art. 256. Alle documenten die in strijd met artikel 255 geheel of gedeeltelijk in een andere taal dan het Nederlands opgesteld zijn, zijn nietig.

De overheden en diensten, vermeld in artikel 255, moeten de nietige documenten als onbestaand beschouwen, en mogen ze niet aanplakken, gebruiken, tellen of verspreiden.

Art. 257. De Nederlandse afdeling van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht heeft als taak over de toepassing van de bepalingen over het taalgebruik in dit decreet te waken. Ze beschikt daartoe over alle bevoegdheden, bepaald in artikel 60 en 61 van de gecoördineerde wetten op het taalgebruik in bestuurszaken. Bovendien heeft ze de opdracht om alle documenten die krachtens artikel 256 nietig zijn, onmiddellijk in beslag te nemen en onder verzegeling op haar zetel te bewaren.

Art. 258. Met behoud van de toepassing van artikel 269 tot en met 274 van het Strafwetboek, wordt gestraft met een gevangenisstraf van acht dagen tot één maand en met een geldboete van zesentwintig tot vijfhonderd frank of met een van die straffen alleen al wie de bepalingen over het taalgebruik in dit decreet overtreedt.

Art. 259. Alle bepalingen van boek I van het Strafwetboek, uitgezonderd hoofdstuk V, maar met inbegrip van hoofdstuk VII en van artikel 85, zijn van toepassing op de misdrijven, vermeld in dit hoofdstuk.

Art. 260. De publieke rechtsvordering wegens overtreding van de bepalingen over het taalgebruik van dit decreet verjaart na verloop van vijf jaar na het feit waaruit de vordering is ontstaan.

Titel 3. De kosten van de verkiezingen

Art. 261. §1. De verkiezingsuitgaven voor het verkiezingspapier zijn ten laste van het Vlaamse Gewest.

§2. Komen bij de gewone verkiezingen ten laste van de provincies:

- 1° het presentiegeld en de reisvergoeding waarop de leden van de kiesbureaus aanspraak kunnen maken, onder de voorwaarden bepaald door de Vlaamse Regering;
- 2° de reiskosten voorgelegd door de kiezers die op de dag van de verkiezing niet meer in de gemeente verblijven waar ze als kiezers zijn ingeschreven, onder de voorwaarden bepaald door de Vlaamse Regering;
- 3° de verzekeringspremies om de lichamelijke schade te dekken die voortvloeit uit ongevallen die de leden van de kiesbureaus zijn overkomen bij de uitoefening van hun ambt. De Vlaamse Regering bepaalt de regels volgens dewelke die risico's worden gedekt.

§3. Komen ten laste van de gemeenten:

- 1° de stembussen, schotten, lessenaars, omslagen en potloden die ze leveren volgens de door de Vlaamse Regering goedgekeurde modellen;
- 2° alle andere verkiezingsuitgaven.

Titel 4. De waarnemers

Art. 262. De waarnemers die afkomstig zijn van erkende internationale organisaties of die afgevaardigd zijn door andere landen, kunnen gemachtigd worden alle kiesverrichtingen te volgen. Zij worden in dat geval toegelaten in de verschillende bureaus op voorwaarde dat zij hun door de Vlaamse Regering uitgereikte legitimatiekaart aan de voorzitter voorleggen.

Deel 6. Slotbepalingen

Titel 1. Wijzigingsbepalingen

Art. 263. In artikel 5, §3, eerste lid, van het Gemeentedecreet, gewijzigd bij het decreet van 23 januari 2009, wordt het eerste lid vervangen door wat volgt:

“§3. Uiterlijk op 1 juni van het jaar waarin de gemeenteraadsverkiezingen zullen plaatsvinden, stelt de Vlaamse Regering een lijst op van het aantal te verkiezen gemeenteraadsleden per gemeente op basis van de bevolkingsaantallen van de gemeenten. Het in aanmerking te nemen inwonertal is het aantal personen dat ingeschreven is in het rijksregister van de natuurlijke personen die op 1 januari van het jaar van de gemeenteraadsverkiezingen hun hoofdverblijfplaats in de desbetreffende gemeente hadden.”.

Art. 264. In artikel 13, eerste lid, artikel 16, eerste lid, artikel 219, artikel 273, §1, artikel 297, §3, en artikel 298, §2, van hetzelfde decreet, worden de woorden “de Gemeentekieswet” vervangen door de woorden “het Lokaal en Provinciaal Kiesdecreet van [...]”.

Art. 265. In artikel 14, 6°, van hetzelfde decreet, ingevoegd bij het decreet van 30 april 2009, worden de woorden “artikel 85quater, §2, van de Gemeentekieswet, gecoördineerd op 4 augustus 1932” vervangen door de woorden “artikel 205 van het Lokaal en Provinciaal Kiesdecreet van [...]”.

Art. 266. In artikel 38, §2, 7°, van hetzelfde decreet, vervangen bij het decreet van 2 juni 2006, worden de woorden “die, overeenkomstig artikel 23 van de Gemeentekieswet, tegen ontvangstbewijs aan de voorzitter van het hoofdstembureau wordt overhandigd” vervangen door de woorden “die, overeenkomstig artikel 70 en 91 van het Lokaal en Provinciaal Kiesdecreet van [...], aan de voorzitter van het gemeentelijk hoofdbureau wordt overhandigd”.

Art. 267. In artikel 209, §3, eerste lid, van hetzelfde decreet worden de woorden “Artikel 13 van het Kieswetboek” vervangen door de woorden “Artikel 15, §5, van het Lokaal en Provinciaal Kiesdecreet van [...]”.

Art. 268. In artikel 213 van hetzelfde decreet, gewijzigd bij decreet van 23 januari 2009, worden de woorden “titel V van het Kieswetboek” vervangen door de woorden “hoofdstuk 1 van deel 5, titel 1, van het Lokaal en Provinciaal Kiesdecreet van [...]” en worden de woorden “artikel 194” vervangen door de woorden “artikel 234”.

Art. 269. In artikel 5 van het Provinciedecreet, gewijzigd bij het decreet van 30 april 2009, wordt paragraaf 2, eerste lid, vervangen door wat volgt:

“§2. Uiterlijk op 1 juni van het jaar waarin de provincieraadsverkiezingen zullen plaatsvinden, stelt de Vlaamse Regering een lijst op van het aantal te verkiezen provincieraadsleden per provincie op basis van de bevolkingsaantallen van de provincies. Het inwonertal dat in aanmerking moet worden genomen, is het aantal personen dat ingeschreven is in het rijksregister van de natuurlijke personen die op 1 januari van het jaar van de provincieraadsverkiezingen hun hoofdverblijfplaats in de gemeenten van de desbetreffende provincies hadden.”.

Art. 270. In artikel 6, §1, derde lid, van hetzelfde decreet, vervangen bij het decreet van 2 juni 2006, wordt de eerste zin opgeheven.

Art. 271. In artikel 13, eerste lid, artikel 16, eerste lid, en artikel 212 van hetzelfde decreet worden de woorden “de provinciekieswet” vervangen door de woorden “het Lokaal en Provinciaal Kiesdecreet van [...]”.

Art. 272. In artikel 202, §3, eerste lid, van hetzelfde decreet worden de woorden “Artikel 13 van het Kieswetboek” vervangen door de woorden “Artikel 15, §5, van het Lokaal en Provinciaal Kiesdecreet van [...]”;

Art. 273. In artikel 206 van hetzelfde decreet worden de woorden “titel V van het Kieswetboek” vervangen door de woorden “hoofdstuk 1 van deel 5, titel 1, van het Lokaal en Provinciaal Kiesdecreet van [...]” en worden de woorden “artikel 194” vervangen door de woorden “artikel 234”.

Art. 274. In artikel 14, 3°, van hetzelfde decreet, ingevoegd bij het decreet van 30 april 2009, worden de woorden “artikel 85quater, §2, van de Gemeentekieswet, gecoördineerd op 4 augustus 1932” vervangen door de woorden “artikel 205 van het Lokaal en Provinciaal Kiesdecreet van [...]”.

Art. 275. In artikel 38, §2, 7°, van hetzelfde decreet, vervangen bij het decreet van 2 juni 2006, worden de woorden “die, overeenkomstig artikel 11 van de provinciekieswet, tegen ontvangstbewijs aan de voorzitter van het districtshoofdbureau wordt overhandigd” vervangen door de woorden “die, overeenkomstig artikel 84, 3°, en 100, 8°, van het Lokaal en Provinciaal Kiesdecreet van [...] tegen ontvangstbewijs aan de voorzitter van het provinciedistrictshoofdbureau wordt overhandigd”.

Art. 276. Artikel 5, §2, eerste lid, van het decreet van 19 december 2008 betreffende de organisatie van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn wordt vervangen door wat volgt:

“Uiterlijk op 1 juni van het jaar waarin de gemeenteraadsverkiezingen zullen plaatsvinden, stelt de Vlaamse Regering een lijst op van het aantal te verkiezen leden van de raad voor maatschappelijk welzijn van de gemeente die door het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn wordt bediend op basis van de bevolkingsaantallen van de gemeenten. Het in aanmerking te nemen inwonertal is het aantal personen dat ingeschreven is in het rijksregister van de natuurlijke personen die op 1 januari van het jaar van de gemeenteraadsverkiezingen hun hoofdverblijfplaats in de desbetreffende gemeente hadden.”.

Art. 277. In artikel 7 van hetzelfde decreet, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- 1° in het eerste lid, 2°, wordt het woord “volle” geschrapt;
- 2° in het eerste lid, 4°, worden de woorden “in artikel 65 van de Gemeentekieswet” vervangen door de woorden “in artikel 58 van het Lokaal en Provinciaal Kiesdecreet van [...]”;
- 3° in het tweede lid worden de woorden “Artikel 65, tweede lid, van de Gemeentekieswet” vervangen door de woorden “Artikel 58, tweede lid, van het Lokaal en Provinciaal Kiesdecreet van [...]”.

Art. 278. In artikel 15 van hetzelfde decreet worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- 1° in §2, eerste lid, worden de woorden “bij het secretariaat van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen worden ingediend, hetzij met een aangetekende brief, hetzij met een brief, afgegeven tegen ontvangstbewijs” vervangen door de woorden “aan de voorzitter van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen tegen ontvangstbewijs worden overhandigd, of aangetekend via de post worden verzonden,”;
- 2° in §4, tweede lid, worden de woorden “, dat uitdrukkelijk de intrekking van het eerdere verzoekschrift bevestigt” opgeheven;
- 3° in §4, vijfde lid, worden de woorden “artikel 85ter, §6, van de Gemeentekieswet,” vervangen door de woorden “artikel 212 van het Lokaal en Provinciaal Kiesdecreet van [...]”;
- 4° in §7 wordt het woord “dertig” vervangen door “veertig”;
- 5° aan §8, eerste lid, wordt de volgende zin toegevoegd: “De uitspraak wordt ondertekend door de voorzitter en de leden van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen.”;
- 6° in §9, tweede lid, wordt tussen de woorden “aan de gemeente” en “en aan de verkozenen” de volgende woorden ingevoegd: “, aan de voorzitter van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen”.

Art. 279. Het opschrift van het decreet van 7 mei 2004 houdende regeling van de controle van de verkiezingsuitgaven en de herkomst van de geldmiddelen voor de verkiezing van het Vlaams Parlement, de provincieraden, de gemeenteraden en de districtsraden wordt vervangen door wat volgt:

“Decreet houdende regeling van de controle van de verkiezingsuitgaven en de herkomst van de geldmiddelen voor de verkiezing van het Vlaams Parlement.”.

Titel 2. Opheffingsbepalingen

Art. 280. De volgende bepalingen van de Gemeentekieswet, gecoördineerd op 4 augustus 1932, worden opgeheven:

- 1° artikel 1;
- 2° artikel 1bis;
- 3° artikel 1ter;
- 4° artikel 2;
- 5° artikel 3;
- 6° artikel 4;
- 7° artikel 5, eerste lid, met uitzondering voor wat de gemeenten van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, Voeren en Komen-Waasten betreft de bepaling die betrekking heeft op het verzenden door het gemeentebestuur van twee exemplaren van de lijst der gemeenteraadskiezers aan de provinciegouverneur of zijn gemachtigde;
- 8° artikel 6;
- 9° artikel 7;
- 10° artikel 8, eerste tot en met vierde lid, met uitzondering voor wat betreft Voeren en Komen-Waasten de bepalingen met betrekking tot de bevoegdheden die zijn toegekend aan de provinciegouverneur of aan zijn gemachtigde;
- 11° artikel 9;
- 12° artikel 10;
- 13° artikel 11;
- 14° artikel 12;
- 15° artikel 13;
- 16° artikel 14;
- 17° artikel 15;
- 18° artikel 16;
- 19° artikel 17;
- 20° artikel 18;
- 21° artikel 19;
- 22° artikel 20;
- 23° artikel 21;
- 24° artikel 22;
- 25° artikel 22bis;
- 26° artikel 23;
- 27° artikel 23ter met uitzondering voor wat betreft de bepalingen die betrekking hebben op de Brusselse instellingen en voor wat betreft de rechtstreekse verkiezing van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn in Komen-Waasten, Voeren en in de gemeenten, vermeld in artikel 7 van de wet van 18 juli 1966 op het gebruik van de talen in bestuurszaken;
- 28° artikel 24;
- 29° artikel 24bis;
- 30° artikel 25;
- 31° artikel 26;
- 32° artikel 27;
- 33° artikel 28;
- 34° artikel 29;

- 35° artikel 30, met uitzondering voor wat betreft de voorschriften met betrekking tot de opmaak van het stembiljet in Komen-Waasten, Voeren en in de gemeenten, vermeld in artikel 7 van de wet van 18 juli 1966 op het gebruik van talen in bestuurszaken;
- 36° artikel 30ter;
- 37° artikel 31;
- 38° artikel 32;
- 39° artikel 33;
- 40° artikel 34;
- 41° artikel 35;
- 42° artikel 36;
- 43° artikel 37;
- 44° artikel 38;
- 45° artikel 40;
- 46° artikel 41;
- 47° artikel 42;
- 48° artikel 42bis;
- 49° artikel 43;
- 50° artikel 44;
- 51° artikel 45;
- 52° artikel 46;
- 53° artikel 47;
- 54° artikel 48;
- 55° artikel 49;
- 56° artikel 50;
- 57° artikel 51;
- 58° artikel 52;
- 59° artikel 53;
- 60° artikel 54;
- 61° artikel 55;
- 62° artikel 56, met uitzondering voor wat betreft de rechtstreekse verkiezing van de schepenen en van de leden van het vast bureau in Komen-Waasten, Voeren en in de gemeenten, vermeld in artikel 7 van de wet van 18 juli 1966 op het gebruik van de talen in bestuurszaken;
- 63° artikel 57;
- 64° artikel 57bis;
- 65° artikel 58;
- 66° artikel 58bis;
- 67° artikel 59;
- 68° artikel 60;
- 69° artikel 61;
- 70° artikel 62;
- 71° artikel 64;
- 72° artikel 65;
- 73° artikel 74, met uitzondering voor wat betreft de gemeenten van het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad en voor wat betreft de rechtstreekse verkiezing van de schepenen, van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn en van de leden van het vast bureau in Voeren; Komen-Waasten en in de gemeenten, vermeld in artikel 7 van de wet van 18 juli 1966 op het gebruik van de talen in bestuurszaken;
- 74° artikel 74bis, met uitzondering voor wat betreft de gemeenten van het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad en voor wat betreft de rechtstreekse verkiezing van de schepenen, van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn en van de leden van het vast bureau in Voeren, Komen-Waasten en in de gemeenten, vermeld in artikel 7 van de wet van 18 juli 1966 op het gebruik van de talen in bestuurszaken;

- 75° artikel 75, met uitzondering voor wat betreft de gemeenten van het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad en voor wat betreft de rechtstreekse verkiezing van de schepenen, van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn en van de leden van het vast bureau in Voeren, Komen-Waasten en in de gemeenten, vermeld in artikel 7 van de wet van 18 juli 1966 op het gebruik van de talen in bestuurszaken;
- 76° artikel 76, met uitzondering voor wat betreft de gemeenten van het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad en voor wat betreft de rechtstreekse verkiezing van de schepenen, van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn en van de leden van het vast bureau in Voeren, Komen-Waasten en in de gemeenten, vermeld in artikel 7 van de wet van 18 juli 1966 op het gebruik van de talen in bestuurszaken;
- 77° artikel 76bis, met uitzondering voor wat betreft de gemeenten van het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad en voor wat betreft de rechtstreekse verkiezing van de schepenen, van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn en van de leden van het vast bureau in Voeren, Komen-Waasten en in de gemeenten, vermeld in artikel 7 van de wet van 18 juli 1966 op het gebruik van de talen in bestuurszaken;
- 78° artikel 77, met uitzondering voor wat betreft de gemeenten van het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad en voor wat betreft de rechtstreekse verkiezing van de schepenen, van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn en van de leden van het vast bureau in Voeren, Komen-Waasten en in de gemeenten, vermeld in artikel 7 van de wet van 18 juli 1966 op het gebruik van de talen in bestuurszaken;
- 79° artikel 84;
- 80° artikel 84bis;
- 81° artikel 85;
- 82° artikel 85bis;
- 83° artikel 85ter;
- 84° artikel 85quater;
- 85° artikel 85quinquies;
- 86° artikel 85sexies;
- 87° artikel 85septies;
- 88° artikel 85octies;
- 89° artikel 85novies;
- 90° artikel 85decies;
- 91° artikel 85undecies;
- 92° artikel 86;
- 93° artikel 87;
- 94° artikel 88;
- 95° artikel 89;
- 96° artikel 90;
- 97° artikel 91;
- 98° artikel 92;
- 99° artikel 93;
- 100° artikel 94;
- 101° artikel 95;
- 102° artikel 96;
- 103° artikel 97;
- 104° artikel 98;
- 105° artikel 99;
- 106° artikel 101;
- 107° artikel 102;
- 108° artikel 103;
- 109° artikel 104;
- 110° artikel 105;
- 111° artikel 106;
- 112° artikel 107;
- 113° artikel 108;
- 114° artikel 109;

115° artikel 110;
116° artikel 111;
117° artikel 112;
118° artikel 113;
119° artikel 114;
120° artikel 115;
121° artikel 116;
122° artikel 117.

Art. 281. De volgende bepalingen van de wet van 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen worden opgeheven:

- 1° artikel 1;
- 2° artikel 1bis;
- 3° artikel 1ter;
- 4° artikel 1quater;
- 5° artikel 1quinquies;
- 6° artikel 1sexies;
- 7° artikel 2, §1;
- 8° artikel 2, §2, eerste tot en met derde lid, met uitzondering voor wat betreft Voeren en Komen-Waasten de bepalingen met betrekking tot de bevoegdheden die zijn toegekend aan de provinciegouverneur of aan zijn afgevaardigde;
- 9° artikel 3;
- 10° artikel 3bis, eerste lid, met uitzondering voor wat betreft Voeren en Komen-Waasten de bepaling met betrekking tot de verzending van twee voor echt verklaarde uittreksels uit de lijst der kiezers;
- 11° artikel 3ter;
- 12° artikel 3sexies;
- 13° artikel 3septies;
- 14° artikel 3octies;
- 15° artikel 3novies, eerste lid, met uitzondering voor wat betreft Voeren en Komen-Waasten de bepaling met betrekking tot het afschrift van de lijst met de samenstelling van de stembureaus;
- 16° artikel 3novies, derde lid;
- 17° artikel 3decies;
- 18° artikel 3undecies;
- 19° artikel 4;
- 20° artikel 5, eerste lid;
- 21° artikel 5, tweede lid, met uitzondering voor wat Voeren en Komen-Waasten betreft;
- 22° artikel 5, vierde tot en met achtste lid;
- 23° artikel 8;
- 24° artikel 9;
- 25° artikel 9bis;
- 26° artikel 9ter;
- 27° artikel 9quater;
- 28° artikel 9quinquies;
- 29° artikel 9sexies;
- 30° artikel 9septies;
- 31° artikel 10;
- 32° artikel 11, met uitzondering van het vijfde lid voor zover het betrekking heeft op de gemeenten die deel uitmaken van het Duits taalgebied;
- 33° artikel 11bis;
- 34° artikel 12;
- 35° artikel 13;
- 36° artikel 14;
- 37° artikel 15;
- 38° artikel 16;

39° artikel 17;
40° artikel 18;
41° artikel 18bis;
42° artikel 19;
43° artikel 20;
44° artikel 21;
45° artikel 21bis;
46° artikel 21ter;
47° artikel 22;
48° artikel 23;
49° artikel 29;
50° artikel 32;
51° artikel 36;
52° artikel 37;
53° artikel 37/1;
54° artikel 37bis;
55° artikel 37ter;
56° artikel 37quater;
57° artikel 37quinques;
58° artikel 37sexies;
59° artikel 37septies;
60° artikel 37octies;
61° artikel 37novies;
62° artikel 37decies;
63° artikel 37undecies;
64° artikel 38;
65° artikel 43, met uitzondering van de bepalingen die betrekking hebben op de provincie
Waals-Brabant.

Art. 282. Het decreet van 18 mei 1994 houdende regeling van het taalgebruik bij de verkiezingen wordt opgeheven voor wat betreft de organisatie van de lokale en provinciale verkiezingen.

Art. 283. Hoofdstuk IIIbis van het decreet van 7 mei 2004 houdende regeling van de controle van de verkiezingsuitgaven en de herkomst van de geldmiddelen voor de verkiezing van het Vlaams Parlement, de provincieraden, de gemeenteraden en de districten, wordt opgeheven.

Titel 3. Overgangsbepalingen

Art. 284. Bezwaren die ingediend zijn bij de Raad voor Verkiezingsbetwistingen voor 1 maart 2012, zullen behandeld worden overeenkomstig de bepalingen houdende de organisatie van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen die van toepassing zijn voor 1 maart 2012.

Bezwaren die ingediend zijn bij de Raad voor Verkiezingsbetwistingen vanaf 1 maart 2012, zullen behandeld worden overeenkomstig de bepalingen houdende de organisatie van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen die van toepassing zijn vanaf 1 maart 2012.

Art. 285. Tot de inwerkingtreding van artikel 71, eerste lid, geldt de volgende bepaling:

“De voordrachtsakte vermeldt de voornaam of voornamen en achternaam, eventueel de roepnaam, de geboortedatum, het geslacht, het rijksregisternummer, het beroep, de hoofdverblijfplaats en de handtekening van de kandidaten en in voorkomend geval van de kiezers die hen voordragen. Ze vermeldt eveneens de lijstnaam die boven de kandidatenlijst op het stembiljet moet staan. De naam van de vrouwelijke kandidaat die gehuwd of weduwe is, mag voorafgegaan worden door de naam van haar echtgenoot of echtgenote

of van haar overleden echtgenoot of echtgenote. De naam van de mannelijke kandidaat die gehuwd of weduwnaar is, mag worden gevolgd door de naam van zijn echtgenote of echtgenoot of van zijn overleden echtgenote of echtgenoot. Voor de toepassing van deze bepaling worden de personen die een wettelijk samenlevingscontract hebben afgesloten, met echtgenoten gelijkgesteld.”.

Titel 4. Bepalingen met betrekking tot de inwerkingtreding

Art. 286. Dit decreet treedt in werking op de tiende dag na datum van publicatie in het Belgisch Staatsblad, met uitzondering van de bepalingen, vermeld in het tweede en het derde lid.

Artikel 202 tot en met 205, artikel 207 tot en met 217, artikel 265, artikel 274, artikel 278, artikel 280, 82° tot en met 91°, en artikel 281, 53°, treden in werking op 1 maart 2012.

Artikel 71, eerste lid, treedt in werking op 1 januari 2018.

Bijlage**Provincie ANTWERPEN****Provinciaal kiesarrondissement Antwerpen**

<i>provinciedistrict</i>	<i>kieskanton</i>	<i>gemeente</i>
Antwerpen	Antwerpen	Antwerpen (1) (2) (3) Zwijndrecht
Boom	Boom	Boom (2) (3) Hemiksem Niel Rumst Schelle
	Kontich	Kontich (3) Aartselaar Boechout Borsbeek Edegem Hove Lint Mortsel
Kapellen	Kapellen	Kapellen (2) (3) Brasschaat Schoten Stabroek
	Brecht	Brecht (3) Essen Kalmthout Wuustwezel Malle
	Zandhoven	Zandhoven (3) Ranst Schilde Wijnegem Wommelgem Zoersel

Provinciaal kiesarrondissement Mechelen-Turnhout

<i>provinciedistrict</i>	<i>kieskanton</i>	<i>gemeente</i>
Lier	Lier	Lier (2) (3) Berlaar
	Duffel	Duffel (3) Bonheiden Sint-Katelijne-Waver

	Heist-op-den-Berg	Heist-op-den-Berg (3) Nijlen Putte
Mechelen	Mechelen	Mechelen (2) (3) Willebroek
	Puurs	Puurs(3) Bornem Sint-Amands
Herentals	Herentals	Herentals (2) (3) Grobbendonk Herenthout Kasterlee Lille Olen Vorselaar
	Westerlo	Westerlo (3) Herselt Hulshout Laakdal
Turnhout	Turnhout	Turnhout (2) (3) Beerse Oud-Turnhout Vosselaar
	Arendonk	Arendonk (3) Dessel Ravels Retie
	Mol	Mol (3) Balen Geel Meerhout
	Hoogstraten	Hoogstraten (3) Baarle-Hertog Merksplas Rijkevorsel

Provincie LIMBURG**Provinciaal kiesarrondissement Limburg**

<i>provinciedistrict</i>	<i>kieskanton</i>	<i>gemeente</i>
Hasselt	Hasselt	Hasselt (1) (2) (3) Diepenbeek Zonhoven

Beringen	Beringen	Beringen (2) (3) Leopoldsburg Tessenderlo Ham Heusden-Zolder
Peer	Peer	Peer (2) (3) Hechtel-Eksel Houthalen-Helchteren
	Bree	Bree (3) Bocholt Meeuwen-Gruitrode
Genk	Genk	Genk (2) (3) As Opglabbeek Zutendaal
Sint-Truiden	Sint-Truiden	Sint-Truiden (2) (3) Gingelom Nieuwerkerken
	Herk-de-Stad	Herk-de-Stad (3) Halen Lummen
	Borgloon	Borgloon (3) Alken Heers Kortessem Wellen
Maasmechelen	Maasmechelen	Maasmechelen (2) (3) Lanaken
	Maaseik	Maaseik (3) Kinrooi Dilsen-Stokkem
Neerpelt	Neerpelt	Neerpelt (2) (3) Lommel Overpelt Hamont-Achel
Tongeren	Tongeren	Tongeren (2) (3) Herstappe
	Bilzen	Bilzen (3) Hoeselt
	Riemst	Riemst (3)
	Voeren	Voeren (3)

Provincie OOST-VLAANDEREN
Provinciaal kiesarrondissement Gent

<i>provinciedistrict</i>	<i>kieskanton</i>	<i>gemeente</i>
Gent	Gent	Gent (1) (2) (3)
Eeklo	Eeklo	Eeklo (2) (3) Maldegem Sint-Laureins
	Assenede	Assenede (3) Zelzate
	Kaprijke	Kaprijke (3)
	Evergem	Evergem (3)
	Waarschoot	Waarschoot (3)
	Zomergem	Zomergem (3) Knesselare Lovendegem
Deinze	Deinze	Deinze (2) (3) Zulte
	Nazareth	Nazareth (3) De Pinte Sint-Martens-Latem
	Nevele	Nevele (3) Aalter
	Destelbergen	Destelbergen (3)
	Lochristi	Lochristi (3) Moerbeke Wachtebeke
	Merelbeke	Merelbeke (3) Gavere Melle Oosterzele

Provinciaal kiesarrondissement Aalst-Oudenaarde

<i>provinciedistrict</i>	<i>kieskanton</i>	<i>gemeente</i>
Aalst	Aalst	Aalst (2) (3) Lede Erpe-Mere
Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen (2) (3)
	Ninove	Ninove (3) Denderleeuw
	Herzele	Herzele (3) Haaltert Sint-Lievens-Houtem
	Zottegem	Zottegem (3)

Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde (2) (3) Wortegem-Petegem Maarkedal
	Kruishoutem	Kruishoutem (3) Zingem
	Brakel	Brakel (3) Lierde
	Horebeke	Horebeke (3) Zwalm
	Ronse	Ronse (3) Kluisbergen
	Provinciaal kiesarrondissement Dendermonde-Sint-Niklaas	
<i>provinciedistrict</i>	<i>kieskanton</i>	<i>gemeente</i>
Dendermonde	Dendermonde	Dendermonde (2) (3) Buggenhout Lebbeke
	Wetteren	Wetteren (3) Laarne Wichelen
	Hamme	Hamme (3) Waasmunster
	Zele	Zele (3) Berlare
Sint-Niklaas	Sint-Niklaas	Sint-Niklaas (2) (3)
	Lokeren	Lokeren (3)
	Beveren	Beveren (3)
	Sint-Gillis-Waas	Sint-Gillis-Waas (3) Stekene
	Temse	Temse (3) Kruibeke

Provincie VLAAMS-BRABANT
Provinciaal kiesarrondissement LEUVEN

<i>provinciedistrict</i>	<i>kieskanton</i>	<i>gemeente</i>
Leuven	Leuven	Leuven (1) (2) (3) Bertem Bierbeek Herent Huldenberg Kortenberg Oud-Heverlee Tervuren

Diest	Diest	Diest (2) (3) Bekkevoort Kortenaken Scherpenheuvel-Zichem
	Aarschot	Aarschot (3) Begijnendijk Tielt-Winge
	Haacht	Haacht (3) Boortmeerbeek Holsbeek Keerbergen Rotselaar Tremelo
Tienen	Tienen	Tienen (2) (3) Boutersem Hoegaarden
	Glabbeek	Glabbeek (3) Lubbeek
	Landen	Landen (3)
	Zoutleeuw	Zoutleeuw (3) Geetbets Linter
Provinciaal kiesarrondissement HALLE-VILVOORDE		
<i>provinciedistrict</i>	<i>kieskanton</i>	<i>gemeente</i>
Halle	Halle	Halle (2) (3) Beersel Pepingen Sint-Pieters-Leeuw Drogenbos Linkebeek Sint-Genesius-Rode
	Asse	Asse (3) Dilbeek Liedekerke Merchtem Opwijk Ternat Affligem
	Lennik	Lennik (3) Bever Galmaarden

		Gooik Herne Roosdaal
Vilvoorde	Vilvoorde	Vilvoorde (2) (3) Kampenhout Machelen Zemst
	Meise	Meise (3) Grimbergen Kapelle-op-den-Bos Londerzeel Wemmel
	Zaventem	Zaventem (3) Hoeilaart Overijse Steenokkerzeel Kraainem Wezembeek-Oppem

Provincie WEST-VLAANDEREN
Provinciaal kiesarrondissement Brugge

<i>provinciedistrict</i>	<i>kieskanton</i>	<i>gemeente</i>
Brugge	Brugge	Brugge (1) (2) (3) Beernem Blankenberge Damme Jabbeke Oostkamp Zedelgem Zuienkerke Knokke-Heist
	Torhout	Torhout (3)

Provinciaal kiesarrondissement Kortrijk-Ieper

<i>provinciedistrict</i>	<i>kieskanton</i>	<i>gemeente</i>
Ieper	Ieper	Ieper (2) (3) Langemark-Poelkapelle
	Vleteren	Vleteren (3)
	Wervik	Wervik (3)
	Zonnebeke	Zonnebeke (3)
	Mesen	Mesen (3) Heuvelland
	Poperinge	Poperinge (3)

Kortrijk	Kortrijk	Kortrijk (2) (3) Anzegem Kuurne Lendelede Zwevegem
	Menen	Menen (3) Wevelgem
	Harelbeke	Harelbeke (3) Deerlijk Waregem
	Avelgem	Avelgem (3) Spiere-Helkijn
Provinciaal kiesarrondissement Oostende-Veurne-Diksmuide		
<i>provinciedistrict</i>	<i>kieskanton</i>	<i>gemeente</i>
Oostende	Oostende	Oostende (2) (3) Bredene Middelkerke De Haan
	Gistel	Gistel (3) Ichtegem Oudenburg
Veurne-Diksmuide	Diksmuide	Diksmuide (2) (3) Houthulst Koekelare Kortemark Lo-Reninge
	Nieuwpoort	Nieuwpoort (3)
	Veurne	Veurne (3) Alveringem De Panne Koksijde
Provinciaal kiesarrondissement Roeselare-Tielt		
<i>provinciedistrict</i>	<i>kieskanton</i>	<i>gemeente</i>
Roeselare	Roeselare	Roeselare (2) (3) Ledegem Moorslede
	Hooglede	Hooglede (3) Staden
	Izegem	Izegem (3) Ingelmunster
	Lichtervelde	Lichtervelde (3)

Tielt	Tielt	Tielt (2) (3) Pittem Ardoorie
	Meulebeke	Meulebeke (3) Dentergem
	Oostrozebeke	Oostrozebeke (3) Wielsbeke
	Ruiselede	Ruiselede (3) Wingene

(1) hoofdplaats van de provincie

(2) hoofdplaats van het provinciedistrict

(3) hoofdplaats van het kieskanton